

ทำกินเอง

ประวัติศาสตร์จานเดียว

พริก

อภิชัย ชำระเจริญชัย

ประวัติศาสตร์จานเดียว

พม่า

อภิชัย อารยะเจริญชัย

ทำกันเอง

อาคารสตูดิโอโซน (ห้อง ๒๘๐๕)

ซอยลาดพร้าว ๑๐๒ เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

Kaijanghai@live.com www.facebook.com/janghai

ภาพปกหน้า

สีหศาสนบัลลังก์ เป็นที่ประทับของ
กษัตริย์พม่าเมื่อออกว่าราชการ
ตั้งอยู่ภายใน พระราชวังกัมโพชธานี
ที่เห็นนี้เป็นของจำลองที่กรมศิลป์
พม่าสร้างขึ้นใหม่

ภาพปกหลัง

พระเจดีย์ไจ้กั๊ทโย ตั้งอยู่ในเขต
เมืองไจ้กั๊ท รัฐมอญ คนไทยเรียก
พระธาตุนิทรแขวน เป็นหนึ่งในห้า
ปูชนียสถานที่สำคัญของชาวพม่า

อภิชัย อารยะเจริญชัย Apichai Arayacharoenchai

เผยแพร่ครั้งแรกที่ www.ebooks.in.th
ในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. ๒๕๕๗

ทำกันเอง

อาคารสตูดิโอโซน (ห้อง ๒๔๐๕) เลขที่ ๑๒๖/๑๔๐
ซอยลาดพร้าว ๑๐๒ เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐
Kaijanghai@live.com www.facebook.com/janghooman

จากผู้เขียน

สมัยก่อนนั้น พม่า กับผมมีความใกล้ชิดกันเพียงแค่การติดต่อสื่อสารกับแรงงานทั้งหลายที่เข้ามาทำงานทำในบ้านเรา และแค่การเดินทางไปแนวชายแดนแม่สายเพื่อไปเที่ยวเล่นตามประสา ครั้งหนึ่งเคยไปซื้อเหล่าฝรั่งราคาประหยัดมาหวังจะได้เมากันแบบหรรษา พอเอาเข้าจริง ๆ ผมกับพรรคพวกได้แต่นั่งจ้องเหล่าในขวด เกียงกันว่าใครจะลองซดก่อน เพราะมีข่าวว่ามีเหล้านอกปลอมระบาดที่แม่สาย ก็กลัวกันว่ากินแล้วจะตาบอดเสียเปล่า ๆ จำไม่ได้แล้วสรุปว่าวันนั้นเราเมากันด้วยเหล้าอะไร

หลังพ้นวัยหนุ่มคะนองมาแล้วผมก็แทบไม่ได้ไปเหยียบพม่าอีกเลย จนมาไม่นานนี้ได้โอกาสไปเที่ยวพม่าแบบไปเที่ยวจริงจัง จึงเริ่มต้นด้วยการค้นคว้าข้อมูลด้วยความอยากรู้อยากเห็น แต่ค้นไปค้นมาซึ้งรู้สึกว่ามันจะมากเกินไปเสียหน่อย ความรู้เรื่องพม่าของผมมีติดตัวเพียงในแง่ประวัติศาสตร์และศิลปะที่เคยได้ร่ำเรียนมา พอศึกษาเพิ่มเติมจึงรู้สึกว่าการที่ประเทศนี้มีอะไรหลายอย่างที่ทั้งคล้ายคลึงและต่างกับประเทศไทย ข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้มาจากหนังสือตำราบ้าง บทความวิชาการบ้าง คำบอกเล่าของคนไทยและคนพม่าเองบ้าง รวม ๆ กันแล้วก็พอสมควร ครั้นจะทิ้งไว้ก็เสียดาย จึงเรียบเรียงเอาไว้เป็นบันทึกส่วนตัว แต่เห็นว่าพอจะเผยแพร่ได้หากว่าใครสนใจจะอ่าน

ประวัติศาสตร์พม่ากับไทยนั้นลองถามจากหลายคนเห็นจะจำกันอยู่เรื่องเดียว คือเรื่องที่พม่ามาตีเอาไทยเป็นเมืองขึ้นได้ถึงสองหน โดยเฉพาะหนที่สองที่ทำเอาคนไทยเจ็บใจไม่หายด้วยการเผากรุงศรีอยุธยาจนเหลือแต่ตอ อาจด้วยสื่อที่มีมากมายที่ยกเอาประเด็นชาตินิยมซึ่งใช้ได้ผลในแง่ของการตลาดมาใช้ ยิ่งปลุกกระแสให้คนไทยหันมาสนใจพม่ากันอีกรอบ แต่ดันในแง่มุมที่ไม่ค่อยสร้างสรรค์เท่าไร ยิ่งในสังคมข่าวสารที่คนไทยส่วนหนึ่งยังเสพกันอย่างไม่ไตร่ตรองให้รอบคอบ ก็ให้รู้สึกว่ามันเสียดาย

เมื่อก่อนเราอาจมองพม่าอย่างดูแคลน แต่ทุกวันนี้เราจะมองข้ามพม่าไม่ได้อีกแล้ว (แต่ผมเชื่อว่าคนไทยส่วนใหญ่ยังไม่รู้ตัว) เมื่อพม่าเปิดประเทศและมีนโยบายทันสมัยขึ้น พวกเขาจึงฝันถึงการกลับสู่ตำแหน่งมหาอำนาจบนดินแดนสุวรรณภูมินี้อีกครั้ง แม้พม่ายังคงปกครองด้วยรัฐบาลทหาร (โดยส่วนใหญ่) แต่การเมืองในพม่าก็มั่นคงและมีแนวโน้มที่ดีในการเป็นประชาธิปไตยในอนาคต นานาชาติต่างรุกเข้าไปลงทุน ความเจริญในพม่ากำลังเบ่งบาน ต่างจากประเทศไทยที่ดูวิ่วแล้วน่าเป็นห่วง

ข้อเขียนในหนังสือเล่มนี้มุ่งเน้นไปที่เรื่องของประวัติศาสตร์ ซึ่งถ้าหากจะให้ได้ข้อมูลทั้งหมดที่มีลงไปคงได้หนังสือหนาราวสามก๊ก ผมจึงพยายามคัดกรองส่วนที่เห็นว่าควรจะมีไว้ รายละเอียดปลีกย่อยนั้นผมอยากให้อ่านได้ลองขบคิดและค้นคว้าเพิ่มเติม เรื่องประวัติศาสตร์นี่อย่าเพิ่งเชื่อทั้งหมด เพราะประวัติศาสตร์มักเขียนโดยผู้ชนะครับ ไม่ว่าจะพม่าเขียน ไทยเขียนหรือฝรั่งเขียน เราก็จะได้ข้อมูลที่ต่างกัน ผมจึงอยากให้อ่านได้ลองศึกษาเพิ่มเติมในข้อที่สงสัยและพิจารณาด้วยตนเอง

ข้อเขียนในแต่ละบทจะมีทั้งส่วนที่เป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้า และส่วนที่เป็นความคิดเห็นของผมเอง ซึ่งผมเชื่อว่าท่านผู้อ่านจะสามารถแยกแยะออกว่าส่วนใดคือข้อมูลและส่วนใดเป็นความเห็นส่วนตัว

หวังว่าท่านผู้อ่านจะได้สาระประโยชน์จากข้อเขียนของผม และขอขอบคุณผู้อบรมทุกประการที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ในฐานะนักประวัติศาสตร์สมัครเล่น ผมค่อนข้างพอใจที่ข้อมูลที่อุตสาหักศึกษามาได้ถูกเรียบเรียงเป็นชิ้นเป็นอันเสียที และผลจากการค้นคว้าครั้งนี้ก็ทำให้ผมยังรู้สึกภูมิใจทุกครั้งทีรู้ว่าคุณได้เกิดเป็นคนไทยครับ

อภิชาติ อารยะเจริญชัย

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗

ปล. ด้วยความคุ้นเคย ผมจึงขอใช้คำว่า “พม่า” แทน “เมียนมาร์” นะครับ

สารบัญ

๑. ย้อนรอยพม่ายุคเริ่มต้น	๑
๒. พுகามเรื่องอำนาจ	๙
๓. พม่ากับมอญ	๒๑
๔. ตองอูรวมแผ่นดิน	๓๕
๕. หงสาวดีสิ้นอำนาจ	๔๙
๖. อลองพญามหาราช	๖๓
๗. เสียทีให้อังกฤษ	๗๕
๘. เสียทีรอบสอง ลางร้ายมาเยือน	๘๗
๙. พม่าเสียเมือง	๙๙
๑๐. พม่าในปากสิงโต (ยุคแรก)	๑๒๓
๑๑. พม่าในปากสิงโต (ยุคปฏิวัติ)	๑๓๗
๑๒. วันที่พม่าต้องยืนด้วยตนเอง	๑๕๓
๑๓. ประชาธิปไตยในพม่าหายไปไหน	๑๖๗
๑๔. นักโทษที่ไม่เคยโดดเดี่ยว	๑๙๕
๑๕. อนาคตของ ชูจี และอนาคตของ พม่า	๒๑๓
ราชพระนามพระมหากษัตริย์พม่า	๒๒๗
ราชนามผู้นำพม่า (ภายหลังได้รับเอกราช)	๒๓๓
เอกสารอ้างอิง	๒๓๕
เกี่ยวกับผู้เขียน	๒๔๐

ย้อนรอยพม่ายุคเริ่มต้น

บรรดาเพื่อนบ้านใกล้เคียงกับไทย หากไม่นับประเทศลาวที่คนไทยชอบดูเอาเองว่าเขาเป็นเมืองน้อง โดยที่เราเป็นบ้านพี่ ทั้งที่ไม่รู้จักเขาด้วยซ้ำว่าเขาอยากจะนับญาติกับเราด้วยหรือไม่ ก็เห็นจะมีประเทศพม่านี้ กระมังที่สนิทชิดเชื้อกับคนไทย ทั้งในฐานะเพื่อนบ้านร่วมติดกัน หรือในฐานะคู่แค้นสงครามแต่กาลก่อน หรือกระทั่งในปัจจุบันที่คนพม่าหลังไหลเข้ามาทำงานในบ้านเราจนบางท้องถิ่นได้เต็มไปด้วยคนพม่า จนเรียกได้ว่าเป็น ลิตเติลเมียนมาร์ ก็ได้

พูดถึงชื่อ เมียนมาร์ (Myanmar) คนไทยหลายคนยังไม่คุ้นสักเท่าไร เพราะยังติดปากกับ พม่า มาแต่ไหนแต่ไร อย่างไรก็ตามแต่ชาวเรา คนบ้านเมืองอื่น เขาก็ยังคุ้นกับ เบอร์มา (Burma) ที่ใช้มานานนาน หนังสือหรือแผนที่ภาษาฝรั่งบางฉบับยังต้องเขียนกำกับไว้สองแบบ คือแบบเก่ากับแบบใหม่ แบบเก่าก็เป็นชื่อตามที่พวกอังกฤษเรียกและใช้กันตั้งแต่สมัยที่เข้ามากินรวบพม่าเมื่อสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์นั่น ส่วนชื่อแบบใหม่ก็เป็นชื่อที่รัฐบาลพม่าเขาใช้กัน นัยว่าพยายามสลัดความเป็นอังกฤษออกไปให้หมด พาลทำเอารุ่นวายกันไปทั่วว่าเมืองนั้นเมืองนี้จะเรียกชื่อว่าอะไรดี แต่สำหรับคนไทยเราไม่ยากเอาที่คุ้นกันมาแต่เดิมนั้นแหละดี ใครจะเปลี่ยนยังไงก็ช่างเขา

คนไทยยังสนิทชิดเชื้อกับพม่าในทางอื่นๆ อีกมาก อย่างเรื่องของการศึกษาศงครามในสมัยก่อน ถ้าใครตั้งใจเรียนวิชาประวัติศาสตร์เสียหน่อย น่าจะพอคุ้นๆ ว่าสมัยกรุงศรีอยุธยาเรามักจะมีสงครามกับพม่าอยู่เนืองๆ บ้านเมืองซ้างๆ อย่างล้านนา ล้านช้าง ขอม นานที่ปีหนถึงจะมีเรื่องกระทบกันสักครั้ง ส่วนใหญ่เรามักจะพาดพิงกับพม่า ถ้าเขาไม่มารบกับเรา เราก็ออกรบกับเขา ในหนังสือพงศาวดาร ไทยรบพม่า ของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ดำรงราชานุภาพ ท่านบันทึกไว้ว่าไทยเรารบกับพม่าถึง ๔๔ ครั้ง แต่ยุคกรุงศรีอยุธยา ๔๐๐ ปีเศษๆ นี้ก็ปาเข้าไปตั้ง ๒๔ หน แล้วสงสัยกันบ้างไหมใหม่ว่าทำไมต้องรบกับพม่าด้วยนะสองประเทศนี้

ประเดี๋ยวเอาไว้ว่ากันทีหลังดีกว่าครับ เอาเป็นว่าไทยกับพม่าสนิทสนมกันมานาน แต่รู้กันใหม่กว่าที่เราเรียกกันว่าพม่า หรือบางทีก็เรียกคล้องจองกันว่า พม่ารามัญ เอาเข้าจริงแล้วใช้ว่าจะมีแต่คนพม่าเท่านั้น พม่าก็คือพม่า แต่รามัญนี้เขาหมายถึงพวกมอญ นี่ก็สองชาติเข้าให้แล้ว ความจริงแล้วพมานั้นประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ แต่ที่เด่นๆ เป็นที่รู้จักก็เห็นจะเป็นสองชาตินี้ ผลัดกันขึ้นครองอำนาจ รวมๆ แล้วก็เหมาเอาเสียว่าเป็นประเทศเดียวกันไป ก็เรียกเอาสะดวกว่าพม่าก็แล้วกัน

ถ้าเอาหลักฐานทางวิชาการมากางดูจะเห็นว่าแผ่นดินแถบนี้มีผู้คนอาศัยอยู่มาเนิ่นนานจนยากจะสรุปได้ว่าเทือกเถาเหล่ากอที่แท้จริงเป็นใครอย่างคนไทยเรานี้ทุกวันนี้ยังหาข้อสรุปแบบแท้จริงไม่ได้เลยว่ามีมาจากไหน ที่เรียนกันมาแต่เดิกันยังเป็นเพียงข้อสันนิษฐาน พอจะยึดเอาทฤษฎีนั้นมาเป็นหลัก ก็มักจะมิซ้อด้านจากอีกทฤษฎี แยกกันไปมาจนหาข้อสรุปไม่ได้พมานี้ก็เหมือนกันกับเรา เขาก็ยังสงสัยกันไม่หายว่ามีมาจากไหน

ถ้าจะให้เริ่มต้นจริงๆ ก็บอกได้โดยเหมือนกันว่าไม่รู้ ถ้าใครรู้ก็บอกด้วยว่าคนพม่ามาจากไหน แต่จากหลักฐานที่ปรากฏ ดินแดนตรงนี้ที่เรียกว่าสุวรรณภูมิ พบว่ามีคนอาศัยอยู่มาเนิ่นนานกาลเอนับหมื่นปี ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีการบันทึกไว้กล่าวว่า สุวรรณภูมิคือดินแดนกว้างใหญ่อันอุดมสมบูรณ์ ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของอินเดีย ซึ่งก็คือบริเวณเอเชียอาคเนย์ที่เราอาศัยอยู่ ที่ว่าสุวรรณภูมิหรือดินแดนทองคำ อาจหมายความว่าตามตัวได้ว่าแผ่นดินแถบนี้มีแร่ทองคำอยู่มาก หรือจะเป็นความหมายแฝงหมายถึงว่าแผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์

ชนชาติแรกที่นับกันว่ารุ่งเรืองก่อนใครบนผืนแผ่นดินบริเวณลุ่มน้ำสาละวินคือ มอญ พวกเขาตั้งรกรากบริเวณตอนใต้ของแผ่นดินพม่าในปัจจุบัน แต่ถ้าจะนับเฉพาะอาณาจักรแห่งแรกของชาวพม่า คืออาณาจักรตะไก้ ซึ่งสันนิษฐานกันว่าน่าจะสืบทอดมาจากอินเดียตอนเหนือหรืออิเหนาชาติพันธุ์นี้เรียกว่า พยู แต่เดิมเข้าใจว่าคงจะแยกกันตั้งถิ่นฐานบ้านใครบ้านมัน จนกระทั่งต่อมาจึงรวมตัวกันจนเป็นอาณาจักร และก็แผ่ขยายความรุ่งเรืองจนบางยุคก็สามารถยึดเอามอญเป็นเมืองขึ้นได้ด้วยซ้ำ

แท้จริงแล้วก่อนหน้านั้นมีกลุ่มชนอยู่มากมายเขียวที่ตั้งรกรากอาศัยอยู่บริเวณแถบนี้ แล้วก็มีการรวมตัวกันตั้งเป็นเมืองอยู่หลายแห่ง แต่เอาเป็นว่าจะขอข้ามๆ ไป และมาเริ่มต้นที่อาณาจักรมอญเสียเลย ไม่เช่นนั้นจะกลายเป็นตำราเรียนชาติพันธุ์วิทยาไปเสียก่อน

พวกมอญนั้นเจริญมาแต่เก่าก่อนตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๒ มีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองสะเทิม เป็นเฝ้าพันธุ์ที่ยิ่งใหญ่มาก่อนพม่าหรือพยูเสียด้วยซ้ำ มีหลักฐานกล่าวไว้ว่าราว ๓๐๐ ปี ก่อนคริสตกาล พระเจ้าอโศกแห่งอินเดียได้ส่งคณะศาสนาพุทธมาเผยแผ่พุทธศาสนาถึงเมืองสะเทิม มีตำนานของมอญเล่าว่ามีพ่อค้ามอญสองคนได้นำพระเกศาธาตุ (เส้นผม) ของพระพุทธองค์จำนวน ๘ เส้น กลับมายังอาณาจักรมอญและได้สร้างพระเจดีย์ถวาย ซึ่งก็คือเจดีย์

ชเวดากองนี้เอง คำว่า ชเว แปลว่าทอง คำว่า ดากอง ก็น่าจะแผลงมาจาก ตะเกิง หรือ ตะกอง ซึ่งก็คือเมืองตะเกิง (ย่างกุ้ง) ถ้ายึดเอาตามตำนานนี้ก็ อนุমানเอาได้ว่าอาณาจักรมอญนั้นเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลเลยทีเดียว

ถึงตรงนี้ขอเตือนกันก่อนว่าตำนานของพม่าและมอญนั้น ส่วนใหญ่ มักจะชอบอิงกับพุทธศาสนา คือยังงี้ก็ต้องเอาศาสนาไปมีเอี่ยวด้วยเสมอ ยิ่งบางตำนานก็อ้างว่าเกิดขึ้นมาสมัยพุทธกาล ตำนานก็คือตำนานนะครึบ จะจริงหรือไม่จริงประการใดก็ต้องหาหลักฐานทางวิชาการมาแย้งกัน แต่ถ้า ฟังไว้เป็นตำนานตามอย่างเขาวงกตก็พอได้อยู่ สนุกดีเหมือนกัน

สรุปความได้ว่ามอญนั้นตั้งหลักปักฐานแถวนี้มาตั้งแต่เดิม อาจจะถูกพวกพยูด้วยซ้ำ แล้วก็แผ่ขยายอำนาจยิ่งใหญ่อยู่นานทีเดียว แต่มอญกลับไม่ได้สร้างอาณาจักรเป็นเรื่องเป็นราว ต่างคนต่างอยู่เป็นเมือง ต่างๆ ถึงกระนั้นก็ยังรวมตัวกันในฐานะชาติพันธุ์มอญด้วยกัน ก่อนที่พวกเขาจะเริ่มตั้งอาณาจักรบ้าง แต่ก็น่าแปลกที่คนมอญที่เคยยิ่งใหญ่ในวันนั้น จะกลายเป็นชนชาติที่ไร้แผ่นดินในวันนี้ อนิจจังแท้หนอ

มอญยังคงคุมดินแดนบริเวณปากอ่าวแถวๆ ตอนใต้ของพม่า นั่นละ ขณะที่พวกพยูก็เริ่มเข้มแข็งขึ้นเหมือนกัน ศูนย์กลางของพวกเขาอยู่ที่ เมืองแปร จนราว ค.ศ. ๔๐๐ หรือก่อนพุทธกาลเล็กน้อย พยูก็เริ่มเบ่งเทียบ เท้ามอญเสียแล้ว แต่ยังไม่ได้มีกรรลินกินชาติกันแต่อย่างใด ทั้งสองชนชาติ ก็เป็นใหญ่เหนือแผ่นดินแถบนี้ แล้วก็ยังลามเข้ามาทางฝั่งตะวันออก ลงใต้ เรียกว่าชายฝั่งทะเลด้านอันดามันนั้นเสร็จสองชาตินี้หมด

ต่อมาบรรดาชาวพยูก็เริ่มเขยิบขึ้นไปตอนบนมากขึ้น ส่วนทางมอญ ยังคงยึดถิ่นเดิม ดังนั้นสองชนชาติก็รุกคืบพื้นที่เข้าไปเรื่อย ๆ แล้วก็เริ่ม ปรากฏชนชาติพม่าขึ้นอย่างเด่นชัด

ชนชาติพม่า นั้นถือกำเนิดขึ้นเมื่อตอนที่ชาวพยูที่อยู่ด้านบนเริ่ม

เสื่อมอำนาจประมาณปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๘ จากการที่ถูกอาณาจักรน่านเจ้าที่อยู่ด้านบนเริ่มขยับเข้ามาเรื่อยๆ และยังแผ่กว้างออกไปทางฝั่งตะวันออก และยังมีเอื้อมมาทางตอนใต้ซึ่งพวกมอญปักหลักอยู่ แต่ถึงอย่างนั้นมอญก็ยังคงความเป็นใหญ่ทางตอนใต้เอาไว้ได้

น่าแปลกที่มอญทำไมไม่ทะลุขึ้นไปยึดเอาเมืองของพวกพยู ก็คงมีบ้างที่ขอย้ายดินแดนเสียหน่อย แต่มอญก็ไม่เคยบุกไปไกลเกินกว่าพะโค (หงสาวดี) คือตอนบนของแม่น้ำอิระวดีนี่มอญเขาไม่สน สนใจเฉพาะดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ อาจเพราะมันดินดีอุดมสมบูรณ์ เพาะปลูกอะไรก็ขึ้นอีกทั้งพวกพยูก็แข็งแรง แถมมอญยังไม่ได้รวมตัวกันเป็นอาณาจักรอย่างที่เราได้วัดตอนต้น ครั้นจะรวมตัวกันเพื่อไปชิงบ้านเมืองอื่นเขามันก็กระไรอยู่ ว่าใครจะนำใคร มอญจึงพอใจกับดินแดนกว้างใหญ่ที่ตัวเองครอบครองอยู่ และเจริญรุ่งเรืองในทุกๆ ด้าน ตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๗-๘ จากความรุ่งเรืองอย่างยาวนานนี้เองทำให้วัฒนธรรมมอญซึมลึกลงไป在地ดินแดนแถบนี้ ขนาดที่ว่าแม้จะถูกพม่ากลืนเข้าไป แต่วัฒนธรรมของพวกเขาก็ยังคงอยู่

แม้ว่ามอญบนดินแดนพม่าจะไม่ได้รวมตัวเป็นอาณาจักร แต่มอญทางฝั่งไทยกลับสร้างอาณาจักรทวารวดีขึ้นมาทางลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา มีเมืองละโว้เป็นศูนย์กลาง และยังมีเจริญรุ่งเรืองสุดๆ เป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่มากบนแผ่นดินเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สู้สู้กับอาณาจักรขอม ขณะที่มีมอญทางฝั่งพม่ากลับรวมตัวกันเข้าทำนองเป็น สหพันธรัฐมอญ ซึ่งก็เก่งกาจไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน สามารถขับไล่พวกพยูให้ร่นขึ้นไปจากสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ และยังต่อกรกับน่านเจ้าได้อย่างทัดเทียม เสียตรงที่ความเป็นสหพันธรัฐ ทำให้รวมตัวกันไม่เป็นปึกแผ่นเสียที จนกลายเป็นเหตุให้เกิดความยุ่งยากภายหลัง

ถึงตอนนั้นชนชาติพม่าก็เริ่มเห็นเป็นรูปเป็นร่างมากขึ้น ซึ่งก็คือกำเนิดมาจากพุกพยู่ พอเวลาผ่านไปนานเข้าก็เริ่มผสมผสานเผ่าพันธุ์เข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นชนชาติพม่าขึ้น เพราะที่จริงแล้วนอกจากพุกพยู่แล้วก็ยังมีชนเผ่าเล็กเผ่าน้อยอื่นๆ อาศัยอยู่ร่วมกันด้วย

อาณาจักรพุกพยู่ถูกอาณาจักรน่านเจ้าเข้ารุกราน จนถึงราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ ๙ พุกพยู่แตกโดยสมบูรณ์และตกอยู่ภายใต้อาณัติของน่านเจ้า แต่ทหารน่านเจ้าก็ไม่ได้รุกรานเข้ามาทำลายจนและทะเล เพราะพวกเขาเห็นว่าทนอากาศร้อนไม่ไหว ชาวพม่าจึงมีโอกาสที่จะรวบรวมกำลังกันใหม่ โดยที่พม่ายังคงปกครองกันเองอยู่ ชาวพม่าเริ่มสร้างเมืองให้แข็งแกร่งขึ้น และค่อยๆ ฟื้นฟูอำนาจขึ้นมาใหม่อีกครั้งในสมัยของพระเจ้าอนुरुท (พระเจ้าอินรธามังซ่อ) โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองพุกาม

พระเจ้าอนुरुท เริ่มฟื้นฟูแผ่นดินพม่าขึ้นมาใหม่ด้วยพระปรีชาด้านการศึกและการปกครอง ในพงศาวดารทั้งของพม่า มอญ หรือไทย ต่างก็ยกย่องพระองค์ในด้านนี้ทั้งสิ้น พระองค์เริ่มจากการจัดการเรื่องภายในราชสำนักเสียก่อน โดยหลังจากที่กวาดเสี้ยนหนามภายในจนสิ้นแล้วก็เริ่มกำราบเมืองเล็กเมืองน้อยรายรอบ ถึงตอนนี้พม่าก็ไม่ได้อยู่ภายใต้ร่มเงาของน่านเจ้าอีกต่อไปแล้ว

ตอนนี้ผู้เขียนคิดว่าเป็นไปได้ไหมที่น่านเจ้าคงหมดความสนใจพม่าไปแล้ว อาจเพราะติดพันกับภัยคุกคามทั้งจากฝั่งอินเดียและจากจีน จนไม่มีเวลามาใส่ใจกับพม่า หรือไม่ก็เพราะน่านเจ้าอาจจะมีปัญหาภายในของตัวเองอยู่เหมือนกัน

เมื่อพระเจ้าอนुरुทแผ่ขยายอำนาจไปกว้างไกลมากขึ้น ๆ มอญก็หนีไม่พ้นเงื้อมมือของพระองค์เช่นกัน ในตอนนั้นมอญไม่ได้แข็งแกร่งเหมือนแต่เดิมแล้ว เพราะต้องรับมือกับศึกสองทางคือพม่าทางตอนเหนือและอินเดียทางทะเล เมืองสะเทิมที่เคยแข็งแกร่ง ตอนนี้แค่สะกิดนิดเดียวก็พร้อมจะแตก

เป็นริ้ว ๆ แล้ว

พระเจ้าอนุรุธนั้นแม้จะเชี่ยวชาญการศึก แต่พระองค์ก็เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่น้อย พระองค์แอนด์เรื่องราวการนับถือผีบางของชาวบ้านมากทีเดียว และยังไม่ทรงปลื้มกับพุทธนิกายมหายานสักเท่าไร แต่ด้วยพระราชอำนาจทำให้พระองค์สามารถลดความเชื่อของชาวบ้านลงได้พอสมควร และยังนำเอาพุทธแบบเถรวาทเข้ามาในพม่าจนหยั่งรากลึกจนทำให้พุทธศาสนากลายเป็นศาสนาประจำชาติของพม่าในที่สุด

ในตอนนั้นพระองค์เริ่มเหล่มาทางมอญแล้ว พระองค์ทรงทราบดีว่าบัดนี้มอญเหลือแต่ชื่อ จึงส่งราชทูตมายังเมืองสะเทิมเพื่อขอพระไตรปิฎกจากพระเจ้ามอญหะ ตรงนี้อาจพิจารณาได้สองทางว่าพระองค์อาจจะตั้งใจมาขอดี ๆ เพราะความศรัทธา หรือมาขอแบบหยั่งเชิงทำนองข่มขู่บ้าง ถ้ามอญยอมยกให้ก็เท่ากับว่ายอมพม่าไปในที หากไม่ยอมยกให้ก็เป็นการดูหมิ่น ยิ่งงักมีแต่เสียกับเสีย ขึ้นอยู่ที่ว่ามอญจะเลือกทางใด เหมือนมัดมือชก

ขออนุยกเรื่องสักนิดหนึ่ง เหตุการณ์ที่พระเจ้าอนุรุธส่งทูตมาขอพระไตรปิฎกจากมอญนี้ ทำให้นึกถึงคราวที่พระเจ้าบุเรงนองส่งทูตมาขอช้างเผือกจากสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ ถ้ามองแง่ดีก็คือพระเจ้าบุเรงนองอุตส่าห์มาขอช้างเผือกจากเราเพื่อไปเสริมพระบารมี ดูเหมือนจะอ่อนน้อมในที แต่ลึก ๆ กลับแฝงอุบายแยบคาย ก็ถ้าฝ่ายไทยยอมยกช้างเผือกให้ก็เท่ากับว่ายอมพม่า ถ้าไม่ยอม พม่าก็หาเรื่องมารบจนได้ ช้างไทยเราเองก็ยังคงเป็นสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเสนอว่ายกให้เขาไปเถอะ เรามีตั้ง ๗ ช้าง ให้ไป ๒ ช้างคงไม่เท่าไร ถือเสียว่าผู้ใหญ่ให้ผู้น้อย มองแง่ดีไปเสีย อีกฝ่ายก็เสนอว่ายอมไม่ได้ ขึ้นยอมยกให้ก็เท่ากับว่ายอมแพ้วพม่า สุดท้ายก็เลยรบกันจริง ๆ จนเราเองที่เป็นฝ่ายขอตั้งโต๊ะเจรจาและต้องเสียช้างเผือกให้ไปเพิ่มเป็น ๔ ช้าง ว่ากันว่าเพราะเราแบ่งเป็นสองความคิดนี้ละ กรุงศรีฯ ก็เลยแตก เพราะฝ่ายที่บอกว่ายอมก็มองว่า เห็นไหม เชื่อกันตั้งแต่แรกก็จบเรื่อง

ในกรณีของพระเจ้าอโนรุธทนต์เกิดก่อนหลายร้อยปี ไม่รู้ว่าพระเจ้าบุเรงนองได้ไต่เต้านั้นมารีเปลา่ ผังมอญนั้นเลือกที่จะไม่ยอม ขอสู้แบบไว้ลายดีกว่า แต่ตอนนั้นลายของมอญจางเต็มทนแล้ว พม่าล้อมเมืองสะเทิมไว้แค่วันเดียวก็ปิดเกม

อย่าเพิ่งคิดว่าพระเจ้าอโนรุธทนต์จะถือโอกาสถล่มเมืองสะเทิมราบคาบ พระองค์ทราบดีว่าพวกมอญนั้นมีศิลปวิทยาล้ำเลิศและทรงชื่นชมเสมอมา อีกทั้งยังตั้งพระทัยที่จะอาศัยพวกมอญนี้ละให้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชาวพม่าเพื่อสร้างรากฐานความเจริญแก่อาณาจักร จึงสั่งให้ทูตราชวามอญกลับกรุงพุกาม เมืองสะเทิมที่เคยรุ่งเรืองก็กลายเป็นเมืองร้าง ปิดฉากความยิ่งใหญ่ของมอญนับแต่บัดนั้น ส่วนพระเจ้ามัญหะและบรรดาเสนาอำมาตย์พระองค์ก็สั่งให้จงจำแล้วขึ้นรถแห่เป็นขบวนเพื่อฉลองชัย ถึงอย่างนั้นก็ทรงให้เกียรติเจ้าเมืองสะเทิมโดยให้ไพร่พลที่จงจำนั้นทำมาจากทองคำแท้ ๆ เป็นการแสดงให้เห็นเลยว่าไฮโซกันขนาดไหน

ไม่รู้ว่าพระเจ้ามัญหะจะชอบใจหรือเสียใจดี เหมือนจะให้เกียรติ แต่กลับจับใส่โซ่ตรวนซะอย่างนั้น ถึงจะทำจากทองคำก็เถอะ อีแบบนี้อย่าใส่เสียดีกว่า หรือไม่ก็ฆ่าเสียให้พ้นอายจะยังพอรับได้ ว่าไหม

พุกามเรื่องอำนาจ

หลังจากที่พระเจ้าอนुरुทจัดการเมืองเล็กเมืองน้อย กำราบชนเผ่าอื่น ๆ ลงได้ รวมถึงเก็บมณูที่เป็นจิกซอว์ขึ้นใหญ่ได้ในปี พ.ศ. ๑๕๔๗ ก็เท่ากับว่าได้ถือกำเนิดอาณาจักรพม่าขึ้นอย่างสมบูรณ์ภายใต้การปกครองของราชวงศ์พุกาม โดยมีเมืองพุกามเป็นศูนย์กลาง พระเจ้าอนुरुทจึงได้ชื่อว่าเป็นกษัตริย์พระองค์แรกที่รวบรวมพม่ากลายเป็นปึกแผ่นสำเร็จ

ในช่วงที่รุ่งเรืองสุดขีดนั้น อาณาจักรพุกามยิ่งใหญ่มากทั้งในด้านการปกครองและภูมิประเทศ ทางเหนือจรดน้ำนเจ้า ทางใต้จรดมาลายู ตะวันตกติดกับยะไข่ ตะวันออกนั้นแผ่ขยายไปจนถึงอาณาจักรขอม ดังนั้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ ๑๖ แผ่นดินสุวรรณภูมิจึงอยู่ภายใต้อำนาจของสองมหาอาณาจักรเท่านั้น คือขอมและพุกาม

นอกจากความยิ่งใหญ่ด้านการปกครองและการทหาร พุทธศาสนาก็รุ่งเรืองมากในพุกาม มีการสร้างพระเจดีย์มากมายในยุคนี้ และยังคงเหลือให้เห็นมาจนถึงปัจจุบัน พุกามนั้นได้ชื่อว่าเป็นดินแดนแห่งพระเจดีย์ ด้วยความเชื่อว่าสร้างเจดีย์แล้วจะได้บุญ จำนวนของพระเจดีย์นั้นมีเท่าไรไม่ทราบแน่ชัด ในยุคพุกามเรื่องอำนาจนั้นว่ากันว่ามิเป็นพันหรืออาจจะถึงหมื่นองค์ อาจจะรวมเจดีย์องค์เล็กองค์น้อยเอาไว้หรือเปล่าก็ไม่ทราบได้

เอาเป็นว่าในปัจจุบันหากใครไปพุกามก็ยังคงเห็นวิวที่เรียกกันว่า ทะเลเจดีย์ ได้อยู่ ด้วยความที่เจดีย์ที่นี่มีมากเสียเหลือเกิน เพราะผู้คนในยุค อาณาจักรพุกามเรื่องอำนาจนั้น เขานิยมสร้างเจดีย์ถวายเป็นพุทธบูชาจริง ๆ แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาอันแรงกล้า แต่ท้ายที่สุดแล้วความศรัทธาใน พระพุทธศาสนาที่มีส่วนอยู่เหมือนกันที่ทำให้อาณาจักรพุกามต้องเสื่อมลง อาจไม่ใช่เหตุผลสำคัญแต่ก็มีอยู่ด้วยความที่เห็นต่างกันของความเชื่อสอง ด้าน

หลังจากที่พระเจ้าอโนรุธปราบพุกามมอญจนราบคาบแล้ว อำนาจ ของอาณาจักรพุกามก็เริ่มนับหนึ่ง เรื่องราวการแผ่พระราชอาณาจักรของ พระองค์นั้นมีบันทึกไว้แลดูโลดโผนใจนทะยานไม่น้อย คนโบราณเขาก็คงมีใ ส์กันบ้างเพื่อให้มันดูน่ายำเกรง มีบารมี ประเดี๋ยวผู้คนจะไม่ศรัทธา แต่หาก พิจารณากันตามจริงก็ไม่ใช่ว่าเรื่องแปลก เพราะพระองค์ทรงปฏิรูประบอบ ระเบียบการทหารและการปกครองเสียใหม่หมด น่าจะนำเอาบทเรียนจาก เมื่อครั้งที่อาณาจักรพยูต้องเสียให้แก่ล้านเจ้ามาปรับใช้ คือเก็บเอาอดีตมา เป็นบทเรียนแก้ไขเท่านั้นเอง

ในสมัยของพระองค์อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นครั้งแรกที่มีการนำเอาช้าง มาออกศึก ตำนานเขาว่าอย่างนี้แต่จริง ๆ แล้วนั้นเป็นอย่างไรก็ชักไม่มั่นใจ เพราะข้ามไปแถบแอฟริกา พวกคาร์เธจ (Carthage) เขาก็เอาช้างออกรบ เหมือนกัน เทียบปีศาจแล้วก็สู้กันอยู่ หรือเป็นไปได้ว่าจะนับเอาเฉพาะ ดินแดนสุวรรณภูมิ การที่พระองค์นำช้างมาร่วมทำศึกนี้ก็นับว่าได้ผลดีไม่น้อย แม้ว่าจะไม่ว่องไวคล่องแคล่วเหมือนม้าศึก แต่ลูกปะทะนั้นมากกว่าแน่นอน

ก่อนที่พุกามจะเรืองอำนาจ ผู้คนในดินแดนแถบนี้ล้วนแต่นับถือ พุทธศาสนาควบคู่กับความเชื่อเรื่องภูติผี พอพระเจ้าอโนรุธครองอำนาจ พระองค์ทรงหันมาเลื่อมใสในกายเถรวาทและรังเกียจความเชื่อเรื่องภูติผี อย่างมาก แต่เรื่องแบบนี้จะมาห้ามไม่ให้เชื่อกันคงยาก ยิ่งเขายินดีที่จะเชื่อ

กันแบบนั้นด้วยแล้ว แต่พระองค์ก็วางนโยบายที่จะลดความมั่งงายของ
ราษฎรให้ได้มากที่สุด นับว่าเป็นกษัตริย์ที่มีแนวคิดสมัยใหม่ไม่น้อย

คนพม่านั้นถือผีกันมาช้านานไม่ต่างกับคนไทยหรือคนชาติไหน ๆ
ในดินแดนสุวรรณภูมิ อันที่จริงก็ทั้งโลกก็ว่าได้ ไม่เห็นมีชาติไหนไม่มีตำนาน
ความเชื่อเรื่องภูติผีเสียบ้างเลย แต่ผีที่ชาวพม่าเขานับถือนี้มีการจัดระเบียบ
สังคมผีเสียด้วย พุดเป็นเล่นไป

ก่อนที่พระเจ้าอโนรุธจะมีนโยบายจัดระเบียบสังคมผี คนพม่าเขา
ก็นับถือของเขามาแต่ไหนแต่ไร มีผีมากมายให้เคารพบูชากัน ผีของพม่าเขา
เรียกว่า ‘นัต’ หรือ ‘ผีนัต’ น่าจะมาจากคำว่า ‘นถ’ ที่แปลว่า ผู้เป็นที่พึ่ง ผู้ให้
ความช่วยเหลือ ผู้ปกป้อง ก็คือเคารพบูชาแล้วจะได้รับความคุ้มครอง ฟังดู
เหมือนผีมาเพี้ยทะแม่ง ๆ ก็เอาเป็นว่าคนพม่าเขาก็เคารพของเขา จะบนบาน
ขออะไรก็มาขอเอากับผีนัต จนพระเจ้าอโนรุธรู้สึกว่าเขาจะไม่ได้การเสียแล้ว

แต่พระองค์ก็เข้าใจดีว่าจะไปหักห้ามเอาเดี๋ยวนั้นคงจะเป็นเรื่อง ใน
ช่วงนั้นพระองค์เพิ่งจะโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระมหาเจดีย์ชเวดิกองขึ้นพอดี
จึงประกาศรวบรวมบรรดาผีนัตต่าง ๆ ที่ชาวบ้านนับถือมาจัดลำดับชั้น แล้ว
ประกาศว่าพวกผีนัตเหล่านี้อยู่ภายใต้การปกครองของพระอินทร์ ดังนั้นหาก
จะเคารพบูชาก็ควรมาเคารพพระอินทร์แทนเสียดีกว่า ซึ่งจะไปพระอินทร์
นั้นดูจะใกล้ชิดกับพระพุทธศาสนามากกว่ากันเยอะ เป็นการเปลี่ยนฐาน
ความเชื่อของชาวบ้านได้อย่างเนียน ๆ แบบบัวไม่ช้ำน้ำไม่ขุ่น

เรื่องของผีนัตนั้นยังคงได้รับความเชื่อจากวันนั้นมาจนถึงวันนี้ ถ้า
พระเจ้าอโนรุธทรงทราบคงจะเคืองพระทัยไม่น้อย อุตุส่าห์วางแผนเสียดิบดี
พวกประชาชนก็ยังไม่คลายความเชื่อ เรื่องแบบนี้เปลี่ยนกันยาก ขนาดยุคที่

คนออกไปท่องอวกาศกันแล้วเขาก็ยังไม่คลายความเชื่อเรื่องพรณนี้เลย แต่ ผืนดินที่วันนี้ก็ลดจำนวนลงและมีระบบระเบียบกันมากขึ้น ถึงวันนี้ผืนดินที่คน พมานับถือเหลือเพียง ๓๙ ตันเท่านั้นที่นับเป็นทางการ ที่ว่าเป็นทางการก็ เพราะน่าจะเป็นการนับจากราชสำนักหรือที่เรียกว่า นัตหลวง ส่วนที่ไม่เป็น ทางการจะมีเท่าไรก็ไม่มีใครรู้เหมือนกัน แล้วก็ไม่ว่าเขาจะมีนับเพิ่มกันรีเปล่า

ที่ว่ามีนับเพิ่มเพราะดูเหมือนว่าเขาจะมีเพิ่มจำนวนผืนดินกันได้ด้วย แต่ละยุคสมัยก็จะมีผืนดินจำนวนไม่เท่ากัน แล้วเขานับหรือยกย่องกันอย่างไรก็ ไม่ทราบเหมือนกัน ดูอย่างดวงพระวิญญาณของพระเจ้าตะเบงชเวตี้ กษัตริย์ พม่าผู้ยิ่งใหญ่ผู้นั้นประไร คนพม่าก็นับถือว่าเป็นผืนดินกันซะอย่างนั้น ขนาด กษัตริย์ก็ไม่เว้น

นอกจากผืนดินระดับกษัตริย์แล้วผืนดินคนอื่น ๆ ก็ล้วนแต่มียศถาบรรดาศักดิ์กันทั้งนั้น บ้างก็เป็นเชื้อพระวงศ์ บ้างก็เป็นแม่ทัพนายกอง แต่ละคนก็จะ มีอำนาจต่าง ๆ กัน ใครอยากขอพรแบบไหนก็ต้องไปไหว้ผืนดินให้ถูกคน ไม่งั้น จะไม่สมหวัง ไม่ต่างอะไรกับยุคนี้เลย จะขออะไรก็ต้องไปบนบานให้ถูกที่ถูก องค์ ดูว่านายน่าปวดหัวเสียจริง ๆ

ยังจำตอนที่พระเจ้าอนุรุธส่งราชทูตไปขอพระไตรปิฎกจากเมือง สะเทิมได้ไหม พระองค์เอาไม้เท้ากลับมาใช้อีกครั้งกับพวกน่านเจ้า หลังจาก ที่อาณาจักรพุกามเรืองอำนาจแล้ว พระองค์ก็เหลือบขึ้นไปมองน่านเจ้าที่อยู่ ด้านบน ต้องไม่ลืมว่าแต่เดิมนั้นอาณาจักรของพระองค์ก็คือดินแดนของชาว พยูมมาแต่เดิมก่อนที่จะถูกน่านเจ้าตีแตก เมื่อเป็นใหญ่ขึ้นมาแล้วใจนพระองค์ จะไม่บุกขึ้นไปเหยียบน่านเจ้าเสียบ้าง เป็นการล้างแค้นในที แถมยังได้ใจชาว พยูมที่ยังหลงเหลืออยู่อีกด้วย

พระองค์ส่งราชทูตไปทูลขอพระเจี๊วแก้วจากน่านเจ้า ในตอนนั้น ใครจะหาญกล้าสู้กับพุกามละ กษัตริย์น่านเจ้าก็อยู่ในสถานะเดียวกับเจ้าเมืองสะเทิมเมื่อกาลนั้น ไม่ยกให้ก็โดนบุก ให้ไปก็เท่ากับว่าเป็นฝ่ายยอม นับดูแล้วยอมเขาเสียดีกว่าจะได้ไม่เสียเลือดเนื้อ ดังนั้นพุกามของพระองค์ จึงขยายออกไปถึงดินแดนน่านเจ้า และยังได้รับการสวมมิกัดจากพวกไทยใหญ่เป็นของแถมอีกด้วย

เมื่ออาณาจักรพุกามแผ่ไพศาลมากขึ้น พระองค์จึงจำเป็นต้องเข้มงวดในการปกครองมากขึ้นหลายเท่า แม้จะอยู่ภายใต้อาณาจักรเดียวกัน แต่ราษฎรส่วนใหญ่ยังคงไม่มีความรู้สึกเป็นชาติเดียวกัน ทุกคนยังรู้สึกว่าฉันเป็นมอญ ฉันเป็นพะสิม ฉันเป็นน่านเจ้า ฉันเป็นพยู ภาระในการรวมชาติของพระองค์จึงมีझेแค่เอาชนะสงครามยึดแผ่นดินมาได้เพียงเท่านั้น แต่ต้องรวมใจของคนในอาณาจักรให้เป็นหนึ่งเดียว ซึ่งที่สุดแล้วแม้ว่าพุกามจะรุ่งเรืองอยู่ถึงสองร้อยกว่าปี ก็ยังไม่อาจรวมเป็นหนึ่งใจเดียวกันได้อย่างที่หวัง เมื่อพุกามแตก แต่ละเมืองก็ตั้งตนเป็นอิสระอีกครั้งทันที

นี่ก็ไปถึงแผ่นดินจีนของจีนซีฮ่องเต้ พระองค์อุทิศสำหรัรวบรวมอาณาจักรอันกว้างใหญ่ไพศาลไว้ได้ใต้ฝ่าพระบาทแล้วแท้ๆ แต่ก็ไม่อาจรวมน้ำใจราษฎรได้ แม้จะใช้ทั้งพระเดชและพระคุณแล้วก็ตาม เพียงแค่ไม่ถึงชั่วอายุคนในการครองแผ่นดิน อาณาจักรจีนของพระองค์ก็แตกสลาย ก็ขนาดจีนยังรวมไม่ได้ พุกามจะไปเหลืออะไร

ว่ากันว่าพระเจ้าอโนรุทนั้นทรงปกครองด้วยความเข้มงวดมากจนถึงขั้นที่เรียกว่าดุร้าย ใครผิดก็ต้องโดนตีไม่เป็นเยี่ยงอย่าง ทรงรักษาระเบียบอย่างเคร่งครัดราวกับเป็นรัฐทหาร ก็ไม่แปลกสำหรับบ้านเมืองที่เริ่มตั้งตัว ดูอย่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราชของไทยเรา หลายคนไม่เคยทราบว่พระองค์ทรง “ดุ” และเคร่งระเบียบวินัยมากแค่ไหน ขนาดสองออกญาที่เคยรบเคียงบ่าเคียงไหล่กับพระราชบิดา พระองค์ก็สั่งถอดหัวเสียเมื่อทำผิด ด้วย

เพราะคนไทยอยู่กันเรื่อยเปื่อยจนเคยตัวตั้งแต่เป็นเมืองขึ้นของพม่า ถ้าขึ้น
ยังทำตัวเหลวไหลไว้วันยาก็เห็นจะเป็นเอกราชได้ไม่นาน

พระเจ้าอนุรุทธครองพุกามอยู่ ๓๓ ปี ก็เสด็จสวรรคต (ช่วงเวลาที
ครองราชย์ พ.ศ. ๑๕๘๗-๑๖๒๐) พระราชโอรสคือ พระเจ้าสอลู ขึ้นครอง
ราชย์ในช่วงสั้น ๆ (พ.ศ. ๑๖๒๐-๑๖๒๗) ก่อนที่ พระเจ้าจันลิตตา หรือบาง
ตำราเรียกแบบไทย ๆ เลยว่า พระเจ้าครรชิต จะสถาปนาตนขึ้นครองราชย์
แทนในปี พ.ศ. ๑๖๒๗ นั่นจึงเริ่มเข้าสู่ยุคทองสุด ๆ ของพุกาม

การปกครองอาณาจักรที่กว้างใหญ่นั้น ผู้ปกครองต้องมีทั้งอำนาจ
บารมีและต้องใช้ทั้งพระเดชและพระคุณควบคู่กันไป ตลอดรัชสมัยของ
พระเจ้าจันลิตตาไม่ปรากฏว่ามีกรก่อกบฏขึ้นเลยสักครั้ง อาจเป็นเพราะ
พระองค์ทรงใช้นโยบายผ่อนปรนและยืดหยุ่นกว่าในสมัยพระเจ้าอนุรุทธ
เข้าใจว่าพระองค์คงพอจะคะเนสถานการณ์ออกว่าหากขึ้นดิ่งด้นไม่ยอมโอน
อ่อนละก็ อาจจะเกิดศึกใหญ่ขึ้นมาได้ โดยเฉพาะกับพวกมอญ

ในสมัยพุกามยุคเริ่มต้นนั้น พวกมอญค่อนข้างได้รับการดูแลเป็น
อย่างดีจากพระเจ้าอนุรุทธ เพราะพระองค์รู้ว่ามอญมีปัญญา มีศิลปวิทยา
การที่ก้าวหน้ากว่าชนชาติอื่น ๆ จึงต้องการใช้ความรู้ของมอญในการสร้าง
บ้านเมือง

เอาแค่เรื่องภาษาที่ใช้ในอาณาจักร ปราชญ์ในราชสำนักพยายามที
จะสร้างภาษาพม่าขึ้นมาใช้เอง ภาษาพยูนั้นไม่ต้องพูดถึง เพราะน่าจะตายไป
พร้อมกับอาณาจักรนู่นแล้ว แม้ว่าภาษามอญจะใช้กันอย่างกว้างขวางแต่ก็ยัง
ไม่นับเป็นภาษาราชการ ด้วยยังมีคนที่คิดว่าภาษามอญเป็นภาษาของพวกเขา
เลย เป็นภาษาชั้นล่าง แต่ไม่เข้ากับพระเจ้าจันลิตตา พระองค์ใช้ภาษามอญ

ในการบันทึกหรือออกเป็นหนังสือราชการทั้งหลาย ทางหนึ่งก็น่าจะเข้าใจกัน
ได้สะดวกดี ทางหนึ่งก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงการยอมรับวัฒนธรรมมอญไป
ในที่ แต่ก็ไม่ได้ละเลยในการสร้างภาษาพม่าเองด้วยเช่นกัน

เป็นไปได้ว่าเพราะพระองค์นั้นไม่ได้สืบเชื้อสายกษัตริย์มาตั้งแต่ต้น
ดังนั้นการที่จะยอมรับเอาภาษามอญมาใช้จึงไม่ใช่เรื่องผิดปกติอะไรสำหรับ
พระองค์

นอกจากนี้พระองค์ยังได้ทำนุบำรุงพุทธศาสนาจนเจริญแบบสุด ๆ
ด้วยนโยบายประนีประนอม เนื่องจากเดิมนั้นพวกมอญยังนับถือพุทธ
ศาสนาแบบผสมฮินดู คือยังเชื่อในเรื่องทวยเทพต่าง ๆ อยู่ อย่างเช่นพระ
วิษณุ พระองค์ประกาศตนว่าเป็นภาคหนึ่งของพระวิษณุก็ยิ่งทำให้ชาวมอญ
นับถือ อีกทั้งเป็นการบ่งบอกเชิงสัญลักษณ์ว่าพระวิษณุก็ยังยำเกรงพระพุท
องค์ แผนการสร้างความสัมพันธ์ของชาวพุทธทั้งสองความเชื่อจึงราบรื่น
ไม่มีสะดุด

พระมหาเจดีย์ชเวดิกองที่พระเจ้าอโนรุธทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้าง
มาเสร็จสมบูรณ์เอาในสมัยพระเจ้าจันลิตตานีเอง ภายในนั้นบรรจุพระ
เขี้ยวแก้วที่อัญเชิญมาจากนครลังกา ก็เท่ากับเป็นการประกาศยอมรับพุทธ
ศาสนานิกายเถรวาทอย่างเต็มตัว แล้วยังทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดขึ้น
มากมายภายในอาณาจักร จนเริ่มเกิดธรรมเนียมเอาอย่างเจ้าขึ้นมา เมื่อเห็น
เจ้าสร้างวัดมาก บรรดาขุนนางประชาชนก็สร้างวัดเอาอย่างบ้าง

ความนิยมสร้างวัดหรือถวายที่ดินให้วัดนั้นเป็นการส่งเสริมพุทธ
ศาสนาให้เข้มแข็ง และยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงศรัทธาอย่างแรงกล้าของ
ชาวพุกาม แต่อะไรที่มันมากเกินไปก็มักจะมีปัญหาตามมาภายหลัง ซึ่งความ
นิยมแบบนี้ก็เริ่มส่งผลในอีกไม่นาน

การที่มีอะไรก็ถวายวัด ทั้งเงินทอง ที่ดิน หรือไม่ก็ทำบุญด้วยการ
สร้างวัดสร้างเจดีย์ มากเข้า ๆ ก็เริ่มส่งผลกระทบต่อเงินคลัง กษัตริย์เองก็

นิยมถวายที่ดินให้เป็นของสงฆ์ ท้องพระคลังก็แทบจะไม่มีเงินเข้า มีแต่เงินออก เพราะการเก็บภาษีลดลงอย่างน่าใจหาย ผลผลิตทางการเกษตรก็ลดลง ก็เพราะกลายเป็นที่วัดไปหมด การค้าการขายก็ไม่เจริญดังแต่ก่อน

การที่เอะอะก็ถวายวัดหมดก็ทำให้เกิดความแตกแยกในสถาบันศาสนา ก็วัดเริ่มมือเติบขึ้น สงสัยว่าพวกสมิธลัทธิที่น่าจะมีมาแต่สมัยนั้นอย่างพวกนิกายอริยวาสีที่ต้องอยู่ป่าก็ไม่อยู่เสียแล้ว เข้ามาอยู่วัดในเมืองสบายกว่ากันเป็นกอง ขณะที่ราษฎรก็ยังคงเลื่อมใสและถวายให้วัดกันไม่ขาดสายเหมือนเดิม แต่การสร้างวัดสร้างเจดีย์เริ่มติดขัดเพราะเรื่องเงิน ๆ ทอง ๆ ประการหนึ่ง แรงงานก็ด้วยประการหนึ่ง ขนาดกษัตริย์จะสร้างเจดีย์บ้างก็เริ่มลำบากขึ้นทุกที

หลังจากยุคของพระเจ้าจันลิตดา สถาบันกษัตริย์เริ่มเสื่อมถอย กษัตริย์บางพระองค์เริ่มประพฤติดนนอกกลุ่มออกทาง มีความขัดแย้งภายในราชสำนัก อิทธิพลของอาณาจักรเริ่มลดน้อยลง วันเวลาแห่งความรุ่งเรืองเริ่มนับถอยหลังลงทุกที

กองทัพมองโกลนำโดย กุบไลข่าน แผ่ขยายอำนาจจนสามารถพิชิตอาณาจักรชองทางภาคเหนือได้ และเริ่มกรีธาทัพลงมายึดเอาอาณาจักรได้ในปี พ.ศ. ๑๗๙๖ ก็ยึดเอาน่านเจ้าไปได้ แล้วยังบุกทะลุไปถึงฮานอย เป้าหมายของมองโกลคือจะยึดเอาอินโดจีนทั้งหมดให้ได้ ซึ่งทางฝั่งอันดามันนั้นยังติดอาณาจักรพุกามที่ขวางทางอยู่

แม้ว่าจะเสียน่านเจ้าไปแล้วแต่กษัตริย์พม่าก็ยังนิ่งเฉย จนมองโกลส่งราชทูตลงมาเพื่อเรียกร้องบรรณาการ ถ้าจะให้เดาก็คิดว่ามองโกลเองก็อาจจะใช้กลวิธีเดียวกับที่พม่าเคยใช้ตอนที่ไปขอพระไตรปิฎกกับพระ

เขี้ยวแก้ว พุกามตอนนั้นไม่ได้เกรียงไกรดังแต่ก่อน แต่มองไกลเองก็ไม่กล้า
ผลิผลามตะลุยมมาตี เพราะพุกามยังคงมีเขี้ยวเล็บอยู่บ้าง ที่สำคัญคือเรื่อง
ของสภาพภูมิอากาศที่ร้อนขึ้น พวกน่านเจ้าเองในสมัยก่อนก็ยังไม่กล้าลงมา
ทำศึกยึดเยื่อ กษัตริย์พม่าในตอนนั้นคือ พระเจ้านรสีหบดี ทรงทราบความ
ประสงค์ของมองโกลก็ทรงกริ้วนัก สั่งประหารคณะทูตทั้งหมด

การกระทำของพระองค์เชื่อว่าจะไม่มีความผิดผล แม้ว่าการทัพพม่าจะไม่ได้
เข้มแข็งเหมือนก่อนแต่ก็ไม่ใช่กองทัพซี้โก้ การยอมมองโกลก็เท่ากับยอม
เป็นเมืองขึ้น แล้วหัวเมืองทางปากอ่าวก็ต้องเสิร์จมองโกลแน่ๆ ยังไม่รวม
ถึงอาณาจักรไทยทางฝั่งตะวันออก การที่พม่าทำเช่นนี้ก็นับเป็นการช่วยมิ
ให้มองโกลบุกลงมาได้ง่ายดาย ยอมเป็นกันชนให้ขนาดนี้ต้องนับว่าทรงกล้า
หาญไม่น้อยทีเดียว

ในช่วงแรกๆ ยังคงเป็นโชคดีของพม่าที่มองโกลมัวแต่่วนวากับ
การจัดระเบียบอาณาจักรซึ่งที่เพิ่งยึดได้ รวมถึงเมืองเล็กเมืองน้อยอื่นๆ
จึงยังพักเรื่องพุกามเอาไว้ก่อน เมื่อมองโกลไม่บุกลงมา พม่าก็บุกขึ้นไปเสีย
เอง โดยรุกเข้าตีเมืองกองโกซึ่งขณะนั้นตกเป็นของมองโกลไปแล้ว อีกทั้งยัง
เป็นการแสดงแสนยานุภาพว่าพม่ายังมีคงไฟอยู่ แต่ดูเหมือนไฟของพม่าคง
ไม่แรงพอ เพราะขณะที่รบติดพันอยู่ทางด้านเหนือ พวกมอญทางฝั่งใต้ก็เริ่ม
เข้มแข็งเมืองบ้างแล้ว

การรบทางตอนเหนือนั้นจบลงด้วยความปราชัยของทัพพม่า ที่ถูก
ทัพมองโกลซึ่งร่วมมือกับพวกไทยใหญ่ไล่ตีจนแตกกระเจิง แต่ทัพมองโกลก็
ไม่ได้รุกคืบลงมาถึงพุกาม เพราะสภาพอากาศที่เป็นอุปสรรคใหญ่ มองโกล
ส่งคณะทูตมายังพุกามอีกรอบหวังให้ยอมแพ้เสียโดยดี แต่ก็ไม่มีสัญญาณ
ตอบรับจากพระเจ้านรสีหบดี ทัพมองโกลจึงถือเป็นข้ออ้างเข้าตีเมืองตะไก่
แล้วก็ประกาศว่าพื้นที่ตอนเหนือของกลุ่มน้ำอิระวดีเป็นของมองโกลแล้ว

เรื่องของสภาพภูมิอากาศอันเป็นอุปสรรคใหญ่ที่ทำให้ทัพมองโกล

หรือน่านเจ้าหยุดแค่แนวรบด้านเหนือ ไม่ตีลงมาถึงเมืองพุกาม นอกจาก ความร้อนชื้นที่ไม่คุ้นเคยแล้ว สิ่งที่น่าจะตามมาก็คือโรคระบาด ชาวมองโกล ไม่ชอบอากาศร้อนชื้นเป็นทุนเดิม เมื่อมาทำศึกสงครามก็อย่านึกว่าจะมี ระบบสาธารณสุขที่เลิศหรู ชาวเหนือเมื่อเจอร้อนเข้าหน่อยก็อาจจะป่วย เองง่าย ๆ เชื้อโรคจึงแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจจะมียผลทำให้มองโกล คร่ำครวญที่จะบุกลงมาในตอนนั้น

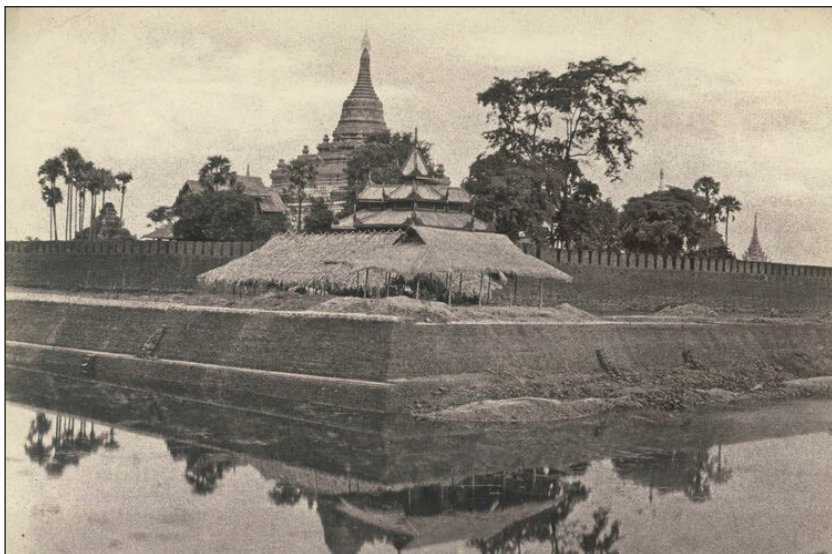
ไม่นานนักพระเจ้านรสีหบดีก็เสด็จสวรรคต กษัตริย์พระองค์ใหม่คือ พระเจ้ากยอชวา ก็ไม่ได้เข้มแข็งอะไรนัก ในบางช่วงยังต้องยอมไปพึ่งพวก ไทยใหญ่เสียด้วยซ้ำ เพราะกองทัพพม่านั้นแทบไม่มีเหลือแล้ว ขณะที่พวก ไทยใหญ่กำลังเข้มแข็งขึ้นทุกที ๆ

สุดท้ายแล้วพระราชอำนาจของกษัตริย์พม่าก็เหลือแค่ในนาม พระ เจ้ากยอชวา ทรงเป็นเหมือนหุ่นเชิดที่นั่งอยู่บนบัลลังก์ตามคำสั่งของมองโกล พุกามยังคงมีกษัตริย์สืบเนื่องมาอีกหนึ่งพระองค์ จนถึงสิ้นสุทธราชวงศ์พุกาม อย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. ๑๘๕๕ นับอายุจากยุคที่พระเจ้าอโนรุทททรง สถาปนาอาณาจักรจนถึงวันสิ้นสุทธนั้นรวมได้ ๒๖๘ ปี

เจดีย์ชเวดิกอง (ภาพจาก www.bucketripper.com)

นครอมรปุระ ราวปี พ.ศ. ๒๓๙๗ (ภาพจาก Getty Images)

นครอมรปุระ ราวปี พ.ศ. ๒๓๙๘ (ภาพจาก <http://www.luminous-lint.com>)

๓

พม่ากับมอญ

ภายหลังการสิ้นสุทธราชวงศ์พุกามหรือถ้าจะให้ชัดเจนก็น่าจะก่อนสิ้นราชวงศ์ด้วยซ้ำ ชาวพม่าก็เริ่มแตกออกเป็นกลุ่มๆ ต่างเริ่มตั้งตัวเป็นอิสระกันตั้งแต่พุกามยังไม่แตกดี แม้ราชสำนักจะทราบเรื่องแต่ก็ทำอะไรไม่ได้ด้วยติดศึกกับพวกมองโกล หรือต่อให้ไม่มีก็ไม่แน่ว่าจะกำราบพวกที่แข็งเมืองลงได้ เพราะในช่วงนั้นกองทัพพุกามเหลือแต่ชื่อจริง ๆ

ช่วงรอยต่อนี้เองได้เกิดกลุ่มอำนาจใหม่ขึ้น ที่เห็นเด่นชัดมีอยู่สองกลุ่มคือเมืองปinyaแห่งหนึ่ง และเมืองสะแคงอีกแห่งหนึ่ง ทั้งสองเมืองนั้นครอบครองโดยกษัตริย์เชื้อสายไทยใหญ่ แต่ก็เจริญรุ่งเรืองมาได้ราว ๕๐ ปีเศษ ก็ล้มสลายลง

ราชวงศ์ไทยใหญ่ส่วนหนึ่งยังคงครองอำนาจและตั้งตัวเป็นใหญ่ขึ้น โดยมีเมืองอังวะเป็นศูนย์กลาง มี พระเจ้าทาโดมินพญา เป็นปฐมกษัตริย์พระองค์ปรารถนาจะรวบรวมพม่าให้เป็นปึกแผ่นอีกครั้งเหมือนในสมัยพระเจ้าอนुरुท โดยเริ่มจัดระเบียบกฎหมายเสียใหม่รวมถึงระเบียบวินัยของสงฆ์ด้วย หลังจากที่ในช่วงปลายของอาณาจักรพุกามนั้น พุทธศาสนาเกิดความวุ่นวายขึ้นจากคณะสงฆ์ที่แตกแยกกัน นอกจากนี้พระองค์ยังเริ่มวางนโยบายรวมชาติด้วยการเข้ายึดเมืองตองอูได้เป็นผลสำเร็จ

นำเสียดายที่พระเจ้าทาโดมินพญาครองบัลลังก์ได้เพียง ๔ ปี ก็เสด็จสวรรคต แต่เนื่องจากพระองค์ไม่มีรัชทายาท บรรดาเสนาบดีทั้งหลายจึงพากันเชิญเจ้านายฝ่ายไทยใหญ่พระองค์หนึ่งขึ้นเป็นกษัตริย์ ทรงพระนามพระเจ้าสวาสอแก พระองค์พยายามดำเนินตามนโยบายรวมประเทศของพระเจ้าทาโดมินพญา แต่ติดอุปสรรคคือพวกไทยใหญ่ที่ยังเข้มแข็งอยู่ทางเหนือ ส่วนทางใต้ก็มีเมืองพะโค หรือ หงสาวดี ซึ่งเป็นของพวกมอญขวางทางอยู่

แต่เมื่อไต่รตรองแล้วพระองค์ได้ปรับเปลี่ยนนโยบายใหม่ โดยดำเนินการทางการทูตเพื่อสมานฉันท์กับหงสาวดี ซึ่งในตอนนั้นอยู่ในรัชสมัยของ พระเจ้าพินยาอู่ หรือที่ในหนังสือ ราชาริราช ฉบับเจ้าพระยาพระคลัง (หน) เรียก พระเจ้าอู่ ทั้งสองฝ่ายต่างยินดีจับมือกันเป็นมิตรประเทศ หลังจากนั้นสถานะของพระเจ้าสวาสอแกก็เริ่มมั่นคงและได้รับการยอมรับมากขึ้น ถึงขนาดที่เมืองยะไข่ได้ส่งราชทูตมาทูลขอให้พระราชวงศ์พระองค์ใดพระองค์หนึ่งไปครองเมืองหลังจากที่เจ้าเมืองยะไข่สวรรคต นับเป็นการยอมรับใญ่ราบแบบสมยอม ทำให้พระองค์คลายกังวลเรื่องชายแดนฝั่งใต้และตะวันตก

ขณะเดียวกันก็ยังรับคณะทูตจากเชียงใหม่เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับดินแดนฝั่งตะวันออก แล้วคอยสังเกตการณ์ความเคลื่อนไหวของหัวเมืองทางเหนือซึ่งขณะนั้นมองโกลเริ่มเสื่อมอำนาจลงเรื่อยๆ จากการทำสงครามกับราชวงศ์หมิงในมณฑลยูนนาน โดยภาพรวมแล้วนับว่าอังวะมีอำนาจมากที่สุดที่เดียวในยุคของพระเจ้าสวาสอแก

ภายในนครอังวะเองนั้นก็เริ่มแข็งแกร่งขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก หลังจากที่พุกามแตกแล้วก็มีเมืองต่างๆ ขึ้นมากุมอำนาจเอาไว้แต่ก็เพียงระยะสั้นๆ ต่างจากเมืองอังวะที่เริ่มต้นโดยพระเจ้าทาโดมินพญา แล้วมารุ่งเรืองเอาในสมัยพระเจ้าสวาสอแก พระองค์ครองอำนาจอยู่นานถึง ๓๓ ปี ในช่วงนี้ได้

ทรงขยายอำนาจทางการเมือง ขยายดินแดนเพิ่มขึ้น และทรงทำนุบำรุง
อาณาจักรอยุธยา ปรับปรุงระบบคมนาคม การชลประทาน ศาสนา ฯลฯ
เรียกได้ว่าทรงเริ่มสร้างประเทศขึ้นมาใหม่โดยมีปณิธานรวมพม่าให้เป็นหนึ่ง
เหมือนในสมัยพระเจ้าอู่ทอง

ภายหลังที่พระเจ้าสุวาสอเกลื่อนพระชนม์ เกิดเหตุุ่นวายเล็ก ๆ ใน
ราชสำนัก สู้ต้าย มังฆ้องราชบุตร ก็ได้ขึ้นครองราชย์ ซึ่งคนไทยคุ้นเคยกัน
ในพระนาม พระเจ้าฝรั่งมังฆ้อง ตามหนังสือ ราชาริราช

อีกหนึ่งข่าวอำนาจที่เปล่งประกายขึ้นมาภายหลังการสูญสิ้นของ
อาณาจักรพุกามคือพวกมอญ หลังจากสิ้นยุครุ่งเรืองของมอญในช่วงพุทธ
ศตวรรษที่ ๑๒ มอญก็ตกเป็นส่วนหนึ่งของพุกามมาตลอด นำแปลกที่คน
มอญยังคงไม่ลืมที่จะหาโอกาสตั้งตนเป็นอิสระอยู่เสมอ จนมาถึงในยุคของ
พระเจ้าวเรุ หรือที่คนไทยรู้จักในพระนาม พระเจ้าฟ้ารั่ว

เรื่องราวของพระเจ้าฟ้ารั่วสามารถหาอ่านได้เองในหนังสือ
ราชาริราช สนุกสนานไม่แพ้สามก๊กของจีน นอกจากการรบทัพจับศึกแล้วยัง
ได้ทราบเรื่องราวประวัติศาสตร์ของพม่ากับมอญที่ซับซ้อนเกี่ยวกันมาแสนนาน
แต่ต้องพิจารณาให้ดีด้วยว่าส่วนใดคือตำนาน ส่วนใดคือเรื่องจริง เพื่อความ
สมบูรณ์ จะขอเล่าเรื่องราวของต้นวงศ์พระเจ้าราชาริราชที่เป็นพระเอกของ
แผ่นดินมอญในช่วงที่หงสาวดีเรืองอำนาจ จะได้เข้าใจกันถ้วนทั่ว

ช่วงปลายของอาณาจักรพุกาม ในตอนนั้นใครพอจะเอาตัวรอดกัน
ได้ก็เผ่นกันไปแล้ว แน่แน่นอนว่าชาวมอญที่ตั้งทำพร้อมจะเป็นอิสระอยู่แล้วก็
นับวันรอ ในตอนนั้นเองก็มีผู้มิบุญมาเกิด อันนี้ว่ากันตามตำนานของชาว
มอญ คนมิบุญผู้นั้นนามว่า มะกะโท เป็นพ่อค้าธรรมดาๆ ไม่ได้มีอิทธิฤทธิ์

อะไร แต่ว่ามีปัญหาและคิดใหญ่ไม่คิดเล็ก

มะกะโท เดินทางเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารใน สมเด็จพระร่วงเจ้า หรือ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช แห่งอาณาจักรสุโขทัย มะกะโทเติบโต ก้าวหน้าขึ้นพรวด ๆ ด้วยสติปัญญาและความขยันขันแข็งจนหน้าที่การงาน ก้าวกระโดดได้เป็นถึงขุนวัง เรื่องเล่าของมะกะโทนั้นสนุกสนานมากทีเดียว ท่านที่สนใจต้องไปลองหามาอ่านให้ได้ ที่ไม่เล่าเพราะเดี๋ยวจะกลายเป็นเล่า เรื่องหนังสือราชาธิราชไปเสีย

ต่อมาขุนวังมะกะโทเกิดไปลักลอบได้เสียกับพระราชธิดาของ พระร่วงเจ้าแล้วกลัวความผิด จึงพากันหนีออกจากกรุงสุโขทัยไปปักหลัก กันที่เมืองเกาะตะมะ เมื่อพระร่วงเจ้าทราบเรื่องเข้าแทนที่จะทรงกริ้ว กลับ เข้าอกเข้าใจหว่ากหนุ่มสาว เมื่อมะกะโทหนีไปนั้นได้เขียนหนังสือของ พระราชทานอภัยโทษทิ้งไว้ พระองค์ทรงเอ็นดูหนุ่มมะกะโทผู้นี้มาแต่เดิมจึง ไม่ได้คิดเอาผิด ภายหลังเมื่อมะกะโทสามารถตั้งตัวเป็นใหญ่จนได้ครองเมือง พระโคแล้วก็ส่งราชทูตนำเครื่องราชบรรณาการมาถวายยังอาณาจักรสุโขทัย แสดงความอ่อนน้อมเหมือนแต่หนหลัง พระองค์จึงพระราชทานนามให้ว่า พระเจ้าฟ้ารั่ว หรือ พระเจ้าวราเรฐ ตามที่มาที่เป็นนิมิตปาฏิหารย์

ดังนั้น เมืองพระโค (หรือหงสาวดี) กับอาณาจักรสุโขทัยจึงเป็นไมตรี ต่อกันด้วยความสัมพันธ์แต่เดิมของกษัตริย์ทั้งสองแผ่นดิน แต่ความสัมพันธ์ นี้ก็อยู่เพียงไม่กี่ชั่วอายุคน เพราะหลังจากสิ้นบุญพระเจ้าฟ้ารั่ว ไมตรีของทั้งสองฝ่ายก็เริ่มห่างกันไปทุกที ๆ หลังจากสถาปนาราชวงศ์ มีกษัตริย์ปกครอง สืบทอดมาอีก ๖ พระองค์ จนมาถึงรัชสมัย พระเจ้าอยู่ จึงเกิดเรื่องวุ่น ๆ ขึ้น

พระเจ้าอยู่นั้นมีพระราชโอรสพระองค์หนึ่งคือ พระยาน้อย หรือ มังสุ ระมณีจักร ซึ่งไม่ได้เป็นรัชทายาทหรือกษัตริย์ เพราะพระราชบิดาไม่ทรงโปรด แต่พระยาน้อยมีความสามารถและมีบารมี ถ้าเป็นสมัยนี้ก็คงเรียกว่า เป็นขาใหญ่ตั้งแต่ยังหนุ่ม ใจกว้าง ถึงไหนถึงกัน และก็ชอบแสวงหาคนดีมี

ฝีมือเอาไว้เป็นบริวาร ด้วยความเอาใจเอาด้วยและรักลูกน้อง ทำให้ใครๆ ต่างก็พอใจที่จะมาเข้าเป็นพวกด้วย พอสิ้นบุญพระเจ้าอยู่ก็เกิดเรื่องขึ้นภายในราชสำนัก เมื่อพระเจ้าป่าคือพระมหาเทวีเกิดคิดอยากจะรวบเอาราชสมบัติยกให้กับชายชู้ของตนคือ สมิงราหู จึงเกิดการชิงราชสมบัติกันพอหอมปากหอมคอ สุดท้ายพระยาน้อยเป็นฝ่ายมีชัย ขึ้นเป็นพระเจ้าราชาธิราชครองบัลลังก์แห่งกรุงหงสาวดี

มีเกร็ดเล่าถึงความห้าวของพระยาน้อยสมัยยังหนุ่มซึ่งเป็นรอยต่างพร้อยของพระองค์ตลอดพระชนม์ชีพ คือกรณีทีไปชิงเอาเมียชาวบ้านเขามาเป็นของตัวเอง ท่านอาจจะเคยได้ยินสำนวน พระยาน้อยชมตลาด ที่กรมศิลปากรเขาเคยเอามาตัดแปลงเป็นละครเล่นกันอยู่ออกบ่อย เรื่องมันเกิดตอนที่พระยาน้อยกำลังอยู่ในวัยหนุ่มเต็มที วันหนึ่งก็พาพรรคพวกไปเดินชมตลาด ก็บังเอิญไปปิ้งสาวชายแป้งน้ำมันชื่อนาง เมี่ยมะนิก แม่ค้าคนสวยคนนี้เป็นที่เลื่องลือ หนุ่ม ๆ มักจะแวะมาซื้อแป้งน้ำมันของนางเพียงเพราะอยากจะมาชมโฉม ทั้งสองคนสบตากันครั้งแรกไฟก็ลุกพรึบขึ้นทันที ติดตรงที่นางเมี่ยมะนิกก็มีสามีอยู่แล้ว ฝ่ายพระยาน้อยก็มี ทะละแม่ท้าว อยู่แล้วเหมือนกัน แต่ไฟราคะมันลุกโชนห้ามกันไม่ได้ ไม่รู้ว่าชะตาของสามีนางเมี่ยมะนิกจบลงตรงไหน จำได้เลา ๆ ว่าพ่อคุณแจ้นไปฟ้องพระมหาเทวีว่าคุณหลานตัวดีของท่านมาชิงเอาเมียของกระผมไปเสียแล้ว เดาเอาว่าวอนหาเรื่องแบบนี้คงจบไม่สวยแน่ ๆ แต่ที่แน่กว่าคือนางเมี่ยมะนิกก็กลายเป็นเบอรสองของพระยาน้อย และก้าวขึ้นมาเป็นสุภาพสตรีหมายเลขหนึ่งเมื่อพระองค์ขึ้นเป็นพระเจ้าราชาธิราชแล้ว

เขาก็เลยมีสำนวน พระยาน้อยชมตลาด ไม่ได้หมายความว่าเดินตลาดแล้วไปจุดเอาแม่ค้ามาทำเมีย แต่เขาก็ประชดในความหมายที่ว่า เดินขนาดอ้อยอิ่ง เดินลอยชายไปเรื่อยอย่างไม่ค่อยมีจุดหมายเท่าไร เวลาเจอใครเดินขวางทางเกะกะทำนองนี้ก็มักจะประชดให้ว่า เดินราวกับพระยา

น้อยชมตลาด ประมาณนั้น

เรื่องของนางเมี่ยมะนิกยังไม่จบ ความที่พระยาน้อยเอาเมียคนอื่น มาเซยชมถูกโจษจันไปทั่ว แม้พระองค์จะเก่งกาจสามารถและเลื่อมใสพุทธ ศาสนามาเพียงใด แต่การประพฤติผิดศีลข้อสามนี้ก็กลายเป็นที่ครหาไปชั่ว ชีวิต แถมยังทำให้เกิดความรำฉานในครอบครัวจนเป็นเรื่องราวใหญ่โตข้าม ภพชาติเสียด้วย

ไมตรีระหว่างอังวะกับหงสาวดีมาสะเทือนเอาเมื่อตอนที่พระเจ้าอุ เสด็จสวรรคต เกิดความวุ่นวายขึ้นระหว่างก๊กของพระยาน้อยกับก๊กของพระ มหาเทวี พระชนินุสราของพระยาอู่ที่พยายามจะรั้งอำนาจไว้ในมือตนโดยยก เอาสมิงราชูขึ้นเป็นกษัตริย์แทน แต่สุดท้ายแล้วพระยาน้อยก็ได้ครองบัลลังก์ สถาปนาขึ้นเป็นกษัตริย์พระองค์ใหม่ของชาวมอญพระนามว่า พระเจ้า ราชาราช พระเจ้าสวาสอแยกกัทพมารบตามคำขอของพระมหาเทวีโดยอ้าง สัมพันธครั้งเก่าสมัยพระยาอู่ ซึ่งคิดว่าแท้จริงแล้วพระเจ้าสวาสอแยกก็ไม่ได้ ยกทัพมาตามที่พระมหาเทวีทูลขอ แต่พระองค์น่าจะตั้งใจยกทัพมาตั้งแต่ต้น แล้วด้วยเห็นว่าหงสาวดีเพิ่งผลัดแผ่นดินใหม่ ๆ ทางหนึ่งก็ยังสมานสัมพันธ กับกลุ่มอำนาจเก่าของมอญเอาไว้ ทางหนึ่งก็อาจจะนึกอยากหยั่งเชิงกอง กำลังของมอญเสียหน่อย เพราะไม่นานนักทั้งสองทัพก็หย่าศึกเมื่อถึงฤดู น้ำหลาก แต่ก็ยังจ้องกันเขม็งพร้อมจะเปิดศึกใหม่ได้ทุกเมื่อ หรือเป็นไปได้ ใหม่ว่าหลังจากที่พระเจ้าสวาสอแยกหยั่งเชิงแล้วก็พบว่า กษัตริย์หนุ่มผู้นี้ไม่ใช่ ธรรมดา เลยเบรกวีก่อนดีกว่า แต่หลังจากสิ้นพระเจ้าสวาสอแยกแล้ว มอญ กับพม่าก็ได้รบกันจริง ๆ แถมยังยึดเยื้อกินเวลาหลายสิบปี

ในประวัติศาสตร์นั้นมอญกับพม่าหรือจะเรียกว่า พระเจ้าราชาราช

กับ พระเจ้ามังฆ้อง รบกันอยู่หลายหน ที่รบกันดุเดือดก็คือกรณีเมืองยะไข่ที่ พระเจ้าราชาธิราชบุกเข้ายึด บังเอิญว่าได้สังหารพระราชบุตรชายของพระเจ้า มังฆ้องที่กินเมืองยะไข่อยู่พอดี ซึ่งคงไม่ได้บังเอิญ ทั้งสองพระองค์นั้นก็ถือว่าเป็นหน้าที่ของกษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ในการที่จะแผ่ขยายอาณาเขตออกไป แม้ว่า จะจับมือเป็นมิตรกันมาก่อน แต่ก็ต้องยอมรบว่าทั้งมอญและพม่าต่างก็เขม่น กันอยู่ในที ในหนังสือราชาธิราชนั้นอ้างว่าเกิดการกระทบกระทั่งกันบริเวณ ชายแดนของทั้งสองอาณาจักรที่เคยทำสัญญากันไว้แต่เดิม

เมื่อเกิดกรณีเมืองยะไข่ขึ้นก็เท่ากับว่าเป็นสัญญาณเปิดศึกครั้งใหม่ ระหว่างสองอาณาจักร ส่วนใหญ่จะเป็นฝ่ายพม่าที่ยกทัพลงมาหมายจะ ปราบพวกมอญ ซึ่งหนึ่งในนั้นมีรัชทายาทแห่งกรุงอังวะ เจ้าชายมังรายกยอ ชวา ยกทัพลงมาเอง

อันนี้เป็นเรื่องเล่าหรือเป็นตำนานก็สุดแท้แต่ ก็คือย้อนไปกรณีเม้ ยมะนิกที่เล่าไว้ตอนต้นนั้นไง ซึ่งในหนังสือราชาธิราชและตำนานของพวก มอญก็เล่าไว้ตรงกัน

พระเจ้าราชาธิราชเมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งเป็นพระยาน้อยนั้น มี มเหสีเป็นตัวตนอยู่แล้วคือ ตะละแม่ท้าว จนกระทั่งไปหยิบเอานางเมี้ยมะนิ กมาเป็นเบอร์สอง เมื่อเถลิงราชสมบัติเป็นพระเจ้าราชาธิราช พระองค์โปรด เบอร์สองมากกว่า เมื่อครั้งประกอบพิธีปราบดาภิเษกนั้นก็จะต้องมีพิธีการตั้ง อัครมเหสี ซึ่งพระองค์ตั้งพระทัยจะตั้งตะละแม่ท้าวให้เป็นอัครมเหสีฝ่ายชวา และให้เมี้ยมะนิกเป็นอัครมเหสีฝ่ายซ้าย เมื่อถึงเวลา ตะละแม่ท้าวยังถือโกรธ และหึงหวงอยู่ไม่หายจึงไม่ได้เสด็จเข้าร่วมพิธี พระเจ้าราชาธิราชพิโรธยิ่งนัก แต่ก็ได้กระทำให้ได้ด้วยยังเกรงพระทัยอยู่ จึงแต่งตั้งเมี้ยมะนิกเพียงฝ่าย เดียวให้เป็น พระนางปิยราชเทวี ยิ่งทำให้ตะละแม่ท้าวน้อยอกน้อยใจเข้าไป ใหญ่ หลังจากนั้นก็มาพระองค์ก็ได้ดูคำดูดีพระนางอีกเลย

พระเจ้าราชาธิราชกับตะละแม่ท้าวนั้นมีพระราชบุตรหนึ่งพระองค์

คือ พ่อลาวแก่นท้าว ซึ่งคงจะติดแม่พอสสมควร อาจเพราะพ่อนั้นรบทัพจับศึกไม่เว้นวายุ และเมื่อไปได้เมย์มะนิกมาอีกคนหนึ่งยิ่งทำให้แม่ยิ่งหมดความสำคัญลงไปอีก พระราชบุตรจึงได้แต่เจ็บแทนพระราชมารดาอยู่เฉยๆ

จนเมื่อครั้งหนึ่งพระราชบุตรต้องเข้าเฝ้าพระเจ้าราชาธิราชที่ห้องพระโรงโดยมีพระนางปิยราชเทวีชนาปข้าง เมื่อต้องกราบถวายบังคมก็นึกถึงความเจ็บแค้นของแม่ขึ้นมา ก็นึกว่านี่เราต้องกราบนางเบอร์สองคนนี้ด้วยละหรือ ถ้าไม่มีนี่เราก็คงไม่ต้องกราบมันให้เสียมือ พระราชบุตรจึงกัดนิ้วมือเสียหมดสิ้น พระเจ้าราชาธิราชเห็นดังนั้นก็ขัดเคืองพระราชหฤทัยเป็นอันมาก “บุตรเรามากัดนิ้วตนเองเสียดังนี้เพื่อประสงค์สิ่งใด ชะรอยมันคิดว่าจะไม่ให้กูแล้วจึงทำองอาจดังนี้ เมื่อเป็นลูกจะมีไหวพริบจะนี้จะเลี้ยงไว้มิได้” ก็ยิงไปกันใหญ่ โกรธแม่แล้วก็ยิงโกรธลูกต่อ ฝ่ายลูกไม่ชอบหน้าแม่เลี้ยงก็พาลทำให้พ่อโกรธเข้าอีก พระเจ้าราชาธิราชจึงสั่งให้เอาพ่อลาวแก่นท้าวไปประหารเสีย

ก่อนจะถูกประหาร พ่อลาวแก่นท้าวขอไปไหว้พระธาตุมูเตาก่อนตาย และได้อธิษฐานว่า พระราชบิดาประหารเราทั้งที่หาความผิดมิได้นี้ ด้วยอาณิสย์ที่ได้ถวายมหาผลาเป็นพุทธบูชานี้ ขอให้ได้ไปเกิดเป็นพระราชบุตรพระเจ้ากรุงอังวะ และขอให้ได้ทำศึกกับพระเจ้ากรุงหงสาวดีนี้ด้วยเถิด ราชมัลลที่คุมตัวพ่อลาวแก่นท้าวไปนั้นก็นำความทั้งหมดขึ้นกราบบังคมทูลพระเจ้าราชาธิราช พระองค์จึงเสด็จไปยังพระธาตุมูเตาเพื่ออธิษฐานบ้าง

พระองค์ถอดมหาผลาถวายเป็นพุทธบูชาและอธิษฐานว่า ด้วยบุตรคิดประทุษร้ายจองเวรข้าพเจ้านั้น ขอให้บุญญาบารมีช่วยดลให้มันพ่ายแพ้ อย่าสู้ข้าพเจ้าผู้เป็นบิดาได้เลย

เมื่อพระเจ้ามังฆ้องได้พระราชบุตร มังรายยกขอชาวมอญจึงเชื่อกันว่านี่คือพ่อลาวแก่นท้าวกลับมาเกิด และก็ได้รบกับพระเจ้าราชาธิราชตามที่ได้อธิษฐานเอาไว้แน่นอน

ทั้งสองฝ่ายรบกันอยู่นานถึงสามปี ในช่วงแรกของการสงครามนั้น เป็นฝ่ายพม่าที่ได้เปรียบ รบชนะเรื่อยมา ด้วยฝีมือการศึกของเจ้าชายแห่งกรุงอังวะนั้นไม่เป็นรองใคร ถึงกับจับเป็นแม่ทัพเอกของพระเจ้าราชาธิราช ได้คนหนึ่ง เล่ากันว่าเจ้าชายได้รับการสอนสั่งให้ซึ่งซังพวกมอญมาแต่น้อย จะด้วยผลแห่งการอธิษฐานเมื่อชาติก่อนหรือไม่ก็ไม่ทราบได้ เมื่อเจ้าชายยังเป็นทารกนั้นหากร้องไห้ครั้งใดก็ไม่มีใครจะหยุดลงได้ แต่หากปลอบว่าเดี๋ยว จะเอากรงหวางดีมาถวาย เท่านั้นล่ะถึงจะสงบลงได้ แค้นข้ามชาติกันเลยทีเดียว

เมื่อชนะถึเข้าก็เริ่มลำพอง ทรงยกทัพบุกเข้าตะลุยมาในถิ่นของพวกมอญ อาจเพราะผลแห่งการอธิษฐานของพระเจ้าราชาธิราช ทำให้เจ้าชายรบยังงี้ก็ไม่อาจเผด็จศึกมอญได้ จนกระทั่งเกิดเสียทีพลัดตกจากหลังช้างงาขนาดเจ็บสาหัส พวกมอญจับเป็นได้นำไปถวายพระเจ้าราชาธิราช

พระเจ้าราชาธิราชทรงทราบว่าเป็นพระราชาบุตรกลับชาติมาเกิด ถึงจะแค้นอย่างไรก็ยังมิน้ำใจรักและเป็นห่วงอยู่ดี พระองค์ตรัสแก่เจ้าชายว่า ลูกเอ๋ย ข้าจะรักษาเจ้าจนหายดี เพียงแต่เจ้าต้องรักษาสัตย์ว่าจะจงรักภักดีต่อข้าตลอดไป แต่เจ้าชายกลับปฏิเสธ จนสุดท้ายพระองค์ก็ทิวงดต

หลังจากสูญเสียครั้งนั้น ทั้งฝ่ายพระเจ้าราชาธิราชและพระเจ้ามังซ่องต่างก็มีได้มีแก่ใจจะทำศึกอีกต่อไป ต่างเลิกทัพกลับบ้านเมืองของใครของมัน นานๆ ทีจะออกมารบกันบ้างแต่ก็ประปรายเต็มทน ทีใหญ่สุดก็น่าจะเป็นเหตุกระทบกระทั้งในเมืองตองอูที่พวกมอญบุกเข้ามายึด ฝ่ายพม่าจึงพยายามขับไล่ ผมว่านอกจากที่จะเลิกรากับด้วยเหตุของการเสียเจ้าชายแล้ว ฝ่ายพม่าก็กำลังประสบเหตุทางด้านเหนือ เมื่อทัพพระเจ้ากรุงจีนบุกลงมา ทำให้ต้องรบติดพันสองด้านนั่นเอง

สี่ปีหลังการสูญเสียเจ้าชายมังรายกยอชวา พระเจ้ามังฆ้องก็เสด็จสวรรคต และอีกขวบปีต่อมา พระเจ้าราชาธิราชก็เสด็จสวรรคต จากนั้นจึงเริ่มเข้าสู่ยุคเสื่อมของทั้งสองอาณาจักร

พระเจ้าสีหสุ ขึ้นครองกรุงอังวะสืบต่อมา พระองค์ได้อภิเษกสมรสกับเจ้าหญิงมอญ คือ พระนางชินสอพู (ซึ่งมีเข้ามามีบทบาทอย่างมากในภายหลัง) พระเจ้าสีหสุดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับมอญต่างจากในสมัยพระเจ้ามังฆ้อง แต่นั่นก็เพียงระยะสั้น ๆ เมื่อพระองค์เสด็จสวรรคตหลังจากครองบัลลังก์ได้เพียงสี่ปี หลังจากนั้นกรุงอังวะก็ไม่ได้สงบสุข ด้วยมีการแย่งชิงราชสมบัติกันต่อมา อีกทั้งเกิดการชิงอำนาจกันระหว่างพม่าและไทยใหญ่ เกิดการแข็งเมืองขึ้นหลายแห่งโดยเฉพาะเมืองสำคัญอย่าง ยะไข่ และ แปร

ไม่นานนักอำนาจของพม่าในกรุงอังวะก็แทบจะสิ้นสุดลง ไทยใหญ่ขึ้นมามีอิทธิพลเหนือพระเจ้ากรุงอังวะ แม้กรุงอังวะจะยังยืนยงอยู่ต่อมาได้อีกกว่าร้อยปี แต่ก็เต็มไปด้วยสงครามและการกบฏ ราษฎรได้รับความเดือดร้อนแสนสาหัส ชาวพม่าจำนวนมากอพยพหนีไปอยู่เมืองตองอู กรุงอังวะแทบจะล่มสลาย

ขณะที่อังวะเริ่มเสื่อมลง ยะไข่กับหงสาวดีกลับเจริญขึ้น ทางฝั่งมอญนั้นเมื่อพระเจ้าสีหสุของพม่าสิ้นพระชนม์ พระนางชินสอพูก็เสด็จกลับเมืองหงสาวดี น่าจะเรียกว่าหนีกลับจะถูกกว่า เพราะความจริงแล้วพม่าไม่ต้องการให้พระนางเสด็จกลับ แต่ต้องการให้พระนางอยู่เป็นองค์ประกันเสียมากกว่า ในหนังสือราชาธิราชนั้นเขียนไว้ว่า พระนางถูกพม่าลักพาตัวไปขณะที่เสด็จไปนมัสการพระเกศธาตุ หรือ พระมหาเจดีย์ชเวดากอง ที่เมืองตะเกิง แต่ในทางประวัติศาสตร์นั้นระบุว่า ฝ่ายมอญได้ยกพระนางให้แก่พระเจ้ากรุงอังวะเพื่อเจริญสัมพันธไมตรี จะทางไหนก็แล้วแต่พระนางก็มีแต่เสียกับเสียอยู่ดี

ดังนั้นเมื่อเกิดการพลัดแผ่นดินพม่าขึ้น พระนางก็คิดเสด็จกลับหง

สาวดี โดยมีพระภิกษุสองรูปเป็นไต้ศีกช่วยพาพระนางหนีออกจากกรุงอังวะ เมื่อถึงหงสาวดี พระนางได้รับการต้อนรับเป็นอย่างดี และแม้ว่าพระนางจะพอมิบบารมีและอิทธิพลอยู่บ้าง แต่ก็มิได้แสดงออกถึงความทะเยอทะยานในราชสมบัติแต่ประการใด หน้าซ้ายังคงยเป็นฝ่ายไกลเกลี้ยให้กับเชื้อพระวงศ์ทั้งหลาย นั้นยิ่งทำให้พระนางได้รับความเคารพยำเกรงทั้งในราชสำนักและกับราษฎรทั่วไป

ที่เขาวานิ่งเสียตำลึงทองนี่น่าจะจริง สุดท้ายแล้วเมื่อบัลลังก์ว่างลง เหล่าเสนาบดีก็ทูลเชิญพระนางขึ้นครองกรุงหงสาวดี เป็นสมเด็จพระราชินีนาถ เมื่อปี พ.ศ. ๑๙๙๖

พระนางชินสอญผู้ไฝ่ในทางธรรมมาตั้งแต่ไหนแต่ไร สิ่งที่พระนางปรารถนาหาใช้อาณาจักรที่กว้างใหญ่ แต่พระนางต้องการให้หงสาวดีเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาและการค้าเหมือนอย่างพุกาม ด้วยความที่พระนางเคยประทับที่กรุงอังวะมานานจึงพยายามให้ความช่วยเหลือเสมอ ในช่วงที่กรุงอังวะประสบปัญหา โดยเฉพาะในเรื่องของศาสนา เมื่อเกิดความขัดแย้งกันในหมู่สงฆ์ระหว่างฝ่ายเถรวาทและฝ่ายอริยวาทิ อีกทั้งความเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ที่กลับมามีอิทธิพลอย่างมากในหมู่ราษฎร

ในด้านการปกครอง หงสาวดีในยุคของพระนางนับว่าสงบร่มเย็น ทำให้การค้าขายเจริญก้าวหน้า หงสาวดีทำการค้าขายกับฝั่งไทย (อาณาจักรสุโขทัย) พวกมุสลิมทางตะวันตกเฉียงใต้ ยะไข่ พะสิม ทำให้ชาวอมญูร่าร้วยหน้าตาแจ่มใสเบ่งบานเลยทีเดียว

เมื่อมีทรัพย์มากขึ้น พระนางจึงทุ่มเทไปกับกิจกรรมทางศาสนา ทรงส่งสมณทูตไปยังกรุงลังกา สมทบทุนสร้างพระเจดีย์ชเวดากองเพิ่มเติม ถวายทองคำปิดองค์พระเจดีย์เป็นจำนวนมาก เรียกได้ว่าพุทธศาสนาในสมัยของพระนางนั้นรุ่งเรืองสุด ๆ

ถัดจากรัชสมัยของพระนาง หงสาวดีปกครองโดย พระเจ้าธรรม

เจดีย์ ซึ่งก็มีใครอื่น เป็นหนึ่งในสองพระภิกษุที่พาพระนางหนีจากกรุงอังวะ พระองค์เคยเป็นภิกษุมาก่อนจึงค่อนข้างจะไฟในทางธรรมเช่นเดียวกับในยุคของพระนางชินสอญู แม้บ้านเมืองจะสงบร่มเย็นแต่กับอาณาจักรเพื่อนบ้านนั้นกลับมิได้สงบตาม การที่พระองค์ไม่โปรดการทำศึกสงครามทำให้กลายเป็นข้อด้อยที่เปิดช่องให้อริราชศัตรูรุกกล้าเข้ามาได้

แต่ในขณะที่พระเจ้าธรรมเจดีย์ครองราชย์อยู่นั้น พระองค์เป็นที่รู้จักและได้รับการยกย่องในฐานะองค์พระอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาผู้ยิ่งใหญ่ ทรงเป็นธรรมราชาผู้เปี่ยมด้วยเมตตาและปัญญา ในหนังสือราชาธิราชได้กล่าวถึงพระปรีชาสามารถของพระองค์ไว้หลายตอน พระองค์ได้เจริญพระราชไมตรีกับนานาประเทศ และแม้จะไม่ได้ทรงทำสงครามเลย แต่อาณาจักรของพระองค์ก็ขยายออกไปได้ด้วยการเจรจาความเมือง คือเอาชนะด้วยธรรมแท้ ๆ ... สาธุ

แต่เมื่อมีรุ่งก็ย่อมมีร่วงเป็นปกติวิสัย ไม่มีอาณาจักรใดอยู่ยั่งยืนงได้ตลอดกาล

กรุงหงสาวดีเจริญรุ่งเรืองนับแต่รัชสมัยของพระนางชินสอญูเป็นต้นมา กรุงอังวะกลับตรงกันข้าม มีแต่จะเสื่อมถอยลงทุกขณะ จนสุดท้ายก็ต้องล่มสลายตกเป็นของชาวไทยใหญ่ไปในที่สุดเมื่อราวปี พ.ศ. ๒๐๗๐ แต่เมื่ออังวะแตก หงสาวดีก็เริ่มเสื่อมตาม สิ้นรัชสมัยพระเจ้าธรรมเจดีย์ อำนาจและอิทธิพลของมอญก็เริ่มเสื่อมถอยลงบ้าง กษัตริย์ในลำดับต่อ ๆ มาไม่ได้ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจดังก่อน ประกอบกับการขยายอำนาจของราชวงศ์ตองอูที่ สุดแล้วหงสาวดีก็เสร็จตองอูในเวลาต่อมาไม่นานนัก

หนุ่มสาวชาวหม่า ถ่ายไว้ราว พ.ศ. ๒๔๑๓ (ภาพจาก <http://www.luminous-lint.com>)

หญิงสาวชาวพม่า ถ่ายไว้ราว พ.ศ. ๒๔๑๓ (ภาพจาก <http://www.luminous-lint.com>)

ตองอรุณแผ่นดิน

แผ่นดินพม่าถูกครอบครองโดยสองชนชาติมาอย่างยาวนานคือ พม่า กับ มอญ หลังสงครามครั้งใหญ่ระหว่างพระเจ้าราชาธิราชและพระเจ้ามังฆ้อง สองฝ่ายต่างก็เริ่มถึงคราวเสื่อมลง ฝั่งพม่านั้นเสื่อมแล้วเสื่อมเลย ทางฝั่งมอญยังพอจะมีช่วงที่ผงาดขึ้นมาได้บ้างในสมัยของพระนางชินสออบุ แต่สุดท้ายก็ไปไม่รอดด้วยกันทั้งคู่

ความขัดแย้งจนเกิดเป็นสงครามนั้นกินเวลายาวนาน นอกจากพม่า กับมอญจะรบกันแล้ว ในบางช่วงทั้งพม่าและมอญต่างก็มีสงครามภายในด้วยเหมือนกัน แล้วไหนจะสงครามกับเมืองอื่นๆ อย่าง ยะไข่ พะลิ้ม แปร ฯลฯ รบกันไม่ได้หยุดหย่อน สร้างความเดือดร้อนให้กับราษฎร ทำให้มีหลายครอบครัวตัดราคาญด้วยการอพยพหนีไปนับหนึ่งใหม่ที่ไหนสักแห่งที่สงบสุข และไม่มีสงคราม ซึ่งที่ที่ว่่านั้นคือ ตองอู

ตองอูนั้นเดิมทีก็เป็นเพียงเมืองกะทัดรัดที่แม้จะไม่ได้มีความสำคัญอะไรมากนักแต่ก็ตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ดี อยู่ระหว่างเมืองสำคัญอย่างกรุงอังวะ และกรุงหงสาวดี ตองอูนั้นกินอาณาบริเวณที่ราบแถบแม่น้ำสะโตง ตรงกลางระหว่างแม่น้ำอิระวดีและแม่น้ำสาละวิน ขณะที่พุกามเจริญนั้นก็ไม่ได้มีใครให้ความสำคัญกับตองอูนัก ปล่อยให้ชาวกะเหรี่ยงดูแลปกครองกันเองเรื่อย

มา จนเมื่อถึงสมัยที่บ้านเมืองมีแต่สงคราม ชาวบ้านชาวช่องจึงเลือกหนีไป
ตองอูที่อยู่ไม่ไกลไม่ไกลนักนั่นเอง

แรกเริ่มเดิมทีนั้นตองอูก็เป็นส่วนหนึ่งในอาณาจักรพุกามอันยิ่งใหญ่
เมื่อพุกามเสื่อมลงจึงเป็นอิสระ พอเมืองอังวะผงาดขึ้นมาเป็นใหญ่ ตองอูก็
เป็นส่วนหนึ่งของอังวะอีกที คือไม่ว่าใครจะขึ้นมาเป็นใหญ่ก็ต้องได้ตองอู
ไปครองเสียทุกครั้ง และทุกครั้งเช่นกันที่ตองอูมักจะสร้างปัญหาทั้งเล็กและ
ใหญ่ให้เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการกบฏหรือปัญหาภายในที่มักจะส่งผลเป็นลูกโซ่
ตามมา

กษัตริย์พระองค์แรกที่ปกครองตองอูได้อย่างเด็ดขาดคือ พระเจ้า
เมงคยिनโย ทรงประกาศเอกราชให้แก่ตองอูเมื่อปี พ.ศ. ๒๐๒๙ ขณะนั้นฝ่าย
อังวะเริ่มที่จะเสื่อมอำนาจลงทุกขณะ มีสงครามและการก่อกบฏอยู่บ่อยครั้ง
เช่นเดียวกับฝ่ายกรุงหงสาวดี ดังนั้นเมืองตองอูจึงเริ่มเข้มแข็งขึ้น ประกอบกับ
มีผู้คนอพยพเข้ามามากขึ้น ๆ ทั้งชาวบ้านธรรมดา นายทหาร บัณฑิต พระ
สงฆ์ ช่างฝีมือ อีกประการหนึ่งที่น่าสนใจคือเมื่อกรุงอังวะล่มนั้นได้ถูกรอบ
ครองโดยพวกไทยใหญ่ ทำให้ชาวพม่าหลบหนีมาพึ่งตองอูมากขึ้น ด้วยเห็น
ว่าอย่างไรเสีย ตองอูก็ยังเป็นเชื้อสายชาวพม่าด้วยกัน นั่นจึงยิ่งทำให้ตองอู
จึงเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว

ความเจริญอย่างพุ่งพรวดของตองอูนี้เองสร้างความครั่นคร้ามแก่
พระเจ้ากรุงหงสาวดี หรือกระทั่งกษัตริย์แห่งอยุธยา ที่ยังต้องส่งราชทูตมา
เจริญสัมพันธไมตรีด้วย

พระเจ้าเมงคยिनโยครองราชย์อยู่นานถึง ๔๕ ปี ก็เสด็จสวรรคต
เจ้าชายมินตรา หรือ มังตรา ผู้เป็นราชบุตรได้ขึ้นครองราชย์แทนด้วยพระ

ชนมายังไม่ครบ ๑๖ พรรษาดี แม้จะทรงพระเยาว์แต่กิตติศัพท์ความเก่งกาจของพระองค์ก็ขึ้นชื่อลือชามาก่อนที่จะขึ้นเป็นกษัตริย์เสียอีก

เมื่อประสูตินั้นเกิดอภินิหารขึ้นที่ห้องพระคลังแสง โดยบรรดาศัตราวุธทั้งหลายเปล่งแสงเป็นประกายทั้งที่เป็นเวลากลางคืน จึงเป็นนิมิตรว่าพระโอรสจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญการศึก ประกอบกับที่ได้รับการถ่ายทอดวิชาการปกครองและรัฐศาสตร์จากพระเจ้าเมงคินโย ทำให้สपोर्टไลต์ทุกดวงพุ่งตรงไปที่เจ้าชายมังตรา

ก่อนที่จะขึ้นครองบัลลังก์นั้น พระองค์ได้สร้างวีรกรรมที่เป็นที่กล่าวขานในประวัติศาสตร์ ตามประเพณีของชาวพม่า เด็กชายทุกคนจะต้องบวชเรียนไม่มีเว้น และจะต้องประกอบพิธีเจาะหูเพื่อแสดงว่าได้ผ่านพ้นช่วงวัยเด็ก การทำพิธีเจาะหูนี้มักจะกระทำขึ้นในวัด แต่บังเอิญว่าเจ้าชายมังทรานั้นพิเศษหน่อยตรงที่พระองค์เลือกที่จะทำพิธีที่วัดพระธาตุดุขเวมอดอหรือพระธาตุมุเตา ที่กรุงหงสาวดี ในเขตของพวกมอญที่เป็นศัตรูกัน

วัดหลวงมีมากมายแต่พระองค์ทรงเลือกวัดพระธาตุมุเตา คิดว่ามีเหตุผลน่าสนใจ ในทางหนึ่งนั้นแน่นอนว่าเป็นการแสดงให้เห็นถึงความกล้าหาญ ไม่เกรงกลัวศัตรู ในทางหนึ่งก็เป็นการประกาศพระเกียรติยศให้ขจรขจาย ลองคิดว่าหากบุกเข้าไปถึงถิ่นเสือเพียงแค่ว่าทำพิธีเจาะพระกรรณเหมือนจะบอกกลาย ๆ ว่าแผ่นดินมอญนั้นอีกไม่นานก็ต้องเป็นของพระองค์ พระองค์น่าจะทรงคำนวณเสร็จสรรพแล้วว่ามอญนั้นเหลือแต่ชื่อ ไม่จำเป็นต้องเกรงกลัวอะไร เพราะต่อให้อาณาญัฏกเพียงไหนกรที่บุกไปยังถิ่นศัตรูแบบบ้านั้นเช่นนี้ก็นับว่าเสี่ยงไม่น้อย

เล่ากันว่าพระองค์นำทหารไปเพียง ๕๐๐ นาย ออกเดินทางไปถึงวัดพระธาตุมุเตาในตอนเช้าตรู่ ทหารมอญรู้ข่าวก็กระจายกำลังล้อมบริเวณวัดเอาไว้ แต่ไม่ยกจะมีใครกล้าบุกเข้าไป ขณะนั้นบรรดาเกจิอาจารย์ผู้ทำพิธีก็น่าจะออกสั่นขวัญแขวนไม่น้อย อาจจะมีอาการมือสั่นบ้าง บรรดาทหาร ๕๐๐

นายที่ติดตามไปนั้นก็ต้องมีสั้นกันบ้างเหมือนกัน แต่พระองค์กลับนิ่งเฉย ตรัสแก่ผู้ทำพิธีว่า “ช่างพวกมอญมันประไร เจาะให้ตี หนูข้าสำคัญกว่าพวกมอญนี่”

ทำพิธีเสร็จพระองค์ก็นำทัพกลับตองอูหน้าตาเฉย ไม่มีทหารมอญสักคนที่กล้าบุกเข้าไป เห็นว่าทหารมอญตัวสั้นกันด้วยเข้าไปเมื่อได้เห็นตัวจริงของพระองค์ จากนั้นมาชื่อเสียงของพระองค์ก็ยิ่งลือลั่นเป็นที่เกรงขามไปทั่วแผ่นดิน จากนั้นพระองค์จึงประกอบพิธีราชาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนามว่า พระเจ้าตะเบงชเวตี้

คนไทยนั้นคุ้นเคยกับพระองค์เป็นอย่างดี แต่เมื่อพุดถึงพระองค์แล้วก็จะอดเอ่ยถึงอีกชื่อหนึ่งไม่ได้ ซึ่งบุคคลผู้นี้จะมีบทบาทสำคัญต่อแผ่นดินพม่าในกาลต่อมา นั่นคือ จะเด็ด แม่ทัพคนสนิท เป็นบุตรของแม่นมของพระองค์ พระองค์รักจะเด็ดเสมือนพี่ชายและในฐานะเพื่อนสนิทคู่พระทัย ภายหลังจะเด็ดลักลอบมีความสัมพันธ์กับพระชนิษฐาของพระองค์ ซึ่งมีความผิดถึงขั้นประหารชีวิต ถึงตอนนี้ใคร ๆ ต่างก็จับตามองแล้วว่าพระองค์จะตัดสินพระทัยอย่างไร

ฝ่ายจะเด็ดนั้นก็ใจเด็ดไม่น้อย เมื่อความผิดปรากฏแทนที่จะหนีไป เขากลับยอมรับโทษแต่โดยดี เขากล่าวว่าไม่ใช่เรื่องผิดที่ชายหนุ่มจะรักหญิงสาว แต่ที่ผิดคือการเสียสัตย์ต่อน้ำพิพัฒน์สัตยาที่ให้ไว้กับพระเจ้าอู่ฮั่ว สุดยอดใหม่ละ

สุดท้ายแล้วพระองค์เลือกที่จะฝึกภุมมณเฑียรบาลโดยยกให้แม่ทัพหนุ่มขึ้นเป็นเจ้าเสียเลย ให้ตำแหน่งเป็น กยอদিনรรธา และยกพระที่นั่งให้แต่งงานด้วย แน่แน่นอนว่าพระองค์ก็ใช้วิธีรักษาเสนาบดีผู้ใหญ่ทั้งหลายแทนที่จะตัดสินใจด้วยพระองค์เองเพียงฝ่ายเดียว ซึ่งแน่ล่ะว่าใครจะกล้าขัดพระทัย แต่ที่ทำเช่นนี้ก็เพื่อป้องกันคำครหาและเป็นการรักษาประเพณีของราชสำนักเอาไว้ การตัดสินพระทัยครั้งนี้ยังทำให้จะเด็ดเพิ่มความจงรักภักดีแก่พระองค์

และพระองค์ก็ยิ่งเป็นที่รักใคร่ของราษฎรเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่า

นโยบายของพระเจ้าตะเบงชเวตี้คือต้องการกำจัดมอญเพื่อยึดเมืองท่าต่าง ๆ สำหรับทำการค้า ทางฝั่งอังวะนั้นไม่น่ามีปัญหาเพราะรอแค่เวลาล่มสลายเท่านั้น พวกไทยใหญ่ที่ครองอังวะอยู่นั้นมิได้สามัคคีกันสักเท่าไร ยิ่งเมืองแปรก็แยกตัวออกจากอังวะแล้วด้วย แม้ว่าเจ้าเมืองแปรนั้นยังเป็นมิตรกับฝ่ายมอญอยู่ แต่หากมอญแตกเมื่อใด อังวะก็คงล่มตาม คิดซะระยะแล้วพระองค์ก็เลือกที่จะเข้าถล่มหงสาวดีของมอญก่อน

อย่างที่เล่าไปตอนต้นว่าพระองค์เคยเสด็จไปทำพิธีเจาะพระกรรณถึงกรุงหงสาวดีมาแล้ว ดังนั้นพระองค์จึงไม่ค่อยเกรงกลัวทัพของพวกมอญสักเท่าไร แม้จะต้องเหนื่อยสักหน่อยด้วยทางช้างมอญนั้นได้ทหารโปรตุเกสมาช่วยรบ แต่ก็ไม่อาจต้านทานกำลังทัพของพระเจ้าตะเบงชเวตี้ได้ ประกอบกับทัพน้ำที่คุมมาโดยแม่ทัพจะเด็ดที่ตอนนี้ได้รับตำแหน่ง บุรฉงนอง รุกเข้าตีประสานกันจนสามารถเอาชนะได้ชัยในที่สุด

ภายหลังจากที่หงสาวดีแตกแล้ว พระองค์กลับมิได้เผาทำลายหรือเข่นฆ่าชาวมอญเลย กลับคืนตำแหน่งให้แม่ทัพและขุนนางมอญเช่นเดิม แม่ทัพมอญคนไหนยอมจำนนแต่โดยดีก็พระราชทานอภัยโทษเพราะเป็นนโยบายของพระองค์ที่ต้องการจะรวมแผ่นดินเข้าด้วยกันอีกครั้งเหมือนสมัยพุกาม หากได้ต้องการทำลายล้างมอญให้สิ้นซาก จะเหลืออีกแต่เพียงเมาะตะมะที่ชาวมอญที่นั่นยังคงไม่ยอมแพ้

ความพยายามโอบอ้อมของพระองค์ไม่เป็นผล เจ้าเมืองเมาะตะมะประกาศตนเป็นกษัตริย์มอญพระองค์ใหม่และเตรียมทัพรบศึกกับพระเจ้าตะเบงชเวตี้ พระองค์กริ้วมาก สั่งจัดทัพใหญ่หมายจะเหยียบเมาะตะมะให้ราบ

พวกทหารโปรตุเกสที่เดิมที่อยู่กับฝ่ายมอญก็เริ่มโอนเอียงเพราะอยากจะอยู่ฝ่ายชนะมากกว่า อีกทั้งทัพของพระเจ้าตะเบงชเวตี้ให้ค่าจ้างสูงกว่า พระองค์ยื่นข้อเสนอให้เจ้าเมืองเมาะตะมะอีกครั้งแต่กลับถูกปฏิเสธ คราวนี้พระองค์ไม่ยอมใช้ไม้หนวมอีกแล้ว สั่งบุกเข้าตีเต็มกำลังจนสุดท้ายเมาะตะมะก็แตก จับเจ้าเมืองและครอบครัวรวมทั้งแม่ทัพที่ต่อต้านประหารเสียทั้งหมด เป็นการแสดงความเด็ดขาดเพราะพระองค์ถือว่าทรงให้ทางเลือกแล้วแต่กลับไม่เลือกเอง ดังนั้นจึงสมควรตาย

เมื่อปราบมอญได้ราบคาบนั้น พระองค์ไม่ได้ดูแลนเซलयมอญแต่อย่างใด กลับส่งเสริมให้ดำเนินชีวิตกันตามเดิมแต่หนหลัง ข้าราชการ แม่ทัพ นายกอง พ่อค้าวานิช ต่างใช้ชีวิตกันตามปกติ ทรงแต่งตั้งชาวมอญขึ้นดำรงตำแหน่งสำคัญๆ จำนวนมาก เป็นการแสดงความยกย่องและให้เกียรติชาวมอญเป็นอย่างยิ่ง พระองค์ยังได้แต่งตั้งเจ้าหญิงมอญเป็นมเหสีและยังทรงพระเกศาแบบชาวมอญอีกด้วย

หลังจากนั้นก็ไม่มีใครจะหยุดพระเจ้าตะเบงชเวตี้ได้อีกแล้ว เมืองแปร เมืองยะไข่ ก็ถูกปราบลงอย่างง่ายดาย อาณาจักรของพระองค์ก็ยิ่งขยายแผ่ไพศาลมากขึ้น ที่นี้ก็เหลือแต่กรุงศรีอยุธยาที่รอเป็นเหยื่อรายต่อไป

ในช่วงนั้นตรงกับรัชสมัยของ สมเด็จพระไชยราชาธิราช ขณะที่พระองค์กรีธาทัพขึ้นปราบเมืองเชียงใหม่ ที่อยุธยาที่มีการเตรียมการชิงบัลลังก์โดย ท้าวศรีสุดาจันทร์ จากนั้นก็เกิดการแย่งชิงอำนาจกันครั้งใหญ่ ในราชสำนักอยู่นานกว่าจะสงบราบคาบลง จากนั้นคณะผู้ก่อการจึงได้กราบบังคมทูลเชิญ สมเด็จพระเพ็ชรราชา ขึ้นครองอยุธยา ทรงพระนาม สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ

พระเจ้าตะเบงชเวตี้ที่หมายจะยึดอยุธยาให้ได้ ทรงยกทัพใหญ่เข้ามาหมายจะเหยียบกรุงศรีอยุธยาให้ราบ สงครามครั้งนี้ทำให้เราต้องสูญเสียสมเด็จพระศรีสุริเยศย์ หลังจากนั้นไม่นานฝ่ายอยุธยา ก็ขอเจรจาสงบศึก ต้อง

เสียช้างเผือกมงคลและต้องส่งภาษีจำนวนมากให้พหฺาทุก ๆ ปี เพื่อแลกกับการไม่ต้องเป็นเมืองขึ้น แม้จะเหมือนเป็นการยอมรับอยู่กลาย ๆ ก็ตามที่

หลังศึกครั้งนั้น พระเจ้าตะเบงชเวตี้มีพระชนมายุ ๓๒ พรรษาแล้ว อาจจะยังไม่มากแต่พระองค์ก็ทำศึกมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์นับได้ว่า ๒๐ ปี ความฝันที่จะรวมแผ่นดินให้ได้อีกครั้งเหมือนสมัยพระเจ้าอโนรุธเริ่มเป็นรูปเป็นร่าง พระองค์จึงเริ่มคลายกังวลและทรงผ่อนคลายเป็นมากขึ้น

อารมณ์ผ่อนคลายเป็นของพระองค์คือการออกล่าสัตว์บ้าง คล้องช้างบ้าง แล้วก็เสพน้ำจันทน์ ซึ่งเริ่มมีกระแสข่าวลือว่าพระองค์เริ่มติดและเสพจนเมามายจนไม่เป็นอันออกจากราชการ ตรงนี้ก็ทำให้พระเจ้าพระองค์เพราะออกรบมาตั้งแต่แตกเนื้อหนุ่ม พอบ้านเมืองสงบแล้วจะพักผ่อนเสียหน่อยก็ถูกรบรดาเสนาอำมาตย์ค่อนแคะว่าไม่ให้พระทัยในราชกิจ หรืออาจจะเผาไปไม่หน่อยก็ไม่ทราบได้ พระสหายร่วมเสพน้ำจันทน์นั้นก็คือพวกโปรตุเกสที่มาร่วมรบกับพระองค์มาแต่เริ่มนั้นละ จะฝรั่งหรือพหฺาเมื่อเผาแล้วก็ได้เสียงานทุกทีไปสิ

การปล่อยพระองค์เช่นนี้ก็เท่ากับเปิดช่องว่างให้กับผู้ไม่ปรารถนาดี ดิที่ยังมีบุเรงนองขุนศึกคู่พระทัยอยู่เคียงข้างทำให้ศัตรูทั้งในและนอกราชสำนักยังไม่กล้ากล้าร้าย จนเมื่อบุเรงนองต้องออกไปปราบกบฏที่เมืองสิเรียม พระเจ้าตะเบงชเวตี้ก็เสด็จไปคล้องช้างตามที่เจ้าเมืองสะเดิงทรงบังคมทูลเชิญ ซึ่งที่นั่นคือสถานที่ปิดฉากความยิ่งใหญ่ของกษัตริย์หนุ่มผู้นี้

พระเจ้าตะเบงชเวตี้แห่งตองอูถูกลอบปลงพระชนม์ขณะบรรทม มีได้เสด็จสวรรคตในการศึกให้สมกับที่เป็นนักรบ นำเสียดายที่ผู้ยิ่งใหญ่ในอดีตหลายท่านจบชีวิตลงอย่างไม่ค่อยจะสมเกียรติสักเท่าไร แต่ที่เสียดายยิ่งกว่าก็คืออาณาจักรที่พระองค์อุตสาหะทำศึกรวบรวมไว้เกือบจะเป็นปึก

แผ่นดินนั้น กลับแตกออกเป็นเสี่ยง ๆ หลังทราบข่าว เจ้าเมืองต่างๆ ที่เคย ศิริราชต่างแข็งเมืองประกาศตนเป็นเอกราชเสียสิ้น

เป็นอุทธาหรณ์อย่างดีว่าแท้จริงแล้วบรรดาเมืองที่ยกธงยอมนั้นเขา ยอมเพราะสู้ไม่ได้ แต่ไม่ได้ยอมด้วยใจจริง ทั้งที่พระองค์พยายามใช้ไม้นวม ไม่ลงอาญา แลมายกเมืองให้ปกครองดังเดิม แต่นั่นอาจเป็นเพราะช่วงเวลาแค่ ๑๕ ปี เท่านั้น จึงยังไม่อาจหลอมรวมน้ำใจทุกคนให้เป็นหนึ่งเดียวได้

ไม่ว่าเจ้าเมืองต่างๆ ที่ประกาศตนเป็นอิสระนั้นลืมนึกไปหรือไม่ว่ายังมีแม่ทัพใหญ่ บุเรงนองยกยอตินนรธา ผู้จงรักภักดีอยู่อีกหนึ่งคน เสนาบดีทั้งหลายต่างเห็นพ้องกันว่าไม่มีผู้ใดมีบารมีเท่าบุเรงนองอีกแล้ว จึงพร้อมใจกัน ยกแม่ทัพใหญ่ขึ้นครองบัลลังก์สืบทอดปณิธานของพระเจ้าตะเบงชเวตี้ ในปี พ.ศ. ๒๐๙๔

ภาระใหญ่ของพระเจ้าบุเรงนองคือการรวมแผ่นดินอีกครั้งหนึ่ง ขวบปีแรกของการขึ้นครองราชย์ พระองค์เริ่มตีเอาเมืองหงสาวดีของพวกมอญ ก่อน เมื่อจัดการจนราบคาบแล้ว พระองค์ก็ได้ทำลายเมืองให้สมแค้น กลับประกาศนิรโทษกรรม ยกให้ข้าราชการมอญทั้งหลายคงปฏิบัติหน้าที่ตามเดิม แล้วทรงโปรดเกล้าฯ สถาปนาให้เมืองหงสาวดีเป็นราชธานีแห่งใหม่ ทรงประกอบพิธีบรมราชาภิเษกขึ้นที่นี่ เฉลิมพระนามาภิไธย พระเจ้าสิริสุธรรมราชา จากนั้นจึงเริ่มเก็บเมืองอื่นๆ เช่น เมืองแปร เมืองเมาะตะมะ เป็นต้น และใช้วิธีเดิมคือไม่ทำลาย ไม่ฆ่าล้างโคตร แต่ใช้ความปราณี ยกให้ข้าราชการกินตำแหน่งเดิม เพียงแต่คราวนี้ทรงตั้งพระอนุชาไว้เป็นเจ้าเมืองเพื่อคอยดูแลต่างพระเนตรพระกรรณ

จากนั้นอีกสองปี พระองค์ก็ตีกรุงอังวะแตก พระองค์ยังตะลุยต่อจนชนะยึดเอาแคว้นไทใหญ่ได้ ตามด้วยนครเชียงใหม่ เป็นอันว่าทางตอนเหนือและตะวันออกล้วนแต่กลายเป็นของพระองค์เสียหมดสิ้น ขนาดเมืองมณีปุระริมในเขตอินเดียทางฝั่งตะวันตกก็ยังยอมส่งบรรณาการมาถวาย

ด้วยความเก่งกล้าในการศึกและการปกครอง ทำให้พระองค์เป็นที่นับถือของเมืองต่าง ๆ ดังนั้นไม่ว่าจะเคลื่อนทัพไปที่ใดก็ล้วนแต่ได้ชัยชนะเสียทั้งสิ้น บัดนี้อาณาจักรของพระองค์ได้แผ่ขยายไปไม่สิ้นสุด ทำให้พระองค์ได้รับการขนานนามว่า พระเจ้าลือทิต

พระองค์เริ่มจัดระเบียบอาณาจักรของพระองค์ครั้งใหญ่ นำเอามาตราดวงวัดของพม่ามาใช้เหมือน ๆ กันทั้งประเทศ รื้อฟื้นขนบธรรมเนียมหลาย ๆ อย่างทั้งสำหรับราษฎรในราชสำนัก และยังได้ฟื้นฟูพุทธศาสนานิกายเถรวาทขึ้นครั้งใหญ่ ทรงปฏิรูปการปกครองของสงฆ์ด้วยพระสงฆ์หย่อนพระวินัยค่อนข้างมาก สั่งให้ยกเลิกการบูชาผืนดิน ส่งเสริมให้ราษฎรไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดก็ตามแต่หันมานับถือพุทธศาสนา ให้ทุกคนปฏิบัติและภาวนาธรรมในวันพระไม่มีเว้น ทรงสั่งให้คัดลอกพระไตรปิฎกแจกจ่ายไปทั่วแผ่นดินจำนวนหลายพันชุด ห้ามมิให้ชาวมุสลิมฆ่าสัตว์เพื่อการบูชา แต่พระองค์ก็ได้ห้ามหรือบังคับขู่เข็ญให้ชาวต่างชาตินับถือพุทธศาสนาเช่นกัน พระองค์จึงได้รับความนับถือจากชาวต่างชาติต่างศาสนามากทีเดียว

แล้วก็ถึงคราวของอาณาจักรไทยบ้าง เมื่อครั้งที่กรุงศรีอยุธยาทำสงครามกับพระเจ้าตะเบงชเวตตี้ นั้น เราได้ขอเจรจาสงบศึกและยอมส่งบรรณาการไปให้โดยแลกกับการไม่ต้องเป็นเมืองขึ้น ที่นี้ต่อมาไทยเราเกิดไปเป็นมิตรกับ พระเจ้าเชษฐาธิราช แห่งล้านช้าง ซึ่งตอนนั้นกำลังจับมือกับพวกไทยใหญ่ พระเจ้าบุเรงนองเล็งเห็นว่าประเดี้ยวถ้าเกิดได้ไทยเข้าไปรวมอีกก็จะลำบาก จึงเริ่มแผนการที่จะครองกรุงศรีอยุธยาให้ได้

แล้วอุบายเดิมก็ถูกนำมาใช้ใหม่อีกรอบ พระเจ้าบุเรงนองส่งคณะทูตมาทูลขอช้างเผือกจากสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ จำนวน ๒ ช้าง ด้วยเหตุที่ว่าสมเด็จพระมหาจักรพรรดินั้นทรงมีช้างเผือกซึ่งเป็นช้างมงคลไว้ในครอบครองถึง ๗ ช้าง ซึ่งนับว่ามีมากกว่าพระมหากษัตริย์ทั้งปวง จนได้รับ

การเรียกขานอีกพระนามว่า พระเจ้าข้างเฝือก

ในช่วงนั้นอาณาจักรไทยของเราก็เข้มแข็งอยู่ประมาณหนึ่ง ที่ว่าแบบนี้เพราะอย่าลืมว่าเรายังต้องส่งบรรณาการให้พม่าอยู่หลังจากขอเจรจาหย่าศึกในสมัยพระเจ้าตะเบงชเวตี้ ก่อนหน้านั้นก็มีเหตุวุ่นวายในราชสำนัก เกิดการแย่งชิงอำนาจระหว่างฝ่ายราชวงศ์อุทอง สุโขทัย และสุพรรณภูมิ แล้วยังต้องเจอศึกพม่าจนเสียสมเด็จพระสุริโยทัย ดิที่เรามีสมเด็จพระมหาจักรพรรดิที่ทรงไว้ซึ่งทศพิธราชธรรม หลายคนมองว่าพระองค์ดำเนินนโยบายอ่อนข้อมากเกินไปเพราะติดจะไผ่ในทางธรรม แท้จริงแล้วพระองค์เป็นกษัตริย์นักรบที่เก่งกาจพระองค์หนึ่ง มิเช่นนั้นเราคงเสียกรุงไปตั้งแต่สมัยพระเจ้าตะเบงชเวตี้ที่นั่นแล้ว การขอหย่าศึกในตอนนั้นก็เชื่อว่าเราจะสู้ไม่ได้ ทั้งสองฝ่ายต่างยับเยินกันทั้งคู่ ขนาดพม่ายกทัพมามากมายก็ยังไม่อาจตีเอาไทยเราได้ พอมีการขอหย่าศึก พม่าก็ยินดีรับทันที เพราะชินอยู่นานไปก็มีแต่เสียกับเสีย

ทีนี้พอพระเจ้าบุเรงนองดำเนินตามแผนหาเรื่องทำศึกด้วยการขอข้างเฝือก ฝ่ายอยุธยา ก็มีพระราชสาส์นกลับไปแบบเนียน ๆ ว่า พญาข้างเฝือกนั้นจะเกิดขึ้นแต่กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ หากพระเจ้ากรุงหงสาวดีเจริญทศพิธราชธรรมให้สมบูรณ์แล้ว คชสารมงคลก็จะมาสู่พระองค์เอง เห็นไหมครับว่าไทยเรานี้ก็ร้ายช่ย่อย ยอมใครง่าย ๆ เสียที่ไหน ของมงคลแบบนี้ใครดีใครได้ หากอยากได้ก็ต้องหาเองสิครับ มาขอเอาดี ๆ แบบนี้ไม่ไหว ก็คือตอกหน้าพม่ากลับไปแบบสุภาพนั่นล่ะครับ พระเจ้าบุเรงนองจึงถือเป็นเหตุผลในการยกทัพมาตีกรุงศรีอยุธยา

จริง ๆ แล้วก็คือหาเรื่องจะทำสงครามนั่นล่ะ แต่ยกมาดี ๆ มันก็จะดูอันธพาลไปหน่อย ก็แค่นั้น

ทัพของพระเจ้าสิบทิศยกกันมามากมายก่ายกอง ไล่ยึดเอาหัวเมืองสำคัญมาได้ทั้ง กำแพงเพชร สุโขทัย พิษณุโลก ที่เมืองสองแควนี้ พระมหา

ธรรมราชา เป็นฝ่ายยอมสวามิภักดิ์ เพราะเห็นว่าอยุธยาไม่ว่าใครจะเต็มใจมาช่วยทั้งที่เคยมีคุณต่อกันแท้ ๆ (ร่วมก่อการครั้งปราบกบฏท้าวศรีสุธาจันทร์) อีกทั้งเห็นว่าอยุธยาไม่ค่อยให้เห็นหัวพิษณุโลกเท่าไร เมืองพิษณุโลกนี้สำคัญนัก นอกจากจะเป็นหน้าด่านชะลอทัพให้อยุธยาแล้ว สมัยแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ก็นับเอาเป็นราชธานีแห่งที่สองเสียด้วยซ้ำ (สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ โปรดที่จะประทับที่พิษณุโลก) และเหนืออื่นใดราชวงศ์ทั้งสองก็ไม่ค่อยจะกินเส้นกันเท่าไร (สุโขทัยและสุพรรณภูมิ) เพราะจะว่าไปทั้งสองฝ่ายต่างมีสิทธิ์และศักดิ์ในการครองบัลลังก์เหมือน ๆ กัน

บางคนมองว่าทำไม พระมหาธรรมราชา ถึงทรยศคนไทยละนั้นโปรดอย่าลืมนึกว่าประเทศไทยยังไม่เกิด ในยุคนั้นยังคงแยกกันเป็นเมืองใหญ่ ๆ ยังไม่ได้รวมเป็นประเทศ แม้ว่าชาติพันธุ์นั้นอาจจะไทยเหมือน ๆ กัน แต่ละเมืองก็จำเป็นต้องรักษาที่มั่นของตนเองไว้ ถ้าสถานการณ์เลวร้ายจริง ๆ ทัพหลวงจากอยุธยาจึงจะมาช่วย กำแพงเพชรหรือสุโขทัยนั้นสำคัญก็จริง แต่ก็ได้ใหญ่โตขนาดจะรับมือพม่าได้ ส่วนพิษณุโลกนั้นแม้จะอุดมสมบูรณ์และมีทัพที่แข็งแกร่งก็เชื่อว่าผลัดกันพม่าให้ถอยไปได้ ประกอบกับเหตุผลที่เล่าไปนั้น คิดไปคิดมาแล้ว พระมหาธรรมราชา จึงเลือกที่จะรักษาพิษณุโลกเอาไว้ดีกว่า อย่างน้อยวันข้างหน้าก็ยังพอมีหนทางฟื้นตัว พระราชประสงค์ที่แท้จริงนั้นไม่อาจจะใช้บัลลังก์อยุธยา ที่ได้ครองในตอนหลังนั้นเพราะทางพม่าไว้ใจให้ปกครอง การยอมครั้งนั้นก็เพื่อรักษาชีวิตของไพร่ฟ้าประชาชนเอาไว้มากกว่า

การตัดสินใจของกษัตริย์นั้นเป็นเรื่องใหญ่ เพราะมีแผ่นดินและอาณาประชาราษฎร์เป็นเดิมพัน เชื่อเหลือเกินว่าบูรพกษัตริย์ของเราทุกพระองค์ไม่เคยยอมให้ราษฎรของพระองค์ต้องทนทุกข์เพราะสงคราม ท่านต้องทำทุกวิถีทางเพื่อคงไว้ซึ่งเอกราชของชาติ แต่บางครั้งการตัดสินใจพระทัยในแต่ละครั้งก็ไม่อาจได้ผลลัพธ์ที่ดีทุกครั้งไป

สมัยที่พระเจ้าตะเบงชเวตี้มาตีนั้นก็เคยส่งราชทูตมาทูลขอช้างเผือก เหมือนกันที่เกิดแตกความเห็นกันในราชสำนัก ครั่งนี้ก็เช่นกัน ฝ่ายหนึ่งเห็นว่ากำลังเรานั้นสู้พม่าไม่ได้ การยอมสละช้างไปบ้างนั้นไม่ได้เป็นการเสียพระเกียรติยศ ก็เหมือนผู้ใหญ่ให้ผู้น้อย แต่อีกฝ่ายก็มองว่าไม่ได้ๆ ถ้ายกให้ก็เท่ากับยอมเขา สมัยพระเจ้าฟ้ารั่วตั้งตัวใหม่ๆ พ่อขุนรามคำแหงยังไม่เคยมอบช้างเผือกให้เลยด้วยซ้ำทั้งที่มีสัมพันธไมตรีกันขนาดนั้น พระเจ้าฟ้ารั่วยังต้องเสด็จลี้ภัยด้วยพระองค์เองเลย แบบนี้เสียมเสียพระเกียรติชัวร์

ก็มีเหตุผลทั้งสองฝ่าย แต่ถ้าเป็นคนไทยแล้วคงไม่มีใครยอม เอกราชของชาติไม่ได้มาง่ายๆ บรรพบุรุษเหนื่อยยากเสียเลือดเนื้อไปเท่าไร จะให้มาสิ้นสุดกันในยุคของเราเนี่ยเห็นที่จะไม่ไหว ถ้าอยากจะมีศักดิ์ต้องเหนื่อยกันหน่อยละ จะให้ยกมือยอมง่ายๆ นั้น ผันไปเสียเถิด

ผลสุดท้ายนั้นเป็นอย่างไรทุกท่านคงจะทราบผลกันดี การเสียกรุงครั้งนี้ยังมีข้อที่คนไทยคลายกังวลอยู่สองประการ คืออย่างน้อยพม่าก็มีได้เข้ามาปกครองกตชน้ำใจชาวยุทธไทยนัก แต่ยกให้พระมหากษัตริย์ขึ้นครองอยุธยาสืบไป ให้คนไทยปกครองคนไทยกันเอง แบบนี้ค่อยกราบกรานกันได้เต็มที่ใจ เพราะอย่าลืมว่าพระมหากษัตริย์นั้นก็สืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์สุโขทัย ย่อมมีศักดิ์และสิทธิ์ในการครองอยุธยาเช่นกัน อีกข้อหนึ่งก็คือต้องยกย่องพระเจ้าบุเรงนอง แม้จะชนะศึกแล้ว พระองค์ก็ไม่ได้บุกเข้าชิงปล้นเผาบ้านทำลายเมือง เหมือนการเสียกรุงครั้งที่สองที่อยุธยาแทบไม่เหลือซาก คนไทยจึงไม่ถึงกับแค้นแบบไม่เผาผีกับพระเจ้าบุเรงนองผู้นี้

ยอดเจดีย์เซวมอดอที่ตกลงมาจากแผ่นดินไหว เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐
(ภาพโดยผู้เขียน ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖)

เจดีย์เขวมอดอ หรือ พระธาตุมุเตา ที่เมืองหงสาวดี
(ภาพโดยผู้เขียน ถ่ายเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๖)

พระเจ้าหงสาวดีสิ้นอำนาจ

เมื่อพระเจ้าบุเรงนองสามารถตีกรุงศรีอยุธยาแตกแล้ว ก็แทบจะไม่มีแว่นแคว้นใดอาจหาญต่อกรกับพระองค์อีก นาน ๆ ทีจะมีเมืองไหนซัดเมืองที่อยู่ไม่สุขคิดจะเป็นอิสระขึ้นมา แต่ก็ไม่เคยแล้วถูกปราบราบคาบ เมืองใหญ่น้อยส่วนมากก็ปกครองโดยพระญาติสนิทของพระองค์ทั้งสิ้น จึงนับได้ว่าอาณาจักรพม่ากลับคืนสู่ความยิ่งใหญ่อีกครั้งภายในเขตฉัตรราชวงศ์ต้อง

ดู

พระเกียรติยศของพระองค์ขจรฉายไปถึงฝั่งนครลังกาเลยทีเดียว พม่ากับลังกานั้นเป็นมิตรกันมาตั้งแต่เก่าก่อนสมัยพุกาม ตอนนั้นพวกโปรตุเกสเข้ามาครอบครองกรุงโคลัมโบ พยายามเผยแพร่ศาสนาคริสต์บนเกาะลังกา ด้วยกำลังทางการทหารจึงสามารถเข้ามามีอำนาจเหนือราชสำนักได้ ยุให้พระเจ้ากรุงลังกาที่ยังทรงพระเยาว์เข้ารีตเป็นชาวคริสต์ แถมยังจี้เอาพระเชี้ยวแก้วไปไว้ยังเมืองกัททางตะวันออก (บางตำนานบอกว่าที่โปรตุเกสลักไปนั้นเป็นของปลอม) มีเรื่องเล่าว่าพระเจ้าบุเรงนองมีพระประสงค์จะอัญเชิญพระเชี้ยวแก้วมาประดิษฐานที่กรุงหงสาวดี ด้วยทราบว่าพวกโปรตุเกสนั้นคงไม่เห็นค่าของพระเชี้ยวแก้ว พระองค์จึงคิดณะราชทูตไปยังเมืองกัทเพื่อเจรจาขอซื้อพระเชี้ยวแก้วในราคาเท่าไรหรือเท่ากัน ทรงสั่งให้

ชนสมบัติมากมายมหาศาลใส่เรือบรรทุกไปด้วย ตลอดน่านน้ำที่เต็มไปด้วย กองทัพเรือต่างชาติและพวกโจรสลัด เพียงแต่เห็นธงพม่าก็ไม่มีใครกล้าหือ เพราะรู้ว่าเป็นเรือของพระเจ้ากรุงหงสาวดี

แม้ว่าพระองค์จะเป็นนักรบผู้ปราบทั้งสิบทิศแต่ก็ใส่พระทัยใน พระพุทธศาสนา ทรงมุ่งหวังที่จะให้กรุงหงสาวดีเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธ ศาสนาเหมือนเช่นพุกามในอดีต ทรงสร้างสัมพันธอันดีกับกรุงลังกาที่เป็น เสมือนศูนย์กลางของนิกายเถรวาท ขณะนั้นกรุงลังกาถูกรอบงำโดยพวก โปรตุเกส กษัตริย์ที่เยาว์พระชันษากลายเป็นคริสต์ไป สร้างความเจ็บช้ำน้ำใจ ให้บรรดาชาวเมืองส่วนมากที่เป็นพุทธ เมื่อกษัตริย์ของพวกเขาไม่สามารถ เป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนพุทธศาสนาได้ เจ้าแห่งแคว้นโกสิจึงก้าวขึ้นมาบีบบทบาท มากขึ้น ถึงขนาดที่พระเจ้าบุเรงนองส่งคณะราชทูตไปเจริญสัมพันธไมตรีด้วย เนื่องจากทรงถือว่าเจ้าแคว้นโกสิคือผู้นำที่ถูกต้องของกรุงลังกา และเมื่อเกิด กบฏขึ้นพระองค์ก็ยิ่งส่งกองทัพไปช่วยเติมอัตร

พระเจ้าบุเรงนองทรงศรัทธา พระธาตุขุแวมอดอ หรือที่ไทยเราเรียก ว่า พระธาตุมูเตา ก่อนทำศึกทุกครั้งพระองค์จะต้องเสด็จมานมัสการพระธาตุ และเมื่อเสร็จศึกกลับมาก็มักจะกลับมานมัสการพร้อมถวายโน้มนะนี้เป็นพุทธ บูชาทุกครั้งไป พระธาตุแห่งนี้สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยที่มอญเรืองอำนาจ เมื่อ แรกเริ่มนั้นอาจจะไม่ได้สูงเท่าในตอนนี้ เพราะปัจจุบันพระธาตุขุแวมอดอนี้มี ความสูงที่สุดในประเทศพม่า ก็คงจะมาสูงเอาเรื่อย ๆ ในสมัยพระเจ้าบุเรงนอง เพราะพระองค์รับชชนะมาเรื่อย จำนวนครั้งในการเพิ่มฉัตรเพิ่มความสูงก็เลย มากตาม บรรดาพระธาตุสำคัญของพม่ามักจะได้รับการต่อเติมโดยกษัตริย์ หลายพระองค์และแน่นอนว่าจะต้องมีการถวายของมีค่าเป็นพุทธบูชา พระ เจ้าบุเรงนองเองก็เคยถอดอัญมณีจากพระมหาพิชัยมงกุฎออกเพื่อนำไป ประดับที่ยอดพระธาตุองค์นี้มาแล้วด้วย

อาจจะมีการเปรียบเทียบกันถึงการทำนุบำรุงพุทธศาสนาในยุคของ

พระเจ้าตะเบงชเวตตี้กับพระเจ้าบุเรงนอง ทั้งสองพระองค์นั้นเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนาไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะในช่วงที่พระเจ้าตะเบงชเวตตี้ครองอำนาจนั้น พระองค์ใช้เวลาไปกับการรบทัพจับศึกมากนั่นเอง อย่่าลืมนะว่าทรงครองราชย์ตั้งแต่อายุยังไม่ครบ ๑๗ ด้วยซ้ำ ต้องทำศึกเกือบตลอดทั้งศึกในและศึกนอก และยังมีพระชนมายุค่อนข้างสั้น ขณะที่พระเจ้าบุเรงนองใช้เวลาปราบปรามเมืองต่างๆ อยู่ไม่นาน จากการปูทางของพระเจ้าตะเบงชเวตตี้ ดังนั้นถ้าจะบอกว่าทั้งสองพระองค์นับเป็นมหาราชผู้ยิ่งใหญ่ก็คงไม่ผิดนัก

หลังจากรวมแผ่นดินได้เป็นหนึ่งเดียวแล้ว พระเจ้าบุเรงนองก็เริ่มภารกิจทำนุบำรุงพระศาสนา โดยหวังจะเผยแผ่พุทธศาสนานิกายเถรวาทไปทั่วภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ทรงตั้งเอาพระเจ้าอนुरुทและพระเจ้าจันสิตตาเป็นแบบอย่าง ทรงสร้างวัดและวิหารมากมายทั่วประเทศ เสด็จไปยังพุกาม ศูนย์กลางพุทธศาสนาในอดีต ทรงบูรณะศาสนาสถานจำนวนมาก เรียกว่าการเป็นพระเจ้าสิบทิศของพระองค์นั้น ส่วนหนึ่งสามารถยังประโยชน์มาสู่พระพุทธศาสนา ทำให้พม่าเป็นดินแดนแห่งพุทธศาสนาที่ยิ่งรากลึกมานานให้ยิ่งกระชับแน่นมากขึ้นไปอีก

มีเรื่องเล่ากันว่าพระเจ้าบุเรงนองและพระมหะเสลินั้นเคยถวายเป็นพระเกศาเป็นพุทธบูชาโดยให้นำไปสร้างเป็นแล้ อย่่าเพิ่งคิดว่าพระองค์จะใจถึงถวายเป็นทุกเส้น ก็คงจะถวายเป็นพิธี จะกี่เส้นมากน้อยเท่าไรก็ว่ากันไป จะให้ถอนหมดทุกเส้นเห็นจะไม่ไหว อันนี้แสดงว่าคนพม่าสมัยก่อนไว้ผมยาว เหมือนอย่างเรื่องที่เล่าว่าคนพม่าโดยเฉพาะสตรีที่ไว้ผมยาวๆ เขาขยายผมปูให้พระสงฆ์เดิน นัยว่าจะได้บุญมาก คงเพราะแดดมันร้อน เวลาอยู่ในเขตวัดเขาจะห้ามไม่ให้สวมรองเท้า สุภาพสตรีก็เลยใช้ผมของตัวเองนั้นล่ะปรองให้พระสงฆ์เดินผ่าน ว่าแต่เดินทับผมของสตรีนี้จะผิดวินัยสงฆ์รึเปล่านั้นก็ไม่แน่ใจ

เรื่องการสร้างเจดีย์นี้ก็เช่นกัน เป็นความเชื่อมาตั้งแต่ยุคพุทธกาลโน่นแล้ว เชื่อกันว่าสร้างเจดีย์แล้วจะได้บุญเยอะ แต่การบูรณะเจดีย์ที่มีอยู่เดิมนั้นจะไม่ได้บุญชะอย่างนั้น แบบนี้ใครต่อใครก็เลยสร้างเองเสียดีกว่า บุญจะได้ตกอยู่กับตัว พม่าจึงเติมไปด้วยเจดีย์นี้ละ

พระเจ้าบุเรงนองมีพระราชโอรสพระองค์หนึ่งนามว่า นันทบุเรง ในภาษาพม่าเรียกว่า งะสุทหายะกะ เป็นนักรบหนุ่มที่เชี่ยวชาญการศึกมาก ว่ากันว่าเคยออกศึกร่วมรบกับพระเจ้าตะเบงชเวตี้เมื่ออายุเพียง ๑๓ ปีเท่านั้น เป็นขุนศึกเคียงข้างบิดาคือบุเรงนอง จนเมื่อเติบโตใหญ่ได้เป็นองค์รัชทายาท ก็ถูกจับตามองในฐานะที่ต้องสืบทอดแผ่นดินอันยิ่งใหญ่ต่อจากพระบิดา

หลังจากที่พระเจ้าบุเรงนองยึดเอากรุงศรีอยุธยาได้แล้ว สงครามระหว่างสองแผ่นดินก็เว้นว่างนานถึง ๑๓ ปี ด้วยเพราะทางฝั่งไทยนั้นต้องเสีย พระนเรศวร (สมเด็จพระนเรศวร) พระราชโอรสพระองค์โตในสมเด็จพระมหาธรรมราชา ไปเป็นองค์ประกันที่กรุงหงสาวดี ทางไทยจึงมีกลัวคิดที่จะแข็งเมือง และสมเด็จพระมหาธรรมราชานั้นก็ทรงยึดมั่นในคำสัตย์ที่ให้ไว้กับพระเจ้าบุเรงนองเมื่อครั้งยอมสวามิภักดิ์ แต่เมื่อสิ้นบุญพระเจ้าบุเรงนองแล้ว เหตุการณ์ก็กลับตาลปัตร

พระเจ้าสิบทิศบุเรงนองทรงประชวรอย่างหนักขณะที่ปราบกบฏที่เมืองยะไข่ และเสด็จสวรรคตในปี พ.ศ. ๒๑๒๔ สิริพระชนมายุได้ ๖๖ พรรษา พระราชโอรสจึงขึ้นครองราชย์สืบต่อมาพระนามว่า สมเด็จพระเจ้านันทบุเรงพระองค์ทรงตั้งปณิธานอันแน่วแน่ที่จะรักษาพระราชอาณาจักรของพระบิดา อีกทั้งยังหมายที่จะขยายอาณาเขตให้กว้างไกลออกไปอีก บางกระแสข่าวเล่าลือกันว่าการเสด็จสวรรคตของพระเจ้าบุเรงนองนั้นก็มิพระองค์นี้ละที่อยู่

เบื้องหลัง แต่แท้จริงจะเป็นอย่างไรนั้นสุดท้ายก็ใครจะรู้ได้

เมื่อพม่าเกิดการพลัดแผ่นดินขึ้นก็เริ่มมีเจ้าเมืองบางแห่งที่คิดลงตีเจ้ากรุงอังวะซึ่งมีศักดิ์เป็นพระปิตุลา (ลุง) ของพระองค์ พยายามจะประกาศตนเป็นเอกราช ส่งสาส์นไปขอให้เจ้าเมืองตองอู เมืองแปรและเมืองเชียงใหม่ให้มาร่วมมือกัน แต่ทั้งสามเมืองไม่ขอเล่นด้วย แถมยังนำความไปฟ้องพระเจ้าันนทบุเรง พระองค์จึงเสด็จไปปราบและถือโอกาสเชือดไก่เพื่อไม่ให้เมืองอื่นทำตาม ด้วยการนำเอาตัวผู้สมคบคิดและครอบครัวมาเผาทั้งเป็นเป็นการประกาศพระอาญาสิทธิ์ของพระองค์ว่าไม่ว่าใครหน้าไหนก็ห้ามแข็งข้อ

แต่พระนเรศวรของไทยเราไม่เกรงกลัว เมื่อสิ้นบุญพระเจ้าบุเรงนองแล้วพระองค์ก็ถูกจับตามองอย่างหนักจากฝั่งพม่า เพราะพม่านั้นทราบดีว่าพระองค์นั้นทรงเก่งกล้าอาจหาญมากเพียงใด พระเจ้าบุเรงนองนั้นทรงรักและเอ็นดูเจ้าชายจากอยุธยาผู้นี้มาก แต่เมื่อพระเจ้าันนทบุเรงขึ้นมากครองบัลลังก์ก็ไม่ทรงโปรดเจ้าฟ้าผู้นี้ ขณะที่ทรงทำศึกที่อังวะนั้นพระองค์ก็ไม่ได้ไว้วางพระทัยฝ่ายไทยเลย ทรงมีรับสั่งให้พระนเรศวรยกทัพตามมาสนองงานสงครามที่กรุงอังวะ แต่แท้จริงนั้นมีแผนที่จะลอบปลงพระชนม์ ปรากฏว่าแผนการรู้ไปถึงพระนเรศวร พระองค์จึงถือเป็นเหตุที่จะขาดไมตรีกับทางหงสาวดี และประกาศให้ไทยเป็นเอกราชจากพม่านับแต่บัดนั้น

ในการนี้บางตำราอ้างว่าพระเจ้าันนทบุเรงเป็นผู้คิดการฉ้อ แต่บางตำราก็ว่าเป็นกลอุบายของพระราชโอรส เมงกะยอชวา (ไทยเราเรียก มังสามเกียด) ไม่รู้ลัษณะว่าตำราไหนจะถูกหรือผิด สุดท้ายพระนเรศวรก็ทรงประกาศเอกราช ในขณะที่ยังเป็นวังหน้า

จะว่าไปหลังจากหมดสิ้นเสี้ยนหนามในช่วงต้นรัชกาลแล้ว พม่าในยุคของพระเจ้าันนทบุเรงก็อ่อนแออยู่แต่การรบกับไทย หลังจากทีทราบข่าวว่าพระนเรศวรประกาศอิสรภาพแล้วก็ทรงพิโรธมาก สั่งระดมรีพลเข้าบุกกรุง

ศรีอยุธยา แม้ว่ากองทัพของพระองค์จะเข้มแข็งสักปานใด แต่ขณะนั้นพระนเรศวรของไทยก็ฟอร์มสดไม่แพ้กัน และออกจะเหนือกว่านิด ๆ ด้วยอ่อนพระชันษากว่า หรือจะเปรียบกับราชบุตรเมงกะยอชวาแล้วก็เหมือนกระดุกคนละเบอร์ การบุกกรุงศรีอยุธยาครั้งแรกนับจากที่ว่างเว้นมาถึง ๑๓ ปี ก็จบลงด้วยความพ่ายแพ้ของทัพพม่า แต่พระเจ้าันนทบุเรงก็ยังมีข้ออ้างว่า เพราะทัพพระองค์ยกมาน้อยแล้วก็เข้าฤดูฝนพอดี

พระเจ้าันนทบุเรงมิได้ย่อพระทัยในการคิดเอาชนะกรุงศรีอยุธยา อาจเพราะทรงคิดว่าจะต้องเสียพระเกียรติไม่น้อยที่ถูกคนไทยหยามหน้าเอา ในปี พ.ศ. ๒๑๒๘ และ ๒๑๒๙ สองขวบปีติดต่อกันที่พม่ายกทัพมาหวังจะปราบอยุธยา แต่ก็แพกลับไปที่สองครั้ง พม่าเริ่มแพ้ติด ๆ กัน หลังจากทีครองเบอร์หนึ่งมานานตั้งแต่สมัยพระเจ้าตะเบงชเวตี้ ส่วนไทยนั้นฟอร์มกำลังดีวันดีคืนทีเดียว

ระหว่างนี้เกิดความไม่สงบเล็กน้อยในราชสำนักพม่า เจ้าเมืองในอาณาจักรต่างสิ้นบุญตาม ๆ กัน พระเจ้าันนทบุเรงโปรดเกล้าฯ ให้พระญาติสนิทไปกินเมืองทำหน้าที่ปกครองต่างพระเนตรพระกรรณ ทั้งยังเป็นการป้องกันมิให้เมืองเหล่านั้นแข็งเมืองขึ้นมาได้ แต่ในอีกทางหนึ่งพระองค์ก็เชื่อว่าจะวางพระทัยกับความภักดีของเจ้านายที่ส่งไปกินเมืองเหมือนกัน

ศึกกับกรุงศรีอยุธยายังไม่จบ พระเจ้าันนทบุเรงไม่ยอมแม้จะพักการศึกเพื่อบำรุงขวัญราษฎร ปี พ.ศ. ๒๑๓๓ ทรงแต่งทัพมาตีอยุธยาอีกครั้ง บรรดาขุนศึกสมัยพระเจ้าตะเบงชเวตี้หรือพระเจ้าบุเรงนองล้วนชรา บ้างก็ล้มตายไปหมด เสนาธิการผู้มีปัญญาก็เช่นกัน เหล่าทหารก็ไม่มีกำลังใจที่จะทำศึก เพราะรบกันมาไม่ได้หยุดหย่อน ศึกครั้งที่สี่ก็แพ้ไทยอีกจนได้

ราษฎรพม่าและมอญต่างทนไม่ไหวกับการทำศึกไม่เว้นวาง ชายหนุ่มจำนวนมากหนีไปบวช แต่พระองค์ก็สั่งให้สึกออกมาเป็นทหาร ความไม่พอใจเริ่มมีมากขึ้น เหล่าเสนาบดีก็เริ่มก่อหวอดขึ้นนิด ๆ บ้างแล้ว

ปี พ.ศ. ๒๑๓๕ พระเจ้านันทบุเรง เรียกชุมนุมพลอีกครั้งหนึ่ง คราวนี้โปรดเกล้าฯ ให้ พระมหาอุปราชา เป็นแม่ทัพใหญ่นำทัพลงมาปราบอยุธยา เป็นครั้งที่ ๕ พระมหาอุปราชาเป็นชื่อตำแหน่ง คล้าย ๆ กับตำแหน่งวังหน้า หรือรัชทายาท ซึ่งก็คือ เมงกะยอชวา ที่เติบโตมากับพระนเรศวรที่กรุงหงสาวดี คราวนี้ทรงตั้งความหวังเอาไว้มากทีเดียว

ศึกครั้งนี้พระนเรศวรมีได้เป็นเพียงวังหน้าเช่นแต่ก่อน แต่ครั้งนี้พระองค์ขึ้นเถลิงราชสมบัติต่อจากพระราชบิดาเป็น สมเด็จพระนเรศวร กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ทั้งสองพระองค์เข้าชนช้างกันตามวิถีของกษัตริย์ ผลการรบนั้นเป็นอย่างที่เราทราบ ๆ กัน พระมหาอุปราชาทิวคตบนคอช้าง ทัพพม่าก็แตกไม่เป็นขบวน พระเจ้าแปร พระเจ้าตองอู และพระเจ้าเชียงใหม่ เห็นดังนั้นจึงตัดสินใจถอนทัพกลับ

การปราชัยครั้งนี้เป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของความอ่อนแอของแผ่นดินพม่า แผ่นดินพม่าเริ่มทรุดโทรม พื้นที่เพาะปลูกกร้าง จำนวนประชากรลดลงอย่างน่าใจหาย แต่ประชากรหนูกลับเพิ่มมากขึ้น เกิดโรคระบาดอย่างหนักอันมีสาเหตุมาจากพวกหนู ประกอบกับระบบสาธารณสุขที่ไม่ดีพอ บรรดาหนูบุกชุมเข้กินผลผลิตเสียหาย ข้าวปลาอาหารฝืดเคือง ต้องเกณฑ์ไพร่พลมากำจัดหนูกันยกใหญ่

ส่วนทางราชสำนักนั้นก็วุ่นวายไม่แพ้กัน พวกมอญเริ่มก่อกบฏและเข้าร่วมกับกองทัพของพระนเรศวรจนสามารถยึดเอาเกาะตะมะไต้ได้ พระราชโอรสของพระเจ้านันทบุเรงที่ครองเมืองแปรก็เอาใจออกห่าง ประกาศตนเป็นอิสระ ฝั่งตองอูและอังวะก็เอาอย่างบ้าง ล้วนข้างก็ฉวยโอกาสบุกเข้าจะตีเอาเชียงใหม่ เจ้าเมืองเชียงใหม่หนีไปหลบภัยมาไม่เห็นว่าจะช่วยได้ (เพราะตอนนั้นก็คงวุ่นวายกันไปหมด ไม่รู้ใครขึ้นกับใคร) จึงขอความช่วยเหลือจากกรุงศรีอยุธยา สมเด็จพระนเรศวรก็ไม่ปฏิเสธ ทรงแต่งทัพขึ้นไปช่วยนครเชียงใหม่และประกาศว่าบัดนี้เชียงใหม่เป็นส่วนหนึ่งของอยุธยาแล้ว

พระราชอำนาจของพระเจ้าแผ่นดินทรงสั่งคนอินขึ้นทุกที นำสงสัย อยู่เหมือนกันว่าทำไมเหตุการณ์ต่าง ๆ จึงเลวร้ายลงอย่างรวดเร็วเช่นนี้ ส่วนหนึ่งนั้นอาจเป็นไปได้ว่าจากการที่พระองค์ทรงตั้งขึ้นทำศึกกับไทยที่กำลังฟอร์มสด พอแพ้ติด ๆ กันก็ยิ่งตั้งต้นจะแก้มือ หลายหนเข้าเหล่าทหารก็ อิดโรย ราษฎรก็ทุกข์ยาก ไม่เป็นอันทำมาหากินกัน พาให้เศรษฐกิจฝืดเคือง ความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรพม่าก็ลงเสื่อมลงด้วยเหตุนี้

ในช่วงนี้เองที่เมืองตองอูเพิ่มพูนอิทธิพลมากยิ่งขึ้น เจ้าเมืองตองอูพิเคราะห์เหตุแล้วเห็นว่าพระเจ้าแผ่นดินทรงเห็นที่จะอยู่ในอำนาจได้อีกไม่นาน จึงคิดตั้งตัวเป็นใหญ่ จับมือกับเจ้าเมืองยะไข่ยกทัพเข้าล้อมกรุงหงสาวดี พระเจ้าแผ่นดินทรงตอนนี้แทบไม่เหลืออะไรแล้ว พระราชาโอรสก็เอาใจออกห่างหนีไปเข้ากับฝ่ายศัตรู ทรงท้อแท้พระทัย ยอมเป็นเชลยไปอยู่เมืองตองอู จนถูกเรียกตามภาษาชาวบ้านว่า กษัตริย์เชลยตองอู

เมื่อสมเด็จพระนเรศวรทรงทราบข่าวว่าหงสาวดีเกิดจลาจล จึงยกทัพมาหมายจะตีชิงเอาชัย ตรงนี้คิดได้หลายทาง ทางหนึ่งก็ว่าพระองค์หมายพระทัยจะยึดเอาหงสาวดีให้เป็นหนึ่งในพระราชอาณาจักร หรืออีกทางหนึ่ง พระองค์หมายพระทัยจะชิงตัวพระเจ้าแผ่นดินทรง ถ้ามว่าทำไมถึงปรารถนา กษัตริย์เชลยผู้นี้ นักประวัติศาสตร์หลายท่านก็ตีความกันอีกว่าเป็นไปได้ใหม่กว่าพระองค์คิดแค้นพระทัยเป็นการส่วนตัวพระองค์ แน่ละว่าเพราะครั้งที่ทรงเป็นองค์ประกันที่หงสาวดีนั้น พระเจ้าแผ่นดินทรงก็มีได้รักใคร่พระองค์เหมือนพระเจ้าบุเรงนอง ซ้ำยังทำการหยามเกียรติอยู่บ่อยครั้ง แล้วไหนจะกรณีของพระพี่นางสุพรรณกัลยา ซึ่งบางกระแสนั้นก็กล่าวว่ามีเมื่อพระเจ้าแผ่นดินทรงทราบข่าวว่าพระราชโอรสทิววงศ์ด้วยน้ำมือของพระนเรศวรก็แค้นเคืองจนพาลไปสังหารพระพี่นาง ในมุมนี้นี้คือด้วยความแค้นพระทัยส่วนตัวพระองค์ ล้วน ๆ

อีกมุมหนึ่งก็พิจารณาได้อีกว่าแม้พระเจ้าแผ่นดินทรงในตอนนั้นไม่มี

พระราชอำนาจเหลืออยู่แล้วก็ตาม แต่พระองค์ยังทรงเป็นเสมือนสัญลักษณ์ของอำนาจเหนือแผ่นดินพม่าทั้งปวง คือนอกเหนือจากกรุงหงสาวดีแล้วยังรวมถึงเมืองใหญ่น้อยอีกมากมายที่ยังคงได้ชื่อว่าเป็นประเทศราชของพม่า เจ้าเมืองตองอูที่พยายามตั้งตนเป็นใหญ่นั้นก็ยังคงอ้างพระเจ้านันทบุเรงอยู่ในการดำเนินการใด ๆ การที่ฝ่ายใดจะได้ตัวพระเจ้านันทบุเรงก็คือว่าเป็นการกุมความได้เปรียบในแง่ของนิตินัย

แต่อีกแง่หนึ่งที่อาจเป็นไปได้ค่อนข้างน้อยแต่ก็ขอให้สะกิดคิดไว้ในฐานะคนไทยที่ถือเอาพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สำคัญจิตใจ คือเป็นไปได้ไหมว่าพระองค์ต้องการจะมาช่วยหงสาวดีมากกว่า แน่ล่ะว่าสุดท้ายก็ต้องยึดเอาไว้อยู่ดี แต่ในพระทัยลึก ๆ พระองค์อาจจะอยากรักษากรุงหงสาวดีไว้ เพราะอย่างน้อยนี่ก็คือเมืองที่พระองค์เคยประทับอยู่นานหลายปี และพระเจ้านันทบุเรงนั้นแม้ว่าจะเป็นคู่แข่งความก้นอยู่ก็ตาม แต่ตามประสาคนไทยที่ยังให้การเคารพผู้อาวุโสกว่า ยิ่งหากนับญาติกันแล้ว ก็เปรียบเสมือนพระเชษฐาของพระองค์ จะดูตายเปล่า ๆ ได้อย่างไร

น่าเสียดายที่การเดินทางมาครั้งนี้ของพระองค์ กลับเป็นการเร่งให้ทัพตองอูและยะไข่ร่วมกันผลาญกรุงหงสาวดีที่เคยรุ่งโรจน์ให้กลายเป็นทะเลเพลิงที่โชติช่วงชัชวาล พระราชวังของพระเจ้าบุเรงนองที่ว่าใหญ่โตงามนักหนานั้นก็เหลือแต่ซากกันครวนี้เอง

พวกทหารตองอูและยะไข่ยังบุกเข้ารุมโจมตีทัพไทยแบบกองโจรเสียอีก ประกอบกับเมื่อทราบข่าวกรุงหงสาวดีไม่เหลือชิ้นดีแล้ว สมเด็จพระนเรศวรก็ยกทัพกลับ ล้มความคิดที่จะครองพม่าตอนล่างเอาไว้เพียงเท่านั้น

ความวุ่นวายบนแผ่นดินพม่ายังไม่มีทีท่าว่าจะสงบ ทั้งที่ในรัชสมัย

พระเจ้าแผ่นดินทรงกักรบกันจนราษฎรเหนื่อยหน่าย ครั้นพอพระองค์หมดอำนาจ เจ้าเมืองต่าง ๆ ก็ยังตั้งหน้าตั้งตารบกันเองเพื่อชิงอำนาจ แผ่นดินพม่าของพระเจ้าบุเรงนองผู้ยิ่งใหญ่กำลังร้อนเป็นไฟจากการแย่งชิงอำนาจ

ตองอู แปร ะไข่ อังวะ ต่างคานอำนาจกันอยู่ ถ้าหากจะแบ่งกันจริง ๆ ก็ยังคงเหมือนแต่ก่อนแต่โรมานันคือการแย่งชิงอำนาจระหว่างเชื้อชาติพม่ากับมอญ แต่ใครที่อ่านประวัติศาสตร์มามาก ๆ จะพอเห็นว่าเริ่มมีตัวละครใหม่ ๆ เข้ามามีบทบาทมากขึ้น นั่นคือพวกต่างชาติ ซึ่งความจริงก็เข้ามาตั้งแต่ในสมัยที่พม่ากับมอญครองแผ่นดินในยุคแรกโน่นแล้ว อย่างในหนังสือราชาธิราชยังเขียนไว้เลยว่าพระเจ้ากรุงจีนยกทัพเข้ามาประชิดพม่าตอนบนหรือตอนที่พระเจ้ามังฆ้องถอดถอนใจเมื่อเห็นปืนไฟของพวกฝรั่งว่า จากนี้เราคงมีได้เห็นขุนศึกรำทวนให้ดูเป็นที่เพลินตาอีกแล้ว

เอาเข้าจริงพวกต่างชาตินั้นก็ทยอยเข้ามาตั้งแต่ยุคพุกามโน่นแล้วก็คือจีน แต่เมื่อวันเวลาผ่านไปนานเข้าก็เพิ่มฝรั่งเข้ามาอีก โดยเฉพาะพวกโปรตุเกสที่เข้ามาทางใต้ผ่านมหาสมุทรอินเดียเข้ามา ถึงขนาดมามีอิทธิพลเหนือกษัตริย์แห่งกรุงลังกานั่นแล้วด้วย ฝรั่งพวกนี้เข้ามาจับจ้างรบให้กับฝ่ายไหนก็ตามที่มีเงินจ้างให้ ส่วนหนึ่งก็เข้ามาเผยแพร่ศาสนา เข้ามาค้าขาย แต่ไม่ว่าจะส่วนไหนก็มองแผ่นดินพม่าเป็นที่ตักตวงผลประโยชน์ทั้งสิ้น

ฝรั่งที่ถูกพูดถึงในประวัติศาสตร์พม่ามากที่สุดคนหนึ่งเห็นจะไม่พ้นนายเดอ บริโต เป็นชาวโปรตุเกส ในพงศาวดารพม่าเล่าว่านายคนนี้ก็ไม่ใช่ยิ่งใหญ่มาจากไหน ก็น่าจะเป็นพวกนักแสวงโชคที่หวังมาเจ็ดพืดในพม่า แล้วก็เจ็ดพืดจริง ๆ จับพลัดจับผลูได้เป็นถึงเจ้าเมืองสิเรียม คงจะเซลิษฐ์เจ้านายพม่าไปมากโขอยู่ นายเดอ บริโต คนนี้ไม่ได้หยุดที่แค่เมืองสิเรียม แต่วางแผนจะครองพื้นที่ปากแม่น้ำหวังร่ำรวยจากการเก็บภาษีเดินเรือและค้าขาย

นายคนนี้ก็ทำสำเร็จเสียด้วย เขาสามารถกุมอำนาจของพม่าตอนใต้เอาไว้ได้หมด ถ้าพึ่งฝรั่งคนเดียวมีหรือจะทำได้ หากไม่ได้รับการหนุนหลัง

จากราชสำนักโปรตุเกส ทั้งเรื่องกำลังทหารและอาวุธ โปรตุเกสก็คงคิดจะเอาเมืองพม่าไว้เป็นประเทศราชด้วยซ้ำ

ทางฝั่งพม่านั้นต้องยกกำลังขึ้นมาคุมอำนาจ เจ้าเมืองตองอูคนใหม่ พระเจ้านัดจินนอง หรือที่ไทยเราเรียกเสียเพราะว่า นัดจินหนอง เป็นคนหนุ่มที่มีความทะเยอทะยาน หวังจะเป็นกษัตริย์ปกครองพม่า เจ้าเมืองตองอูผู้นี้ น่าจะเป็นปราชญ์มากกว่านักรบ เขาเชี่ยวชาญเรื่องกวี ผลงานหลายชิ้นของเขายังคงตกทอดเป็นมรดกของชาติมาจนถึงทุกวันนี้ และเขาคนนี้จะที่สร้างตำนานรักข้ามรุ่นของพม่า

เรื่องมันต้องย้อนไปครั้งศึกชนช้างระหว่างพระมหาอุปราชากับสมเด็จพระนเรศวร นัดจินหนองผู้นี้ อายุเพียง ๑๕ ปี ก็ร่วมพันตูในศึกครั้งนั้นด้วย เขาอาสา นำข่าวที่วัดตของพระมหาอุปราชาไปทูล เจ้าหญิงราชาธาดุกัลยา พระมเหสีของพระมหาอุปราชาถึงเมืองตองอู เพียงพบหน้าก็รักแรกพบทันที ติดตรงที่พระนางกับเขานั้นอายุห่างกันถึง ๖ ปี แถมยังเกี่ยวดองเป็นญาติกันเสียอีก

นัดจินหนองเดินแผนจับข้ามรุ่นทันที เขาเขียนกวีพรรณนาความรักถึงพระนาง อันนี้นี่โทษถึงประหารชีวิต แต่พระนางกลับมีใจด้วย เมื่อความรักสูงอมทั้งสองหวังจะใช้ชีวิตคู่ด้วยกัน แต่พระเจ้านันทบุเรงबरกเอาไว้เพราะเห็นว่าไม่บังควร งานนี้ทำเอาเขาเจ็บจำฝงลึกเลยทีเดียว

แล้วพระเจ้านันทบุเรงผู้ยิ่งใหญ่ซึ่งต่อมากลายเป็นกษัตริย์เชลยของมอญต้องสวรรคตเพราะนัดจินหนองผู้นี้ เมื่อเขาบุกเข้าปล้นกรุงหงสาวดี และลอบปลงพระชนม์พระเจ้านันทบุเรงเสีย ปิดฉากทายาทของพระเจ้าบุเรงนองแบบไม่ค่อยสวยงามนัก

ต่อมาเมื่อนัดจินหนองขึ้นครองตองอูต่อจากพระบิดา เขาถึงได้สมรสกับนางผู้เป็นที่รักอย่างไร้ผู้คัดค้าน ทีแรก ๆ ก็ดูเหมือนว่าทุกอย่างน่าจะไปได้สวย แต่เหตุการณ์บ้านเมืองช่วงนั้นเอาแน่อะไรไม่ได้ นัดจินนอง

จับมือกับ นายเดอ บริต เจ้าเมืองสิเรียม โดยวางแผนไว้ว่าจะหลอกใช้ฝรั่ง คนนี้เพื่อขยายอำนาจทางตอนใต้ แต่ไป ๆ มา ๆ ทุกอย่างกลับไม่เป็นดังหวัง

พระเจ้ากรุงอังวะที่กำลังมีอิทธิพลเริ่มขยายอำนาจ ตองอูกับสิเรียม ร่วมมือกันก็ยังไม่ไหว ช่วงนั้นเกิดกบฏมอญขึ้นจากการที่ชาวมอญทนไม่ไหว กับการกดขี่จนสามารถยึดเมืองแปรได้ ชาวบ้านชาวเมืองหนีภัยสงครามไป อยู่กับกรุงอังวะ ก็ยิ่งทำให้อังวะเข้มแข็งขึ้นอีก

พ.ศ. ๒๑๕๑ พระเจ้าอโนคปะเตละลุน แห่งกรุงอังวะยึดเมืองแปรได้ ยึดตองอูได้ และเตรียมยึดเมืองสิเรียม นายเดอ บริต สู้ไม่ได้ ขณะนั้นนัคนิน หนองเกิดหนีไปเข้าร่วมกับนายเดอ บริต ด้วยพอดี จึงถูกพระเจ้าอโนคปะเตละลุนสั่งประหารเสียทั้งคู่

เรื่องของนัคนินหนองนี้ทำให้เกิดข้อสงสัยขึ้นมานิดหน่อย คือเมื่อครั้งที่พระเจ้านันทบุเรงขึ้นครองราชย์เมื่อปี พ.ศ. ๒๑๒๔ ได้โปรดเกล้าฯ ให้ แต่งทัพออกเป็นสามทัพเพื่อไปขยี้เมืองคังที่บังอาจแข็งเมือง สามทัพที่ว่าก็มี ทัพของพระมหาอุปราชหรือเมงกะยอชวา ผู้เป็นราชบุตร ทัพของเมืองตองอู นำทัพโดยนัคนินหนอง และทัพของพระนเรศวร โดยทั้งสามทัพผลัดกัน เข้าตี ปรากฏว่าทัพของพระมหาอุปราชกับทัพตองอูตีไม่ได้ แต่พระนเรศวร กลับเอาชนะได้ด้วยปัญญา เหตุการณ์นี้น่าจะเกิดขึ้นราวปี พ.ศ. ๒๑๒๔-๒๑๒๖ บวกกลับไม่น่าเกินสองปีจากปีที่พระเจ้านันทบุเรงครองราชย์

ที่ชวนสงสัยก็คือ เมื่อย้อนกลับไปตอนนี้นัคนินหนองอาสาให้นำข่าว การทิวงคตของพระมหาอุปราชมาเมื่อครั้งชนช้างกับสมเด็จพระนเรศวรไป กราบบังคมทูลพระมหาเสด็จของพระมหาอุปราชจนเกิดกรณีรักขำมุ่น ใน หนังสือประวัติศาสตร์พม่า โดย อาจารย์หม่องทินอ่อง นักประวัติศาสตร์ที่มีชื่อที่สุดท่านหนึ่งของพม่าเองได้บันทึกไว้ว่าตอนนี้นัคนินหนองเพิ่งจะอายุ ๑๕ ปี ให้เต็มทีก็ ๑๗ ปี ซึ่งการทำยุทธหัตถีครั้งนั้นเกิดขึ้นปี พ.ศ. ๒๑๓๕ ถ้าอิง จากพงศาวดารเรื่อง ไทยรบพม่า ของ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ

ซึ่งต่อไปเป็นหนังสือเล่มอื่นก็ระบุตรงกัน

ถ้าอย่างนั้นครั้งศึกเมืองคัง นัดจินหนองควรวจะอายุเท่าไรกันแน่ ถ้าลบเลขไม่ผิด นัดจินหนองออกศึกครั้งนั้นตอนอายุ ๑๐ ขวบ ซึ่งไม่น่าจะใช้ จึงเริ่มสงสัยกันว่าใครบันทึกผิดกันแน่ หรือผู้เขียนจะผิดเองก็ไม่ทราบได้ที่อาจ จะค้นคว้าไม่พอ แต่อยากจะหมายเหตุไว้ว่าเรื่องของประวัติศาสตร์นั้นต้อง อ่านหลาย ๆ ฉบับแล้วลองศึกษาให้ละเอียดก่อนที่จะเชื่อทั้งหมด

สุดท้ายนัดจินหนองก็ถูกสังหารโดยพระเจ้าอนออะปะตะลุน พระองค์มีศักดิ์เป็นพระราชนัดดาในพระเจ้าันทบุเรง ทรงก้าวขึ้นมากุม อำนาจทั้งหมดเอาไว้ได้และรวบรวมพม่าให้กลับมาเป็นปึกแผ่นอีกครั้ง ด้วย พระปรีชาด้านการศึกและการปกครอง นอกจากนี้ยังทรงมีวิสัยทัศน์ในการ ขยายอำนาจทางเศรษฐกิจ แต่ก็ยังมีเสี้ยนหนามคาพระทัยอยู่อย่างหนึ่งคือ พวกไทยใหญ่ที่ยังไม่ยอมศิโรราบ แต่พระองค์ก็ปกครองพม่ายาวนานถึง ๒๓ ปี ก่อนจะเสด็จสวรรคต

แม้จะมีการทำศึกภายในอยู่หลายหนจากการก่อกบฏไม่ว่าจะจาก พวกไทยใหญ่หรือพวกมอญ แต่แผ่นดินพม่าก็ยังนิ่งอยู่ภายใต้การปกครอง ของราชวงศ์ตองอูได้ยาวนานถึงร้อยกว่าปี ช่วงร้อยปีนี้มีทั้งช่วงเวลาที่ยิ่งเรือง จากการปกครองโดยกษัตริย์ที่ทรงทศพิธราชธรรม ทรงทำนุบำรุงพระพุทธ ศาสนา เปิดโอกาสทางการค้ากับต่างประเทศ และมีช่วงเวลาที่ยากลำบาก โดยเฉพาะการเริ่มแผ่อิทธิพลของชาวตะวันตกที่เข้ามาแย่งแผ่นดินสุวรรณภูมิ มากขึ้น ทั้งพวกโปรตุเกส ฝรั่งเศส ฮอลันดา และอังกฤษ จนกระทั่งในปี พ.ศ. ๒๒๙๕ ราชวงศ์ตองอูก็ล่มสลายอย่างเป็นทางการ อำนาจการปกครองแผ่นดิน พม่าก็เปลี่ยนมือไปอยู่กับราชวงศ์อลองพญา

พระบรมราชานุสาวรีย์ พระเจ้าบุเรงนอง หน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
(ภาพจาก <http://www.skyscrapercity.com>)

อลองพญามหาราช

ในช่วงระยะสุดท้ายก่อนที่ราชวงศ์ต้องจะสิ้นอำนาจลง แผ่นดินพม่าเกิดการแย่งชิงอำนาจและความวุ่นวายไปทั่ว ราชสำนักพม่าปกครองแต่เพียงในนาม บรรดาเจ้าเมือง เชื้อพระวงศ์ ขุนศึก หรือกระทั่งคนธรรมดาสามัญที่พอจะมีกำลังหน้อย ต่างก็หาช่องทางที่จะสร้างฐานอำนาจ หวังที่จะเป็นใหญ่ในวัน

ในช่วงที่ราชวงศ์ต้องอุครองอำนาจนั้นมีการปรับเปลี่ยนราชธานีไปมาหลายหน เริ่มจากตั้งเมืองตองอูเป็นราชธานีเมื่อครั้งที่พระเจ้าเมงคยिनโยสามารถรวบรวมแผ่นดินพม่าได้เป็นผลสำเร็จ พอมาถึงสมัยพระเจ้าตะเบงชเวดตี้ทรงย้ายเมืองหลวงมาที่กรุงหงสาวดี รั้อยกว่าปีต่อมา พระเจ้านยอยาน ทรงย้ายราชธานีไปที่กรุงอังวะเนื่องจากหงสาวดีถูกทำลายยับเยิน แต่เพียงแค่ลืบกว่าปีต่อมาพระเจ้าอนอคะเปตะลุนทรงย้ายราชธานีกลับไปที่กรุงหงสาวดีอีกครั้ง และย้ายกลับไปยังกรุงอังวะอีกครั้งในสมัยพระเจ้าตูลุนมิน โดยการย้ายราชธานีแทบทุกครั้งมักจะมีเหตุผลทางการทหารเสียเป็นส่วนใหญ่

นอกจากการย้ายราชธานีแล้ว ในช่วงปลายของราชวงศ์ตองอูก็ต้องรับมือกับการก่อกบฏที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งและกินเวลานาน โดยเฉพาะจากพวก

มอญและไทยใหญ่ ซึ่งไม่สามารถกำราบลงได้ง่าย ๆ เหมือนเมื่อก่อน คือถ้ามีแต่มอญกับไทยใหญ่ก็พอจะรับมือไหว แต่คราวนี้ดันมีลูกยุจากฝรั่งที่เริ่มเข้ามาหาผลประโยชน์บนแผ่นดินพม่ามากขึ้นทุกที ที่เห็นกันหนัก ๆ ก็คือพวกฝรั่งเศสและอังกฤษ ทั้ง ๆ ที่กำลังทะเลโหมอินเดียอยู่แต่ ๆ กบฏมอญนั้นมีฝรั่งเศสหนุนหลังอยู่ทำให้สามารถพิชิตกษัตริย์แห่งพม่าได้อย่างไม่ยากเย็นนัก แต่มอญซึ่งนำโดย พญาทละ ก็เชื่อว่าจะครองอำนาจได้เด็ดขาด เพราะยังมีขบวนการที่หวังจะครองแผ่นดินอยู่เหมือนกัน คือฝั่งของพม่าที่เป็นข้าวนำนาจเก่าและฝั่งไทยใหญ่ ทั้งสองกลุ่มนี้พยายามยึดเอาเมืองต่าง ๆ ให้เข้ากับพวกตนให้ได้มากที่สุด

แต่ก็ยังมียกขบวนการหนึ่งที่เติบโตมาอย่างเงียบ ๆ นำโดย หม่อมองอองใจยะ นายคนนี้เป็นเพียงผู้ใหญ่บ้านที่ตำบลมุตโซโบ แต่บังเอิญว่ามีพวกมากแล้วก็มีอิทธิพลพอสมควร ในช่วงที่บ้านเมืองวุ่นวายเขาเคยถูกจับในข้อหากบฏแต่ก็รอดกลับมาได้ จึงเริ่มคิดการใหญ่อยู่อย่างเงียบ ๆ

มาแนวนี้ก็เลยทำให้อดนึกถึง พระเจ้าฮั่นเกาจู่ ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์ฮั่นของจีนไม่ได้ เดิมทีพระองค์ก็เป็นแค่ หลิวปัง นายอำเภอก๊กก็ก๊ก ก่อนที่จะค่อย ๆ รวบรวมกำลังก่อตั้งเป็นก๊กและสามารถครองแผ่นดินตั้งตัวเป็นกษัตริย์ได้เฉยเลย นี่ละที่เขาว่า บ้านเมืองเกิดกตัญญู วีรบุรุษก็จะปรากฏกาย

หม่อมองอองใจยะ ก็มาแนวเดียวกับหลิวปัง ครอบครัวยุติธรรมตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านมาหลายชั่วคน แม้จะเป็นเพียงตำแหน่งน้อย ๆ แต่ก็ทำให้เขาสร้างบารมีได้พอสมควร หม่อมองอองใจยะมีรูปร่างสูงใหญ่หน้าเกรงขาม แต่ก็มีหน้าตางดงาม ดูแล้วเป็นคนดีทุกกระเบียดนิ้ว ประกอบกับเป็นคนมีน้ำใจคือใจนักเลง รักพวกพ้อง เอาไหนเอาด้วย ไม่นานนักตำบลเล็กก็เริ่มเข้ามาร่วมขบวนการด้วย จากตำบลเล็ก ๆ ก็เริ่มขยายออกไปเรื่อย ๆ

เมื่อมีข่าวว่านายบ้านตำบลเล็ก ๆ แห่งหนึ่งเริ่มขงชุมกำลังนั้น ราชสำนักไม่ได้เอาใจใส่สักด้วยมองแค่ว่าเป็นชาวบ้านธรรมดา จะเอาอะไรมาสู้

แต่ปรากฏว่าเพียงไม่นานนักขบวนการนี้ก็ได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านมากมาย มีการขยายพื้นที่ออกไปเรื่อยๆ จนกลายเป็นป้อมปราการ มีการสร้างคูเมือง ใช้ต้นไม้ใหญ่แทนกำแพงเมือง ตระเตรียมเสบียง อาวุธและกำลังพลมากพอจะเป็นกองทัพ และไม่นานต่อมามันก็ยิ่งขยายใหญ่ขึ้นๆ จนหยุดไม่อยู่ หม่องอองไจยะจึงไม่หยุดแค่เป็นขบวนการเล็กๆ แต่คิดใหญ่ไปถึงการรวบแผ่นดินพม่าให้กลับมาเป็นอาณาจักรอันยิ่งใหญ่อีกครั้งโดยมีเขาสวมมงกุฎเป็นกษัตริย์

พ.ศ. ๒๒๙๖ หม่องอองไจยะก็สถาปนาตนเองขึ้นเป็นกษัตริย์พม่า ทรงพระนามว่า พระเจ้าอลองพญา นับเป็นต้นราชวงศ์อลองพระ หรือไทยเรากันเชื่อว่าราชวงศ์คองบอง โดยพระองค์อ้างว่าสืบเชื้อสายมาจากราชวงศ์อังวะเมื่อครั้งครองแผ่นดินยุคพระเจ้าทาโอดินพญาโนน

คงจะสงสัยกันว่าทำไมเป็นกษัตริย์กันง่าย ๆ แบบนี้เลยรี เขาคงไม่ใช่แค่ว่ามีอิทธิพลมากแล้วเลยตั้งตนเป็นคิงเลย คงต้องสู้รบปรบมือกับอีกหลายขบวนการที่ก็อยากจะเป็นใหญ่บ้างเหมือนกัน เคยอ่านสามก๊กกันไหม ก็คงทำนองเดียวกันอย่างเล่าปีที่โดนย่ำเหยื่อเกินว่าแค่คนทอเสื้อขายริจะเป็นอ๋อง แต่สุดท้ายเล่าปีก็ดันได้เป็นอ๋องจริงๆ แต่อย่าง อ้วนเสี้ยว อ้วนสุด ชาติตระกูลดีมีไพร่พลมากมาย อยากเป็นอ๋องแทบตายก็เป็นไม่ได้เพราะบารมีไม่ถึง เล่าปีนั้นเริ่มจากศูนย์ ค่อยๆ สร้างผลงาน ชื่อนำใจผู้คน ไปไหนใครก็รักยกให้เป็นพ่อพระกันทั้งบ้านทั้งเมือง อันนี้ไม่พูดถึงตัวตนข้างใน เอาแค่ภาพลักษณ์ล้วนๆ สามก๊กเขาถึงตีเส้นไว้ชัดเจนว่า เล่าปี เป็นพระเอก โจโฉ เป็นผู้ร้าย ทำนองเดียวกับพระเจ้าอลองพญาที่ต้องเริ่มจากศูนย์เหมือนกัน

น้ำใจราษฎรนั้นสำคัญ ต่อให้มีอิทธิพลมากแค่ไหน ถ้าใช้ไม่ถูก หาแต่ประโยชน์ใส่ตัว ชาวบ้านที่ไหนเขาอยากจะทำอยู่ด้วย แล้วในยุคสมัยที่มีการแย่งชิงกันเป็นใหญ่ ราษฎรก็ย่อมมองหาคนที่จะปกป้องเขาได้ ไม่กดขี่ข่มเหงพวกเขา ซึ่งเขาคงเข็ดพวกเจ้านายเก่าๆ เลยหันมาพึ่งคนที่ป็นชาว

บ้านเหมือนกันกับพวกเขาน่าจะรู้สึกสบายใจกว่า

เมื่อได้เป็นใหญ่แล้ว พระเจ้าอลองพญา โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งราชธานีใหม่ จะเลือกเอาที่ไหนล่ะถ้าไม่ใช่ถิ่นฐานบ้านเกิดที่มั่นใจได้ว่าปลอดภัยแน่ ๆ พระองค์สถาปนาตำบลที่เริ่มตั้งตัวนั้นละเป็นเมืองหลวง ทรงเปลี่ยนชื่อเป็นเมืองชเวโบ แปลว่า ดินแดนแห่งขุนพลทอง เมื่อตั้งเมืองหลวงเสร็จแล้ว คราวนี้ก็กเล็กก็กน้อยหรือก็ใหญ่ก็ตาม ต่างมุ่งหน้าเข้ามาสวมมิกัดี้ ถึงตอนนี้ชเวโบก็เพียบไปด้วยกำลังพล อาวุธ และเสบียงกรัง เข้มแข็งไม่น้อยหน้าราชธานีเก่า

ศัตรูหลักของพระเจ้าอลองพญาในยุคตั้งตัวนั้นคือพวกมอญจากกรุงอังวะ เมื่อเริ่มต้นนั้นทางกรุงอังวะไม่ได้ใส่ใจตำบลแห่งนี้เท่าใดนัก ปล่อยให้เติบโตใหญ่เสียจนกว่าจะรู้ตัวก็สายไปเสียแล้ว ทักษมอญจากกรุงอังวะจับมือกับกองทัพจากหงสาวดียกมาหวังจะเหยียบชเวโบให้ราบ แต่ไม่ง่ายอย่างที่คิด พระเจ้าอลองพญาเตรียมพร้อมไว้เสร็จสรรพ ทักษมอญแยกออกเป็นสี่ทัพบุกเข้าโจมตีทั้งสี่ทิศกะว่าชเวโบแตกแน่ ๆ ผลลัพธ์กลับตรงข้าม ทักษชเวโบตั้งรับอย่างเหนียวแน่น ฝ่ายมอญต้องการรีบเผด็จศึกจึงส่งทีมกล้าตายบุกเข้าไป ผลคือได้ตายสมใจ นานเข้าก็เริ่มเสียขวัญ เมื่อเห็นเช่นนี้พม่าก็พลิกเป็นฝ่ายบุกบ้าง ทักษมอญถอยกลับกันไม่เป็นขบวน พระเจ้าอลองพญาจึงเริ่มเก็บบรรดาเมืองรายทางซึ่งเป็นพวกไทยใหญ่เสียส่วนมาก ดังนั้นเมื่อเสร็จศึก คือราว พ.ศ. ๒๒๙๕ พม่าตอนบนจึงตกเป็นของพระเจ้าอลองพญาทั้งหมด จะมีก็เพียงกรุงอังวะฝั่งตรงข้ามแม่น้ำอิระวดีเท่านั้นที่ยังรอให้จัดการอยู่

ผลการรบครั้งนั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงพระปรีชาสามารถด้านการทหาร รับก็ได้รุกก็เป็น ไม่ต้องใช้คนมากก็เอาชนะได้ ระหว่างนั้นพระองค์

วางแผนพักรบช่วงสั้น ๆ เพื่อทำนุบำรุงบ้านเมือง จัดระบบการปกครอง
ฟื้นฟูพระพุทธศาสนา รอเวลาโจมตีอังวะต่อไป

ตอนตั้งตัวใหม่ ๆ เมืองชเวโบนั้นอาศัยต้นไม้รกทึบแทนกำแพงเมือง
เมื่อเสร็จศึกกับมอญแล้วพระองค์ก็โปรดเกล้าฯ ให้สร้างกำแพงขุดคูเมือง
ให้เป็นเรื่องเป็นราว สร้างวัดและพระราชวัง จัดระบบระเบียบสงฆ์ ทรงแต่ง
ตั้งสมเด็จพระสังฆราชพระองค์ใหม่หลังจากมีการปฏิรูประเบียบสงฆ์ ส่ง
เสริมบัณฑิตและนักปราชญ์จากทั่วทุกสารทิศให้เข้ามารับราชการ สนับสนุน
การศึกษาและวิทยาการต่าง ๆ และอีกสิ่งหนึ่งที่กษัตริย์พม่าหลายพระองค์
พยายามจัดออกจากวิถีชีวิตของคนพม่านั้นคือความเชื่อเรื่องผีสง
แต่ก็ไม่เห็นจะมีกษัตริย์พระองค์ใดทำสำเร็จเลยซักครั้งเดียว

คงยากจริง ๆ ที่จะทำลายความเชื่อเหล่านี้ออกไปจากจิตใจชาวพม่า
หรือชาวไทยเราเองก็เถอะ ต่อให้บอกว่าจะไม่เชื่อ ยิ่งงี้ก็ไม่เชื่อ แต่ก็อุตส่าห์
ต่อท้ายอีกว่า แต่ก็ไม่ลบหลู่ มันคงฝังเข้าอยู่ในสายเลือดแล้วกรรมัง เมื่อถึง
คราวจวนตัวขึ้นมาก็มักจะหนีไม่พ้นวิ่งเข้าหาสิ่งที่เราบอกไปว่าไม่เชื่อนั่นละ
อย่างน้อยก็ประนมมือสาธุบนบานกันทุกรายไป

พระเจ้าอลองพญาทรงเห็นตัวอย่างจากครั้งอดีต ไกลตัวพระองค์
ที่สุดก็น่าจะเป็นช่วงหลังรัชกาลพระเจ้าบุเรงนองที่บ้านเมืองวุ่นวาย
ระส่ำระสาย พระสงฆ์องค์เจ้าประพฤติผิดวินัยกันใจครึ่งมือ ชาวบ้านประชา
ชิกก็หันเข้าหาภูติผีตามแบบดั้งเดิม มีการฆ่าสัตว์เพื่อบูชาบุญตามลัทธิความ
เชื่อต่าง ๆ แม้จะไม่ใช่สาเหตุหลักแต่เรื่องพวกนี้ก็มีส่วนทำให้อาณาจักรของ
พระเจ้าลิบทิศล่มสลายมาแล้ว พระองค์มีรับสั่งให้ประกาศห้ามฆ่าสัตว์เพื่อ
บูชาบุญ อันนี้เป็นแนวคิดที่ดี เพราะเมืองชเวโบกำลังอยู่ในช่วงตั้งเมือง
ใหม่ ๆ ต้องอาศัยการทำเกษตรกรรมเป็นสำคัญเพื่อกักตุนเสบียง อีกทั้งยัง
ต้องสร้างผลผลิตให้มาก ๆ เพื่อไปค้าขาย การฆ่าสัตว์ก็เท่ากับเป็นการลด
แรงงานสำหรับใช้ในภาคเกษตรกรรม

ในรัชสมัยของพระองค์ยังมีการจัดระบบเกษียณอายุราชการด้วย คือทรงอนุญาตให้บรรดาผู้ที่อายุเกิน ๖๐ ปี พ้นจากราชการ กลับไปอยู่บ้านได้ หรือใครที่จะรับราชการอยู่ตามเดิมพระองค์ก็คงทรงอนุญาต แต่การที่ทรงออกระเบียบเช่นนี้เดาเอาว่าน่าจะมีเหตุผล อย่างแรกน่าจะมีส่วนช่วยในการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนเอาคนเก่ง ๆ มารับราชการ พระองค์คงมิได้ทอดทิ้งข้าราชการเก่าแก่ แต่การเปิดรับคนรุ่นใหม่ก็สำคัญไม่แพ้กัน อีกสาเหตุหนึ่งน่าจะเป็นการขอความร่วมมือแถมบังคับจากพระองค์ คือพระองค์รับสั่งว่าใครที่เกษียณสามารถมารับทุนทรัพย์ก้อนหนึ่งได้จากท้องพระคลัง คงประมาณเงินบำนาญ แต่ขอให้ประพฤติตนอยู่ในศีลในธรรม ถือศีลทำ ฆำวัดเข้าวา คือให้หันเข้าหาธรรมะทุก ๆ คน เป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาในทางหนึ่งเหมือนกัน อย่าลืมน่าว่าบ้านเมืองวุ่นวายมาหลายรัชกาล รบรากันเลือดสาด คนรุ่นเกษียณนี่ก็คงผ่านช่วงเวลาเหล่านี้มาเยอะ การปลดระวางแล้วหันหน้าเข้าวัดก็น่าจะเป็นหนทางที่พวกเขาเลือกอยู่แล้ว แล้วพระองค์เองก็ทรงกระทำเป็นแบบอย่าง ด้วยการถือศีลและเสด็จออกจาริกแสวงบุญหลายต่อหลายครั้ง

หลังจากพักรบฟื้นฟูกำลังอยู่หนึ่งปี ทัพพมาก็แข็งแรงแกร่งเกรียงไกรพอที่จะขยี้กรุงอังวะได้แล้ว แต่ถึงจะไม่แข็งแรงแปรี่ยังปร้าง กรุงอังวะในตอนนั้นก็พร้อมจะแตกเป็นกระบืออยู่แล้ว ทัพพมายกทัพเรือมาปิดทางน้ำไว้ เหล่าแม่ทัพนายกองมอญเห็นท่าไม่ดีจึงหนีเอาตัวรอดกันเสียหมด กองทัพของพระเจ้าอลองพญาจึงเดินยัดเข้ากรุงอังวะสบายใจเฉิบ เอาชนะแบบง่าย ๆ เสียอย่างนั้น พระองค์ประทับอยู่ที่นี้ช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อจัดระเบียบราชการในกรุงอังวะเสียใหม่ และยังทรงฟื้นฟูปฏิสังขรณ์วัดวาอารามปราสาทพระราชวังที่ได้รับความเสียหายจากสงคราม ทรงเลี้ยงดูราษฎรให้

เป็นปกติสุขโดยไม่ได้แบ่งแยกเชื้อชาติ จากนั้นจึงโปรดเกล้าฯ ให้พระราชบุตร
เจ้าชายสโตนเมงสอ หรือ เจ้าชายมังระ อยู่ครองเมืองอังวะสืบไป

ย้อนกลับไปที่กรุงหงสาวดีอีกหนึ่งชั่วอานาจที่เป็นใหญ่อยู่หลังสิ้น
แผ่นดินราชวงศ์ตองอู พอทราบข่าวว่าแผ่นดินตอนเหนือตกเป็นของพระ
เจ้าอลองพญาเสียหมดแล้วก็ใจหาย พระเจ้ากรุงหงสาวดีเกิดมานะคิดจะ
เอาเมืองแปรคืนกลับมาเป็นของมอญอีกครั้งด้วยว่าเป็นเมืองสำคัญ ปี พ.ศ.
๒๒๙๘ พระเจ้ากรุงหงสาวดีจึงแต่งทัพบกและทัพเรือบุกเข้าตีเมืองแปร ซึ่ง
การมาครั้งนี้ทัพมอญพกเอาปืนไฟและปืนใหญ่ของพวกฝรั่งมาด้วย ส่วนทาง
พม่า นั้นพระเจ้าอลองพญาทรงแต่งทัพลงมาจับศึกด้วยพระองค์เองเลยทีเดียว

ผลการรบนั้นฝ่ายพม่าได้รับชัยชนะ แต่ก็เหนื่อยแทบรากเลือดด้วย
พิษสงของปืนไฟและปืนใหญ่ของพวกฝรั่ง หลังการศึกครั้งนี้ทำให้พระเจ้า
อลองพญาทรงเห็นถึงความสำคัญของอาวุธจากตะวันตกเหล่านี้มาก ซึ่งจะ
ส่งผลต่อแผ่นดินพม่าในเวลาต่อมา

ทัพมอญที่พ่ายแพ้ก็ถอยร่นกลับกรุงหงสาวดี ทัพพระเจ้าอลอง
พญาก็เร่งตามติดมาตั้งค่ายอยู่บริเวณเมืองตะเกิงอันเป็นที่ตั้งของพระมหา
เจดีย์ชเวดากอง พระองค์จึงใช้โอกาสนี้สั่งการระพระมหาเจดีย์ อีกทั้งยังทรง
ใช้กุศโลบายเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่เหล่าทหาร ด้วยการเปลี่ยนชื่อเมือง
ตะเกิงเสียใหม่ให้เป็นสิริมงคลเป็น เมืองแยงคอน หรือที่คนไทยเรียกว่า
เมืองร่างกุ้ง อันมีความหมายว่า เมืองที่เอาชัยเหนือศัตรูหรือเมืองที่ไม่มีวัน
ปราศัย

ระหว่างนี้ฝั่งชายแดนพม่าติดกับประเทศอินเดียเริ่มอยู่ไม่เป็นสุข
จากการรุกรานของชาวมณีปุระ พระเจ้าอลองพญาจัดการขึ้นเด็ดขาดด้วย
การยกทัพใหญ่ไปลุยถึงถิ่นมณีปุระ ฆ่าล้างบางและเผาเสียวอดวายไปหลาย
หมู่บ้าน เกณฑ์เชลยศึกมาเป็นข้าทาสจำนวนมาก รวมถึงบัณฑิตผู้มีความรู้

ก็เอามารับใช้ในราชสำนักเสียมากมาย ขณะเดียวกันก็ยังมีเรื่องให้ปวดพระเศียรจากการคิดกฎไม่หยุดหย่อนของพวกมอญ กับความที่เอาแน่เอานอนไม่ได้ของพวกอังกฤษกับฝรั่งเศสที่เดาไม่ออกว่าจะเข้ากับฝ่ายไหนกันแน่

หลังเสร็จศึกที่ชายแดน พระองค์ก็เริ่มแผนถล่มเมืองสิริเยมที่มีฝรั่งเศสถือครองอยู่ สงครามช่วงนั้นเริ่มหันมาใช้อาวุธของตะวันตกมากขึ้น ทักษะของพระองค์ล้อมเมืองสิริเยมอยู่เกือบปีก็ยังไม่สำเร็จ กระสุนดินปืนก็เริ่มร่อยหรอ อังกฤษที่เป็นพันธมิตรกันก็ไม่ส่งกระสุนมาให้ พระองค์จึงเริ่มระแวงว่าอังกฤษกำลังมีแผนอะไรบางอย่างอยู่รีเปลา อีกทางหนึ่งก็เริ่มเกรงว่ากองเรือฝรั่งเศสจากอินเดียจะเข้ามาช่วยเมืองสิริเยม พระองค์จึงตัดสินใจพระทัยตั้งหน่วยกล้าตายเล็กๆ ขึ้นมากองหนึ่ง พลีชีพปืนกำแพงเมืองเข้าไปเปิดประตูเมืองให้ทัพหลวงบุกเข้าไปให้ได้ หน่วยพลีชีพนี้เมื่อตอนตั้งขึ้นว่ากันว่ามียอยู่ ๘๓ นาย สุดท้ายเหลือรอดมาไม่ถึง ๒๐ นาย แต่ก็นับว่าคุ้มเพราะเพียงแค่ ๓ วันต่อมา เมืองสิริเยมก็แตกกระจุก

ช่วงท้ายของศึกเมืองสิริเยม ทัพอังกฤษส่งอาวุธและเครื่องกระสุนมาทันเวลาพอดี พระองค์จึงคลายพระทัยและหันมาญาติติดกับอังกฤษอีกครั้งหนึ่ง จนถึงทำสนธิสัญญาด้านการค้าด้วย ข้อที่สำคัญๆ คือ พระองค์ยกแหลมนี้เกรสและบางส่วนของเมืองพะสิมให้อังกฤษใช้เป็นที่ตั้งของบริษัทอินเดียตะวันออก พ่อค้าของบริษัทอินเดียตะวันออกสามารถทำการค้าได้ทั่วพระราชอาณาจักรโดยไม่มีข้อกีดกันใดๆ ซึ่งบริษัทอินเดียตะวันออกที่ว่านี้ดูเผินๆ ก็เหมือนบริษัทที่ทำการค้าทั่วไป เพียงแต่บริษัทนี้ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอังกฤษ หรือพูดอีกนัยหนึ่งก็คือไม่ต่างอะไรกับรัฐบาลอังกฤษนั่นเอง ดังนั้นนอกเหนือจากการทำการค้าแล้ว บริษัทนี้ยังมีอิทธิพลมากมายต่อประเทศที่เข้าไปทำการค้าด้วย เสมือนเป็นการปูทางเพื่อสถาปนาจักรวรรดิอังกฤษ (British Empire)

ในทางกลับกัน อังกฤษก็ต้องตอบแทนพม่าด้วย ได้แก่ ต้องส่งอาวุธ

และกระสุนดินปืนมาให้กองทัพพม่าทุกปี และต้องสัญญาว่าจะไม่ให้การช่วยเหลือใด ๆ ต่อประเทศที่เป็นศัตรูของพม่าในทุกกรณี อันนี้เป็นการแสดงออกอย่างแน่ชัดเลยว่าพม่าเลือกเป็นมิตรกับอังกฤษมากกว่าฝรั่งเศสที่ตอนนั้นกำลังซบเซากับครองความเป็นใหญ่ในภูมิภาคนี้

พอปราบเมืองสิริเยมได้ พระองค์ก็เริ่มจะกำราบมอญให้เด็ดขาดเสียที แต่การกำราบของพระองค์ไม่ใช่เป็นการเช่นฆ่าให้เอาสัญญาสิ้นเผ่าพันธุ์ พระองค์พยายามอย่างที่สุดที่จะซื้อใจชาวมอญให้ได้ เพราะทรงทราบว่าไม่อาจปราบมอญได้ด้วยกำลัง ทักษะของพระองค์ยกไปบุกเมืองพะโค (หงสาวดี) พญาทละเจ้าเมืองพะโคสู้ไม่ได้ก็ส่งทิมพระสงฆ์ออกมาขอตั้งโต๊ะเจรจา แต่ก็ยังมีอีกฝ่ายหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยกับพญาทละ ถึงขั้นสู้รบกันเองและปลดพญาทละลงจากบัลลังก์ พระเจ้าอลองพญาตัดรำคาญด้วยการบุกเข้ายึดเมืองมันซะเลย แต่พระองค์ก็ยังยึดนโยบายเดิมคือการซื้อใจ โดยยกให้ขุนนางมอญคงดูแลบ้านเมืองต่อไปตามเดิมดังนั้นเมืองพะโคตลอดจนแผ่นดินพม่าทางตอนใต้โดยส่วนใหญ่ก็ยอมอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์คองบองเสียเกือบทั้งสิ้น

เหตุการณ์ดูเหมือนจะสงบแต่ก็กลับวุ่นวายขึ้นมาอีกจากพวกมอญ (อีกแล้ว) คือไม่รู้จะอะไรกันนักหนา น่าเห็นใจพระเจ้าอลองพญาขึ้นมาเหมือนกันที่อุตส่าห์วางใจให้ปกครองกันเอง เผลอหน่อยเดียวก็แว้งกัดเข้าให้ซะอีก คือพวกมอญทางใต้ลุกขึ้นก่อการกบฏอีกรอบหลังจากที่พระเจ้าอลองพญาต้องวิ่งวุ่นไปปราบมณีปุระทางชายแดนอินเดียอีกรอบ พวกมอญทางใต้เห็นสบโอกาสจึงแข็งเมืองไล่ฆ่าฟันปล้นสะดมภักซาวพม่า ที่สำคัญคือพวกอังกฤษที่อยู่แถบแหลมนิเกรสตันผสมโรงเอากะเขาด้วย ทั้งที่รัฐบาลพม่าอุตส่าห์ยินยอมยกพื้นที่บางส่วนของให้แล้วพระเจ้าอลองพญาทราบความจริงเร่งยกทัพลงมาจัดการ พอเห็นว่าสู้ไม่ได้พวกกบฏมอญก็ซิงหนีเข้ามาไทยทันที แสบใหม่ละ

นอกจากพระองค์จะทรงผิดหวังกับการทรยศของพวกมอญแล้ว พระองค์ยังผิดหวังกับพฤติกรรมของอังกฤษที่ไร้ภักดีสัญญา จึงเป็นเหตุให้พม่าอ้างสิทธิ์ในการยึดเอาแหลมนิเกรสคืนมา

ปัญหาคือพวกมอญที่หนีเข้ามาพึ่งไทย ทางเราเองก็ยินดีรับเพราะเห็นว่าพม่าเริ่มจะเข้มแข็งขึ้นทุกที ถ้าปล่อยให้พม่ากับมอญร่วมมือกัน ประเดี๋ยวไทยจะเป็นอันตราย ผังพม่าก็มองว่าไทยกำลังเข้ามายุ่มย่ามกับเรื่องภายในของพม่า เพราะตั้งแต่ที่ไทยเป็นเอกราช พม่าก็มองว่าไทยนี้แหละเป็นฝ่ายที่เสียมิให้เกิดการกบฏในพม่าอยู่บ่อยๆ ทั้งจากมอญหรือไทยใหญ่ ประกอบกับที่พระเจ้าอลองพญา ก็มีแผนที่จะยึดเอากรุงศรีอยุธยากลับมาอีกครั้งอยู่แล้ว จึงเริ่มแผนการทำศึกกับไทยอีกรอบ แต่น่าเสียดายที่พระองค์ไม่มีโอกาสได้เหยียบกรุงศรีอยุธยาในฐานะเมืองขึ้นเหมือนอย่างที่ตั้งพระทัยไว้

ขณะที่ตระเตรียมทัพหวังจะบุกกรุงศรีอยุธยา พระเจ้าอลองพญาทรงพระประชวรและเสด็จสวรรคตอย่างปัจจุบันทันด่วน ในขณะที่พระชนมายุเพียง ๔๖ พรรษา ทรงครองราชย์ได้เพียง ๘ ปีเท่านั้น (บางตำราก็อวว่าพระองค์ประสบอุบัติเหตุระหว่างจัดทัพทำศึกกับไทย)

แต่ ๘ ปีแห่งการครองราชย์ของพระองค์ก็สามารถทำให้พม่ากลับมาเป็นมหาอำนาจได้อีกครั้ง นโยบายที่จะยึดกรุงศรีอยุธยายังคงดำเนินต่อไปในรัชสมัย พระเจ้านองดาวกยี (พระเจ้ามังลอก) ผู้เป็นรัชทายาท แต่ก็ทรงครองราชย์ได้เพียงสามปีก็เสด็จสวรรคต พระเจ้าฉินบุชิน หรือ พระเจ้ามังระ ผู้เป็นพระอนุชาก็ขึ้นครองราชย์สืบต่อมา และเริ่มดำเนินการโจมตีไทยอย่างจริงจัง

กรุงศรีอยุธยาในขณะนั้นตรงกับสมัยของ พระเจ้าเอกทัศ สถานภาพในราชสำนักไม่ค่อยจะราบรื่นนัก บ้านเมืองค่อนข้างจะวุ่นวาย ซึ่งเป็นภาพลักษณะที่เรามักจะได้ยินได้เรียนกันมา แถมยังมีบางกระแสที่ระบุว่าพระองค์เป็นกษัตริย์ที่ค่อนข้างจะอ่อนแอ ไม่ทรงมีลักษณะของจอมทัพ สาเหตุที่แก้ อาจจะไม่ใช่มาจากพระองค์เพียงฝ่ายเดียว จะโทษก็ต้องโทษกันทั้งหมดว่า กรุงศรีอยุธยาไม่ได้เข้มแข็งดังแต่ก่อน การที่เรารักษงบก็ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงได้เหมือนกัน การเสื่อมของอาณาจักรก็เป็นเรื่องปกติสามัญ ผู้ที่เข้มแข็งกว่าย่อมเป็นฝ่ายชนะ เราจะไปโทษพระองค์ข้างเดียวก็เห็นจะไม่ถูกต้องนัก

พม่านั้นเขม่นไทยไว้นานแล้วว่าเป็นต้นเหตุของกลุ่มกบฏต่างๆ ยิ่งเมื่อเชียงใหม่ก่อกบฏโดยมีกองทัพจากอยุธยามาคอยสนับสนุนก็ยิ่งชี้ให้เห็นชัดเจนว่าอยุธยามีเอี่ยว พระเจ้ามังระจึงยกทัพไปปราบและเอาชนะได้ง่ายดาย แล้วยังทรงตีต่อไปถึงล้านช้างเพื่อตัดกำลังมิให้ล้านช้างมาช่วยเหลืออยุธยาได้ แม้ว่าฝ่ายไทยจะสนับสนุนให้เมืองทวายกบฏเพื่อให้ทัพพม่าพะวักพะวงก็ไม่มีผล กบฏทวายถูกเก็บอย่างง่าย ๆ คราวนี้กรุงศรีอยุธยาก็ก็น่าจะเริ่มจะสิ้นคลอนแล้ว

แม่ทัพผู้ชาญการศึกของฝั่งพม่าที่ต้องยกมากล่าวถึงและมีส่วนสำคัญในการพิชิตกรุงศรีอยุธยามีอยู่สองท่าน คือ มังมหานรธา และ เนเมียวสีหบดี (สีหบดี) มังมหานรธานั้นเป็นแม่ทัพใหญ่ตะลุยมาจากทางฝั่งใต้ ส่วนทางเหนือนี้เป็นหน้าที่ของเนเมียวสีหบดี แต่มังมหานรธามีได้ทันอยู่คู่ชัชชนะเพราะถึงแก่กรรมลงเสียก่อน

ทั้งสองทัพพม่าเข้าโอบล้อมกรุงศรีอยุธยาไว้นานกว่า ๑๔ เดือน จึงได้ชัยชนะ ตรงนี้แสดงให้เห็นว่าชาวไทยจะไม่สู้ เพียงแต่แผนการรับศึกอาจจะมีผิดพลาด เพราะครั้งนี้พม่าไม่ได้บุกดุ่ม ๆ เข้ามาทางด้านเจดีย์สามองค์เหมือนแต่ก่อน แต่เข้ามาทางตะนาวศรีและจากฝั่งเหนือ ไทยเองคงตั้งรับ

ไม่ทัน ครั้งจะจัดทัพไปย่นศึกก็สู้ไม่ได้ พอดั่งมั่นในเมืองก็สู้ไม่ไหว สุดทำยกรุงก็แตก

การพ่ายแพ้ครั้งนี้ไม่อาจโทษใครได้เลย เราพ่ายศึกเพราะเราไม่เข้มแข็งพอ เราขัดแย้งกันเอง เราเห็นแก่ส่วนตน เราไม่รักสามัคคีกัน การเสียกรุงครั้งที่สองนี้คนไทยเสียใจยิ่งกว่าครั้งแรก ว่ากันตามตรงว่าทัพพม่าครั้งนี้ไม่ได้ยิ่งใหญ่เหมือนในยุคพระเจ้าบุเรงนอง เราแพ้เพราะเราเองมากกว่าจะแพ้เพราะพม่า แถมเรายังถูกพม่าถล่มเสียจนกรุงศรีอยุธยาที่เป็นมหานครอันยิ่งใหญ่เหลือแต่ซาก เดชะบุญที่เรายังมีพระยาตากที่รวบรวมไพร่พลลี้ภัยจากกรุงศรีอยุธยา และกลับมาชิงเอาเอกราชของเราคืนได้ในภายหลัง

๗

เสียที่ให้อังกฤษ

หลังจากที่พม่าถล่มกรุงศรีอยุธยาจนราบเรียบ ก็ทำให้พม่ามีอำนาจทางทหารและการเมืองเพิ่มมากขึ้น และยังลดจำนวนศัตรูลงไปอีกหนึ่ง แต่ก็กลับเพิ่มศัตรูใหม่ขึ้นมาอีกหนึ่งเช่นกัน แต่มันยังเป็นศัตรูขนาดมתיมาเสียด้วย นั่นคือกองทัพจีน

ก่อนที่จะยึดกรุงศรีอยุธยาเล็กน้อย พม่ามีอันต้องเปิดศึกกับจีน เป็นเพราะพม่ากำลังแผ่ขยายอิทธิพลมาอยู่มาในดินแดนล้านช้างที่พี่จีนเขาก็เล็ง ๆ อยู่ เนื่องจากพม่าทะลึ่งทะลุเข้าไปยึดบริเวณที่เป็นรอยต่อระหว่างจีนกับล้านช้าง ทำให้จีนไม่พอใจต้องยกทัพลงมาประชิดเชิงตุงของไทยใหญ่ที่ตอนนั้นเจ้าไทยใหญ่อยู่ข้างพม่า อีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้จีนใจอึ้งในการยกทัพมาคือเกิดกรณีพิพาทระหว่างพ่อค้าชาวจีนกับชาวพม่าในเชียงตุงจนเป็นเหตุให้พ่อค้าจีนเสียชีวิต ทางจีนต้องการให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดนมาให้จีนตัดสิน ทางฝ่ายเชียงตุงไม่ยอมเพราะเห็นว่าจะหมิ่นกันเกินไป อีกทั้งทางเชียงตุงก็ยอมรับและให้ความเป็นธรรมกับผู้เสียหายอยู่แล้ว หากยอมส่งตัวไปให้ก็เท่ากับว่าจีนมีอำนาจเหนือเชียงตุง ซึ่งรัฐบาลกลางคงไม่ยอมแน่นอนอนสุดท้ายก็ได้รบกันจนได้ พระเจ้ามังระส่งกองทัพมาสมทบกับทัพเชียงตุงและเอาชนะเหนือทัพจีนได้ และทำให้อุปราชมณฑลยูนนานของจีนต้องจบชีวิตลง

ในศึกครั้งนี้

ดังนั้นพม่าจึงต้องทำศึกต่อเนื่องหลังจากเสร็จศึกกรุงศรีอยุธยาแล้ว พระเจ้ามังระก็ต้องแบ่งทัพไปรับมือทัพจีน ทั้งสองทัพรบกันไปมาผลัดกันได้เปรียบเสียเปรียบอยู่หลายหน จนในปี พ.ศ. ๒๓๑๒ จักรพรรดิจีนทุ่มสุดกำลัง เกณฑ์ไพร่พลโยธาได้มากกว่า ๖ หมื่น บุกลงมาพร้อมกันสามทาง หมายถึงจะขยี้พม่าให้ละเอี๊ยบได้ แต่จนแล้วจนรอดก็ไม่อาจเอาชนะทัพพม่าได้เสียที ศึกระหว่างจีนกับพม่ากินเวลายาวนานกว่า ๕ ปี สูญเสียชีวิตและงบประมาณกันมากมายทั้งสองฝ่ายโดยที่ไม่มีทีท่าว่าจะมีใครกำชัยได้เด็ดขาด

ช่วงท้ายของสงครามกลับเป็นฝ่ายจีนที่เริ่มเสียเปรียบ กองทัพจีนถูกพม่าล้อมเอาไว้และมีทีท่าจะพลาดพลั้ง จักรพรรดิจีนมีรับสั่งให้ถอนทัพ เลิกรบต่อกันโดยอ้างว่าจากความผิดแต่เดิมที่ทางพม่าได้ก่อขึ้นนั้น พระองค์เห็นควรที่จะให้อภัย ประมาณว่าที่ถอนทัพกลับนี่ไม่ใช่เพราะแพ้ออกนะ แต่จีนเป็นฝ่ายยกโทษให้พม่าต่างหาก มาแบบนี้ฝั่งพม่าก็ไม่ยอม มาตุ๋นเอาแบบนี้หน้าไม่อาย แม่ทัพนายกองฝั่งพม่าก็ฮึม ๆ จะรบต่อเสียให้ได้

จนแม่ทัพอาวสุเอียง มหาสีหสุระ ให้คำแนะนำว่าเห็นควรสงบศึกกับจีนเสีย เพราะรบกันมาช้านานไม่มีใครเพลี่ยงพล้ำ ทหารตายกันเป็นเบือ ราษฎรได้รับความทุกข์ยากกันทั้งสองแผ่นดิน การค้าขายที่เคยมีต่อกันก็ยุติลง เศรษฐกิจของชาติฉิบหายกันไปหมด เลิกแล้วต่อกันเป็นมิตรกันดังเดิมจะส่งผลดีที่สุด

ในตอนแรกนั้นแม่ทัพพม่าไม่เอาด้วย แต่มหาสีหสุระอาศัยอำนาจที่ได้รับจากพระเจ้ามังระในการดำเนินการตามแต่เห็นสมควรจัดการทำสนธิสัญญากับจีนเพื่อยุติสงคราม โดยระบุว่าทั้งสองฝ่ายจะยอมส่งเชลยสงครามให้แก่กัน จะรักษาที่มั่นของตัวเอง จีนต้องยอมรับในอธิปไตยของพม่าบนแผ่นดินใหญ่ ฝ่ายจีนที่กำลังเสียเปรียบรีบคว้าสัญญาลงนามทันที แล้วยกทัพกลับ

การตัดสินใจครั้งนี้ทำเอาพระเจ้ามังระเคืองพระทัยไม่น้อย เพราะทรงเห็นว่าพม่ากำลังได้เปรียบ น่าจะเอาชนะกองทัพจีนได้โดยง่าย ฝ่ายจีนเมื่อถอนทัพกลับก็ละเลยสัญญา ไม่ส่งเสบียงคืนพม่า ยิ่งทำให้พระเจ้ามังระพิโรธหนักขึ้น ก็เลยไม่ส่งเสบียงคืนเช่นกัน โชคดีที่มหาสีหสุระไม่โดนพระอาญาหนักเพราะเกิดกบฏที่มณีปุระขึ้นเสียก่อน จึงต้องเร่งยกทัพไปปราบ จึงถือเป็นการไถ่โทษไปในที่

สงสัยกันใช่ไหมว่ามหาสีหสุระท่านนี้เป็นใคร ทำไมแม่ทัพนายกองถึงเกรงอกเกรงใจ และยังได้รับความไว้วางพระราชหฤทัยให้ตัดสินใจการใหญ่เสียอีก คนไทยคุ้นเคยกับท่านในชื่อ อะแซห่วนก็ แม่ทัพใหญ่ที่มีส่วนสำคัญในการถล่มกรุงศรีอยุธยา นั่นไง

แม่ทัพมหาสีหสุระ สร้างผลงานเอาไว้มากเมื่อครั้งตีกรุงศรีอยุธยา จนเมื่อทำศึกกับจีนก็ยังมียุทธศาสตร์สำคัญ ทำให้แม่ทัพคนอื่น ๆ เกรงใจไม่น้อย รวมถึงพระเจ้ามังระด้วย การปราบมณีปุระหรือที่พม่าเรียกว่า เมืองกระแซ แม่ทัพผู้นี้ก็คือหัวเหี่ยวหัวแรงคนสำคัญ เมื่อเสร็จศึกจึงได้รับการยกให้เป็นกระแซหรืออะแซห่วนก็ หมายถึงเจ้าเมืองกระแซนั่นเอง

อาจเป็นเพราะพม่าต้องหันไปทำศึกกับจีนทำให้ไทยสามารถฟื้นตัวได้รวดเร็ว อาจเป็นเพราะพระปรีชาสามารถของ สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช หรืออาจเป็นเพราะทัพพม่าไม่ได้แข็งแกร่งจริงจังเหมือนเมื่อครั้งพระเจ้าบุเรงนอง ทำให้ไทยกลับสู่เอกราชได้ภายในระยะเวลาไม่ถึงหนึ่งปี สมเด็จพระเจ้าตากสิน ก็สถาปนากรุงธนบุรีเป็นราชธานี ในปี พ.ศ. ๒๓๑๐ โดยที่พม่าก็ไม่ได้หันมาสนใจมากนักเพราะติดพันศึกกับจีนนั่นเอง

ไทยเราจึงอาจต้องขอบคุณจีนอยู่เหมือนกันที่หาเรื่องเข้าตีพม่า

ทำให้พม่าต้องพะวงสองทาง แต่อีกทางหนึ่งก็ต้องขอขอบคุณพม่าเหมือนกัน เพราะถ้าพม่าไม่ย่นเงินเอาไว้ ไม่น่าว่าเอเชียอาคเนย์อาจจะเสรีจืงินก็ได้เช่นกัน

จากสนธิสัญญาสงบศึกที่มหาสีหสุระทำกับจีนครั้งนั้น ก่อให้เกิดความแตกแยกในหมู่แม่ทัพนายกองและเสนาบดี การตัดสินใจของมหาสีหสุระอาจดูเหมือนเป็นการข่มพระเจ้ามังระอยู่ในที จนเมื่อพระเจ้ามังระประกาศยกให้ เจ้าชายสินคูเป็นรัชทายาท ก็ยิ่งทำให้อิทธิพลของมหาสีหสุระเด่นชัดขึ้นไปอีก เนื่องจากเป็นพ่อตาของเจ้าชายรัชทายาท การเขม่นกันในกองทัพและราชสำนักทำให้พวกมอญทางตอนใต้ลุกขึ้นมากบฏจากการปลุกปั่นของมอญในไทย แม้ว่าจะถูกปราบลงได้ในเวลารวดเร็ว แต่ก็ทำให้ชาวมอญหลายพันคนหนีไปร่วมกับพระเจ้าตากสินที่กรุงธนบุรี และตั้งหลักปักฐานเป็นชาวมอญในไทยมาจนถึงปัจจุบัน

ปี พ.ศ. ๒๓๑๘ หลังเสรีจืจิงเงินและมณีปุระ พระเจ้ามังระทรงแต่งตั้งในมหาสีหสุระเป็นแม่ทัพเข้ามาตีกรุงธนบุรี แต่ครั้งนี้ทัพพม่าไม่ค่อยเข้มแข็งและกระตือรือร้นเท่าใดนัก อาจเพราะความขัดแย้งกันเองประการหนึ่ง และข่าวลือถึงพระสุขภาพของพระเจ้ามังระอีกประการหนึ่ง และที่แน่นอนคือฝ่ายไทยไม่ได้อ่อนแอตั้งแต่ก่อน ด้วยเรามีแม่ทัพผู้แข็งแกร่งคือ พระยาจักรี ในการพักรบครั้งหนึ่ง มหาสีหสุระนัดหมายขอพบพระยาจักรีเพื่อชื่นชมความสามารถในฐานะชายชาติทหาร พระยาจักรีเชื่อมั่นในน้ำใสใจจริงของมหาสีหสุระว่าจะไม่มีกมลวง มหาสีหสุระด้อยปากแสดงความชื่นชมว่า ท่านนี้ลักษณะสมเป็นกษัตริย์ ต่อไปภายหน้าท่านจะได้เป็นเจ้าแผ่นดิน และก็เป็นดังคำของแม่ทัพพม่าเมื่อต่อมาพระยาจักรีได้สถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ขึ้น และปราบดาภิเษกขึ้นเป็นกษัตริย์ทรงพระนาม พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี

ศึกกับไทยยังไม่ไปถึงไหน พระเจ้ามังระก็เสด็จสวรรคต แม่ทัพใหญ่

มหาสีหสุระจึงต้องเลิกทัพกลับเพื่อช่วยค้ำชูราชบัลลังก์ของรัชทายาทเจ้าชายสินคูซึ่งเป็นบุตรเขย นำเสียดายที่พระเจ้าสินคูครองบัลลังก์ได้เพียงสิบปี ก็ถูกลอบปลงพระชนม์ ในระหว่างนั้นพระองค์ได้ยุบกองทหารไปหลายกอง ด้วยพยายามเอาใจราษฎรที่กำลังเปื้อนภัยกับสงคราม ส่วนพระองค์เองก็กลับลุ่มหลงอยู่กับความสำราญ ทำให้เกิดการกบฏขึ้นภายในราชสำนัก

ความวุ่นวายภายในราชสำนักพม่าเกิดขึ้นเพียงระยะเวลาหนึ่ง จนสงบราบคาบลงเมื่อ พระเจ้าโพธิพญา หรือ พระเจ้าปดุง ขึ้นครองราชย์ในปี พ.ศ. ๒๓๒๔ พระองค์ทรงแต่ตั้งในมหาสีหสุระดำรงตำแหน่งมหาเสนาบดี ทั้งที่ทรงทราบดีว่าแม่ทัพผู้เฒ่ามีใครจะลงรอยกับพระองค์นัก ต่อมามหาสีหสุระจึงวางแผนล้มราชบัลลังก์ก็โดยพยายามยกเอาเจ้านายอีกพระองค์หนึ่งขึ้นครองราชย์แทน แต่แผนการก็ล้มเหลว คราวนี้พระเจ้าปดุงตัดสินใจตัดสินพระทัยสังหารแม่ทัพผู้เฒ่าเสีย และจัดระบับระเบียบภายในราชสำนักครั้งใหญ่เพื่อขจัดอิทธิพลเก่า ๆ ให้หมดสิ้นไป

พระเจ้าปดุงหมายพระทัยที่จะรวบอำนาจการปกครองไว้ที่ส่วนกลาง ทรงวิดิรอนอำนาจทางการทหารจากแม่ทัพที่มีที่ท่าจะกระด้างกระเดื่อง ไม่เพียงแต่การทหารเท่านั้น พระองค์ยังเข้ามามีบทบาทต่อการปกครองของสงฆ์อีกด้วย ทรงวิดิอำนาจของสมเด็จพระสังฆราช โดยตั้งสังฆสภาขึ้นมาเพื่อมิให้อำนาจเด็ดขาดอยู่ที่สังฆราชเพียงผู้เดียว

ในช่วงต้นรัชกาลพระเจ้าปดุงต้องเผชิญกับกลุ่มกบฏหลายครั้ง ที่หนักสุดเห็นจะเป็นฝีมือของมหาสีหสุระนี่ละ แต่ก็ยังมีเสี้ยนหนามที่มแทงให้ระคายเคืองพระองค์อยู่เนือง ๆ การปราบปรามของพระองค์นั้นจัดว่าเข้าข่ายควรเซ็นเซอร์ เพราะเลือดนองแดงฉานไปทั่วพระนครกรุงอังวะ แม้พระองค์เองจะมีนิสัยเด็ดขาดเพียงใดก็ยังหุดหู่พระทัยอยู่ไม่น้อย เมื่อเหตุการณ์สงบดีแล้วจึงมีรับสั่งให้ย้ายราชธานีใหม่เสียเลยเป็นการเอาเคล็ด บ้างก็ว่าเป็นการหนีกลุ่มกบฏซะให้สิ้นเรื่องสิ้นราว โดยทรงตั้งเมืองอมรปุระขึ้นเป็น

ราชธานีแห่งใหม่ในปี พ.ศ. ๒๓๒๖

ศึกกับไทยยังไม่จบลงง่ายๆ หลังจากที่พระเจ้าปดุงขึ้นครองราชย์ก็สามารถพิชิตเมืองยะไข่ได้ การก่อกบฏเหนืดยะไข่นี้ไม่ธรรมดา เพราะแต่ไหนแต่ไรมา ยะไข่คือของกนิยากสำหรับพม่า พม่าไม่เคยรวบรวมเอายะไข่ไว้ในกำมือได้เด็ดขาดเลยสักครั้ง การชนะในศึกยะไข่จึงทำให้พระเจ้าปดุงมั่นใจมากจนถึงหมายพระทัยจะยึดเอากรุงรัตนโกสินทร์เสียให้ได้ในคราวเดียวกัน เพราะหลังจากสิ้นรัชกาลพระเจ้ามังระแล้ว พม่าก็แทบจะไม่ได้ทำศึกกับไทยอีกเลย

ปี พ.ศ. ๒๓๒๘ พระเจ้าปดุงทรงแต่งทัพขนาดมหึมาหวังจะเหยียบกรุงรัตนโกสินทร์ให้พินาศเหมือนเมื่อครั้งเฝ้ากรุงศรีอยุธยา แต่คราวนี้ฝ่ายไทยไม่ได้เคียดง่ายเหมือนก่อน พระองค์จึงหมายจะพิชิตชัยด้วยกำลังไพร่พลทรงจัดทัพบุกเข้ามาพร้อมกันถึง ๙ ทัพ ๕ เส้นทาง เป็นศึกครั้งใหญ่ที่สุดเท่าที่ไทยกับพม่ารบกัน เป็นมหายุทธที่คนไทยรู้จักกันในดีในชื่อ “สงคราม ๙ ทัพ”

กองทัพของพระเจ้าปดุงครั้งนี้ไพร่พลรวมกันกว่า ๑ แสน ๕ หมื่น นาย ข้างฝ่ายไทยมีกำลังน้อยกว่าถึงครึ่งหนึ่ง ทัพขนาดมหึมาของพม่าอาจดูน่าเกรงขามแต่ก็มีข้อบกพร่องในเรื่องของการจัดการ อย่ำลิมว่าสมัยโน้นยังไม่มืมือถือตะกรับ ต้องใช้ม้าเร็วส่งไปบอกไปตามค่ายต่างๆ ไหนจะเสบียงกรัง ไหนจะระบบสาธารณสุข ไหนจะระบบการสื่อสาร ผู้คนมากมายขนาดนี้ย่อมเกิดปัญหาแน่นอน อีกทั้งข้างไทยที่แม้จะมีกำลังพลน้อยกว่าแต่ทว่าก็แข็งแรงแรง รวมใจเป็นหนึ่งเดียว ไม่ยอมแพ้พม่าเป็นครั้งที่สามแน่นอน ทัพพม่าแม้จะมีมากสักปานใดก็ไม่อาจเอาชนะได้ แถมยังต้องถูกตีแตกเสียค่าย

ไปหลายแห่ง งานนี้ทำเอาพระเจ้าปดุงเสียฟอร์มและเสียหน้าไปมากโข

อีกสองปีถัดมาพระองค์ทรงแต่งทัพเข้ามาตีกรุงรัตนโกสินทร์อีกครั้งหวังจะล้างอาย แต่ก็จบลงด้วยความพ่ายแพ้อีกครั้ง ยิ่งทำเอาเสื่อมเสียพระเกียรติมากขึ้นไปอีก ผิดกับฝั่งไทยที่เป็นฝ่ายตั้งรับอยู่ในอาณาจักร แต่กลับเข้มแข็งและทวีอิทธิพลขจรขยายไปทั่วฝั่งเหนือถึงเชียงใหม่และทางใต้ถึงตะนาวศรี นอกจากนี้กองทัพที่เข้มแข็งและมีพระมหากษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาแล้ว สรรพอาวุธของไทยก็ยิ่งล้ำหน้าและมีมากกว่าพม่าหลายเท่า ด้วยเพราะไทยมีสัมพันธอันดีกับชาติตะวันตก สามารถติดต่อซื้อขายอาวุธได้อย่างสะดวก ต่างจากพม่าที่ทำการค้าอยู่แต่กับอังกฤษ นอกจากนี้เสียหน้าที่ทำศึกแพ้ไทยแล้ว จากการเกณฑ์ไพร่พลมหาศาลเช่นนี้ทำให้เมืองยะไข่ที่เพิ่งจะตีเอามาได้เริ่มมีการก่อกวนขึ้น ชาวยะไข่ไม่พอใจที่ถูกเกณฑ์ออกไปรบ ก็ยิ่งทำให้พระองค์ต้องพะวักพะวงเกรงว่ายะไข่จะก่อกบฏ

และแล้วในปี พ.ศ. ๒๓๓๗ ยะไข่ก็กบฏจนได้ แม้ว่ารัฐบาลกลางจะสามารถปราบปรามลงได้ แต่ปัญหาไม่ได้จบแค่ตรงนั้น ผู้นำกบฏพร้อมพรรคพวกหลบหนีข้ามพรมแดนเข้าไปในบริเวณชายแดนอินเดียที่อยู่ในการปกครองของอังกฤษ ทัพพม่าจึงบุกเข้าไปหวังจะกำราบเสียให้สิ้น แต่ก็ถูกอังกฤษตอบโต้เพราะถือว่าพม่ากำลังรุกรานดินแดน โชคดีที่เหตุการณ์จบลงง่ายตายเกินคาด อังกฤษยอมส่งผู้ร้ายข้ามแดนคืนไปให้พม่า อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มกบฏเป็นเพียงนายทหาร มิใช่เจ้านายหรือเชื้อพระวงศ์ แต่เหตุการณ์ครั้งนี้ก็ทำให้สถานการณ์บริเวณชายแดนระหว่างสองประเทศไม่ค่อยราบรื่นนัก

ในตอนนั้นอังกฤษครอบครองอินเดียกับลังกาไปแล้ว และก็เริ่มจะเหลว ๆ มาทางพม่า ความจริงอังกฤษเข้ามาในพม่ามานานแล้วตั้งแต่สมัยราชวงศ์ตองอู แต่ช่วงนั้นโปรตุเกสกับฮอลแลนด์กำลังเบ่งเต็มที่ จนเมื่อทั้งสองชาติเริ่มโรยราลง อังกฤษก็แอบดีใจว่าถึงคราวจะได้แผ่อิทธิพลบนดินแดนแถบนี้

แต่ก็ดันมีก้างชิ้นใหญ่ขวางอยู่ นั่นคือ ฝรั่งเศส

พม่ากับอังกฤษนั้นประเดี๋ยวก็ตีกันประเดี๋ยวก็ทะเลาะกันมาช้านาน ในสมัยพระเจ้าอลองพญานั้นถึงกับมีการทำสัญญาค้าขายระหว่างกัน ในนามรัฐบาลทั้งสองชาติ ถึงขั้นที่ทรงยกพื้นที่บางส่วนของแหลมอินทรีและเมืองพะสิมให้อังกฤษใช้เป็นที่ตั้งบริษัทอินเดียตะวันออกและใช้เป็นผู้ต่อเรือ แต่ก็ไม่วายมีเหตุให้ทะเลาะกันอีก แล้วก็ตีกันอีก สลับกันไปมาเช่นนี้

อังกฤษกับฝรั่งเศสเล่นชิงเชิงกันอยู่มิใช่เฉพาะบนแผ่นดินพม่า ทั้งสองชาติก็ยังแย่งความเป็นใหญ่ในภาคพื้นยุโรปด้วยเช่นกัน อังกฤษนั้นกลัวว่าพม่าจะเข้าข้างฝรั่งเศสและอาจจะใช้พม่าเป็นผู้ต่อเรือมารบกับตน อังกฤษจึงส่งคณะทูตมาเจรจากราคากับราชสำนักพม่าเพื่อซื้อปืนความสัมพันธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างสองชาติอาจจะไปได้ด้วยดีหากไม่เป็นเพราะความแตกต่างของวัฒนธรรม ราชสำนักพม่าก็ไม่ใคร่จะชอบใจวัฒนธรรมอย่างตะวันตก ส่วนผู้แทนจากอังกฤษก็ไม่ค่อยพอใจกับประเพณีของพม่า แต่ทั้งสองฝ่ายก็ยังสงวนท่าทีกันอยู่ มีบ้างบางครั้งที่เกิดเลยจนมีการกระทบกระทั่ง แต่ก็ยังอยู่ในขอบเขตที่พอจะคุมกันได้อยู่

ชาวเอเชียยังคงมองหาโอกาสก่อกบฏอยู่เนืองๆ ในปี พ.ศ. ๒๓๔๒ ก็เกิดกบฏขึ้นอีก ทหารพม่าพยายามจะข้ามเขตแดนเพื่อจับกุมกลุ่มกบฏที่หนีเข้าไปในเขตของอังกฤษ เหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นหลายต่อหลายหน ฝ่ายกบฏก็อาศัยอังกฤษเป็นเกราะกำบังยามพลาดพลั้ง อังกฤษเองก็ทำเป็นไม่รู้ไม่เห็น ส่วนพม่าก็เข้าใจว่าอังกฤษนั้นละที่อยู่ที่อยู่เบื้องหลังความวุ่นวาย ข้าหลวงอังกฤษไม่ยอมส่งผู้ร้ายข้ามแดนเพราะต้องการปกป้องศักดิ์ศรีของประเทศ แต่เขาก็ระมัดระวังที่จะไม่ก่อสงครามเนื่องจากแผ่นดินแม่ในยุโรปก็กำลังติดอยู่กับฝรั่งเศส และที่อินเดียเอง อังกฤษก็ยังไม่ได้ครอบครองแบบเสร็จเสียทีเดียว จึงไม่อยากจะก่อปัญหากับพม่า

แต่ปัญหาตามชายแดนระหว่างพม่ากับอังกฤษ (อินเดีย) ก็ยังคงคุ

กรุ่นอยู่เรื่อย ๆ ตลอดรัชกาลพระเจ้าปดุง โดยเฉพาะเรื่องกลุ่มกบฏและผู้ลี้ภัยทางการเมืองที่มักจะหนีเข้าเขตปกครองอังกฤษ พม่าก็ลังเลที่จะบุกเข้าไปอังกฤษก็ไม่ได้ใส่ใจจะทำอะไรนัก จนก่อให้เกิดรอยร้าวที่ยากจะประสานในรัชกาลต่อ ๆ มา

หลังจากการเสด็จสวรรคตของพระเจ้าปดุง พระเจ้าบาญีดอกญา หรือ พระเจ้าจักกายแมง พระราชนัดดาในพระเจ้าปดุงขึ้นครองราชย์แทน (พ.ศ. ๒๓๖๒) ท่ามกลางความวุ่นวายในราชสำนักและปัญหากระทบกระทั่งกันกับอังกฤษ ความวุ่นวายในราชสำนักนั้นเกิดขึ้นจากการที่พระองค์สละเลยปล่อยให้พระมเหสีและพระญาติเข้ามาก้าวก่ายราชกิจ ประกอบกับพระองค์เองก็ได้ใส่พระทัยเรื่องต่างๆ มากนัก พระองค์พยายามสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความรู้สึกผ่อนคลายให้ราษฎรด้วยการงดเก็บภาษีถึงสามปี ยกเลิกโครงการต่างๆ ที่ต่อเนื่องมาจากแผ่นดินก่อน และยังโปรดเกล้าฯ ให้อ้ายเมืองหลวงกลับมาที่กรุงอังวะอีกครั้ง

ขณะที่พม่ามีการเปลี่ยนแปลงชั่วคราว อังกฤษก็เพิ่งได้ชัยชนะเหนือฝรั่งเศสในสงครามที่วอลเตอร์ลู ยิดอินเดีย ลังกา และหมู่เกาะอินเดียตะวันออก ยึดบางพื้นที่ในเอเชียอาคเนย์ ตอนนี้อังกฤษกลายเป็นประเทศมหาอำนาจที่เหนือกว่าพม่าแทบทุกด้าน แต่พม่ากลับไม่ได้รู้สึกตัวเองเลยซักนิดเดียวว่ากำลังเป็นเป้าหมายของอังกฤษในการล่าอาณานิคม

เกิดความวุ่นวายในแคว้นขนาดเล็กสองแห่งบริเวณรอยต่อชายแดนติดกับแคว้นเบงกอลของอินเดียคือ กะซาร์กับจันทร์เตีย แม้ว่าทัพพม่าพยายามเข้ามาจัดการแต่ก็ไม่ทันอังกฤษ บรรดาผู้ลี้ภัยต่างแหกนอพยพเข้ามาทั้งสองแคว้นที่วันนี้ ขณะที่พม่าก็แสดงทีท่าชัดเจนว่าจะเข้ามาจัดการ

เคลียร์ อังกฤษจึงขวยโอกาสประกาศเลยว่าสองแคว้นนี้เป็นของอังกฤษ
แน่นอนว่าพม่ายอมไม่ยอม สงครามระหว่างสองชาติจึงเริ่มขึ้น

ทัพพม่าตั้งมั่นอยู่บริเวณแคว้นอัสสัมที่อยู่ทางตอนเหนือ เริ่มบุก
เข้ามณีนีปุระ กะซาร์ ยะไซ มาสุดเอาที่จิตตะกอง ขณะที่พม่าสาละวนกับศึก
ทางบก ทัพเรือของอังกฤษก็รุกเข้าอ่าวเบงกอล ไม่นานนักก็เข้าเทียบท่า
และก็ยึดอย่างกึ่งได้โดยง่าย พระเจ้าบาณิดอพญา รีบรวบรวมกำลังพลบุกไป
หมายจะชิงเอาอย่างกึ่งคืน แต่ก็ไม่สำเร็จ เพราะยุทธโศภณของอังกฤษเหนือ
กว่าเห็น ๆ ปืนไฟเอเย่ ปืนใหญ่เอเย่ ของพม่ามันได้มาจากอังกฤษตั้งแต่สมัย
พระเจ้าอลองพญาโน่น แต่อังกฤษใช้ของใหม่มีกำลังเหนือกว่าเยอะ แล้ว
ทหารพม่ากว่าครึ่งหนึ่งยังถือดาบเพราะปืนมีไม่พอใช้ ดาบหรือจะสู้ปืนไฟ ก็
เหมือนพม่ายกขบวนมาให้เขาสอยร่วงเอาง่าย ๆ เสียอย่างนั้น

อีกเรื่องเล่าหนึ่งที่น่าสนใจ คือเมื่ออังกฤษยึดเอาอย่างกึ่งได้แล้วก็
เลือกตั้งกองบัญชาการรบที่พระมหาเจดีย์ชเวดากอง คือตั้งค่ายกันบนนั้นมี
เจดีย์องค์ใหญ่เป็นฉากหลัง ทหารพม่าเห็นแบบนั้นเลยไม่กล้ายิงปืนใหญ่
เพราะกลัวว่าจะทำเจดีย์ถล่ม คิดดูอังกฤษนี่ก็แสนไม่หยอก เล่นกับความ
ศรัทธาของคนพม่าอย่างไม่ค่อยแมนเท่าไร ทหารพม่าหลายคนถึงกับเข้า
อ่อนยอมเสียดี ๆ เมื่อเห็นศาสนสถานที่พวกเขาเคารพถูกฝรั่งหัวทองเข้ามา
ตั้งค่าย คือกลัวเจดีย์จะเป็นอะไรไปถ้าขึ้นยิงเข้าใส่สู่มสี่สู่มห้า

หากใครเคยอ่าน พม่าเสียเมือง ของท่านอาจารย์คึกฤทธิ์ ปราโมช
น่าจะเข้าใจและเห็นภาพได้กระจ่าง อาจารย์คึกฤทธิ์ท่านให้ทัศนะไว้น่าสนใจ
ว่าพม่ามันเชื่อมั่นในพิชัยสงครามของตนเองเสียเหลือเกิน แต่ดันเป็นพิชัย
สงครามที่ล้าสมัยไปเสียแล้ว พม่าที่เคยชนะไทยยังคงหยิ่งผยองนึกว่าตนยัง
เป็นมหาอำนาจในสุวรรณภูมิ โลกหมุนไปแต่พม่าไม่ยอมหมุนตาม ช่วงเวลา
เดียวกันที่พม่ากำลังอ่อนแอ แต่ไทยเราพริ้วไหวไปตามกระแสโลก ต้องขอ
กราบแทบเท้าพระมหากษัตริย์ของเราทุกพระองค์ที่ท่านทรงมีวิสัยทัศน์และ

วิเทโศบายที่กว้างไกล ทำให้ไทยรอดพ้นการเป็นเหยื่อของลัทธิล่าอาณานิคมของพวกฝรั่ง

หลังจากยึดเอาอย่างกึ่งได้แล้วทัพอังกฤษยังบุกเข้ามาเรื่อย ๆ จนยึดได้เมืองแปร ยะไข่ ทางตอนเหนือนั้นก็เก็บเอาแคว้นอัสสัม มณีปุระ และเมืองเล็กเมืองน้อยได้อีก ผิงพม่าเห็นท่าไม่ดีจึงยื่นข้อเสนอขอเจรจาสงบศึก แต่ทางอังกฤษมีข้อเรียกร้องที่มากเกินไปเกินกว่าพม่าจะรับได้ ก็เลยยังรบยืดเยื้อต่อมาจนเขยิบเข้ามาใกล้ราชธานีอังวะที่เมืองยันทาโบ ห่างเมืองหลวงเพียง ๕๐ ไมล์ พระเจ้าจังกายแมง จึงส่งคณะทูตออกไปเจรจาทันทีซึ่งคราวนี้พม่าจำใจต้องยอมอังกฤษเพื่อไม่ให้สูญเสียเอกราช จนเกิดสนธิสัญญายันดาโบขึ้น

ข้อเรียกร้องของอังกฤษในสนธิสัญญาฉบับนี้มีมากมายล้วนแต่ได้เปรียบพม่าทั้งสิ้น แต่พม่าเองก็ไม่หนทางอื่นนอกจากต้องจำยอม ข้อเรียกร้องที่ว่านี้ได้แก่ พม่าต้องยอมยก ยะไข่ ตะนาวศรี อัสสัม ให้อังกฤษ แคว้นแรกพม่าก็เสียแล้วที่ต้องเสียเมืองสำคัญทั้งสามแห่งไปในคราวเดียวกันแบบนี้ แล้วพม่าต้องยอมยกมณีปุระ กะชารี จันทรเทีย ให้กับอังกฤษ ซึ่งทั้งสามเมืองนี้พม่าไปตีเอามาได้จากอินเดียหรืออีกนัยหนึ่งก็ไปเอามาจากอังกฤษ คราวนี้อังกฤษเลยขอเอาคืนเสียเลย

เสียเมืองไปแล้วยังไม่พอ พม่าต้องเสียเงินให้อังกฤษอีกมหาศาลเป็นค่าเสียหายในสงคราม โดยอังกฤษเรียกร้องเงินถึง ๑ ล้านปอนด์ ไม่ใช่ น้อย ๆ เลยในสมัยนั้น อังกฤษยื่นข้อเสนอว่าให้พม่าแบ่งจ่ายสิ่งหวด เมื่อจ่ายครบหวดที่ส่งแล้วอังกฤษถึงจะพิจารณาถอนทัพออกจากย่างกุ้งให้

ข้อต่อมาก็คือพม่าต้องยอมรับผู้แทนจากอังกฤษให้มาประจำที่กรุงอังวะ แล้วพม่าจึงจะสามารถส่งผู้แทนไปประจำที่กัลกัตตาได้ และสุดท้ายคือพม่าต้องยอมรับสัญญาการค้าขายกับบริษัทยินเดียตะวันออก หรือว่ากันตามตรงก็คือยอมทำการค้ากับรัฐบาลอังกฤษนั่นเอง

แน่นอนอยู่แล้วว่าชื่อเรียกร่องทุกชื่อล้วนแต่เป็นผลดีกับอังกฤษทั้งสิ้น งานนี้ทำเอาพระเจ้าจักษ์กายแมงเสียดพระเกียรติไปไม่น้อย ชาวพม่าเองก็ขมขื่นไม่แพ้กัน จากที่เคยเป็นใหญ่ในดินแดนแถบนี้ จู่ๆ ก็ต้องมายอมให้ฝรั่งหัวแดง ไม่รู้จะโทษใครดี ก็ได้แต่ยกเป็นเรื่องของกรรมของเวรไป หันมามองไทยเราเองก็เชื่อว่าจะรอด พวกชาติตะวันตกก็จ้องไทยเราตามนัยอยู่เหมือนกัน แต่อย่างที่บอกไปว่าเพราะพระบารมีล้นเกล้าและวิสัยทัศน์ของบูรพกษัตริย์ของเราที่ทรงรักษาเอกราชของชาติเอาไว้ให้อยู่ยงมาถึงปัจจุบัน

เสียทีรอบสอง ลางร้ายมาเยือน

หลังการพ่ายแพ้แก่อังกฤษ พม่าต้องจำยอมลงนามในสนธิสัญญาอันดาโบที่มีแต่เสียเปรียบทุกประตุ นักประวัติศาสตร์บางท่านวิเคราะห์เอาไว้ว่าอังกฤษนั้นมิได้หมายใจจะยึดปกครองพม่าตอนล่างด้วยตัวเอง แต่หวังจะก่อให้เกิดความไม่สงบและคอยผลักดันให้ชาวมอญปกครองอย่างเช่นกรณีของชาวยะไข่ที่ไม่ปรารถนาจะอยู่ภายใต้รัฐบาลพม่า เมื่ออังกฤษเข้ามาก็จึงยอมเข้าร่วมด้วย แต่พอไล่พม่าออกไปได้ก็อยากจะได้อังกฤษออกไปด้วย ส่วนพวกมอญที่อังกฤษหวังว่าจะควบคุมได้ก็ดันไม่ยอมเสียอีก สถานการณ์พม่าตอนล่างภายใต้การปกครองของอังกฤษจึงยังอึมครึมอยู่

สงครามพม่ากับอังกฤษครั้งนี้มีส่วนที่ไทยเราเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วยเหมือนกัน การศึกนั้นเริ่มทะลุมาบนกันช่วงปลายแผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งพระองค์ได้สังเกตการณ์อยู่อย่างระแวดระวัง จนล่วงเข้าสู่แผ่นดิน พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์โปรดเกล้าฯ ให้อยกทัพไทยและมอญไปช่วยอังกฤษรบที่เมืองแปร์ ตรงนี้เองที่เราชาวไทยต้องกราบยกย่องในพระบรมราชวินิจฉัย การส่งทัพไปช่วยอังกฤษนั้นมิใช่ที่เราหมายจะไปเอาดินพม่าหรือจงใจไปช่วยอังกฤษอย่างออกหน้าออกตา แต่

เพราะพระองค์ท่านต้องการคงความเป็นมิตรกับอังกฤษและเพื่อป้องกันมิให้อังกฤษเข้ามาฉวยโอกาสตั้งค่ายในเขตไทย ทักษะของไทยนั้นทำที่รือรืออยู่แถบชายแดน ไม่ได้ได้ออกช่วยรบอย่างจริงจังเท่าไร ซึ่งเอาเข้าจริงนี้อาจเป็นการยกทัพออกไปป้องกันอาณาเขตของเราเพียงแต่อ้างว่าจะช่วยอังกฤษด้วยในที่ พอเสร็จศึก ทางอังกฤษก็ยังส่งคณะทูตมาแสดงความขอบคุณเสียด้วยซ้ำ แต่ก็ไม่วายทักท้วงถึงชาวมอญที่หนีเข้ามาในไทยเมื่อครั้งก่อนสงคราม พระองค์ท่านก็ยินยอมให้ชาวมอญกลับบ้านเกิดเมืองนอนตามแต่สมัครใจ ดังนั้นจึงมีชาวมอญส่วนหนึ่งอพยพกลับไปยังพม่า และไทยกับอังกฤษก็ยังคงความเป็นไมตรีกันเอาไว้ได้ตามเดิม

ชัยชนะเหนือพม่าทำให้อังกฤษกว้างมากขึ้นกว่าเดิม ในปี พ.ศ. ๒๓๖๙ อังกฤษส่งคณะทูตมาเจรจาการค้าที่แน่นอนว่าเอาเปรียบพม่าอย่างที่สุด โดยเฉพาะการเสนอกึ่งบังคับให้พม่าส่งข้าวเป็นสินค้าออก แต่พม่าจะเอาข้าวที่ไหนไปขาย ลำพังแค่นี้ก็ยากภายในประเทศยังฝืดเคืองเพราะเพิ่งเสร็จศึก เรือกสวนไถ่นายังไม่ได้หว่านไม่ได้ปลูก ขนาดค่าปรับสงครามก็ยังต้องอาศัยเงินสมทบทุนจากราษฎร เพราะเงินในท้องพระคลังนั้นแทบไม่เหลือ

ในช่วงแรก ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้แทนจากอังกฤษกับชาวพม่าไม่ค่อยจะราบรื่นนัก จนเมื่อปี พ.ศ. ๒๓๗๓ มีการเปลี่ยนแปลงตัวข้าหลวงใหญ่ในอินเดียซึ่งมีแนวคิดสมัยใหม่จากอิทธิพลของการปฏิวัติในฝรั่งเศส โดยหันมาสนใจความรู้สึกของคนในพื้นที่มากขึ้นและเริ่มแสดงความเข้าใจชาวพม่ามากขึ้นกว่าเดิม แต่ก็ยังคงรักษาผลประโยชน์ของอังกฤษอยู่เหมือนเดิม ทูตอังกฤษมาประจำกรุงอังวะในขณะนั้นคือ พันตรีเฮนรี เบอร์นี่ คนเดียวกับที่เคยเข้ามาเจรจาความในแผ่นดินสยามจนเกิดสนธิสัญญาเบอร์นี่ ผลงานในครั้งนั้นทำให้เขาได้เข้ามาประจำการในพม่าซึ่งเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์กับทางราชสำนักพอลสมควร โดยนายเบอร์นี่นี้เป็นตัวแทน

เจรจากับอังกฤษในการปักปันเขตแดนในมณฑลบูรพาเพื่อคืนพื้นที่ที่ถูกแบ่งอย่างไม่เป็นธรรมให้กับพม่า งานนี้ทำให้นายเบอว์นี่เป็นที่ถูกออกอุกไจราชสำนักพม่ามากที่สุดทีเดียว

หลังจากพ่ายสงครามให้กับอังกฤษ พระเจ้าจ๊กกายแมงก็ทอดทิ้งพระทัยมิได้สนพระทัยในกิจการบ้านเมืองมากนัก จะโทษพระองค์เสียทั้งหมดก็ดูจะใจดำไปหน่อย แต่ด้วยขัตติยะมานะของพระมหากษัตริย์ การที่มาทอดอาลัยแบบนี้ก็ไม่ควรอยู่เหมือนกัน บางตำรานั้นกล่าวถึงขั้นที่ว่าพระองค์เสียพระจริต เข้าใจว่าน่าจะเป็นอาการของโรคซึมเศร้ามากกว่าอย่างอื่น เมื่อกษัตริย์เป็นเช่นนี้ก็จึงเป็นโอกาสเหมาะให้เกิดการแย่งชิงอำนาจขึ้นจากฝ่ายพระมหเสถีและพระญาติ จนพระอนุชา เจ้าชายแสรกแมง เห็นไม่เข้าที่จึงทำการยึดอำนาจเสียเลย และปลดพระเจ้าจ๊กกายแมงลงจากบัลลังก์ตั้งตนเป็นกษัตริย์พระองค์ใหม่พระนามว่า พระเจ้าสารวดี

แต่พอเมื่อพระเจ้าสารวดีครองบัลลังก์ ความสัมพันธ์กับอังกฤษที่ดูเหมือนจะดีขึ้นก็กลับคุกรุ่นขึ้นมาอีกรอบ ส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะฝ่ายอังกฤษโดยนายเบอว์นี่ที่เล็งเอาไว้ว่าจะผลักดันกษัตริย์พระองค์ใหม่แทนพระเจ้าจ๊กกายแมง ซึ่งแน่นอนว่าต้องไม่ใช่เจ้าชายแสรกแมง แต่กลับถูกเจ้าชายชิงก่อการตัดหน้าเสียก่อน และเมื่อเจ้าชายขึ้นครองบัลลังก์ ก็ทรงวางแผนสะสมอาวุธที่ทันสมัยเอาไว้ต่อกรกับอังกฤษและไทย แต่ทรงพลาดตรงที่ดันไปซื้ออาวุธกับพ่อค้าอังกฤษ

บรรดาพ่อค้าหัวใสก็ยินดีขายให้เพราะได้ราคาดี แต่ก็แอบไปรายงานนายเบอว์นี่ว่าพม่ากำลังเตรียมอาวุธ พระเจ้าสารวดีนั้นทรงอ้างว่าเตรียมการเพื่อป้องกันกรรุกรานของไทย เพราะเห็นว่าไทยกำลังมีแผน

จะยึดเชียงใหม่ และทรงเห็นว่าอังกฤษนั้นละที่เป็นตัวการเพราะไม่ห้ามปราม พันธมิตรก็คือไทยในการรุกรานแผ่นดินพม่า ทั้งสองฝ่ายต่างก็อ้างว่าอีกฝ่ายไม่รักษาสัญญา สุดท้ายแล้วความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างข้าหลวงใหญ่ กัลกัตตา กับพม่าก็ยุติลงเมื่ออังกฤษปิดสำนักทูตในพม่าอย่างเป็นทางการในปี พ.ศ. ๒๓๘๓

แต่มีได้หมายความว่าพระเจ้าสารวดีจะยุติความสัมพันธ์กับอังกฤษ สิ่งที่พระองค์ต้องการนั้นคือการสานสัมพันธ์กับราชสำนักอังกฤษมิใช่แค่กับข้าหลวงใหญ่ในกัลกัตตา พระองค์เชื่อว่าทุกสิ่งอันที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากตัวข้าหลวงใหญ่เพียงฝ่ายเดียว การตัดสินใจหรือนโยบายการต่างประเทศ ไม่ได้มาจากสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ต่างกับประเทศสยามที่มีความสัมพันธ์อันดีกับราชสำนักอังกฤษ มีการเจรจาการทูตและการค้าต่อกันอย่าง แนบแน่น แม้ว่าสนธิสัญญาเบอร์นีนั้นจะทำให้เราเสียเปรียบอังกฤษอยู่ แต่ถึงอย่างนั้นพวกพ่อค้าวานิชของอังกฤษกลับมองว่ายังไม่หน้าใจ และเบอร์นียอมสยามมากเกินไป แต่ภาพรวมความสัมพันธ์ของทั้งสองชาติก็ราบรื่น เรื่อยมาก ทำให้พระองค์มองว่าฝ่ายอังกฤษไม่เคยให้เกียรติราชวงศ์คอลอง พระเหมือนอย่างที่ให้เกียรติราชวงศ์จักรี

โดยเฉพาะการที่ทูตอังกฤษในนครอมรปุระนั้นเป็นตัวแทนข้าหลวงใหญ่จากกัลกัตตา ไม่ใช่ตัวแทนของสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย ยิ่งทำให้พระองค์รู้สึกเสียพระเกียรติและเป็นการหยามพม่าอย่างที่สุด ขณะที่ ความปรารถนาของพระองค์ยังไม่สัมฤทธิ์ผลก็มีเหตุให้พระองค์ต้องถูกขับจากราชบัลลังก์เสียก่อน

ความคับแค้นใจต่อการพ่ายอังกฤษยังคงอยู่ในใจของชาวพม่า รวม

ถึงเจ้านายและแม่ทัพนายกอง กระทั่งพระเจ้าสรวดีเองก็ไม่เว้น พระองค์คงทราบดีว่าถ้ายังขึ้นดี้อรบกับอังกฤษต่อก็จะพากันวิบัติไปเสียทั้งแผ่นดิน จึงพยายามดำเนินนโยบายปรองดอง แต่ก็เป็นที่ขัดแย้งกับพระโอรสคือ เจ้าชายเมืองแปร ที่เห็นว่าพม่าควรรบแตกหักกับอังกฤษ ขณะที่พระราชโอรสอีกพระองค์หนึ่งซึ่งเป็นรัชทายาทคือ เจ้าชายเมืองพุกาม ทรงเห็นพ้องกับพระองค์ เจ้าชายเมืองแปรจึงก่อการกบฏ แต่แผนการก็ล้มเหลวและถูกประหารในที่สุด

จากนั้นมาพระเจ้าสรวดีก็ทรงท้อพระทัย หลายตำราระบุว่าทรงเสียพระจริต (ซึ่งก็ยังไม่เชื่อว่าเป็นโรคซึมเศร้า) เมื่อเป็นดังนี้ เจ้าชายพุกามจึงรวบรวมอำนาจและขึ้นครองราชย์แทนพระราชบิดาในปี พ.ศ. ๒๓๘๙ ทรงพระนามว่า พระเจ้าพุกามเมง

ในช่วงแรกของการครองราชย์นั้นดูเหมือนว่าทุกอย่างจะไปได้ด้วยดี พระเจ้าพุกามเมง โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดและทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี ทรงปรับปรุงและพัฒนากองทัพด้วยการจ้างชาวยุโรปมาหล่อปืนใหญ่ แต่พอนานวันเข้าการเอาพระทัยใส่ในกิจการบ้านเมืองกลับลดน้อยถอยลง การตัดสินใจต่าง ๆ ทรงมอบให้เสนาบดีจัดการแทน ท่ามกลางความขัดแย้งและการกระทบกระทั่งกันระหว่างชาวพม่ากับอังกฤษจนเกือบจะก่อสงครามขึ้นอยู่หลายครั้ง แต่ยังเป็นโชคดีของพม่าเมื่ออังกฤษกำลังติดพันสงครามอยู่สองทาง คือกับรัสเซียในตอนเหนือของอินเดียและกับจีนในสงครามฝิ่น

พม่านั้นแม้ว่าจะเสียทีเสียท่าแก่อังกฤษมาหลายหน แต่กลับไม่เก็บเป็นบทเรียนและโอนอ่อนผ่อนตามทั้งทางการทูตหรือทางธรรมเนียมปฏิบัติ พม่ายังคงหยิ่งทะนงตนกับความรุ่งเรืองในอดีต ยังไม่คิดเปิดใจกว้างรับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก วัฒนธรรมบางอย่างที่แตกต่างกันระหว่างพม่ากับอังกฤษก่อให้เกิดความเข้าใจผิดจนลุกลามเป็นเรื่องราวใหญ่โต เมื่อต่าง

ฝ่ายต่างไม่ยอมผ่อนปรนให้กัน ความขัดแย้งจึงยังคงเกิดขึ้นเรื่อย ๆ หลายครั้งที่อังกฤษพยายามหาเหตุเพื่อเป็นชนวนสงคราม แต่ทางรัฐบาลกลางกลับไม่มีปฏิกิริยาตอบโต้ ซึ่งก็แปลกดีเหมือนกันที่ชาวพม่าทั่วไปไม่ชอบฝรั่ง แต่รัฐบาลกลางกลับอยู่เฉย ๆ ปล่อยให้เขาพยายามบนแผ่นดินตัวเองเสียอย่างนั้น

และแล้วสงครามก็เกิดขึ้นจนได้เมื่อข้าหลวงอย่างกุงจับเอากับตันเรือชาวอังกฤษสองคนในข้อหาลักลอบขนสินค้าและหลีกเลี่ยงภาษี ทางการพม่านั้นดำเนินการจับปรับทันที แต่ฝ่ายอังกฤษมองว่าทำกันเกินไป และเรียกร้องให้ส่งคนทั้งสองกลับมาแถมยังบอกว่าค่าปรับแพงเกิน ซึ่งก็พอจะคิดได้ละว่าอังกฤษเห็นช่องทางจะหาเรื่องกับพม่าได้แล้ว ฝ่ายข้าหลวงอังกฤษก็เลยส่งตัวแทนคือ นายพลแลมเบิร์ต เข้ามาเจรจา ซึ่งไป ๆ มา ๆ กลับกลายเป็นว่าอังกฤษโหดทางอย่างกุงว่าเป็นฝ่ายผิด รัฐบาลกลางพม่าต้องลงโทษผู้จับกุมและจ่ายค่าทำขวัญให้ด้วย ทำเอาฝ่ายพม่ามีนที่ดันมาพลิกคดีกันหน้าตาเฉยแบบนี้

นายพลแลมเบิร์ตไม่ได้มาตัวเปล่า ดันขนเอาเรือรบเข้ามาขู่เสียอีก แต่นายพลแลมเบิร์ตก็เสียเส้นเล็กน้อยเมื่อพระเจ้าพุกามแมงกลับนิ่งเฉยเกินคาดและยังเรียกข้าหลวงอย่างกุงกลับ ทำให้เขาไม่อาจอ้างเหตุทำศึกได้ ก็เลยไปพาลเอากับข้าหลวงอย่างกุงคนใหม่ แต่ก็ยังไม่ได้ผล คราวนี้นายพลแลมเบิร์ตจึงแสดงกิริยาหมิ่นเกียรติข้าหลวงอย่างไม่ไว้หน้าจนข้าหลวงไม่ยอมรับคณะทูตอังกฤษที่ไปพบตามธรรมเนียม จนทำให้นายพลแลมเบิร์ตไม่พอใจเรียกร้องให้ข้าหลวงอย่างกุงขอขมา เท่านั้นยังไม่พอ เขายังยึดเอาเรือหลวงกลับไปด้วยหนึ่งลำหน้าตาเฉย คราวนี้ทางพม่าไม่ยอมแล้ว คงเหลือจะกลั่นจริง ๆ ก็เลยยิงเข้าใส่ตมหนึ่ง อังกฤษก็ยิงตอบ ยิงกันไปยิงกันมาจนเกิดความเสียหายกันพอสมควร

เรื่องนี้ใครจะผิดจะถูกหรือความจริงเป็นอย่างไรก็ไม่ทราบได้ ใน

พงศาวดารพม่าหรือตำราประวัติศาสตร์ของพม่า นั้นระบุว่าฝั่งอังกฤษเริ่ม ยั่วยุก่อน และยังมีวิเคราะห์กันไปอีกว่าทั้งหมดนั้นเป็นแผนของอังกฤษที่ พยายามทำทลายให้เกิดสงครามขึ้น เพราะว่ากันตามสภาพแล้วพม่าสู้ไม่ได้ ด้วยประการทั้งปวง แต่จู่ๆ อังกฤษจะจู่โจมเขาดี้อๆ ก็ดูจะเสียมพระเกียรติ ของสมเด็จพระราชินี โลกมันเปลี่ยนไปแล้ว จะมาใช้กำลังยึดบ้านเมืองอื่น เพื่อขยายอาณาจักรเหมือนสมัยโบราณเห็นจะไม่ได้ แต่ถ้ามีเหตุพอสมควร อาจ ได้นั้นก็อีกเรื่องหนึ่ง

อังกฤษนั้นก็ทำเนียบใช้ได้ ข้าหลวงใหญ่ที่กักตาดำทำที่ไม่พอใจกับ การกระทำของนายพลแลมเบิร์ตว่าทำให้เกิดความรำคาญทางการทูต ทำให้ เกิดความเสียหายและเสียเกียรติ ก็ให้แปลกใจที่ไม่มีมีการโต้สวนหรือลงโทษ ใดๆ กับนายพลแลมเบิร์ต กลับมีการเตรียมการจะบุกอย่างกุ่มอย่างต่อเนือง เสียด้วย ขณะนั้นทางพม่าก็ส่งคณะทูตมาเจรจาไกลเกลี่ย อังกฤษก็เสนอข้อ เรียกร้องกลับไปซึ่งล้วนแต่เอาเปรียบกันเห็น ๆ

ฝ่ายพม่าเห็นว่าข้อเรียกร้องช่างไม่ยุติธรรม ไม่ให้เกียรติ และแสดง ท่าที่คุกคามอย่างโจ่งแจ้ง จึงไม่ขอรับข้อเสนอทั้งปวง ถึงตอนนี้การทำ สงครามกับอังกฤษคงจะหลีกเลี่ยงยากเสียแล้ว และทางพระเจ้าพุทธกามแมง คงตาสว่างแล้วว่าแท้จริงนั้นอังกฤษต้องการอย่างกุ่ม หรืออาจจะรวมถึงพม่า ทั้งประเทศ

ถึงตรงนี้ผู้เขียนขออนุญาตไม่เล่าถึงรายละเอียดการทำสงครามครั้งที่ ๒ ระหว่างพม่ากับอังกฤษ ภาพรอมๆ นั่นก็คือพม่าสู้เขาไม่ได้ด้วยประการ ทั้งปวง ทั้งไพร่พลและยุทธโธปกรณ์ก็สู้อังกฤษไม่ได้ อาวุธปืนไฟทั้งหลายก็ส่ง ชื่อมาจากอังกฤษเองทั้งนั้น แล้วมีหรือที่อังกฤษจะยอมขายของดี ๆ มาให้

แม้กระทั่งกระสุนดินปืนทั้งหลายก็ขาดแคลน ปืนที่มีก็จึงไม่ต่างอะไรไปจาก
ท่อนเหล็ก

มีเพียงหัวใจที่หัวใจเท่านั้นที่ทำให้ทหารพม่ารวมกำลังสู้กับศัตรู แต่
นานวันเข้ากำลังใจก็เริ่มเสื่อมถอยเพราะรบไปก็มีแต่แพ้กับแพ้เท่านั้น แม้ทัพ
อังกฤษบุกเข้ายึดเกาะตะมะได้เป็นที่แรก ขณะที่กองทัพไทยก็ค่อยแะใจมตี
ตามตะเข็บชายแดน หลังจากได้เกาะตะมะแล้วอังกฤษก็เข้าตีย่างกุ้ง ยึดเอา
พระมหาเจดีย์ชเวดากองเป็นที่มั่น ยิ่งทำให้ทหารพม่าท้อแท้และสิ้นหวังขึ้น
ไปอีก ต่อมาอีกไม่นานพะสิมก็แตก เป็นอันว่าอังกฤษสามารถยึดเอาดิน
แดนปากแม่น้ำของพม่าได้ทั้งหมด เป็นการปิดกั้นพม่าไม่ให้มีทางออกทะเล
เท่ากับว่าตอนนี้พม่าอยู่ภายใต้อุ้งมือของอังกฤษแล้ว

นับเป็นการสูญเสียและสร้างความอับศที่สุดแก่ชาวพม่า การถูก
ปิดกั้นทางออกทะเลเช่นนี้เท่ากับว่าพม่าต้องเสียภาษีเดินเรือให้กับอังกฤษ
บนแผ่นดินตัวเองแท้ ๆ และเหนืออื่นใด พระมหาเจดีย์ชเวดากอง ศาสน
สถานอันเป็นศูนย์รวมใจของชาวพม่าต้องตกอยู่ภายใต้เงื้อมมือของฝรั่งนอก
ศาสนา คิดแล้วน้ำตาตกในจริง ๆ

เมื่อเห็นว่าแพ้แน่นอนแล้ว พม่าก็ยอมทำสัญญาสงบศึก ถึงตอนนี้
พระเจ้าพุกามแมงก็ท้อพระทัยเหมือนเช่นพระมหากษัตริย์พระองค์ก่อน
ที่ต้องเสียทีแก่ฝรั่ง บางตำรานั้นเล่าว่าพระองค์ทรงเสียพระจริตและไม่เป็น
อันนอกกว่าราชากร เจ้าชายมินดง พระราชโอรสจึงถูกอัญเชิญขึ้นเป็นกษัตริย์
พระองค์ใหม่ทรงพระนาม พระเจ้ามินดง

การที่พม่าตอนใต้ถูกปกครองโดยอังกฤษนั้น ก็เป็นโอกาสให้
ความเจริญตามอย่างตะวันตกหลังไหลเข้ามา คนพม่าที่อยู่แถบนี้แต่เดิมก็
รู้สึกพอใจเพราะเบื่อหน่ายกับสงครามเต็มที พวกอังกฤษก็นำเอาระเบียบ
กฎหมายอย่างตะวันตกมาใช้ ซึ่งก็ดูยุติธรรมกับพวกเขาดี ไม่เหมือนการ
ปกครองโดยพวกข้าราชการพม่าที่มักเอาไรต์เอาเปรียบ ดังนั้นสถานการณ์ใน

พม่าตอนใต้จึงสงบเรียบร้อย การค้าขายก็กลับมาเป็นปกติ สภาพของเมืองโดยรวมจึงเจริญขึ้นทุกที่ ๆ

ฝั่งราชสำนักนครอมรปุระเมื่อทราบข่าวก็เกิดความรู้สึกว่าหากปล่อยให้หัวเมืองตอนใต้เจริญแซงหน้าเมืองหลวงต่อไปจะเป็นการเสียมพระเกียรติยศ จึงกราบบังคมทูลแนะนำให้ย้ายเมืองหลวง ซึ่งพระเจ้ามินดงก็เห็นชอบด้วย ดังนั้น ราวปี พ.ศ. ๒๔๐๐ พระองค์จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งเมืองมณฑลพะเย่เป็นเมืองหลวงแห่งใหม่ของพม่า

การย้ายราชธานีแห่งใหม่เปรียบเสมือนว่าพระเจ้ามินดงทรงปรารถนาจะฟื้นฟูพระราชอาณาจักรใหม่อีกครั้งให้ยิ่งใหญ่ทัดเทียมในสมัยครั้งโบราณกาล แต่การสร้างกรุงมณฑลพะเย่ก็ต้องใช้เงินจำนวนมหาศาล แม้ว่าในท้องพระคลังยังพอจะอุดมไปด้วยทรัพย์มากมาย ก็เชื่อว่าจะมีเพิ่มพูนกลับมาสักก็เล็กน้อย แต่เมื่อเป็นพระราชประสงค์ของเจ้าชีวิตจึงไม่มีใครกล้าปฏิเสธได้ พระองค์ยังคงตั้งพระราชหฤทัยเฉกเช่นพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ก่อน ๆ คือหวังที่จะรวบรวมพม่าเป็นปึกแผ่นและเป็นศูนย์กลางแห่งพระพุทธศาสนาเหมือนเช่นสมัยพระเจ้าอโนรุท แต่กลับมิได้มองดูสถานการณ์ว่าบัดนี้โลกได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว

ในสมัยนั้นตรงกับแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๔ ของกรุงสยาม พระเจ้ามินดงทรงหวังจะฟื้นฟูความสัมพันธ์กับไทย แต่เกรงไทยจะไม่ยอมรับ จึงพลิกแพลงด้วยการสานสัมพันธ์ทางศาสนาแทนโดยส่งสมณทูตมาเจริญสัมพันธ์กับสมเด็จพระสังฆราชในไทย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงยินดีกับมิตรภาพครั้งนี้ และได้ส่งสมณทูตไปเจริญสัมพันธ์กับสมเด็จพระสังฆราชที่กรุงมณฑลพะเย่ด้วยเช่นกัน ความสัมพันธ์ระหว่างพม่าและไทยจึงเริ่มดีขึ้นตามลำดับ

แต่ความสัมพันธ์กับอังกฤษกลับตรงกันข้าม อังกฤษที่ปกครองพม่าทางตอนใต้พยายามหมิ่นพระเกียรติของพระองค์ทุกวิถีทาง การได้กราบ

นมัสการพระมหาเจดีย์ชเวดากองนับเป็นบุญกุศลอันแรงกล้าและเป็นราชประเพณีที่พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ปฏิบัติสืบมา แต่ครั้งนี้อังกฤษกลับกีดกันมิให้พระองค์เสด็จพระราชดำเนินมาประกอบพิธีตามพระราชประสงค์ แต่งานนี้ชาวพม่าเกิดไม่ยอมขึ้นมา ด้วยเห็นว่าอย่างไรเสียก็คือพระเจ้าแผ่นดินของพวกเขา แม้จะขัดแย้งกันทางการเมืองแต่กับพระพุทธศาสนานั้นไม่ใช่คนต่างศาสนาไม่ควรเข้ามาปิดกั้นศรัทธาของชาวพม่า อังกฤษจึงต้องจ่ายอคมผ่อนปรนแต่ก็ไม่อนุญาตให้พระเจ้า

มินดงเสด็จมาด้วยพระองค์เอง พระองค์จึงทำได้แค่ส่งคณะทูตมาประกอบพิธียกฉัตรทองคำถวายเป็นพระราชกุศลระดับยอดพระมหาเจดีย์

พระเจ้ามินดงทรงสถาปนา เจ้าชายคะนอง พระอนุชาขึ้นเป็นรัชทายาท สร้างความไม่พอใจพระทัยให้กับพระราชโอรสคือ เจ้าชายมยिनกัน จึงก่อการกบฏขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๐๙ เหตุการณ์ครั้งนั้นทำให้เจ้าชายคะนองสิ้นพระชนม์และยังเป็นเหตุให้เสนาบดีผู้ใหญ่ในสภาลุดดอ (สภาสูงสุดคล้ายองคมนตรีผู้ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาข้อราชการให้กับพระเจ้าแผ่นดิน) เสียชีวิตลงเกือบทั้งหมด ซึ่งราชสำนักเชื่อว่าเบื้องหลังการกบฏมีอังกฤษหนุนหลังอยู่

การสิ้นรัชทายาทในครั้งนี้ทำให้พระเจ้ามินดงกริ่งเกรงว่าจะเกิดเหตุซ้ำรอยเพื่อแย่งชิงอำนาจ จึงยังมีได้สถาปนาเจ้านายพระองค์ใดขึ้นเป็นรัชทายาท แม้กระทั่งจวบใกล้จะสิ้นรัชกาล อันเป็นเหตุนำมาซึ่งความล่มสลายของพระราชอาณาจักรในภายหลัง

ในช่วงแรกๆ ของรัชสมัยพระเจ้ามินดง แผ่นดินพม่าดูจะสงบสุขได้ประมาณหนึ่ง แต่แล้วอังกฤษก็เริ่มแสดงที่ท่าข่มเหงหวังจะกลืนกินพม่าทั้งแผ่นดิน อังกฤษส่งคณะทูตมาเจรจาการค้าซึ่งพระเจ้ามินดงจำต้องยอมรับ

ข้อเสนอ แม้ว่าข้อเสนอั้นจะเอาเปรียบพม่าทุกประตู ข้อที่น่าเจ็บใจและถือเป็นการไม่รักษาน้ำหน้าอย่างมากคือข้อเสนอที่ว่ากษัตริย์จะต้องยินยอมและให้ความช่วยเหลือเจ้าหน้าที่อังกฤษในการติดต่อทำการค้ากับจีนผ่านดินแดนพม่า การกระทำเช่นนี้เสมือนว่าอังกฤษเห็นพม่าเป็นเพียงทางผ่านที่คิดจะเดินทางเข้าออกออกไปไหนได้ตามสะดวก

ข้อเสนออื่นที่เห็นว่าเอาเปรียบอีก เช่น กษัตริย์ต้องยกเลิกการควบคุมสินค้าทั้งหมด เว้นแต่ไม้ น้ำมัน เพชรพลอย หรือกษัตริย์จะส่งข้ออาวูธได้จากอังกฤษเท่านั้น หากจะทำการผ่านดินแดนอังกฤษ (หรือก็คือพม่าตอนล่างที่อังกฤษถือว่าเป็นของพวกเขาไปแล้ว) ต้องได้รับการเห็นชอบจากข้าหลวงอังกฤษก่อน กลายเป็นว่ากษัตริย์พม่าแทบไม่เหลือพระราชอำนาจใด ๆ บนแผ่นดินของพระองค์เอง

แม้พระเจ้ามินดงจะทรงทราบดีว่าอังกฤษไม่เคยเห็นพระองค์อยู่ในสายตา ช้ำยังกระทำการหมิ่นพระเกียรติอยู่เสมอ แต่พระองค์ก็ยังเชื่อมั่นว่าหากได้ดำเนินการทางการทูตอย่างเป็นทางการกับราชสำนักเซนต์เจมส์ สถานะของพม่าจะต้องดีขึ้นอย่างแน่นอนทั้งในสายตาของข้าหลวงอังกฤษหรือในสายตาของชาวโลก พระองค์ส่งคณะราชทูตไปถึงประเทศอังกฤษ แต่ก็ต้องเสียเวลาดำเนินอยู่ที่นี่เป็นเวลานานหลายเดือนกว่าจะได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรีย แถมการเข้าเฝ้าครั้งนั้นยังนำโดยเสนาบดีฝ่ายกิจการอินเดีย ยิ่งเป็นการตอกย้ำถึงสถานะของพม่าว่าไม่ใช่รัฐอิสระ หรือจะว่าง่าย ๆ ก็คืออังกฤษเขี่ยพม่าให้อยู่ต่ำกว่าอินเดียเสียอีก

พระเจ้ามินดงยิ่งเจ็บช้ำระกำทรงขึ้นไปอีกกับกรณีแคว้นกะเหรี่ยงที่เป็นของพม่ามาตั้งแต่ยุคพระเจ้าอนรุทธ ต้องถูกอังกฤษเข้าแทรกแซงเป็นตัวตั้งตัวตียุยงให้กบฏต่อรัฐบาลกลางจนเกิดสงครามภายในครั้งใหญ่ จนเมื่อสถานการณ์สูงกอม อังกฤษจึงส่งคณะทูตมาเจรจาเรื่องแคว้นกะเหรี่ยงเพื่อให้รัฐบาลกลางยอมรับว่าแคว้นกะเหรี่ยงเป็นอิสระต่อพม่าแล้ว

ถึงตรงนี้พระเจ้ามินดงก็แทบจะทอดอาลัย ทรงมองไม่เห็นหนทางใดที่จะกู้พระเกียรติยศและพระราชอำนาจกลับคืนมา แผ่นดินพม่าที่เคยยิ่งใหญ่ทำได้เพียงแค่วันที่จะตกเป็นของอังกฤษอย่างสมบูรณ์

พม่าเสียเมือง

ต้องขออนุญาตตั้งชื่อตอนโดยหยิบเอาชื่อผลงานคลาสสิกของ อาจารย์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เมื่อ ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ มาใช้สักหน่อย เพราะไม่เห็นจะมีคำไหนจะตรงประเด็นเท่ากับสำนวนของท่านอีกแล้วกับประวัติศาสตร์ช่วงหนึ่งที่ชาวพม่าไม่ยอมจดจำ ก็คงเหมือนกับที่คนไทยเองก็ไม่ค่อยอยากจะทำจดจำเรื่องราวครึ่งเสียกรุงทั้งสองครั้งนั้นกระมัง

หลังสงครามกับอังกฤษครั้งที่สาม พม่าต้องเสียดินแดนทางตอนใต้ไป แม้พม่าจะยังไม่ได้ถูกกลืนกินหมดทั้งประเทศ แต่ในทางพฤตินัยแล้วก็แทบไม่ต่างจากการตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ รัฐบาลกลางของพม่าแทบไม่มีอำนาจใด ๆ ขนาดพระเจ้ามินดงยังต้องขออนุญาตข้าหลวงอังกฤษเสียก่อนที่จะเสด็จมานมัสการพระมหาเจดีย์ชเวดากองที่กรุงย่างกุ้ง พระราชอำนาจของพระองค์ยังคงใช้ได้เพียงแค่นั้นในพระนครมัณฑะเลย์และพม่าตอนบน ไม่ต่างอะไรกับการถูกจองจำบนแผ่นดินของพระองค์เอง

หากยังจำกรณีที่ข้าหลวงหรือตัวแทนของอังกฤษเคยบันถึงธรรมเนียมการเข้าเฝ้ากษัตริย์ของพม่าได้ เรื่องการหมอบคลานและต้องถอดรองเท้าทุกครั้งเมื่อเข้าสู่เขตพระราชฐาน เรื่องนี้ถูกหยิบมาเป็นประเด็นอีกครั้งเหมือนใจจะหาเรื่อง ช่วงปลายรัชสมัยพระเจ้ามินดง ราวปี พ.ศ.

๒๔๑๘ เมื่อคณะทูตจากอังกฤษเดินทางมาเข้าเฝ้าเพื่อเจรจากับพระเจ้ามินดงในกรณีกบฏแคว้นกะเหรี่ยง ซึ่งไม่อยากจะเรียกว่าเจรจา เพราะเป็นการบีบให้พระองค์ทรงยอมรับการเป็นอิสระของแคว้นกะเหรี่ยงเสียมากกว่า ทูตอังกฤษแสดงความรังเกียจต่อธรรมเนียมปฏิบัติการเข้าเฝ้ากษัตริย์ที่ต้องถอดรองเท้า แม้ว่าจะมีการปูพรมไว้ตลอดทางแล้วก็ตาม แต่ทูตอังกฤษยังมองว่าเป็นประเพณีที่ล้าหลังและไม่ให้เกียรติ ถึงกับทำหนังสือร้องเรียนไปยังข้าหลวงใหญ่ซึ่งก็รับลูกกันเป็นอย่างดี

ฝ่ายข้าหลวงใหญ่ก็เออออไปกับคำร้องนั้นถึงกับประกาศให้ผู้แทนของอังกฤษสามารถสวมรองเท้าและสะพายดาบเข้าเฝ้าได้ทั้งที่ยังไม่ได้แจ้งให้ทางราชสำนักพม่าทราบความด้วยซ้ำ คล้ายกับมองข้ามพระเจ้ามินดงไปเสีย คิดอยากจะทำอะไรก็ได้ก็ตามแต่อำเภอใจ ทางราชสำนักจะขัดขืนอะไรมากก็ได้ เพราะเกรงจะเกิดความไม่สงบขึ้นอีก พระเจ้ามินดงก็ได้แต่กลักลอบฝืนพระทัยที่พระเกียรติยศแห่งพระมหากษัตริย์ราชวงศ์อลองพระถูกย่ำยีเพียงนี้ จนทรงพระประชวรจนมิอาจออกว่าราชการได้

ปัญหาอยู่ที่ว่าขณะนั้นพระองค์ยังมีได้สถาปนาเจ้านายพระองค์โตขึ้นรั้งตำแหน่งรัชทายาท เมื่อครั้งกบฏเจ้าชายมยิ่นกันได้เสียรัชทายาทคือเจ้าชายคะนอง ซ้ำยังเกิดการสังหารหมู่สมาชิกสภาผู้แทนและเจ้านายราชินิกุลอีกหลายพระองค์ เป็นเหตุให้พระองค์ยังทรงริบชื่อที่จะสถาปนาองค์รัชทายาทเพื่อป้องกันเหตุนองเลือด แต่กลับเป็นว่ากรณีที่พระองค์ยังไม่ตัดสินใจพระทัยก็เป็นโอกาสให้มีการวางแผนยึดอำนาจด้วยเช่นกัน

ขณะที่ราชสำนักกำลังปั่นป่วนด้วยกษัตริย์ทรงพระประชวรและยังไม่มีการสถาปนารัชทายาท พระนางอาเลนันดอ พระอัครมเหสีจึงเข้ามามี

บทบาทในการวางตัวกษัตริย์พระองค์ใหม่เพื่อหวังกุมอำนาจ จนเป็นเหตุให้เกิดความวិบัติสิ้นชาติในเวลาต่อมา

มีพระราชโอรสหลายพระองค์ที่มีความเหมาะสมที่จะขึ้นสืบทอดบัลลังก์ แต่ว่าทุกพระองค์ก็ยังคงมีบางสิ่งบางอย่างที่ดูจะเป็นอุปสรรคต่อการครองอำนาจสืบต่อจากพระราชบิดา อาทิ เจ้าชายนยของยาน ทรงเป็นที่รักใคร่ของประชาชนแม้จะมีความสนิทชิดเชื้อกับตัวแทนจากอังกฤษมากอยู่เสียหน่อย เจ้าชายเมกษระ ซึ่งกินตำแหน่งเสนาบดีอุตสาหกรรม แต่พระองค์แสดงออกอย่างชัดเจนว่ามีได้ปรารถนาครองบัลลังก์ หรือ เจ้าชายตอนเซ ที่มีความรู้ความสามารถแต่ว่าทรงเก็บตัวและไม่เป็นที่รู้จักของประชาชนนัก เป็นต้น แม้ว่าทุกพระองค์จะมีจุดบกพร่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ถึงกระนั้นก็ยังมีความดี และสิทธิ์ที่เหมาะสมต่อการเป็นกษัตริย์พระองค์ต่อไป

แต่เหตุการณ์กลับกลายเป็นว่าพระนางอาเลนันดอทรงร่วมมือกับเตียงดามินจีและกินหวุ่นมินจี (เป็นชื่อตำแหน่งของเสนาบดีชั้นผู้ใหญ่) ทำการรวบอำนาจไว้โดยการผลักดันให้ เจ้าชายธิบอ ขึ้นสืบทอดราชสมบัติทันทีหลังจากที่พระเจ้ามินดงเสด็จสวรรคต

เจ้าชายธิบอ หรือที่คนไทยคุ้นชื่อว่า เจ้าชายสีป่อ เป็นพระราชโอรสที่ประสูติจากมเหสีเชื้อสายไทยใหญ่ แม้จะเป็นพระเจ้าลูกเธอลำดับชั้นปลาย ๆ แต่ก็อยู่ในเกณฑ์ที่จะสืบทอดราชสมบัติได้อยู่เหมือนกัน ปัญหาอยู่ตรงนี้ล่ะ เพราะพระราชโอรสที่มีศักดิ์และสิทธิ์ในลำดับชั้นต้น ๆ นั้น ยังมีพระชนม์ชีพอยู่ ถึงจะดันเจ้าชายธิบอขึ้นเป็นกษัตริย์ได้แต่ก็ต้องเผชิญกับกลุ่มเจ้านายอีกหลายพระองค์ที่เตรียมก่อการยึดอำนาจอยู่เหมือนกัน

พระนางอาเลนันดออาศัยความที่ได้ถวายงานใกล้ชิดกับพระเจ้ามินดง ขณะที่ทรงพระประชวรรีบเร่งดำเนินการตามแผนทันที โดยขั้นแรกจำเป็นต้องสลายหัวอำนาจต่าง ๆ ที่อาจจะก่อให้เกิดปัญหา พระนางสั่งจับกุมเจ้านายราชินิกุลหลายพระองค์ทั้งเด็กและผู้ใหญ่ใส่ตรูจองจำไว้ เป็นการจู่โจม

แบบไม่ทันให้ตั้งตัวเนื่องจากบัดนี้อำนาจสั่งการทั้งหลายในราชสำนักและกำลังทหารอยู่ในมือของพระนางผู้เดียว โดยมีเตียงตามินจีและกินหูนมินจีเป็นผู้สนับสนุน

ขั้นตอนต่อมาคือทำอย่างไรที่จะให้พระเจ้ามินดงยอมรับและประกาศให้เจ้าชายธิบอเป็นรัชทายาทอย่างถูกต้องตามธรรมเนียมราชประเพณี เพื่อป้องกันคำครหาและมีให้อังกฤษอ้างเหตุเข้ามาก้าวร้าวกิจการภายในได้ เมื่อพระเจ้ามินดงยังมีได้สถาปนารัชทายาท บรรดาเสนาบดีผู้ใหญ่ในสภาลุดดอจึงจำเป็นต้องประชุมคัดเลือกเจ้านายพระองค์ใดพระองค์หนึ่งที่เหมาะสม และเมื่อเจ้านายเกือบทั้งหมดถูกจองจำไปแล้วเช่นนี้ ก็คงเหลือเพียงเจ้าชายธิบอพระองค์เดียว พระเจ้ามินดงที่ทรงพระประชวรหนักจนแทบจะไม่รู้สึกพระองค์จึงพระราชทานอหุ่มนิติโดยง่าย

พระเจ้ามินดง เสด็จสวรรคตเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๔๒๑ เหล่าเสนาบดีจึงกราบบังคมทูลเชิญ เจ้าชายธิบอ ซึ่งยังทรงผนวชอยู่ ให้เสด็จเสวยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์สืบทอดราชวงศ์อลองพระสืบไป ทรงพระนามพระเจ้าธิบอ

ก่อนที่พระเจ้าธิบอจะได้ขึ้นเสวยราชย์นั้นได้เกิดกบฏขึ้นโดยสองเจ้าชายพระราชโอรสในพระเจ้ามินดง คือ เจ้าชายนยองยานและเจ้าชายนยองอ็อก แต่ก่อการไม่สำเร็จจึงได้หนีไปพึ่งอังกฤษ ทางฝั่งพม่าได้ร้องขอให้ทางอังกฤษส่งตัวเจ้าชายทั้งสองกลับมาแต่ไม่เป็นผล ทำให้บัลลังก์ของพระเจ้าธิบอยังไม่มั่นคงนัก แต่โดยพหุตินั้นอำนาจการตัดสินใจโดยส่วนใหญ่มีได้กระทำโดยพระเจ้าธิบอ กลับเป็นพระนางอาเลนันดอและบรรดาเสนาบดีในสภาลุดดอเสียมากกว่า

แต่ต่อมาไม่นานอำนาจของพระนางอาเลนันดอก็มีอันสิ้นสุด เมื่อพระราชธิดาของพระนางคือ พระนางศุภยลัต ผู้เป็นพระอัครมเหสีในพระเจ้าธิบอเป็นผู้รวบอำนาจไว้เพียงผู้เดียว ในตำราประวัติศาสตร์หลายสำนัก

ต่างบันทึกเป็นทางเดียวกันว่าพระนางเป็นผู้มักใหญ่ใฝ่สูง ลุ่มหลงในพระราชอำนาจ เป็นผู้บงการซึ่งเป็นชี้ตายเรื่องราวต่าง ๆ ในราชสำนักตลอดจนก้าวก้าวราชการ อันเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้พม่าของสุญญเสียดเอกราชในท้ายที่สุด

ช่วงที่พระเจ้ามดงไถ่จะเสด็จสวรรคตนั้น พระนางอาเลนนัดอได้ปฏิบัติกรเจียบ ตั้งคุมขังเจ้านายเชื้อพระวงศ์หลายพระองค์เพื่อป้องกันปัญหาการชิงราชสมบัติ แต่มาถึงคราวที่พระนางศุภยลัตกุมอำนาจกลับปฏิบัติกรที่ต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ว่าเป็นการสังหารหมู่เชื้อพระวงศ์ครั้งใหญ่ ด้วยเหตุที่พระนางวิตกว่าหากปล่อยไว้เนิ่นนาน กลุ่มอำนาจเก้ออาจจะก่อหวอดขึ้นมาเป็นปัญหาอีกครั้ง ในการนี้บางตำราก็ว่าพระนางเป็นผู้จัดการเพียงฝ่ายเดียว แต่บางตำราก็เชื่อว่าพระเจ้าธิบอทรงทราบแต่มิได้สนพระทัยเท่าไรนัก

การสำเร็จโทษบรรดาเจ้านายและเชื้อพระวงศ์ที่อาจเป็นเสี้ยนหนามนั้นทำกันแบบปกปิด โดยวางแผนให้จัดงานรื่นเริงขึ้นในพระนคร มีการออกร้าน การแสดงมรสพตลอดทั้งวันทั้งคืนเพื่อดึงความสนใจจากพระเจ้าธิบอและประชาชนทั้งหลายให้มัวแต่สนุกสนาน ส่วนเบื้องหลังนั้นก็จับเอานักโทษชั้นสูงเหล่านี้ออกมาประหารกันทีละคน ๆ เจ้านายเหล่านี้บ้างก็ชราจวนจะไม่วอดอยู่แล้วก็มี บ้างก็เป็นเด็กเล็กไม่รู้ประสา ในประวัติศาสตร์บันทึกไว้ว่ามีจำนวนมากถึง ๗๐-๘๐ พระองค์ เสียมรสพดังอีกทีก็กลบเสียงโหยหวลและสาปแช่งของผู้ไถ่จะตายจนไม่มีใครได้ยิน เป็นบันทึกหน้าทีโหดร้ายที่สุดในประวัติศาสตร์พม่า

ไม่เพียงแต่บรรดาเชื้อพระวงศ์ นักโทษการเมืองที่ถูกจับกุมในช่วงปลายรัชกาลก่อนก็อยู่ในแผนการกำจัดครั้งนี้ด้วย แผนการมีอยู่่างให้แสวง

ทำเป็นว่ามีนักโทษแหกคุกและก่อการจลาจล จากนั้นจึงสั่งให้บรรดาผู้คุม และทหารจับตายเสียให้หมด งานนี้ไม่เพียงเฉพาะนักโทษการเมือง นักโทษอื่น ๆ และประชาชนที่ไม่รู้เรื่องด้วยก็พลอยถูกหลอกหลงกันถ้วนหน้า

ผลของการสังหารหมู่แบบกินรวบในครั้งนั้นมีผู้เสียชีวิตทั้งเจ้านาย และประชาชนมากกว่า ๓๐๐ ศพ พม่าเข้าสู่ยุคมืด ประชาชนอยู่กันอย่างหวาดกลัว ชีวิตไม่มีความมั่นคง การทำมาหากินฝืดเคือง ผิดกับชีวิตในราชสำนักที่ยังคงเคร่งครัดประเพณีปฏิบัติและยังใช้ชีวิตอย่างหรูหราฟุ่มเฟือย มีได้อนาทรต่อความทุกข์ยากของราษฎร ทำให้เกิดช่องโหว่เข้าชิงปล้นกันทั่วไป

ขณะที่ทั่วโลกกำลังพัฒนาทั้งด้านความเป็นอยู่และเทคโนโลยี พระนครหลวงมณฑลเสฉวนกลับยังล้าหลังยิ่งเมื่อเทียบกับพม่าทางตอนใต้ที่ถูกอังกฤษเข้ายึดครอง พ.ศ. ๒๔๒๓ เกิดไข้ทรพิษระบาดหนักอันเนื่องมาจาก ระบบสาธารณสุขที่ย่ำแย่ สภาลุดตอกลับแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยการทุเลาเสนอให้ย้ายเมืองหลวง ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลยในเวลาที่ท้องพระคลังแทบจะไม่เหลือทรัพย์สินใด ๆ อีกทั้งเพิ่งจะย้ายเมืองหลวงมาได้เพียงแค่ ๒๓ ปีเท่านั้น เมื่อไม่ย้ายก็หาวิธีแก้ปัญหาด้วยการทำพิธีสะเดาะเคราะห์ แก้วดวงชะตาเมืองกันไปตามธรรมเนียม ซึ่งดูล้าหลังมาก รวบรวมว่าเวลาของกรุงมณฑลเสฉวนหยุดอยู่กับที่เมื่อหลายร้อยปีก่อน

ต่อมาเมื่อปฏิบัติการสังหารหมู่ช่วงต้นรัชกาลเกิดไปเข้าหูอังกฤษ จึงมีการประหวัดกันวุ่นวาย หากเป็นสมัยนี้คงมีการอ้างถึงเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชน อังกฤษจึงป่าวประกาศการกระทำอันโหดร้ายของรัฐบาลพม่าให้ชาวโลกรับรู้ เข้าใจว่าอังกฤษไม่ได้จะสวมบทบาทคนดีอะไร แต่เป็นแผนการทำลายชื่อเสียงและความชอบธรรมของรัฐบาลพม่า เพราะพวกเขาเล็งเอาไว้ว่าจะยกเอาเจ้าชายพม่าที่ลี้ภัยมาอยู่ด้วยนั้นขึ้นเป็นกษัตริย์หุ่นเชิดแทนมากกว่า

ตอนที่พระเจ้าธิบ่อขึ้นครองราชย์นั้น พระองค์ประกาศชัดเจนว่าจะไม่พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้ฝรั่งเข้าเฝ้าอย่างเด็ดขาด ก็น่าจะเนื่องมาจากไม่อยากคบค้าสมาคมกับพวกฝรั่งที่มักจะเข้ามาเอาเปรียบและเห็นพม่าเป็นที่แสวงหาผลประโยชน์ จนพม่าต้องเสียดินแดนเหมือนอย่างในสมัยพระเจ้ามินดง และยังตัดปัญหาที่พวกฝรั่งชอบอ้างเรื่องไม่สะดวกในการถอดรองเท้าและหมอบกราบเวลาเข้าเฝ้าเสียด้วย ถึงอย่างนั้นการค้าการขายระหว่างพ่อค้าต่างชาติดกับพ่อค้าชาวพม่าก็ยังดำเนินอยู่เป็นปกติ คือใครจะรบใครจะเขม่นกันก็เชิญ ฉันจะค้าจะขายกันตามประสา แต่ที่นี้การที่พระองค์ไม่ยินยอมให้พวกฝรั่งเข้าเฝ้าก็เป็นการปิดโอกาสในการเจรจาทั้งทางการค้าและการทูต ฝรั่งเองก็เสียโอกาสในการเข้ามาทำการค้าในพม่าตอนบนเพราะอย่างไรเสียก็ยังคงเป็นระบบกษัตริย์ที่จะทำอะไรให้ราบรื่นก็ต้องขอพระบรมราชานุญาตเสียก่อน

นานเข้าเมื่อเงินทองในท้องพระคลังร่อยหรอ พระองค์ก็จำเป็นต้องหันมายินยอมให้พวกฝรั่งเข้าเฝ้าตามเดิมเพื่อเจรจการค้า แต่มีได้หมายความว่าพระองค์ยอมอ่อนข้อให้ฝรั่ง แต่เป็นการแสดงถึงน้ำพระทัยที่กว้างขวางของกษัตริย์ต่างหาก

พระคลังหลวงจึงเริ่มกลับมาอู้ฟู่อีกครั้งหลังจากที่ราชสำนักยอมทำการค้ากับบริษัทฝรั่ง โดยเฉพาะกิจการป่าไม้และเหมืองแร่ บริษัทที่ใหญ่โตมากแห่งหนึ่งที่ทำการค้าด้วยคือ บริษัท บอมเบย์-เบอร์มา เทรดิง คอร์ปเปอเรชั่น ซึ่งผูกขาดการทำป่าไม้ในพม่าตอนใต้ยุคก็มาได้สัมปทานในพม่าตอนบนเพิ่มอีก ยิ่งทำให้บริษัทขยายกิจการใหญ่โตและมีอิทธิพลมากขึ้น ส่วนทางราชสำนักก็ยินดีเพราะได้เงินมามากโขเช่นกัน

ทางการทูตนั้นนับจากที่พม่าต้องถูกแบ่งเป็นเหนือ-ใต้จากฝีมือของอังกฤษ ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในระดับรัฐต่อรัฐของทั้งสองประเทศก็ขาดจากกัน อังกฤษไม่มีผู้แทนอยู่ในกรุงมัณฑะเลย์เลย (อังกฤษในที่นี่หมายถึง

ถึงข้าหลวงอังกฤษที่มีฐานบัญชาการอยู่ที่อินเดีย) มีเพียงผู้แทนจากอิตาลี และฝรั่งเศสที่เข้ามาเยี่ยมยามในพม่าตอนบน ไม่ทราบเหมือนกันว่าราชสำนักพม่านั้นรู้หรือไม่ว่าฝรั่งเศสพวกนี้ก็ไม่ต่างอะไรจากอังกฤษที่หวังจะเข้ามาตักตวงผลประโยชน์ หรืออาจจะคิดว่าพม่าเองนี่แหละคือฝ่ายตักตวงผลประโยชน์จากฝรั่ง ไม่รู้ใครหลอกใช้ใคร แต่พม่าก็ดันทำสัญญาาร่วมทุนกับรัฐบาลฝรั่งเศสในการสร้างทางรถไฟเชื่อมพม่า โดยหวังประโยชน์เบื้องต้นว่าคราวนี้จะได้เก็บภาษีรถไฟกับอังกฤษให้หน้าใจ และการค้าระหว่างประเทศก็จะสะดวกรขึ้น เงินทองจะได้หลั่งไหลเข้าประเทศกันละคราวนี้

ความขัดแย้งคุกรุ่นขึ้นอีกเมื่อพม่าส่งคณะทูตไปเจรจาการค้ากับประเทศฝรั่งเศสท่ามกลางการจับตามองของทูตอังกฤษในกรุงปารีสว่าจะเจรจาแต่เรื่องการค้าอย่างเดียวยังจริงละหรือ แต่ก็ได้รับการยืนยันว่าสนธิสัญญาที่ทำต่อกันนั้นมีแต่เรื่องการค้าเพียงเท่านั้น คณะทูตพม่าหอบเอาความหวังเล็กๆ จากกรุงปารีสเดินทางกลับกรุงมณฑลทะเลย์โดยแอบหวังว่าที่สุดแล้วฝรั่งเศสน่าจะช่วยเหลือพม่าในยามคับขัน

เรื่องมาวุ่นวายเอาจากการปล่อยข่าวลือของบรรดาพ่อค้าชาวอังกฤษ พวกเขาเชื่อว่าสนธิสัญญากับฝรั่งเศสต้องมีเบื้องหลัง ต่อให้ไม่มีเบื้องหลังพวกพ่อค้าก็ยังปล่อยข่าวอยู่ดี เพราะในสนธิสัญญานั้นระบุว่าจะมีการให้สัมปทานการค้าขนาดใหญ่หลายอย่างให้กับฝรั่งเศส เช่น เหมืองแร่ การไปรษณีย์ การสร้างทางรถไฟ แบบนี้พ่อค้าอังกฤษก็หวาดเสียว คำขายกำโรงามอยู่ดี ๆ เกิดจะมีคู่แข่งมาแข่งทางโค้งแบบนี้ และเหนืออื่นใดยังมีสนธิสัญญาการค้าอาวุธพุ่งเข้ามาด้วย ลือหรือไม่ลือก็ไม่ทราบได้ แต่ทงสกุลอังกฤษเดินผางทันที

ระหว่างนั้นรัฐบาลพม่าก็เกิดคดีกับ บริษัท บอมเบย์-เบอร์มาฯ กรณีที่ป่าไม้พม่าฟ้องว่าบริษัทค้างค่าสัมปทานอยู่ แถมตัวเลขในบัญชีก็ยิ่งดูน่าสงสัยชอบกล เนื่องจากต้องมีการส่งภาษีเข้าท้องพระคลังแต่จากการตรวจสอบพบว่ามีการจ่ายภาษีไม่ครบจำนวน แน่แน่นอนว่าฝ่ายอังกฤษย่อมปฏิเสธข้อกล่าวหา จากกรณีนี้ผสมโรงไปกับข่าวลือต่างๆ ทำให้เรื่องราวก็เริ่มบานปลาย กรณีนี้บ้างก็เชื่อว่าเป็นแผนของพม่าเองที่อยากจะหาเรื่องริบเงินของบริษัทอังกฤษเข้าตัวเอง

ราชสำนักพม่าที่เป็นเหมือนเสือกระดาษ กองทัพก็ใช้ว่าจะเข้มแข็งยังลืบลดาปราชญ์ยัดเอาตำราพิชัยสงครามสมัยพระเจ้าบุเรงนองกันอยู่ ขณะที่โลกเขาพัฒนากันไปไหนต่อไหน อังกฤษที่จ้องจะเขมือบพม่าอยู่ตั้งแต่ต้นก็อาศัยโอกาสทองนี้เข้าล้อมพม่าตอนบน ล่องเรือรบมาจอดคุมเชิงที่บริเวณปากแม่น้ำ ส่งคณะทูตมาเจรจาแกมบังคับให้พระเจ้าธิบอยยอมรับข้อเสนอมากมายที่แสดงเป็นนัยว่าให้ยอมเป็นของอังกฤษเสียโดยดี แต่พระเจ้าธิบอยยังคงไว้ซึ่งพระเกียรติยศ ไม่ยอมรับข้อเสนออันนั้น กลับยอมสู้กับอังกฤษอย่างไว้วางใจ

ที่ว่าสู้อย่างไว้วางใจเพราะพระองค์เชื่อว่ากองทัพพม่ายังคงเกรียงไกรและมีแสนยานุภาพที่จะเอาชนะพวกฝรั่งได้ พระองค์อยู่แต่ในพระราชวังหาความสุขสำราญโดยไม่เคยรู้ว่าโลกภายนอกไปถึงไหนกันแล้ว ไหนจะมีบรรดาข้าราชการที่คอยสอพลอบวกแรงยุเข้าให้อีก โดยเฉพาะพระนางศุภยลัตที่เชื่อมั่นว่าพม่ายังคงเข้มแข็งอยู่ ดังนั้นการสู้อย่างไว้วางใจจึงเป็นการไว้วางใจอย่างไม่เจียมพระองค์

สู้ได้หรือไม่ได้ก็ต้องสู้ แต่พอสู้เข้าจริงๆ พม่าก็หน้าหงายเพราะจะเอาอะไรไปสู้กับกองทัพอังกฤษที่เขาเอาชนะมาได้ตั้งครึ่งโลกแล้ว ธงวิปลิวสไว ของกองทัพที่จัดแต่งอย่างสวยงามแตกกระเจิงเมื่อเจอบินใหญ่ของอังกฤษเข้าให้ จนพ่ายแพ้ยับเยินตั้งแต่ด่านแรกที่ปากแม่น้ำ กระนั้น

พวกข้าราชการสอพลอก็ยังไม่วายส่งข่าวเท็จมายังพระนครว่าเหตุการณ์เรียบร้อยดี อังกฤษมีแต่ราคาคุย กองทัพพม่าเอาชนะได้ กว่าที่พระเจ้าธิบอจะรู้สึกพระองค์ก็สายเสียแล้ว ท้าพอังกฤษรุกคืบเข้ามาจนใกล้ถึงซานพระนคร พระนางศุภยลัตเสด็จขึ้นหอคอยเพื่อทอดพระเนตรทัพอังกฤษว่ามาจริงหรือไม่ พอเห็นทัพเรืออังกฤษจอดที่ซานพระนครก็ทรงกันแสง ตีอกชกตัวฟุ่ฟู่มพายว่าวสวนมาถึงเสียแล้ว พระเจ้าธิบอจึงส่งคณะทูตมาเพื่อขอเจรจาสงบศึกโดยหวังว่าสงครามจะยุติและพระองค์จะยังทรงพระเกียรติยศในฐานะกษัตริย์แห่งพม่าเหมือนเช่นทุกครั้ง แต่ครั้งนี้อังกฤษเขยิบเท้าเดียว ยืนยันว่าพระเจ้าธิบอต้องยอมแพ้แต่โดยดี ส่วนชะตากรรมของพม่าจะเป็นอย่างไรต่อไปก็ขึ้นอยู่กับพิจารณาของกงสุลอังกฤษ

๑๑ วันเท่านั้น ทัพพม่ายืนสู้อยู่ได้เพียง ๑๑ วัน ก็แพ้อย่างราบคาบ พระเจ้าธิบอไม่มีทางเลือกใด ๆ นอกจากยินยอมตามข้อเสนอของอังกฤษ

วันที่ ๒๘ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๒๘ พลตรีเพรนเดอกาสต์ แม่ทัพอังกฤษนำขบวนนายทหารเข้าไปยังพระราชวังมณฑลทะเลย์เพื่อเข้าเฝ้าพระเจ้าธิบอ บัดนี้พระราชวังที่เคยยิ่งใหญ่แทบจะไม่เหลือข้าราชการบริวาร ผู้คนต่างอพยพหนีตายกันจ้าละหวั่น ททรัพย์สินมีค่าถูกหยิบฉวยอย่างไม่กลัวเกรง คงเหลือเพียงผู้ที่ยังคงจงรักภักดีเพียงหยิบมือหมอบอยู่เคียงข้างกษัตริย์และราชินีที่พวกเขารักจนถึงนาทีสุดท้าย

พระเจ้าธิบอและพระนางศุภยลัตยังคงมีความหวังว่าพลตรีเพรนเดอกาสต์จะยังมีเมตตา แต่ท่านนายพลทำลายความหวังนั้นเสีย โดยแจ้งให้ทราบว่าการกษัตริย์จะถูกเนรเทศไปยังอินเดียและถวายเป็นเวลา ๔๕ นาที ให้สำหรับเก็บฉลองพระองค์และทรัพย์สินส่วนพระองค์ แต่แทนที่อังกฤษจะ

ถวายความเคารพด้วยการนำเสด็จอย่างเป็นทางการด้วยวอหรือช้างทรง กลับหามพระเกียรติด้วยการเตรียมเพียงรถเทียมโคสองตัวไว้ให้เท่านั้น

วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๒๘ คือวันสุดท้ายที่มีสถาบัน กษัตริย์ในประเทศพม่า นับจากที่พระเจ้าธีบอประกาศยอมจำนนเพียงหนึ่ง วัน บัลลังก์แห่งราชวงศ์อลองพญาที่ยิ่งใหญ่ถูกปล่อยให้ว่างลง และคงวาง อยู่เช่นนั้นอย่างถาวรสืบมา เพียงไม่กี่เดือนให้หลัง คือในวันที่ ๑๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๕ มหาอาณาจักรอันยิ่งใหญ่แห่งสุวรรณภูมิก็ถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิอินเดีย

กษัตริย์แห่งพม่าเสด็จลี้ภัยมาประทับที่เมืองรัตนคีรี ในเขตปกครอง ของอินเดีย พระองค์ประทับอยู่ที่นั่นจนเสด็จสวรรคตเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๙ ส่วนพระนางศุภยลัตตินั้น ทางอังกฤษอนุญาตให้เสด็จกลับมาประทับที่พม่า ได้ในภายหลัง โดยเลี้ยงพระชนม์ชีพด้วยเงินที่อังกฤษจัดถวายเพียงเดือนละไม่กี่พันรูปี พระนางเสด็จสวรรคตเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๘

การสูญสิ้นของสถาบันกษัตริย์ทำให้ชาวพม่าเกิดความหวุ่นวิตก กษัตริย์คือเจ้าชีวิต ทรงอยู่ในฐานะผู้พิทักษ์สันติสุขของราชอาณาจักร เป็นพระผู้ อุปถัมภ์ค้ำชูพระพุทธศาสนา เมื่อสถาบันถูกล้มล้าง ชาวพม่าจึงอยู่ในอาการ หลงทาง เคว้งคว้างและสับสน เสมือนว่าโลกนี้ได้ดับสูญไปแล้ว ไม่เพียง สถานะทางการเมือง แต่วิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวพม่าทุกคนต้องเปลี่ยนแปลง ซึ่งแน่นอนว่าพวกเขายังไม่อาจทำใจรับสิ่งที่เกิดขึ้นนี้ได้

ดังนั้น ภายหลังจากที่ถูกอังกฤษเข้ายึดครอง แผ่นดินพม่าก็เกิด ความอลหม่านพอสมควร ที่แรกนั้นมีอังกฤษความคิดที่จะหาเจ้านายสัก พระองค์ขึ้นครองราชย์เป็นกษัตริย์หุ่นเชิดเพื่อคงความสงบเรียบร้อยเอาไว้ สักช่วงเวลานึง แต่ก็เปลี่ยนใจแล้วผนวกให้พม่ากลายเป็นดินแดนส่วนหนึ่งของจักรวรรดิอินเดีย กลายเป็นว่าพม่าอยู่ภายใต้อินเดียอีกทอดหนึ่ง ยิ่ง สร้างความเจ็บช้ำให้แก่คนพม่ามากยิ่งขึ้น จนเกิดการประท้วงและปฏิวัติโดย

กลุ่มกองโจรชาวพม่า แต่ก็ไม่ได้ก่อให้เกิดผลอะไรเพราะถูกอังกฤษเก็บกวาดจนเรียบ

กว่าที่พม่าจะสงบได้ก็ต้องใช้เวลานานพอสมควร ชาวพม่ามีได้แล้วเกรงบทลงโทษของอังกฤษแม้แต่น้อย ศักดิ์ศรีความเป็นพม่านั้นเข้มข้นเกินกว่าจะยอมก้มหัวให้คนนอกศาสนา แม้ว่าข้าหลวงใหญ่ประจำพม่าจะใช้มาตรการเด็ดขาดจัดการกับกลุ่มต่อต้าน เช่น หากพบว่าหมู่บ้านได้มีการซ่อนผู้กองกำลังก็จะใช้กำลังเข้าปราบปราม เผาจนวอดวายและห้ามสร้างขึ้นมาใหม่ มีการจับผู้ต้องสงสัยทั้งที่ผิดจริงและไม่จริงประหารกันไม่เว้นวันว่ากันว่าต้นไม้ตามรายทางในพม่ามีแต่ศพถูกแขวนประจาน ช่วงห้าปีแรกของการปกครองจึงเป็นช่วงเวลาแห่งการพิชิตของผู้รักชาติอย่างแท้จริง

เข้าสู่ปีที่หก ความวุ่นวายต่างๆ เริ่มซาลง อาจเพราะคนพม่าเริ่มอ่อนล้า หมดหนทางต่อสู้และเริ่มทำใจยอมรับความเป็นจริง ประกอบกับข้าราชการชาวอังกฤษเริ่มเห็นใจและมีท่าทีผ่อนปรน ระบบระเบียบการปกครองของอังกฤษที่นำเข้ามาใช้ดูเป็นแบบแผนและเป็นรูปธรรมมากกว่าในอดีต ชาวพม่าเริ่มหันมาสนใจและรู้สึกถึงการเปลี่ยนแปลงจนเปิดใจยอมรับมากขึ้น

ชาวพม่าจำเป็นต้องทำใจยอมรับความเปลี่ยนแปลง ความรุ่งเรืองแต่หนหลัง ความเป็นประเทศมหาอำนาจกลายเป็นอดีต ไม่มีเจ้าชีวิตของพวกเขาอีกต่อไป ถึงอย่างนั้นยังคงมีบางสิ่งพวกเขาไม่มีวันเปลี่ยน นั่นคือพุทธศาสนาที่พวกเขายังคงศรัทธา และวิถีชีวิตความเป็นพม่าที่ยังคงดำเนินต่อไป แต่ลึกๆ ในใจของชาวพม่าทุกคนยังคงถวิลหาเสรีภาพและเอกราชของแผ่นดินเกิด

มหาเจดีย์ชเวดากอง ถ่ายไว้โดยช่างภาพฝรั่ง (P. Klier) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๒๓
(ภาพจาก <http://www.luminous-lint.com>)

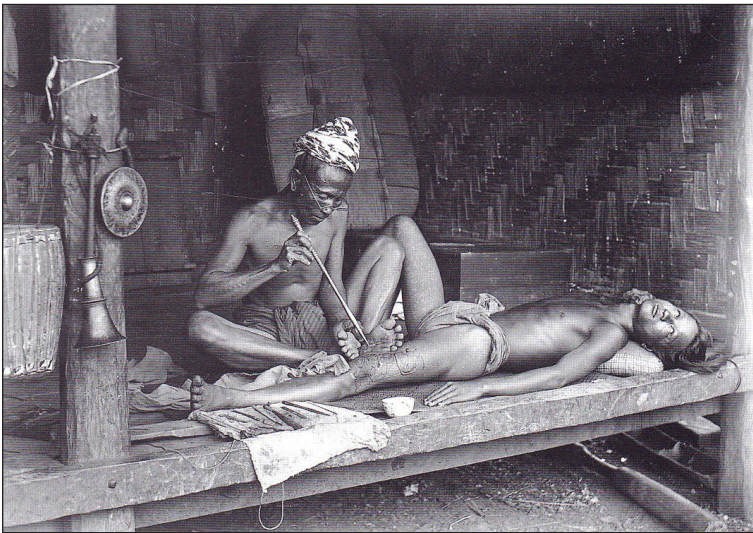
สิงห์คู่ บริเวณทางขึ้นมหาเจดีย์ชเวดากอง ถ่ายไว้โดยช่างภาพฝรั่ง (P. Klier) เมื่อ พ.ศ. ๒๔๓๓
(ภาพจาก <http://www.luminous-lint.com>)

การแต่งกายของสตรีชั้นสูงชาวพม่า ถ่ายโดยช่างภาพฝรั่ง ราว พ.ศ. ๒๔๑๓
(ภาพจาก <http://www.luminous-lint.com>)

สตรีในราชสำนักพม่า (ภาพจาก <http://www.luminous-lint.com>)

ผู้ชายชาวพม่ามีธรรมเนียมสักขาเพื่อแสดงความเป็นชายชาตรี
(ภาพจากหนังสือ Burma : Art and Archaeology)

พระสงฆ์พม่ากำลังศึกษาพระธรรม
(ภาพจากหนังสือ Burma : Art and Archaeology)

ช้างเผือกที่พระราชวังมณฑลเลย ได้รับการปฏิบัติราวกับเทพ
(ภาพจาก <http://www.luminous-lint.com>)

ภาพของนักโทษในคุกพม่า

(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

ชาวบ้านกำลังสานน้ำใส่ทหารอังกฤษในช่วงเทศกาลปีใหม่

(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

หญิงสาวชาวพม่ากำลังสูบบุหรี่ คนพม่าติดยาสูบอย่างหนักมาตั้งแต่สมัยโบราณ
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

พระเจ้าสีป่อ หรือ พระเจ้าสีป่อ กษัตริย์พม่าพระองค์สุดท้าย

พระเจ้าธีบอ พระนางศุภยลัต (กลาง) และพระเจ้าพี่นางเธอ
 ถ่ายไว้ราว พ.ศ. ๒๔๒๘ หรือก่อนหน้านี้นิดหน่อย (ภาพจาก <http://www.luminous-lint.com>)

พระราชวังมณฑลทะเลย์ ไม่ทราบเวลาที่บันทึก แต่น่าจะเป็นภายหลังที่เสียเอกราชให้อังกฤษแล้ว
 (ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

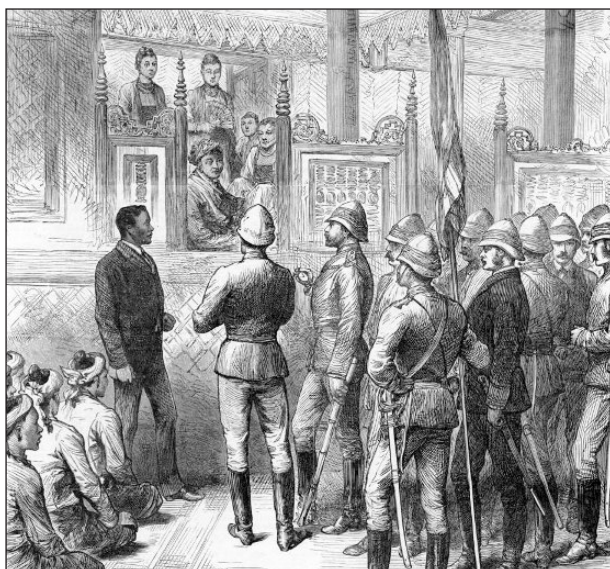
พระราชวังมณฑลพะลีย์ ไม่ทราบเวลาที่บันทึก (ภาพจาก British Library)

ทหารอังกฤษเตรียมปืนใหญ่เข้ารบกับพม่า (ภาพจาก วิกิพีเดีย)

คณะทูตพม่าที่เดินทางไปเจรจาการค้าที่กรุงปารีส ประเทศฝรั่งเศส

คณะนายทหารอังกฤษเข้าเฝ้าฯ พระเจ้าธีโปอ หลังยึดนครมณฑลตะเลยีได้สำเร็จ

ภาพเขียนแสดงเหตุการณ์ตอนที่พระเจ้าธีบอและพระนางศุภยลิตถูกคุมพระองค์โดยทหารอังกฤษ มีราษฎรพม่าจำนวนมากออกมารอดูเพราะไม่เคยให้เห็นกษัตริย์ของพวกเขาเอง

พระราชวังมัณฑะเลย์ ภายใต้การควบคุมของกองทัพอังกฤษ
(ภาพจาก British Library)

หอคอยแห่งพระราชวังมณฑลเชลย์ เชื่อว่าเป็นที่ที่พระนางสุภยลัดเสด็จมาทอดพระเนตรกองทัพอังกฤษ (ภาพจาก วิกิพีเดีย)

พม่าในปากสิงโต (ยุคแรก)

สมัยที่พม่ายังเป็นเอกราช ชาวต่างชาติที่เข้ามาทำมาหากินในพม่าต่างต้องยอมรับกฎเกณฑ์ทุกอย่างที่ถูกต้องไว้ เมื่อถึงคราวที่พวกเขาต้องมาปกครอง จึงไม่แปลกที่อังกฤษจะยกเอาระเบียบแบบแผนของตนมาใช้บนแผ่นดินพม่า แล้วยังให้เจ้าของแผ่นดินเดิมปฏิบัติตามอย่างไม่มีข้อโต้แย้งอีกด้วย

ภายหลังจากที่อังกฤษเข้ายึดครองกรุงมัณฑะเลย์ได้ก็นับว่าสามารถครองพม่าได้อย่างเบ็ดเสร็จทั้งประเทศ หลังจากที่เข้าครองพม่าตอนล่างอยู่นานกว่าสามทศวรรษ จนเมื่ออังกฤษปลดพระเจ้าธีบอออกจากราชบัลลังก์ ก็เกิดกบฏขึ้นหลายครั้งในพม่าตอนล่างที่ซึ่งอังกฤษคาดไม่ถึง เนื่องจากตกอยู่ใต้อาณัติของพวกเขามานาน

การก่อความวุ่นวายเกิดขึ้นในรูปแบบกองโจร ชาวพม่ารวมกลุ่มเป็นขบวนการตามหมู่บ้านต่าง ๆ เข้าโจมตีอังกฤษอย่างต่อเนื่อง แต่ก็เพียงกลุ่มกบฏเล็ก ๆ ที่ยังไม่อาจสร้างความสั่นสะเทือนให้กองทัพอังกฤษได้ อังกฤษเองก็มีได้นอนใจ トラบไคที่ยังไม่อาจปราบปรามให้ราบคาบได้ก็ยังมี อาจปกครองพม่าได้อย่างสงบเสียที

หนึ่งปีหลังจากยึดมัณฑะเลย์ อังกฤษเรียกตัว เซอร์เฟรเดอริค รอ

เบิร์ต ผู้บัญชาการทหารสูงสุดที่ประจำการในอินเดียเข้ามาประจำการในพม่า แทน และยังเคลื่อนกองกำลังทหารบางส่วนจากอินเดียเข้ามาเสริมในพม่า อีกจำนวนมาก กองทหารของเซอร์รอเบิร์ต ค่อย ๆ โจมตีขับไล่กลุ่มกบฏ ทางตอนใต้จน เจ้าฟ้าชเวโจบายู หัวหน้ากลุ่มกบฏต้องลี้ภัยออกจากพื้นที่ และหัวหน้ากลุ่มอื่น ๆ ก็ถูกสังหารลงทีละคน ๆ บ้างก็ยอมจำนนด้วยสู้ทหาร อังกฤษที่เหนือกว่าทั้งจำนวนและความทันสมัยของอาวุธไม่ได้

ทางพม่าตอนบนมีนายพลแพรนเดอกาสต์ ผู้ปลดพระเจ้าริบอง จากบัลลังก์คอยสั่งการให้จัดการพวกกบฏอย่างเด็ดขาดและรุนแรง ซึ่งก็นับว่าได้ผล แต่ถึงอย่างนั้นก็ยังมีความขัดทานจากนายทหารและนักการเมือง ข้างอังกฤษเองด้วยซ้ำว่านโยบายนี้รุนแรงเกินจำเป็น แต่สุดท้ายก็ไม่ได้มีการทำอะไรไปมากกว่านั้น การใช้กำลังเข้าปราบปรามทำให้อังกฤษเริ่มที่จะจัดระเบียบพม่าให้เข้าที่เข้าทางได้ง่ายดายและรวดเร็วมากยิ่งขึ้น

อังกฤษเริ่มเข้าปกครองพม่าโดยวางรากฐานจากหน่วยเล็ก ๆ โดยเริ่มตั้งเอาข้าราชการท้องถิ่นของพม่าเข้ามาเป็นพวก ให้ยอมอ่อนน้อมและ ยอมรับการบริหารแบบใหม่ อังกฤษฉลาดพอที่จะไม่ยกเลิกรูปแบบการ บริหารแบบเก่าแบบยกกระะบิ โครงสร้างหลัก ๆ ของชุมชนและอิทธิพลใน ท้องถิ่นยังคงมีอยู่ แต่อังกฤษใช้การโน้มน้าวด้วยผลประโยชน์เพื่อให้อการ บริหารเป็นไปตามที่พวกตนต้องการ

จากบันทึกที่มีนั้นสามารถแบ่งเรื่องราวพฤติกรรมของอังกฤษที่มีต่อ พม่าได้เป็นสองฝ่าย คือถ้าเป็นบันทึกจากฝั่งพม่าก็จะบอกให้อังกฤษนั้นเลว ร้ายและต่ำช้ามากในการปกครอง ไม่ว่าจะเป็นการใช้กำลังเข้ากดขี่ การเข้า มาตักตวงผลประโยชน์อย่างเห็นแก่ตัว ขณะที่ถ้าเป็นบันทึกจากฝั่งอังกฤษ หรือกระทั่งชาวยุโรปอื่น ๆ ก็จะบอกว่าการปกครองนั้นดำเนินไปอย่างละมุน ละม่อม มีการใช้กำลังบ้างเท่าที่จำเป็น ซึ่งก็เป็นธรรมดาของการบันทึก ประวัติศาสตร์ที่ย่อมจะมีความเอนเอียงอยู่บ้าง ดังนั้นผู้ศึกษาประวัติศาสตร์

จึงต้องพิจารณาให้ถี่ถ้วน

ศาสตราจารย์พิเศษ เสฐียร พันธงชัย ราชบัณฑิต ท่านได้วิเคราะห์เอาไว้ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ในหนังสือ ราชบัลลังก์พม่า ซึ่งเป็นความเห็นน่าสนใจและเป็นไปได้ค่อนข้างมาก ท่านวิเคราะห์ว่าในช่วงสงครามนั้น อังกฤษอาศัยพระมหาเจดีย์ชเวดากองเป็นตัวประกัน เหมือนที่เคยเล่าไว้ในตอนต้น ๆ ว่าทหารอังกฤษตั้งฐานที่มั่นโดยอาศัยพระมหาเจดีย์เป็นฉากหลัง คนพม่านั้นกลัวจะทำให้พระมหาเจดีย์พัง จึงขอยอมแพ้มากกว่า อันนั้นก็ส่วนหนึ่ง แต่ภายหลังจากที่อังกฤษเข้าครอบครองดินแดนปากแม่น้ำได้แล้วนี่สิ

อังกฤษน่าจะอ่านออกว่าปกครองแผ่นดินเปล่า ๆ ที่ไม่มีคนมันจะมีประโยชน์อะไร พระมหาเจดีย์นั้นเชื่อว่าจะมีผู้ศรัทธาเฉพาะชาวพม่า คนอินเดีย คนธิเบต ที่นับถือศาสนาพุทธเขาก็ศรัทธา เขาก็เดินทางมานมัสการกันอยู่ทุกบ่อเย เทียบกับยุคนี้ก็ไม่ต่างอะไรกับนักท่องเที่ยวที่แหกกันไปเที่ยวพม่า สิ่งที่ตามมาคือการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจ เม็ดเงินที่ไหลเข้ามาจากผู้แสวงบุญแต่ละปีนั้นมหาศาล เกิดรายได้ เกิดการจ้างงาน เมืองก็มีชีวิตชีวา ไม่ใช่แค่เมืองร้างเปล่า ๆ ในช่วงต้นนั้นคนพม่ายังคงเกรงกลัวอังกฤษ พวกนี้อพยพหนีไปอยู่ตอนบนเสียหมด

พอได้เข้ามาครอบครอง อังกฤษก็เริ่มบูรณะพระมหาเจดีย์ ตลอดจนฟื้นฟูสภาพบ้านเมือง ปรับปรุงการคมนาคมให้สะดวก ไม่เฉพาะในเขตพม่า แต่รวมไปถึงเส้นทางระหว่างประเทศด้วย คนพม่าที่อพยพไปทางตอนบนก็เชื่อว่าจะไปเจอชีวิตที่ดีกว่า เมื่อเห็นบ้านเกิดเมืองเก่าได้รับการฟื้นฟู เขาก็อยากกลับมาถิ่นเดิมของตนมากกว่า ยิ่งพระมหาเจดีย์ยังคงอยู่ ต่อให้มีคน

อังกฤษปกครองก็ไม่เห็นเป็นไร คือรักพระมหาเจดีย์มากกว่าว่ากันตรง ๆ

การปรับปรุงเส้นทางคมนาคมนั้นแน่นอนว่าเป็นการมองการณ์ไกลของอังกฤษ ประโยชน์สำหรับพวกตนนี่มาที่หนึ่งละ ไม่ว่าจะเป็นการขนส่งเสบียง เคลื่อนย้ายกำลังพลหรือกระทั่งการขนส่งสินค้า เป็นการจักระบบ Logistic ตามประสานยุโรปที่เป็นระเบียบกว่าแต่ก่อน คนพม่าก็พลอยได้ประโยชน์ไปด้วย จึงไม่แปลกที่พม่าตอนใต้จึงเจริญเอา ๆ

จนเมื่อสิ้นแผ่นดินทั้งหมดแล้ว ก็อาจจะยังคนพม่าบางส่วนที่ไม่ได้เห็นว่า เป็นเรื่องโลกแตก แน่แน่นอนว่าเกียรติภูมิของความเป็นพม่าและเอกราชของประเทศต้องสูญเสียไป แต่ชีวิตก็ยังต้องดำเนินต่อไปอยู่ดี ปัญหาที่เกิดขึ้นน่าจะมาจากราชสำนักมากกว่าจากราษฎร

อังกฤษเริ่มจักระบบการปกครองเสียใหม่โดยเริ่มจากการปกครองท้องถิ่น มีการยกเลิกดตำแหน่ง เมียวสุจี หรือตำแหน่งเจ้าเมือง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากษัตริย์ แม้จะไม่มีเงินเดือนประจำแต่จะมีรายได้จากการเก็บส่วนอากร ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ รวมถึงการกะเกณฑ์ไพร่พลแรงงาน ทำให้เจ้าเมืองกลายเป็นผู้มีอิทธิพลมากในระดับท้องถิ่น ยังคงเหลือเพียงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ส่วนการดูแลในระดับเขตหรือเมืองนั้น ข้าราชการชาวอังกฤษจะเป็นผู้ดูแล

สิ่งที่อังกฤษต้องการจากพม่าอย่างมากคือทรัพยากรธรรมชาติและเสบียง พม่าจึงกลายเป็นเหมือนตู้เย็นขนาดใหญ่สำหรับอังกฤษในการผลิตอาหารเลี้ยงอาณานิคม รวมถึงส่งขายเป็นสินค้าออกสำคัญ เรียกเม็ดเงินเข้ากระเป๋าอังกฤษจนแน่นตุง

อังกฤษใช้วิธีการขูดคลองเชื่อมแม่น้ำสายหลักในบริเวณตอนใต้ของประเทศ จากเดิมที่เป็นป่าที่บึงเนื่องจากคนพม่าไม่นิยมเพาะปลูกบริเวณนี้ เพราะน้ำทะเลหนุนขึ้นอยู่เสมอ อังกฤษก็ปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะแก่การเพาะปลูก แรงงานชาวพม่าที่เดิมเป็นแรงงานไพร่ของกษัตริย์ก็กลายเป็น

แรงงานอิสระเมื่อระบอบกษัตริย์ถูกยกเลิก คนกลุ่มนี้จึงเข้ามาจับจองพื้นที่ และกลายเป็นเกษตรกรเต็มตัว ทำหน้าที่สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจให้กับประเทศ

แม้ในช่วงแรกๆ การบุกเบิกพื้นที่อาจจะยากลำบากอยู่ไม่น้อย แต่เมื่อผ่านไปเพียง ๓-๔ ปี เมื่อสภาพพื้นที่และชาวพม่าเริ่มปรับตัวได้ ดินแดนตอนใต้ปากแม่น้ำก็กลายเป็นอู่อำนาจสำคัญ ไม่เพียงเลี้ยงปากท้องคนพม่าเท่านั้น แต่ยังเป็นแหล่งอาหารสำคัญของอินเดียและอังกฤษด้วย

ชาวพม่าได้ยึดมั่นในศาสนาอยู่ไม่นานนักก็เริ่มมีปัญหา ชาวนาที่เหนื่อยยากไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่ คนที่รับไปเต็มๆ คือชาวอังกฤษ รวมถึงชาวอินเดียที่เริ่มแห่กันเข้ามาในประเทศมากขึ้น โดยเข้ามาทำการค้าและปล่อยเงินกู้

ภาพแขกเดินเก็บเงินคงไม่ใช่มีเฉพาะในบ้านเราเท่านั้น น่าจะมีมาตั้งแต่สมัยโน้นเลยทีเดียว ชาวนาพม่าจำเป็นต้องปรับสภาพพื้นที่เพื่อทำกิน แต่ก็ต้องใช้เงินทุนอยู่มากโข รัฐบาลพม่าคงไม่ได้มีการรณรงค์ให้คนในประเทศรู้จักการออมเงินกระมัง จึงต้องหยิบยืมกู้หนี้ยืมสินมาจากแขกหน้าเลือด ครั้นจะไปกู้ธนาคารอังกฤษเขาก็ไม่ยอม เพราะไม่มีอะไรไปค้ำประกัน จะเอาที่ดินไปค้ำ นายแบงค์อังกฤษก็ไม่รับ เขาคงคิดว่าทำไมจะต้องรับประกันที่ดินที่เป็นของเขาเองด้วย เพราะอังกฤษถือว่าแผ่นดินพม่าคือแผ่นดินของอังกฤษ ชาวนาพม่าจึงต้องจำใจกู้จากแขกอินเดียในอัตราดอกเบี้ยที่สูงลิบ

อัตราดอกเบี้ยที่ชาวอินเดียตั้งขึ้นนี้ไม่ได้ถูกควบคุมจากรัฐบาลอังกฤษเลย เพราะอังกฤษมองว่าเมื่อสมยอมกันแล้วจะเข้าไปดูแลอีกทำไม ชาวนาพม่าก็กลัวลืมนำนาไป อังกฤษเข้าครอบครองตลาดค้าข้าว

ของพม่าทั่วประเทศ ส่วนชาวอินเดียกับจีนนั้นแบ่งผลประโยชน์กันในตลาดค้าปลีก คนที่ชวยคือเจ้าของประเทศนั้นไง

ในยุคสมัยนั้นพม่าคือประเทศผู้ส่งออกข้าวอันดับหนึ่งของโลก แต่คนพม่ากลับยังยากจน ขณะที่คนอังกฤษ คนอินเดีย กลับมั่งมีขึ้นเสียอย่างนั้น เป็นช่วงเวลาแห่งการกอบโกยของคนต่างชาติเสียจริง ๆ ชาวพม่ายังไม่สามารถปรับตัวกับระบบเศรษฐกิจแบบใหม่นี้ได้ ด้วยเพราะขาดความรู้และทุนรอน จึงตกเป็นเหยื่อของบรรดานายทุนทั้งหลาย ทั้งที่พม่าส่งออกข้าวมากมายแต่พื้นที่กว่าครึ่งหนึ่งนั้นไม่ได้เป็นของชาวพม่าหรือไม่ได้เป็นแล้ว กลายเป็นว่าคนพม่าเป็นเพียงชาวนารับจ้างที่ทำงานให้กับนายทุน

นอกจากปัญหาทางเศรษฐกิจแล้ว พม่าก็เริ่มมีปัญหาทางสังคมมากขึ้น โดยเฉพาะการอพยพเข้ามาของชาวอินเดียและชาวจีน จากเดิมที่ปัญหาชนกลุ่มน้อยก็มีมากพออยู่แล้ว การอพยพเข้ามาในพม่านั้นเป็นเพราะอังกฤษไม่ได้มีมาตรการในการควบคุม คนพม่าเองก็รู้สึกว่าแผ่นดินของพวกเขากลายเป็นพื้นที่สาธารณะที่ใครจะเข้าจะออกกันได้อย่างอิสระ เมื่อผู้คนมากขึ้นก็เริ่มเกิดปัญหาแรงงานตามมา คนที่อพยพเข้ามาก็แย่งงานของคนในพื้นที่ ทั้งงานในภาคการผลิตอย่างขนชั้นแรงงาน เกษตรกร งานช่าง หรืออาชีพเฉพาะทางอย่าง แพทย์ นักกฎหมาย เสมียน ประกอบกับอัตราการเพิ่มของประชากรพม่าเองก็ทวีขึ้นเรื่อย ๆ คงเพราะไม่มีสงครามแล้ว ครอบครัวยังได้อยู่กันพร้อมหน้า เมื่อว่างหนักเข้าก็ผลิตลูกกันตึกว่า

เมื่อคนมากขึ้นแต่อาชีพมีจำกัดก็เริ่มยุ่งยาก อังกฤษไม่ได้ป้องกันการทะลักเข้ามาของแรงงานอินเดียทั้งที่ควรจะทำ เพราะอังกฤษเห็นว่าพม่าเป็นส่วนหนึ่งของอาณานิคมอินเดีย ดังนั้นการเดินทางย้ายถิ่นก็เป็นสิทธิ์ที่คนอินเดียพึงจะกระทำได้ ขณะเดียวกันก็ต้องพิจารณาถึงอุปนิสัยดั้งเดิมของคนพม่าเองด้วย คนพม่าโดยส่วนใหญ่เป็นเกษตรกร ทำงานกันตามฤดู เมื่อเก็บเกี่ยวเสร็จก็จะว่างในช่วงฤดูแล้ง เมื่อยุคสมัยเปลี่ยนไปแต่คนพม่ายังปรับ

ตัวไม่ได้ จึงตกเป็นเบี้ยรองบ่อนให้กับแรงงานจากอินเดียและจีน

จะเพราะการละเลยของอังกฤษหรือเพราะคนพม่าที่ปรับตัวไม่ทันเองก็ตามแต่ ทำให้คนพม่าค่อนข้างมีความรู้สึกในแง่ลบกับชาวต่างชาติ อันนี้ไม่ได้หมายความว่า เป็นกันทุกคนนะครับ แต่ภาพรวมแล้วคงไม่มีใครชอบใจนักหรอกที่ถูกคนอื่นเข้ามายึดอาชีพหรือมาแย่งผลประโยชน์บนแผ่นดินของตัวเอง ประกอบกับเมื่อมีเรื่องเชื้อชาติเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย แอบถามชาวพม่าในปัจจุบัน เขาก็ยังมีความรู้สึกไม่ค่อยดีกับพวกแขกอินเดียอยู่ นะครับ แล้วตอนนี้ก็เจอปัญหาการเข้ามาของชาวมุสลิมเพิ่มขึ้นไปอีก จนเกิดปัญหาความรุนแรงขึ้นในพม่าหลายต่อหลายหน

แม้ว่าการปกครองของอังกฤษในช่วงแรก ๆ จะสร้างความพอใจให้คนพม่า เพราะมีระบบการปกครองที่เป็นแบบเป็นแผน ดูมีความยุติธรรมมากกว่าในสมัยก่อน แต่ความยุติธรรมที่ว่านี้ก็แค่ดูเหมือนว่าจะดี เพราะสุดท้ายแล้วอังกฤษก็มองพม่าว่าเป็นเมืองขึ้น จะย้ายอย่างไรก็ได้ตามสะดวก

ข้อดีประการหนึ่งที่ผมนึกถึงก็คืออังกฤษส่งเสริมเรื่องการศึกษา แม้ว่าจะมีการหวังผลทางศาสนาแอบแฝงอยู่ก็ตาม เนื่องจากการเผยแผ่ศาสนาคริสต์นั้นนับเป็นหน้าที่สำคัญประการหนึ่ง แต่ก็คงยากที่จะดึงชาวพม่าออกจากพุทธศาสนาที่ยังรากลึกมานานเป็นพันปี จากเดิมที่วัดคือศูนย์กลางความรู้ในทางโลกและทางธรรมเพียงแห่งเดียวสำหรับชาวพม่า ก็ถูกลดทอนความสำคัญลงไปเมื่ออังกฤษเปิดโรงเรียนรัฐและโรงเรียนของมิชชันนารีขึ้น ข้อดีของโรงเรียนเหล่านี้คือมุ่งให้ความรู้แก่เยาวชนพม่าสำหรับประกอบสัมมาอาชีพที่ใช้ได้จริงในสังคมยุคใหม่ การเรียนในวัดไม่สามารถใช้เลี้ยงชีพได้จริง แต่วัดก็ยังเป็นที่พึ่งทางการศึกษาสำหรับเยาวชนที่ไม่มี

ทุนทรัพย์ เพราะการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐนั้นต้องเสียค่าธรรมเนียม แม้จะเล็กน้อยมากแต่สำหรับคนพม่าโดยส่วนใหญ่ก็ยิ่งถือว่าหนักหนาอยู่ เมื่อเทียบกับการเรียนที่วัดที่ไม่เสียเงินเลย ถึงอย่างนั้นเพื่ออนาคตที่มั่นคง คนพม่าจึงยอมกัดฟันส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐให้ได้

แต่ข้อเสียของการเรียนในโรงเรียนรัฐคือสร้างความห่างเหินกับพุทธศาสนา เด็กน้อยไม่อาจซาบซึ้งในพระธรรมได้เหมือนสมัยก่อน แม้พวกเขาจะไม่ได้หันไปนับถือคริสต์ตามความตั้งใจของอังกฤษ แต่ระยะห่างของพุทธศาสนากับเด็ก ๆ ก็ทำให้ผู้ปกครองเริ่มวิตกอยู่บ้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับศิษย์ในโรงเรียนรัฐก็มีปัญหา ครูทำหน้าที่สอนหนังสือเสมือนเป็นงานรับจ้าง โดยที่ไม่ได้ผูกพันเหมือนการเรียนกับพระสงฆ์ สอนเสร็จก็เป็นอันจบ ไม่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน อีกทั้งยังปรากฏว่ามีการปฏิบัติต่อกันอย่างเหลือมลัระหว่างนักเรียนที่นับถือศาสนาคริสต์กับพุทธ จนเกิดความขัดแย้งขึ้นหลายต่อหลายครั้ง พาลไปถึงการก่อหวอดประท้วงและนัดหยุดเรียน

ถึงอย่างนั้นคนพม่าที่พอจะมีทรัพย์ก็พยายามส่งเสียให้บุตรหลานของตนร่ำเรียนสูง ๆ โดยส่งมาเรียนในย่างกุ้ง อินเดียน หรือกระทั่งทุ่มทุนส่งไปเรียนที่ลอนดอน เพราะโอกาสในการเข้ารับราชการนั้นมีมาก ข้าราชการกลายเป็นงานที่มีเกียรติและรายได้งาม หนุ่มสาวชาวพม่าจึงขนขวายหาทางเข้ารับราชการมากขึ้น

แต่การปฏิบัติต่อคนพม่าอย่างไม่เท่าเทียมยังปรากฏให้เห็นอยู่ แม้ว่าอังกฤษจะเปิดโอกาสให้คนพม่าเข้ารับราชการได้ แต่ก็ยังได้รับการปฏิบัติเสมือนเป็นพลเมืองชั้นสอง ข้าราชการพม่าที่อังกฤษแต่งตั้งนั้นไม่ได้มีอำนาจสิทธิ์ขาดใด ๆ กระทั่งการปกครองในระดับท้องถิ่น ข้าราชการพม่าเริ่มไม่พอใจที่เห็นว่าพวกตนได้รับเงินเดือนและสิทธิพิเศษที่ดียิ่งกว่าชาวอังกฤษที่ทำงานในตำแหน่งเดียวกัน เว้นเสียแต่จะไม่รับราชการและหันมาประกอบ

อาชีพอิสระที่ดูมีเกียรติอย่างทนายความ ซึ่งก็ต้องเป็นคนที่มั่งเงินเท่านั้น

นอกเหนือจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่แล้ว ชาวพม่ายังรู้สึกว่าการบูชาของพวกเขาก็ไม่ได้รับความดูแลและให้การสนับสนุนจากอังกฤษเท่าที่ควร แม้ว่าอังกฤษจะให้อิสระในการนับถือศาสนาแก่ชาวพม่า แต่อังกฤษก็ไม่เคยให้ความสำคัญกับพุทธศาสนา ปล่อยให้คณะสงฆ์ดูแลกันเอง ทำให้เกิดความยุ่งยากขึ้นตามมาภายหลัง

ในอดีตนั้นกษัตริย์จะทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก แม้ว่ากษัตริย์บางพระองค์อาจจะไม่ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรม แต่ความเป็นผู้อุปถัมภ์ค้ำจุนพระพุทธศาสนานั้นเป็นภาระกิจสำคัญที่แทบจะไม่มีพระองค์ใดละเลย บางพระองค์กลับทุ่มเทในทางนี้จนเกินพอดีเสียด้วยซ้ำ คราวที่เกิดความวุ่นวายในหมู่สงฆ์หรือเมื่อเกิดวิกฤตศรัทธาในแง่ใดก็ตามแต่ ก็ได้พระมหากษัตริย์เป็นผู้ยื่นมือเข้ามาจัดการ ไม่ว่าจะป็นกิจการใดในพุทธศาสนา หากมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นเจ้าภาพก็เป็นอันสิ้นปัญหา แต่พม่าไม่มีกษัตริย์อีกต่อไปแล้ว ใครล่ะจะเป็นเสาหลักในการค้ำชูพุทธศาสนา

ในธรรมเนียมโบราณนั้นพระมหากษัตริย์จะเป็นผู้แต่งตั้งพระสังฆราช หรือผู้นำคณะสงฆ์ในพม่า ถ้ายังจำกันได้ ในหลายยุคหลายสมัยพระมหากษัตริย์บางพระองค์ก็เข้ามาอยู่ม่วมยามในกิจการของสงฆ์อยู่เนือง ๆ แต่ก็ด้วยเพราะการที่พระองค์เป็นเจ้าของชีวิต แม้กระทั่งในหมู่พระสงฆ์ก็ไม่เว้นอีกทั้งการทรงเป็นอัครศาสนูปถัมภก จึงถือเป็นหน้าที่ในการดูแลพระพุทธศาสนา แม้บางครั้งออกจะเกินเลยไปบ้างก็ตามที เมื่อไม่มีสถาบันกษัตริย์แล้ว จึงไม่มีใครดำเนินการแต่งตั้งพระสังฆราช ตำแหน่งผู้นำสงฆ์ในพม่าจึงขาดตอนในบางช่วงเวลา

อังกฤษไม่ขอเข้ามายุ่งเกี่ยวกับกิจการใด ๆ ของสงฆ์ เนื่องจากอังกฤษประกาศให้อิสระในการเลือกนับถือศาสนาอยู่แล้ว และก็ชัดเจนด้วยว่าพวกเขาพยายามเผยแพร่ศาสนาคริสต์มากกว่า การให้เสรีภาพทางศาสนา

จึงหมายถึงว่าอังกฤษจะไม่เข้ามาข้องเกี่ยวกับศาสนจักรในพหฺมา กระทั่งการทำนุบำรุงวัดวาอาราม เมื่อพุทธศาสนาถูกละเลยและปล่อยคว้าง ก็เกิดความแตกแยกในหมู่สงฆ์ และสร้างความไม่พอใจให้กับพุทธศาสนิกชนชาวพหฺมา

ความไม่พอใจเรื่องศาสนานี้ก่อให้เกิดความวุ่นวายตามมาภายหลังอย่างที่อังกฤษก็คาดไม่ถึง โดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำ เพราะเมื่อผู้นำสังคมดั้งเดิมคือกษัตริย์ถูกทำลายไป พระซึ่งแต่ในอดีตเป็นผู้นำทางอ้อมทางด้านจิตใจก็กลายเป็นกลุ่มบุคคลเดียวที่เหลืออยู่ ชาวพหฺมาจึงหันมาให้ความศรัทธาและเชื่อมั่นในพระสงฆ์ยิ่งกว่าแต่ก่อน พระสงฆ์จึงมีบทบาทสำคัญในการแสดงการต่อต้านและความไม่พอใจที่มีต่อการปกครองของอังกฤษ โดยเริ่มต้นด้วยประเด็นทางศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม จนลุกลามเป็นประเด็นทางการเมืองในเวลาต่อมา

หากยังจำเรื่องกฎเกณฑ์การห้ามสวมรองเท้าเข้าวัดของชาวพหฺมาได้อยู่ มันจะไม่เป็นเรื่องเลียด้าชาวตะวันตกเปิดใจยอมรับธรรมเนียมของเจ้าของประเทศ อันนี้ต้องวิพากษ์กันตรงๆ ว่าเพราะชาวตะวันตกถือดีว่าตัวเหนือกว่าคนพหฺมาด้วยตรรกะใดก็ไม่ทราบได้ พวกฝรั่งมักจะคิดเช่นนี้กับทุกดินแดนใหม่ที่พวกเขาไปเหยียบย่ำทั้งที่ดินแดนนั้นอาจจะจะมีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่าตัวเองเสียด้วยซ้ำ

เรื่องข้อห้ามการสวมรองเท้าเข้าวัดหรือเขตพระราชฐานในพหฺมานั้นมีมานานมาน ฝรั่งหัวทองที่เข้ามาในพหฺมายุคแรก ๆ ก็เห็นจะทำตามกันดี เพราะความจริงแล้วก็ไม่ใช่ว่าจะเป็นเรื่องเหลือปากว่าแรง อย่าลืมนะว่าฝรั่งไม่เข้าวัดพุทธ ดังนั้นจะสวมหรือถอดรองเท้าในวัดก็ไม่เดือดร้อน ส่วนการเข้าเฝ้าพระเจ้า

แผ่นดินหรือเข้าไปติดต่อราชการในเขตพระราชฐานนั้น ปีหนึ่ง ๆ จะทำกันสักกี่หนเชียว จึงไม่เห็นจะเป็นเรื่องเดือดร้อนอันใด ทิฐิและความทะนงตนจึงน่าจะเป็นเหตุผลสำคัญ ที่ฝรั่งบ่นว่าเป็นธรรมเนียมที่ล้าหลังและไม่ให้เกียรติ ก็ไม่ทราบว่ามีคนไม่ให้เกียรติตรงไหน ถ้าบังคับให้คนพม่าสวมรองเท้ายามที่ไปเข้าเฝ้าควินของเขา แบบนี้จะเรียกว่าไม่ให้เกียรติบ้างได้ไหม บ้านใครก็บ้านมัน การปฏิบัติตามธรรมเนียมของเจ้าบ้านจึงน่าจะเหมาะสมที่สุด

ที่ว่ามายืดยาวนี้เพราะเห็นว่าเรื่องเล็ก ๆ อย่างการถอดรองเท้านี้กลายเป็นจุดเริ่มต้นหนึ่งของขบวนการปฏิวัติอังกฤษเลยทีเดียว

สมัยที่อาณาจักรพม่ายังเป็นมหาอำนาจนั้น เรื่องการถอดรองเท้านี้เป็นข้อห้ามที่ไม่มีการผ่อนปรน จะเริ่มมีการผ่อนปรนบ้างเอาในยุคลหลัง ถึงอย่างนั้นเวลาเข้าในเขตพระราชฐานก็ยังต้องถอดอยู่ดี เพียงแต่ราชสำนักก็อุตสาห์พุ่มไว้ให้ฝรั่งเดิน จะได้ไม่บ่นว่าร้อนหรือไม่สะอาดอีก อย่างในสมัยพระเจ้ามินดงที่ถือว่ามีการปฏิรูปประเทศมากพอสมควร แต่ฝรั่งก็ยังแอบบ่นอีกอยู่ดีว่าป่าเถื่อนเหลือเกิน พระเจ้าแผ่นดินพม่าเองก็เคยตัดรำคาญด้วยการตัดสัมพันธ์กับฝรั่งอยู่หลายครั้ง ฝรั่งก็ทำเป็นอนไปอย่างนั้นเพราะอย่างไรเสียถ้าอยากจะทำการค้าในพม่าก็ต้องขอพระบรมราชานุญาตอยู่ดี ไป ๆ มา ๆ พม่าก็ยอมฟื้นฟูสัมพันธ์ ฝรั่งก็ยอมถอดรองเท้าเฝ้า เป็นอย่างนี้หลายคราว

จนเมื่ออังกฤษยึดพม่าได้เต็ม ๆ ก็สวมรองเท้าเข้าวังด้วยความว่าเรื่องอย่างตอนที่เข้าเฝ้าพระเจ้าริบอในช่วงสงครามแตกหัก นายพลอังกฤษก็สวมรองเท้าสพายดาบเต็มยศเข้าเฝ้าหน้าตาเฉย คนชนะทำอะไรก็ไม่ผิด และยังเป็นการหยามพระเกียรติเสียอีกด้วย

เรื่องถอดรองเท้าเข้าวัดจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนาซึ่งย่อมมีพระสงฆ์เข้ามาเกี่ยวข้อง พุทธศาสนาเริ่มไม่เป็นระเบียบตามที่เล่าไว้ตอนต้น หลังเข้ายึดครองพม่าได้ยี่สิบปีเศษ พระสงฆ์พม่ากับประชาชนบางส่วนเริ่มคิดว่า

สมควรจะต้องทำอะไรบางอย่างเสียแล้ว ประกอบกับคนหนุ่มสาวชาวพม่า หัวปฏิรูปที่ได้รับการศึกษามีแนวโน้มในการสร้างค่านิยมรักชาติ จึงร่วมกันก่อตั้งองค์กรเล็กๆ ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๔๙ ชื่อว่า สมาคมยุวพุทธพม่า หรือ Young Men Buddhist Association : YMBA คล้ายกับสมาคม YMCA ของตะวันตก เป็นการแสดงพลังของคนพม่ารุ่นใหม่เป็นครั้งแรกหลังจากสูญเสียเอกราช

สมาคมยุวพุทธพม่า กลายเป็นแกนนำของขบวนการชาตินิยมในพม่าด้วยประเด็นทางศาสนาและวัฒนธรรม ไม่นานนักสมาคมก็เริ่มแผ่ขยายสาขาไปทั่วประเทศ และเริ่มมีอิทธิพลกดดันอังกฤษในการมอบเงินช่วยเหลือกิจการของสมาคม โดยเฉพาะการก่อตั้งโรงเรียนสอนพุทธศาสนา เนื่องจากถือว่าเป็นสมาคมที่จัดตั้งขึ้นถูกต้องตามกฎหมาย อีกทั้งอังกฤษเองก็ประกาศชัดเจนเรื่องเสรีภาพและความเสมอภาคทางศาสนา อังกฤษเองก็ยังจ่ายเงินช่วยเหลือโรงเรียนคริสต์ทั่วประเทศ ดังนั้นก็ต้องจ่ายให้โรงเรียนพุทธด้วยเช่นกัน

กิจกรรมที่ถือว่าประสบความสำเร็จของสมาคมยุวพุทธพม่าคือการต่อต้านการสวมรองเท้าเข้าวัดของชาวต่างชาติ ที่จริงฝรั่งเองก็คงมีทั้งที่ยอมรับธรรมเนียมดั้งเดิมกับฝรั่งนิสัยไม่ดีที่ถือเอาว่าเป็นเจ้านาย จะสวมรองเท้าเข้าวัดใครจะทำไม คนพม่าจึงไม่ชอบใจและเกิดการต่อต้านขึ้น เรียกขานกันว่า กบฏเกือก เรียกร้องให้ชาวต่างชาติเคารพต่อธรรมเนียมปฏิบัติของชาวพม่า ผลคือชาวต่างชาติต้องยอมรับและปฏิบัติตาม นับเป็นชัยชนะที่สำคัญของสมาคมและเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีสำหรับการสร้างแนวคิดชาตินิยม แต่ที่ต้องไม่ลืมว่าฝรั่งไม่เดือดร้อนอะไรนัก ไม่เข้าวัดก็ไม่เห็นเป็นไรอยู่ดี

ถึงอย่างนั้นก็ดี ชัยชนะเล็กๆ ครั้งนี้เป็นจุดเริ่มต้นความเชื่อมั่นของคนรุ่นใหม่ที่มองว่าพวกเขายังคงเป็นเจ้าของแผ่นดิน แม้จะเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ แต่ก็เชื่อว่าอังกฤษจะควบคุมชีวิตของพวกเขาได้ จากที่สมาคมดำเนินกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมในยุคแรก ก็เริ่มมีแนวคิดชาตินิยม

และการเมืองเพิ่มขึ้น และจากสาขาที่มีอยู่ทั่วประเทศก็ทำให้แนวคิดเหล่านี้
กระจายไปสู่คนพม่าผู้รักชาติจนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเวลาต่อมา

ชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยถูกเกณฑ์ไปใช้แรงงาน
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

พม่าในปากสิงโต (ยุคปฏิวัติ)

ขณะที่ชาวพม่ากำลังลี้ภัยกับการอยู่ภายใต้กรงเล็บของพญาสิงโตเพื่อนบ้านใกล้เคียงก็กำลังลี้ภัยไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน อดีตดินแดนที่อาณาจักรอันรุ่งเรืองเคยครอบครองตั้งแต่สมัยพุทธกาลเรื่องอำนาจอย่างบริเวณฝั่งตะวันออกของอินโดจีน ก็ถูกฝรั่งเศสรุกคืบมากลืนกินด้วยเช่นกัน

ปี พ.ศ. ๒๓๙๘ ฝรั่งเศสบุกยึดอ่าวตังเกี๋ยได้สำเร็จ และยังรุกคืบโจมตีจนครอบครองดินแดนฝั่งตะวันออกของเอเชียอาคเนย์ได้ทั้งหมด ก่อตั้งเป็น สหภาพอินโดจีน ในระยะเวลาใกล้เคียงกับที่อังกฤษเข้ายึดครองพม่า หากยังจำกันได้ฝรั่งเศสก็เคยมีเป้าหมายที่จะครองพม่าอยู่เหมือนกัน แต่ติดอยู่ที่มีอังกฤษเป็นก้างชิ้นใหญ่ขวางคอกอยู่ ดังนั้นสภาพความเป็นอยู่และอุดมการณ์ของประชาชนที่ตกเป็นเบี้ยล่างของฝรั่งเศสตะวันตกจึงมีความคล้ายคลึงกัน คือใฝ่หาสันติภาพและความรุ่งเรืองในอดีต รวมถึงความรังเกียจและชิงชังชาวต่างชาติ

ถึงจะชิงชังอย่างไรแต่คนพม่าก็ต้องยอมรับว่าฝรั่งเศสหัวทองยังคงล้ำหน้าพวกเขา คนผิวขาวเป็นชนชาติที่ยิ่งใหญ่ อาจเพราะถูกปกครองและด้วยวิถีชีวิตที่ดูหรูหรา อีกทั้งพม่าในช่วงก่อนที่จะเสียเอกราชยังถูกครอบงำด้วยแนวคิดแบบโบราณ ล้าหลัง ปิดประเทศ ไม่สนใจโลกภายนอก จึงไม่น่า

แปลกที่ประชาชนชาวพม่าจะคิดไปเองว่าตนด้อยกว่าคนผิวขาว จนเมื่อเกิด สงครามโลกครั้งที่ ๑ ขึ้น ในปี พ.ศ. ๒๔๕๗ คนพม่าก็เริ่มเปลี่ยนทัศนคติใหม่ อังกฤษเกณฑ์แรงงานชาวพม่ากว่าแปดพันคนไปทำงานยังต่างแดน พวกเขา ได้พบกับความเลวร้ายของสงครามยุคใหม่ และพบว่าคนผิวขาวไม่ได้ดีวิไลซ์ ไปกว่าพวกเขา สงครามโลกครั้งที่ ๑ ยังเป็นการปลุกจิตสำนึกและมีอิทธิพล ต่อขบวนการชาตินิยมอย่างมาก

เมื่อชาวอินเดียถูกอังกฤษเกณฑ์ไปใช้แรงงานและเป็นทหารร่วมรบ ในสงครามโลกครั้งที่ ๑ รัฐบาลอังกฤษจึงพยายามเอาใจด้วยการให้สัญญาว่า จะให้อินเดียปกครองตนเอง ชาวนี้สร้างความหวังให้กับชาวพม่าเช่นกัน แต่ อังกฤษก็ยังไม่ยอมปล่อยให้พม่าปกครองตนเองอยู่ดีเพราะมองว่าพม่ายังล้า หลัง คนพม่าส่วนใหญ่ยังขาดการศึกษาที่เพียงพอ ซึ่งสร้างความไม่พอใจให้ ชาวพม่าเป็นอย่างมาก

ความจริงแล้วอังกฤษเองก็เชื่อว่าจะปล่อยให้อินเดียปกครองตนเอง ตามที่ให้คำมั่นไว้ เพราะกว่าอินเดียจะเป็นอิสระอย่างสมบูรณ์ได้ก็ต้องรอจ จนถึงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ดังนั้นความหวังในการเป็นอิสระของพม่าก็ เป็นเพียงแค่ความฝันต่อไป

ได้เคยเกริ่นไว้เมื่อบทที่แล้วว่าการที่อังกฤษเข้ามาปกครองพมานั้น ยังคงมีความดีอยู่บ้างตรงที่เปิดกว้างทางการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษา แบบสากลที่สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริง ๆ แทนการรำเรียนจากวัดเหมือน ในสมัยโบราณ ปี พ.ศ. ๒๔๒๑ ได้มีการก่อตั้ง มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ขึ้นที่เมือง ย่างกุ้ง และได้กลายเป็นรากฐานสำคัญของการศึกษายุคใหม่ของพม่ามา จนถึงปัจจุบัน การเปิดมหาวิทยาลัยในครั้งนั้นเปรียบเสมือนการเปิดโลกทัศน์

ทางการศึกษาให้แก่ชาวพม่า ขณะที่พม่าตอนบนยังคงคร่ำครึกับแนวคิดแบบเก่าที่ยังคิดว่าพม่าเป็นศูนย์กลางของจักรวาลและยังไม่เปิดใจรับวิทยาการใหม่ๆ มหาวิทยาลัยอย่างกั๋งนี้เองที่ต่อมาได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของขบวนการกู้ชาติที่อังกฤษเองก็อาจไม่ได้นึกถึง

ในช่วงแรกๆ กิจการของมหาวิทยาลัยอย่างกั๋งก็เชื่อว่าจะราบรื่น แม้จะอยู่ในเมืองอย่างกั๋งแต่ก็เป็นเพียงมหาวิทยาลัยสาขาที่แตกแขนงมาจากมหาวิทยาลัยกัลกัตตา เสรีภาพทางการศึกษายังไม่เป็นรูปธรรมชัดเจน เมื่อเกิดการประท้วงเรียกร้องเอกราชในกัลกัตตา ทำให้ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่เชื่อมมาถึงเมืองอย่างกั๋ง อังกฤษจึงจับแยกทั้งสองมหาวิทยาลัยออกจากกันโดยหวังว่าจะได้กุมการบริหารแบบเบ็ดเสร็จในมหาวิทยาลัยอย่างกั๋ง เพื่อจะได้ไม่เกิดความวุ่นวายเหมือนในกัลกัตตา แต่สมาชิกสมาคมมหาวิทยาลัยกลับไม่มีชาวพม่าเลยสักคนเดียว สร้างความไม่พอใจให้นักศึกษาจนเกิดการประท้วงและนัดหยุดเรียน

กรณีกฎเกือกโดยสมาคมยิวพุทธพม่า (YMBA) ที่ประสบความสำเร็จ คือโมเดลสำคัญที่แสดงให้เห็นว่าเสียงของชาวพม่ายังคงมีพลังหาร่วมมือกัน แต่การเคลื่อนไหวเรียกร้องทางศาสนาและวัฒนธรรมไม่เพียงพอเสียแล้ว ปี พ.ศ. ๒๔๖๓ จึงได้มีการประกาศยุบสมาคมยิวพุทธพม่าและจัดตั้งสมาคมใหม่คือ General Council Burmese Association : GCBA เป็นการประกาศเจตนารมณ์ที่ต่างออกไปจากเดิมเมื่อเปลี่ยนจาก Buddhist เป็น Burmese ในความหมายของชนชาติและชาตินิยม เน้นการปฏิบัติการทางการเมืองโดยตรง สมาชิกของสมาคมจึงขยายวงกว้างออกไปมากยิ่งขึ้น

ไม่เพียงเฉพาะวงการการศึกษาของคนหนุ่มสาวเท่านั้น ในหมู่พระสงฆ์ก็เริ่มมีการเคลื่อนไหว ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างน่าพอใจ พระสงฆ์เข้ามามีบทบาททางการเมืองในยุคนี้เอง เกิดพระสงฆ์ที่เป็นแกนนำเคลื่อนไหวทางการเมืองที่มีชื่อเสียงรูปหนึ่งคือ พระอุอุตมะ ที่มีแนวคิดที่ว่าควรหลุดพ้น

ในทางธรรมนั้นจะไม่มีทางเกิดขึ้นได้หากไร้อิสระในทางโลก เป็นการนำเอา พุทธศาสนา มาเชื่อมโยงกับการเมืองอย่างมีนัยสำคัญ กลายเป็นการประกาศว่าพระสงฆ์มีความชอบธรรมในการเข้าร่วมขบวนการกู้ชาติด้วยเช่นกัน จนอาจจะกลายเป็นวัฒนธรรมของพม่าที่พระสงฆ์สามารถเข้ามามีส่วนทางการเมืองได้แม้จะไม่มีบัญญัติไว้ในพระวินัยก็ตาม

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ พม่าก็เกิดสมาคคมหรือองค์กรอิสระขึ้นมากมาย ด้วยแนวคิดชาตินิยมที่มุ่งหวังจะผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคม โดยเฉพาะการเรียกร้องอิสระจากการปกครองของอังกฤษ การเกิดขึ้นของสมาคคมต่าง ๆ เหล่านี้ ส่วนหนึ่งมาจากคนหนุ่มสาวชาวพม่ารุ่นใหม่ที่ได้รับการศึกษาดี มีแนวคิดก้าวหน้ามากกว่ากลุ่มผู้นำเก่าที่ยังคงยึดมั่นกับแนวคิดอนุรักษนิยม กลุ่มเก่านั้นยังคงฝังแน่นกับความพยายามเรียกร้องเอกราชเพื่อที่จะนำพม่ากลับสู่ความเป็นมหาอำนาจแบบพุกาม อังวะ หงสาวดี มัณฑะเลย์ แต่คนหนุ่มสาวกลับมองไปข้างหน้าโดยมีชาติที่เจริญแล้วเป็นต้นแบบมากกว่า

หลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ อังกฤษเริ่มปกครองอาณานิคมอินเดีย และพม่าได้ลำบากขึ้นทุกที โดยเฉพาะกับอินเดียที่ได้สัญญาไว้ว่าจะยอมยกอำนาจปกครองตนเองให้ ซึ่งพม่าก็เห็นว่าพวกเขาก็น่าจะได้สิทธิ์นั้นด้วยเช่นกัน ปี พ.ศ. ๒๔๖๖ อังกฤษยินยอมให้พม่าจัดตั้งรัฐบาลของตนเองได้แต่ก็ยังอยู่ภายใต้การควบคุมของอังกฤษ คือจัดตั้งเป็นรัฐบาลคู่ร่วมกับบริหารประเทศ วิธีนี้ดูเหมือนจะใช้ไม่ได้ผลกับที่อินเดีย แต่ในพม่า กระแสความไม่พอใจยังไม่คุกรุ่นมากเท่า

แม้จะมีรัฐบาลเป็นของตนเองครั้งหนึ่งแต่อำนาจการบริหารราชการแผ่นดินในเรื่องสำคัญ ๆ ยังคงเป็นของอังกฤษ ได้แก่ การต่างประเทศ การทหาร ความมั่นคง การพาณิชย์ การคลัง ที่สำคัญคืออังกฤษยังคงแผนการแบ่งแยกแล้วปกครอง โดยแยกชาวพม่าออกตามชาติพันธุ์ ซึ่งไม่ได้ก่อให้เกิด

ผลดีใด ๆ ขึ้นเลย โดยอ้างว่าชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ยังล้าหลัง ต้องได้รับการดูแล จากข้าหลวงอังกฤษเหมือนเช่นอดีต

การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองกลายเป็นอีกหนึ่งปัญหาสำคัญ คนพม่ายังใหม่ต่อระบบการเลือกตั้ง เกือบครึ่งค่อนประเทศไม่รู้จักระเบียบ วิธีการเช่นนี้ ฝ่ายนักการเมืองก็ประสบปัญหาเรื่องเงินทุน คนพม่าเชื่อว่า จะ ร่ำรวย คนที่มีเงินคือคนอังกฤษ คนอินเดียและจีน ครั้นนักการเมืองพม่าจะ หันไปพึ่งคนต่างชาติก็ลำบากเพราะจะถูกมองว่าเป็นหุ่นเชิดให้กับคนต่าง ชาติ การเลือกตั้งในพม่าจึงดำเนินไปอย่างถูกลู่ถูก ผลก็คือละเทะ สภาของ พม่ายังคงถูกครอบงำโดยอังกฤษ นักการเมืองในสภาเริ่มแตกความคิดเห็น กันจนแบ่งออกเป็นพรรคการเมืองย่อย ๆ อีกหลายพรรค ทั้งฝ่ายที่สนับสนุน อังกฤษและฝ่ายชาตินิยม บทสรุปสุดท้ายก็คือพม่ายังไม่อาจปกครองตนเอง ได้โดยขาดอังกฤษคอยพยุง

ปี พ.ศ. ๒๔๗๓ เกิดแผ่นดินไหวครั้งใหญ่ในเมืองพะโค ประกอบกับ สภาพเศรษฐกิจตกต่ำทั่วประเทศ ประชาชนชาวพม่าโยนความผิดให้กับ การปกครองของอังกฤษและนักการเมืองพม่า ประชาชนสูญเสียศรัทธากับทุกสิ่ง จนเมื่อชาวนาทั่วประเทศลุกฮือขึ้นรวมตัวประท้วงภายใต้การนำของ ชายา ชาน นายแพทย์ท้องถิ่นคนหนึ่งซึ่งอ้างคำทำนายของเขาเองถึงการเกิดแผ่นดิน ไหว ซึ่งเขาลงบอกเหตุว่าพม่ากำลังจะเกิดการเปลี่ยนแปลงแบบล้ม กระจาด และเขาจะเป็นผู้สถาปนาระบบกษัตริย์ขึ้นมาใหม่

การอ้างเรื่องเหนือธรรมชาติและผสานแนวคิดของพุทธศาสนา รวม กับสภาพบ้านเมืองที่ยากแค้น ไร้ที่พึ่งพิง จึงไม่ใช่เรื่องยากที่กลุ่มกบฏของชา ยาชานจะทวีอิทธิพลมากขึ้นทุกที วิธีการของชายาชานอาจดูมงายแต่นั้นก็ เป็นวิธีเดียวที่จะปลุกกระดมให้ประชาชนพม่าหันมาเชื่อถือด้วยศรัทธาความเชื่อ เรื่องทำนองนี้ฝังรากในคนพม่ามาช้านาน แต่เชื่อว่าชายาชานจะไม่มีควมรู้ ความสามารถ เขาเองเป็นสมาชิกระดับสูงของ GCBA และมีแนวคิดต่อต้าน

อังกฤษมาช้านาน เขาเกิดและเติบโตในช่วงปลายของราชวงศ์คองบอง จึงมีประสบการณ์ตรงกับความล้มเหลวของระบอบกษัตริย์และทันสมัยอังกฤษเข้า ย้ายแผ่นดินแม่มาตั้งแต่นั้น

ปัญหาใหญ่ของประเทศที่กลุ่มกบฏเรียกว่าคือเศรษฐกิจที่ต่ำต้อยถึงขีดสุด ระบบการจัดเก็บภาษีที่จากเดิมสามารถจ่ายเป็นเงินหรือสินค้าก็ได้ กลายมาเป็นต้องจ่ายเป็นตัวเงินอย่างเดียวเท่านั้น ไหนจะกฎหมายห้ามตัดไม้หากไม่ได้รับอนุญาต คนพม่ายิ่งหมดหนทางทำมาหากินเข้าไปอีก ในช่วงแรกกลุ่มกบฏพยายามขอเจรจากับอังกฤษแต่ได้รับการปฏิเสธ เมื่อเจรจาไม่ได้ผลจึงเริ่มใช้ความรุนแรงก่อวินาศกรรมที่ราชการ จนที่สุดอังกฤษต้องใช้กำลังเข้าปราบปราม

ถึงจะเหนือกว่าในทุกๆ ด้าน แต่ก็ต้องใช้เวลานานถึงสองปีกว่า จะปราบกลุ่มกบฏชาวยานาชาได้ราบคาบ ชาวยานาถูกจับกุมและถูกตัดสินประหารชีวิต มีผู้เสียชีวิตจากการปราบปรามหลายพันคน สถานการณ์ในประเทศกลับสู่ความสงบ แต่กลับสร้างความแค้นเคืองในความรู้สึกของประชาชนชาวพม่า และรอที่จะระเบิดขึ้นในสักวัน

การต่อสู้เพื่อเอกราชที่ดูจะเป็นผลมากกว่าเกิดจากกระบวนการที่จัดตั้งขึ้นโดยนักศึกษา ผู้นำนักศึกษาที่ต่อมามีบทบาทอย่างมากเช่น อองซาน ซูซอ และ ญู ขณะนี้นักการเมืองหลายคนก็เติบโตมาจากกระบวนการนักศึกษา เช่น ญูบาปี อูจิตชเสียง ส่วนนักการเมืองที่มีชื่อเสียงและมีบทบาทต่อกระบวนการเรียกร้องเอกราช เช่น ญูปู หม่องกยี ญูชิน อูลออมยิน ดร.บามอ ฯลฯ แต่คนกลุ่มหลังนี้ไม่ค่อยได้รับความเชื่อถือจากประชาชนมากเท่าที่ควร เพราะประชาชนมองว่าพวกเขามุ่งหมายเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง

มากกว่าที่จะทำเพื่อประเทศชาติ

เหตุผลหนึ่งที่กระบวนนักศึกษาจะไปได้สวยเพราะคนหนุ่มสาวเหล่านี้ได้รับการศึกษาที่ดี แต่พวกเขาก็ได้คล้อยตามไปกับการศึกษาที่เชิดชูวัฒนธรรมตะวันตก กลับมองว่าการศึกษารัฐนั้นเน้นให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมตะวันตกและยกย่องอังกฤษอย่างสุดโต่ง ลดเกียรติภูมิของกษัตริย์พม่าในอดีต ครูบาอาจารย์และนักวิชาการส่วนใหญ่เป็นชาวอังกฤษ เป็นการลดความสำคัญของนักวิชาการชาวพม่า กลุ่มนักศึกษาจำนวนหนึ่งจึงทำการทำทลายอำนาจรัฐด้วยการก่อความไม่สงบเล็ก ๆ ในมหาวิทยาลัย เช่น แต่งกายไม่เรียบร้อย สวมรองเท้าไม้เดินเสียงดัง จัดการแสดงพื้นบ้าน ในมหาวิทยาลัยก่อความรำคาญให้ข้าราชการ รวมถึงการนำเอาคำว่่า ทะขึ้นที่แปลว่าเจ้านาย มาใช้นำหน้าชื่อเพื่อเป็นการประชดประชันเจ้าหน้าที่รัฐ เป็นต้น

ปี พ.ศ. ๒๔๗๙ ขบวนการนักศึกษาได้ก่อตั้ง สมาคมชาวพม่า ขึ้นจากความช่วยเหลือของนักศึกษารุ่นพี่ได้จบการศึกษาไปแล้ว ในขั้นแรกกิจกรรมของสมาคมยังมีได้มุ่งเน้นทางการเมือง แต่แสดงออกถึงความต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในมหาวิทยาลัย ให้มีการดำเนินงานเพื่อเป็นสถาบันที่ให้การศึกษาอย่างแท้จริง มีใช้เครื่องมือของรัฐ แต่การเคลื่อนไหวของนักศึกษาลับถูกนักการเมืองนำมาใช้เป็นเครื่องมือแสวงหาแนวร่วม

อิทธิพลของอังกฤษถูกลดบทบาทลงในช่วงสงครามโลก ครั้งที่ ๒ เมื่อสงครามลามเข้าสู่เอเชีย อังกฤษกำลังวุ่นวายอยู่กับสงครามในยุโรป เป็นโอกาสเหมาะที่ผู้นำพม่าหวังจะช่วงชิงความได้เปรียบในการเรียกร้องเอกราชด้วยการเข้าร่วมกับกองทัพญี่ปุ่น การเข้ามาของญี่ปุ่นสร้างความเปลี่ยนแปลงในพม่าโดยเฉพาะการล้มล้างอิทธิพลของฝรั่งเศสที่เข้ามาช้านาน ญี่ปุ่นกลายเป็นตัวแทนของเอเชียในการเป็นมหาอำนาจ ชาวพม่าจำนวนไม่น้อยมองญี่ปุ่นอย่างยกย่องและหวังว่าญี่ปุ่นจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือใน

การนำประเทศกลับสู่เสรีภาพ

แต่พม่าคิดผิด ญี่ปุ่นไม่ได้มองพม่าว่าเป็นพันธมิตร ญี่ปุ่นมองพม่าเป็นเพียงทางผ่านและเป็นแหล่งเสบียงเท่านั้น เป้าหมายของญี่ปุ่นคือการรุกเข้าอินเดียนและจีน ชาวพม่าจำนวนไม่น้อยที่ไม่พอใจอังกฤษแต่ก็ไม่พอใจญี่ปุ่นเช่นกัน ยิ่งเมื่อญี่ปุ่นเผยธาตุแท้ออกมาให้เห็นว่าพวกเขาก็ไม่ได้ต่างอะไรไปจากอังกฤษ แต่ขณะเดียวกันก็ยังมีคนพม่าจำนวนหนึ่งอาศัยญี่ปุ่นเพื่อเป็นช่องทางติดต่อสู้กับอังกฤษหลังสงครามยุติ

กองทัพญี่ปุ่นแสดงแสนยานุภาพบนแผ่นดินพม่าอย่างหนัก สามารถยึดย่างกุ้งและมณฑลเลยได้แต่กลับยังไม่ยอมมอบเอกราชให้พม่า ญี่ปุ่นแต่งตั้งนายพลอองซานเป็นแม่ทัพแห่งกองทัพพิทักษ์พม่าที่พวกเขาตั้งขึ้น แต่อำนาจที่แท้จริงกลับอยู่ที่นายพลญี่ปุ่น แล้วตั้ง ดร.บามอ ขึ้นเป็นผู้นำพลเรือน แต่ก็ไม่ได้ให้อำนาจใด ๆ อีกเช่นกัน นอกจากนี้ทหารญี่ปุ่นยังกระทำการอีกมากมายที่ลบลู่และไม่ให้เกียรติคนพม่า สร้างความไม่พอใจให้กับนายพลอองซานเป็นอย่างมาก

ปี พ.ศ. ๒๔๘๖ ญี่ปุ่นแสดงการยอมรับรัฐธรรมนูญที่ ดร.บามอ ร่างขึ้น โดยตั้งตนเองเป็นนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีและข้าราชการอื่น ๆ ต่างก็มาจากพรรคการเมืองทั้งของเขาเองและพรรคอื่น ๆ ที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน แต่ญี่ปุ่นกลับยอมรับอย่างง่าย ๆ และประกาศให้พม่าเป็นเอกราชในเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๖ ประชาชนชาวพม่าไม่ได้ยินดียินร้ายกับประกาศดังกล่าวเพราะมองว่าญี่ปุ่นประกาศขึ้นมาลอย ๆ อำนาจการบริหารประเทศยังไม่ได้รับอิสระอย่างเต็มที่ และรัฐบาลของ ดร.บามอ ก็มาโดยมิชอบ ในเวลาเดียวกัน นายพลอองซานก็รวบรวมพรรคพวกเพื่อก่อการกบฏเนื่องจากไม่เห็นด้วยกับแนวทางของ ดร.บามอ

นายพลอองซาน ก้าวขึ้นมามีบทบาทต่อการเรียกร้องเอกราชของพม่าในช่วงที่เขายังเป็นนักศึกษา อองซานเกิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๘ เขาเข้าศึกษาด้านประวัติศาสตร์และวรรณคดีที่มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง ที่นี้เองที่เขาได้แสดงตนอย่างชัดเจนถึงการต่อต้านจักรวรรดินิยมอังกฤษและเรียกร้องเอกราช อองซานได้รับคัดเลือกขึ้นเป็นผู้นำนักศึกษาในการเคลื่อนไหวทางการเมือง เขาถูกมหาวิทยาลัยไล่ออกในปี พ.ศ. ๒๔๗๙ จากนั้นจึงได้ก้าวเข้าสู่กระบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองอย่างเต็มตัว

ปี พ.ศ. ๒๔๘๓ อองซานและพรรคพวกร่วมกันก่อตั้งสมาคมนักเรียนชื่อ คณะสามสิบสหาย หลบหนีออกจากพม่าด้วยความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลก ครั้งที่ ๒ ไปฝึกริชาการทหารที่เกาะไหหลำ ภายหลังจากญี่ปุ่นได้แต่งตั้งให้เขาเป็นผู้นำแห่งกองทัพพิทักษ์พม่า แต่อองซานเริ่มอ่านเกมออกแล้วว่าญี่ปุ่นไม่ได้จริงจังต่อการเรียกร้องเอกราชของพม่า เขาจึงดำเนินการอย่างลับ ๆ ก่อตั้งองค์กรใต้ดินโดยจับมือกับอังกฤษเพื่อต่อต้านอำนาจญี่ปุ่นทำนองเดียวกับขบวนการเสรีไทยของประเทศไทย เขาก่อตั้งองค์กร สันนิบาตเสรีชนต่อต้านฟาสซิสต์ (Anti Fascist People's Freedom League : AFPFL) ดังนั้นเมื่อญี่ปุ่นแพ้สงคราม พม่าจึงไม่ถูกจัดเข้าเป็นประเทศผู้แพ้สงครามเพราะอ้างว่าได้มีการดำเนินการต่อต้านญี่ปุ่นอย่างลับ ๆ เช่นเดียวกับประเทศไทยที่อ้างว่าเรามีขบวนการเสรีไทย

การมองการณ์ไกลของอองซานช่วยให้พม่ารอดพ้นจากหายนะในฐานะประเทศที่ให้ความร่วมมือกับญี่ปุ่น ขณะเดียวกันก็รักษาสัมพันธภาพกับอังกฤษที่เป็นเจ้าของอาณานิคม เหตุนี้เองจึงเป็นข้อต่อรองสำคัญที่ทำให้อองซานกล้าที่จะขอเจรจากับอังกฤษในการปลดปล่อยพม่าจากการเป็นอาณานิคม

ในช่วงแรกนั้นเป้าหมายแรกของ AFPFL ยังคงมุ่งหมายให้พม่าเป็นสมาชิกในเครือจักรภพ คือยังคงอยู่ภายใต้อาณัติบริเตน แล้วจึงค่อย

ดำเนินการขอเอกราชอย่างสมบูรณ์ต่อไป AFPFL เรียกร้องให้พรรคการเมืองต่าง ๆ เข้ามาให้การสนับสนุนเหมือนที่ได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากประชาชนชาวพม่าทั่วประเทศ หลังสงครามสงบ อังกฤษส่งข้าหลวงเข้ามาบริหารพม่าเช่นเดิมโดยมีการจัดตั้งรัฐบาลพลเรือนขึ้นและเสนอตำแหน่งรัฐมนตรีให้กับสมาชิกของ AFPFL แต่แทนที่จะให้องซานเป็นผู้ดำเนินการคัดเลือกบุคคลที่เหมาะสม ข้าหลวงอังกฤษกลับเป็นผู้จัดการเองทั้งหมดสร้างความไม่พอใจให้แก่องซานเป็นอย่างมาก ข้าหลวงจึงตัดหลังด้วยการยกเลิกทุกตำแหน่งที่เคยจะมอบให้กับสมาชิก AFPFL และยังมีแผนที่จะดำเนินคดีกับองซานในฐานะกบฏเมื่อคราวที่หลบหนีไปเข้าด้วยกับฝ่ายญี่ปุ่นในช่วงสงคราม แต่การตัดสินใจทั้งหมดผิดพลาด ประชาชนพม่าไม่ยอมอ่อนข้ออีกต่อไป มีการสะสมกำลังพลและอาวุธเตรียมพร้อมที่จะเดินขบวนครั้งใหญ่ จนรัฐสภาอังกฤษตระหนักถึงอันตรายที่กำลังจะเกิดขึ้น จึงได้แต่งตั้งข้าหลวงคนใหม่เพื่อขอจัดความไม่เข้าใจกันและป้องกันการก่อจลาจลทั่วประเทศ

เซอร์ฮิวเบิร์ต รานซ์ อดีตนายพลที่เคยประจำการในพม่าก้าวขึ้นมาเป็นข้าหลวงคนใหม่ เขาดำเนินนโยบายการบริหารอย่างละมุนละม่อมเรียกประชุมพรรคการเมืองต่าง ๆ ในพม่าเพื่อจัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติขึ้นโดยมีเขาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีส่วนหนึ่งมาจาก AFPFL ซึ่งถูกเสนอชื่อโดยองซาน ส่วนองซานเองก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมและกระทรวงการต่างประเทศ และบรรดาผู้นำที่เคยมีบทบาทในการเรียกร้องเอกราชต่างก็มีชื่อเข้ารับตำแหน่งสำคัญ ๆ ในคณะรัฐบาลชุดนี้กันถ้วนหน้า

แม้จากภายนอกจะดูเหมือนว่ารัฐบาลชุดนี้กำลังไปได้สวย แต่เบื้องหลังแล้วกลับเกิดรอยร้าวขึ้นภายใน AFPFL ถันทุน หนึ่งในแกนนำและพรรคพวกส่วนหนึ่งมีความเห็นขัดแย้งกับองซานจึงพากันแยกตัวออกมา ขณะ

เดียวกับที่ คลีเมนต์ อัดด์ลี (Clement Attlee) นายกรัฐมนตรีอังกฤษเชื้อเชิญให้องซานและคณะเดินทางไปกรุงลอนดอนเพื่อเจรจา แต่อองซานกับคณะยืนยันที่จะขอเจรจานอกจักรวรรดิอังกฤษ โดยสถานการณ์เริ่มเปลี่ยนแปลงเนื่องจากชาวพม่าไม่ต้องการสิ่งใดจากอังกฤษอีกต่อไปแล้วนอกเหนือจากเอกราช และองซานกลายเป็นตัวแทนของชาวพม่าทั้งประเทศในการเดินทางไปเจรจากับอังกฤษเพื่อทวงคืนอิสรภาพ

นอกเหนือจากความขัดแย้งระหว่างองซานกับถันทุนแล้ว อุซอ อดีตผู้นำคนสำคัญของ AFPFL เพื่อนร่วมรบขององซานก็มีท่าทีเป็นปฏิปักษ์ต่อเขาอย่างชัดเจน อุซอเคยดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของพม่าในช่วงที่อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ เขาถูกจับได้ว่าร่วมมือกับญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกเพื่อลี้ภัยอังกฤษจึงถูกเนรเทศไปแอฟริกา ขณะที่ยองซานกลับไม่ได้รับการลงโทษใดๆ เพราะองซานก่อตั้ง AFPFL ดำเนินงานใต้ดินซึ่งอุซอคิดเสมอว่านั่นคือความไม่ยุติธรรม สำหรับเขาที่พยายามทำทุกอย่างเพื่อเอกราชของพม่าเสมอมา เมื่อสงครามสงบลง อุซอกลับคืนสู่พม่าและพยายามกลับเข้ามามีบทบาททางการเมืองอีกครั้ง เขาถูกลอบสังหารครั้งหนึ่งซึ่งเขาคิดว่าเป็นแผนการขององซานและ AFPFL

อุซอและพวกจึงวางแผนที่จะยึดอำนาจก่อนที่จะมีการประกาศเอกราช และคนที่ยืนขวางทางการขึ้นสู่อำนาจของเขาคือองซาน วันที่ ๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๔๙๐ หน่วยก๊าดตายของอุซอ บุกเข้าไปในห้องประชุมคณะรัฐมนตรี ภายในรัฐสภาพม่า จัดการสังหารองซานและคณะรัฐมนตรีอีกหกคนจนเสียชีวิต ข่าวการเสียชีวิตขององซานสร้างความเศร้าโศกให้กับชาวพม่าทั้งประเทศ เขาถูกขนานนามให้เป็น บิดาแห่งเอกราชพม่า แต่กลับไม่มีโอกาสได้ชื่นชมอิสรภาพของประเทศ อุซอถูกจับกุมและถูกพิพากษาประหารชีวิต

การลอบสังหารองซานก่อให้เกิดความวิตกว่าอังกฤษจะใช้เป็น

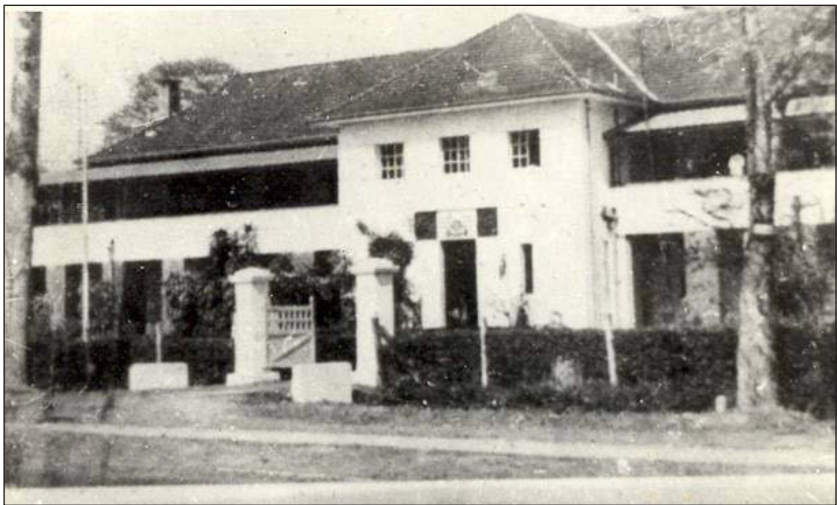
ข้ออ้างยกเลิกสัญญาที่ให้ไว้ทั้งหมด แต่เหตุการณ์กลับตาลปัตร อังกฤษดูเหมือนจะไม่อยากสนใจและไม่อยากมีส่วนร่วมกับความวุ่นวายในพม่าอีกต่อไป ข้าหลวงอังกฤษเชิญคุณ ในฐานะประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญให้เป็นผู้ตั้งคณะรัฐบาลบริหารประเทศ และเป็นผู้ลงนามในสนธิสัญญาเอกราชอย่างเป็นทางการกับอังกฤษในวันที่ ๑๗ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๐

๖๒ ปี หลังจากที่พม่าสูญเสียเอกราช ต้องตกอยู่ภายใต้การปกครองของคนนอกศาสนา พวกเขาผ่านพ้นความทุกข์ยากในฐานะอาณานิคมของคนต่างชาติ แต่นับจากนี้ไปชาวพม่ายังไม่อาจทราบชะตากรรมของพวกเขาเองว่าจะต้องเผชิญกับอะไร หลังหมดสิ้นระบอบกษัตริย์ พวกเขาไม่เคยปกครองตนเอง จนบัดนี้เมื่อมีอิสรภาพอยู่ในมือ พวกเขาจะจัดการกับสิ่งที่ได้มาอย่างไร ยังไม่มีใครรู้

มีการก่อตั้ง Police Training School ที่กรุงมันตะเลย์ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นชนกลุ่มน้อยมากกว่าชาวพม่าแท้
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

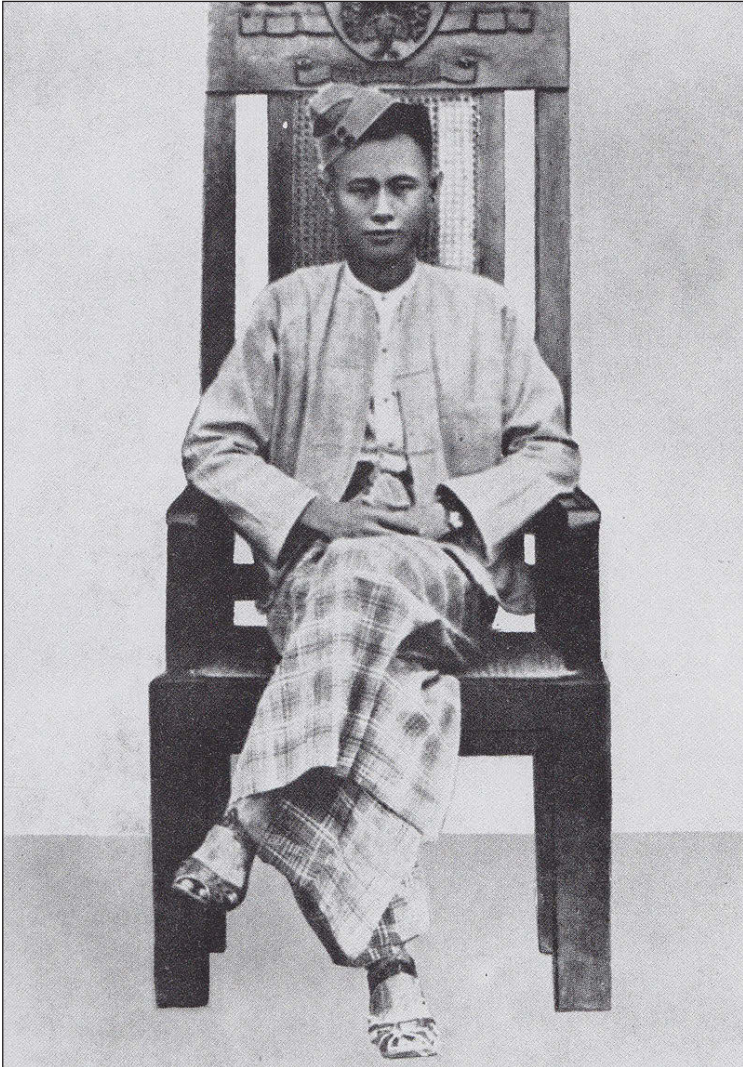
มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง เมื่อแรกเริ่ม
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

คณะกรรมการรณานักศึกษา มหาวิทยาลัยย่างกุ้ง พ.ศ. ๒๔๗๔
 นั่งตรงกลางคือ อู๋ นักริมขวาคคือ อองชาน (ภาพจาก EBSCOHost)

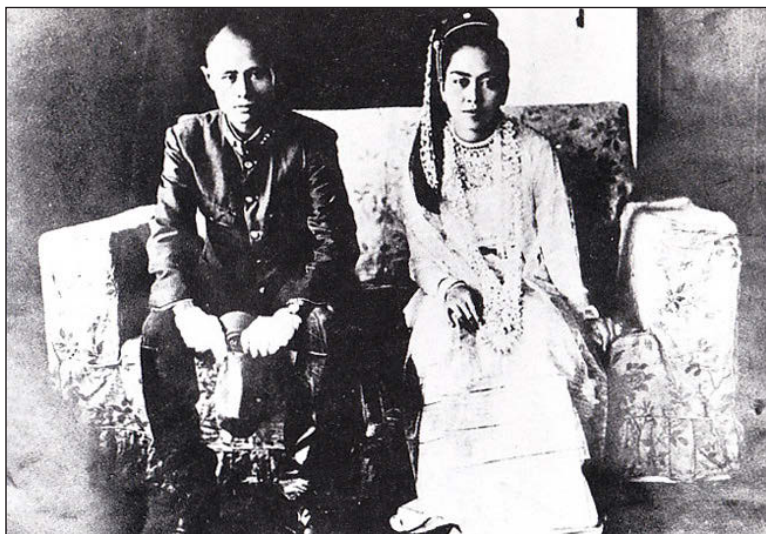
นายพลอองชาน ขณะกล่าวปราศรัยในฐานะประธาน AFPFL คนที่นั่งด้านขวาคือ อู๋ รองประธาน
 (ภาพจาก EBSCOHost)

อองซาน เมื่อครั้งเป็นประธานสหพันธ์นักศึกษาพม่า
(ภาพจากหนังสือ Aung San of Burma : A Biographical Portrait by His Daughter)

นายพลอองซาน กับ คลีเมนต์ อัดดิสี่ นายกรัฐมนตรีอังกฤษ
(ภาพจากหนังสือ Aung San of Burma : A Biographical Portrait by His Daughter)

นายพลอองซาน กับ ซิ่นจี ในวันสมรส เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๕
(ภาพจากหนังสือ Aung San of Burma : A Biographical Portrait by His Daughter)

๑๒

ในวันที่พม่าต้องยืนด้วยตัวเอง

ชาวพม่าตีใจกันทั้งประเทศเมื่ออังกฤษประกาศให้พม่าเป็นประเทศเอกราชโดยสมบูรณ์ หลังจากตกอยู่ใต้อาณานิคมของอังกฤษยาวนานเกินกว่าครึ่งศตวรรษ พวกเขาใช้เวลายาวนานในการเรียกร้องอิสรภาพจากอังกฤษ โดยที่ไม่รู้เลยว่าพวกเขาก็ยังต้องใช้เวลาอันยาวนานอีกเช่นกัน ในการเรียกร้องอิสรภาพจากคนพม่าด้วยกันเอง

มาบัดนี้ AFPFL ได้ผันตัวเองมาเป็นพรรคการเมืองโดยสมบูรณ์แบบจากการสนับสนุนของผู้นำแถวหน้าของสังคมรวมถึงประชาชนทั่วไป AFPFL มีนโยบายชาตินิยมอย่างเต็มที่ แต่ AFPFL ยังมีจุดอ่อนตรงที่มีการรวมตัวของกลุ่มคนที่มีความคิดหลากหลายมากจนเกินไป ทั้งแนวคิดทางการเมืองและผลประโยชน์แอบแฝง ทำให้พรรคยังไม่อาจรวมตัวกันเป็นหนึ่งเดียวได้ แม้จะมีขนาดใหญ่โตที่สุดก็ตาม

อู๋กั๋วซันมาเป็นผู้นำพรรคพร้อมกับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนแรก ภายหลังจากได้รับเอกราช อู๋เคยดำรงตำแหน่งรองประธาน AFPFL มาก่อน เมื่อปราศจากองซานเขาจึงขึ้นสู่อำนาจอย่างที่ไม่มีการวางทาง ทั้งที่ขณะนั้นอู๋ยังนับว่าหนุ่มอยู่มากด้วยวัยเพียงสี่สิบเศษกับตำแหน่งที่ต้องแบกรับความรับผิดชอบประชาชนชาวพม่าทั้งประเทศ

เพียงแคปีแรกหลังได้รับเอกราช ความแตกแยกภายในพรรค AFPFL เริ่มเด่นชัดขึ้นทุกขณะ กลุ่มสมาชิกที่ฝักใฝ่คอมมิวนิสต์แยกตัวออกไป และก่อตั้ง กองทัพธงแดง ขึ้นเพื่อต่อสู้กับรัฐบาล ต่อมาอีกไม่นานก็มีการก่อตั้ง กองทัพธงขาว ขึ้นมาอีกกลุ่มหนึ่งโดยพวกที่สนับสนุนโซเวียต ในเวลาเดียวกันผู้นำกรรมการและชาวนาก็แยกตัวออกจาก AFPFL ตามมาอีกกลุ่มหนึ่ง ทำให้พรรคเริ่มขาดเสถียรภาพขึ้นทุกที

เพราะความมือใหม่ในการบริหารประเทศหรือเพราะพม่ามีกลุ่มคนที่มิชอบเรียกร้องมากจนเกินไปก็ไม่อาจทราบได้ ทำให้ประเทศถูกแบ่งออกเป็นเสี่ยง ๆ จากแนวคิดที่แตกต่างกัน อาจเป็นไปได้ที่คนพม่ายังไม่คุ้นชินและไม่เคยที่จะต้องจัดการกับชีวิตของตนเอง พวกเขาอยู่ภายใต้ระบอบกษัตริย์ที่ซึ่งเป็นที่ตายชีวิตของพวกเขาอย่างยาวนาน แม้เมื่อสิ้นระบอบกษัตริย์ก็ตกอยู่ในอาณัติของอังกฤษ ไม่มีช่วงเวลาใดเลยที่คนพม่าจะบริหารประเทศด้วยการตัดสินใจของตนเอง สภาพประเทศในตอนนี้อาจเป็นพิสุจน์ว่าพวกเขายังไม่พร้อมที่จะปกครองด้วยตนเองเหมือนอย่างที่อังกฤษเคยทำนายเอาไว้

แต่สิ่งที่อังกฤษเคยทำเอาไว้กับพม่าก็เริ่มส่งผลเหมือนระเบิดเวลาที่ได้เวลาจุดปะทุขึ้นโดยเฉพาะนโยบายแบ่งแยกแล้วปกครองชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในประเทศเริ่มตั้งคำถามถึงเอกราชของพวกเขาบ้าง เช่น มอญ ไทยใหญ่ ยะไข่ กะเหรี่ยง ชนชาติเหล่านี้ตกเป็นของพม่าและเป็นอิสระสลับกันเรื่อยมานับแต่ยุคโบราณ แต่พวกเขาก็ไม่เคยที่จะหยุดฝันถึงความเป็นเอกราชมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เมื่อพม่าเป็นอิสระจากอังกฤษ ชนกลุ่มนี้จึงเรียกร้องอิสรภาพด้วยแต่รัฐบาลกลางยังไม่ยอมและจัดระบอบการปกครองเป็นแบบสหภาพ โดยขึ้นตรงกับรัฐบาลกลาง ซึ่งชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ยังไม่พอใจนัก

รัฐบาลกลางคงหลงลืมไปว่าพม่าไม่ได้มีเฉพาะชาวพม่า พวกเขาประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายเชื้อชาติรวมกันมาเป็นเวลานาน แต่เอกลักษณ์อย่างหนึ่งของประเทศนี้คือไม่ว่าจะกินเวลายาวนานสักเพียง

ใด ความเป็นพหุเพียงหนึ่งเดียวยังไม่เคยเกิดขึ้นได้สำเร็จ มอญ ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง ฯลฯ เหล่านี้ยังคงอัตลักษณ์ของตนเองเอาไว้อย่างเหนียวแน่น ในสมัยโบราณเมื่อสบโอกาสเหมาะพวกเขาก็พร้อมที่จะแยกตัวเป็นอิสระเสมอ มาในยุคศตวรรษที่ ๒๐ ก็เช่นกัน อำนาจของรัฐบาลกลางไม่อาจแผ่มาถึงพื้นที่ห่างไกล หากไม่ใช่เมืองหลวงหรือหัวเมืองใหญ่ อำนาจที่แท้จริงก็ตกอยู่ในมือของกลุ่มคอมมิวนิสต์หรือกบฏชนกลุ่มน้อย

แม้ว่าพรรคAFPFLจะเข้ามามีบทบาทมากในการบริหารประเทศโดยเฉพาะช่วงปลายสมัยอาณานิคม แต่ระหว่างสงครามโลกหรือตอนที่ถูกญี่ปุ่นเข้ายึดครอง กลุ่มที่มีบทบาทมากกว่าในระดับท้องถิ่นคือพรรคคอมมิวนิสต์ โดยขยายแนวคิดไปยังกลุ่มเกษตรกรที่นับเป็นคนหนุ่มมากของประเทศ พรรคคอมมิวนิสต์มีส่วนร่วมไม่น้อยในการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ แต่เมื่อบรรลุวัตถุประสงค์แล้วพวกเขาก็ถูกกันออกไปจากอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่างกัน ดังนั้นจึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่พรรคคอมมิวนิสต์จะคอยหาทางบ่อนทำลายรัฐบาลกลางของอนุอยู่เสมอ ๆ

เมื่อผู้นิยมคอมมิวนิสต์แยกตัวจาก AFPFL ไปตั้งกองทัพแดงและธงชาติได้ไม่นาน ทั้งสองกลุ่มก็กลายเป็นกลุ่มนอกกฎหมาย จึงเกิดปฏิบัติการใต้ดินขึ้นทั่วประเทศจากการสนับสนุนของเกษตรกรที่เห็นด้วยกับแนวคิดของพรรค มีการจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธขึ้นทั่วประเทศเตรียมพร้อมก่อสงครามกลางเมือง แต่เคราะห์ดีที่เหตุการณ์ร้ายแรงนั้นก็ไม่เกิดขึ้น การดำเนินงานของพรรคคอมมิวนิสต์เต็มไปด้วยอุปสรรคจากการขาดแรงสนับสนุนด้านยุทธโศปกรณ์ ประกอบกับกลไกของรัฐที่หยุดยั้งการเติบโตของพรรค เข้าสู่ปี พ.ศ. ๒๔๙๓ ผู้สนับสนุนพรรคก็ลดน้อยลงเรื่อย ๆ ทั้งที่เกือบ

จะได้โอกาสในการยึดอำนาจการปกครองในช่วงต้น

ไม่เพียงแต่พรรคคอมมิวนิสต์ที่มีบทบาททางการเมือง พม่าช่วงหลังได้รับเอกราชยังแตกออกเป็นกลุ่มต่างๆ อีกมากมาย ทั้งที่เป็นองค์กรใต้ดิน พรรคการเมือง หรือการรวมตัวของชนกลุ่มน้อยที่ต้องการแยกตัวเป็นอิสระ อาทิ องค์กรกลางชนชาติกะเหรี่ยง (Karen Central Organization) ที่ผลักดันจนก่อให้เกิด สหภาพชนชาติกะเหรี่ยง (Karen National Union) สภาแห่งชาติคะฉิ่น (Kachin National Congress) สหภาพชาวเขา (The United Hill People's Congress) หรือ สันนิบาตเสรีภาพแห่งประชาชนชาวยุไทใหญ่ (Shan State People's Freedom League) เป็นต้น ซึ่งแน่นอนว่ากลุ่มก้อนเหล่านี้ไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาลกลาง จนบางครั้งก่อให้เกิดความวุ่นวายตามเมืองต่างๆ ที่ไกลเกินกว่าอำนาจของรัฐจะเข้าไปถึง

ช่วงปีแรกของรัฐบาลอนุเป็นช่วงเวลาที่ยุ่งยากที่สุด เต็มไปด้วยปัญหาหูกมั่วมากมาย แต่อนุก็พยายามประคับประคองรัฐนาวาไม่ให้ล่มก่อนเวลาอันควร มีการจัดการเลือกตั้งถึงสามครั้งในรอบหกปีแรกของการบริหารประเทศ ซึ่งพรรค AFPFL ได้รับชัยชนะทุกครั้ง แต่ความมั่นคงของพรรคกลับลดน้อยถอยลง ขณะที่เริ่มมีพรรคการเมืองหน้าใหม่ได้รับความสนใจจากประชาชนเพิ่มขึ้น

การเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ นับเป็นกลางร้ายของพรรค AFPFL อย่างแท้จริง ขณะที่เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นตามเมืองต่างๆ ทั่วประเทศ การเลือกตั้งดำเนินไปอย่างกระท่อนกระแท่น มีผู้ออกมาใช้สิทธิเพียง ๑.๕ ล้านคน จากจำนวนผู้มีสิทธิ ๘ ล้านคน แม้พรรค AFPFL จะเป็นฝ่ายชนะการเลือกตั้ง แต่เสียงสนับสนุนจากประชาชนกลับลดน้อยลงอย่างน่าตกใจ

อนุพยายามเบี่ยงเบนความสนใจของประชาชนด้วยประเด็นทางศาสนา เขาอาศัยช่วงเวลาแห่งการเฉลิมฉลอง ๒๕ ศตวรรษของพุทธศาสนา

ด้วยการจัดการสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้น ดำเนินนโยบายสร้างประเทศให้เป็น พุทธสังคมนิยม (Buddhist Socialism) คือนำเอาหลักพุทธศาสนาผสมผสานกับแนวคิดสังคมนิยม และยอมหันมาเจรจาปัญหากับชนกลุ่มน้อย แต่การบริหารประเทศก็ยังขาดการสนับสนุนที่ดีจากประชาชนและจากข้าราชการ โดยบรรดาข้าราชการทั้งฝ่ายทหารและพลเรือนส่วนหนึ่งมาจากครอบครัวชนชั้นสูงที่สืบทอดอำนาจกันมารุ่นสู่รุ่น จึงไม่ค่อยพอใจกับการบริหารงานของนักการเมืองที่มาจากกลุ่มชนชั้นกลาง สถานภาพของรัฐบาลอุษุจึงไม่มั่นคงเป็นปึกแผ่นเสียที

ขณะที่อำนาจของรัฐบาลภายใต้การนำของพรรค AFPFL เริ่มซวนเซลงทุกขณะ อำนาจของกองทัพกลับแข็งแรงแรงขึ้นอย่างสวนทางกัน กองทัพเข้ามามีบทบาทอย่างมากในการกวาดล้างกลุ่มกบฏชนกลุ่มน้อยทั่วประเทศ กองทัพพม่าค่อนข้างจะพัฒนาขึ้นมาในสมัยอาณานิคม แต่อังกฤษเลือกที่จะใช้ชนกลุ่มน้อยให้มารับราชการทหาร ชาวกะเหรี่ยงเป็นชนชาติที่มีจำนวนมากที่สุดในกองทัพพม่า จึงไม่แปลกที่เมื่อพม่าได้รับเอกราชแล้ว ชาวกะเหรี่ยงจึงพยายามสร้างกองทัพของตนเองขึ้นเพื่อแยกตัวออกจากพม่า ภายหลังจากที่พม่าจัดตั้งรัฐบาลของตนเองแล้วจึงเริ่มกำจัดการกะเหรี่ยงที่ประจำการมาตั้งแต่สมัยอาณานิคมให้หมดสิ้น จนทำให้กองทัพพม่ามีความเข้มแข็งและมีความเป็นชาตินิยมสูง

หลังจากที่กองทัพมีบทบาทโดดเด่นในการกวาดล้างกลุ่มกบฏ ก็เริ่มกระโดดเข้าสู่บทบาททางการเมือง ประกอบกับสถานการณ์ทางการเมืองที่เอาแน่เอานอนไม่ได้และยากที่จะควบคุม สภาพการณ์เช่นนี้คงไม่มีใครจะเข้ามาจัดการได้มีประสิทธิภาพเท่ากับคนที่ถือปืนอยู่ในมือ

ปัญหาต่างๆ ที่รัฐสภาทั้งสภาพเศรษฐกิจ สังคมและชนกลุ่มน้อย ทำให้คุณต้องขอความช่วยเหลือจากกองทัพให้เข้าช่วยควบคุมสถานการณ์ รวมถึงจัดตั้งรัฐบาลรักษาการขึ้นมาสองปี เพื่อเตรียมจัดการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่ในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ซึ่งผลปรากฏว่าคุณได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกหนึ่งสมัย แต่สิ่งที่น่ากลัวกว่านั้นคือกองทัพเริ่มที่จะชอบใจบทบาทใหม่ของพวกเขามากขึ้นแล้ว

คุณนั่งเก้าอี้นายกรัฐมนตรีอยู่ได้อีกเพียงสองปี กองทัพนำโดยนายพลเนวิน ก็สั่งให้ลูกน้องเอาปืนมาสะกิดบอกคุณว่าให้ลุกจากเก้าอี้ได้แล้ว

นายพลเนวิน เกิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๓ เป็นหนึ่งในเพื่อนร่วมอุดมการณ์กับนายพลองซาน เขาเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยย่างกุ้งเพียงระยะสั้นๆ ก่อนจะผันตัวเข้าสู่แวดวงทหาร เข้าร่วมกลุ่มกับคณะสามสิบสหาย ออกเดินทางไปร่ำเรียนวิชาการทหารพร้อมกับองซานที่เหล่า เส้นทางชีวิตสีเขียวขี้ม้าของเนวินรุ่งเรืองสุดๆ เขาทะยานขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำสูงสุดของกองทัพพม่าในระยะเวลาไม่นานนักภายหลังที่พม่าได้รับเอกราช นายทหารในอาณัติของเขาจำนวนหนึ่งเข้ามามีบทบาทในการบริหารประเทศภายใต้รัฐบาลพลเรือนของคุณในช่วงยุคแรกๆ แต่ตัวเขาเองไม่ได้แสดงออกถึงความทะเยอทะยานทางการเมือง เขามุ่งหวังที่จะใช้ชีวิตในฐานะนายทหารมากกว่า ด้วยการปฏิบัติรับตำแหน่งใด ๆ ในรัฐบาลคุณ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้อีกเช่นกันว่าด้วยตำแหน่งและสถานะของเขาทำให้คนในรัฐบาลต่างยำเกรง ยิ่งเมื่อเกิดความไม่สงบขึ้นในประเทศ กองทัพของเขาก็สามารถเข้าควบคุมสถานการณ์ได้อย่างราบรื่น ทำให้กองทัพเข้ามามีอิทธิพลอย่างมากในทุกๆ วงการ จนเมื่อคุณเรียกร้องให้กองทัพเข้ามาจัดการกับสถานการณ์ความวุ่นวายในประเทศด้วยการตั้งรัฐบาลรักษาการ เขาก็ไม่อาจบอกปัดได้อีกต่อไป

แต่ดูเหมือนเนวินจะถูกใจรสชาติของอำนาจในการบริหารประเทศ

หรือเป็นไปได้ว่าเขาเตรียมพร้อมที่จะเข้ายึดอำนาจมาตั้งนานแล้ว เพียงแต่
สงวนท่าทีและรอช่วงเวลาที่เหมาะสมเท่านั้น หลังการบริหารประเทศของ
นายกรัฐมนตรีอูโนในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ล้มเหลวไม่เป็นท่า กองทัพจึงเข้าทำการ
ยึดอำนาจ จัดตั้ง สภาปฏิวัติ เข้าบริหารประเทศในวันที่ ๒ มีนาคม พ.ศ.
๒๕๐๕

รัฐบาลทหารของเนวินประกาศนโยบายนำพม่าสู่การเป็นสังคมนิยม
ภายใต้การนำของสภาปฏิวัติที่ต่อมาแปรสภาพเป็นพรรคการเมืองคือ พรรค
โครงการสังคมนิยมพม่า (Burma Socialist Program Party : BSPP) ที่กลายเป็น
พรรคการเมืองเดียวที่คงอยู่ ซึ่งหมายถึงว่าพม่าเข้าสู่ระบบการปกครอง
รัฐสภาที่มีพรรคการเมืองเดียว หรือจะว่าก็คือเผด็จการทหารดี ๆ นั่นเอง
เมื่อรัฐบาลพลเรือนไม่อาจสร้างความสงบเรียบร้อยให้เกิดขึ้นในประเทศ
ได้ กองทัพจึงถือเป็นหน้าที่สำคัญที่ต้องเข้ามาควบคุม ถึงตรงนี้ทุกกิจการ
ภายในประเทศถูกกำกับดูแลโดยกองทัพทั้งสิ้น ปัญหาจึงมีอยู่ว่ากองทัพมี
ความสามารถเพียงพอหรือไม่ในการจัดการบริหารประเทศที่มีโครงสร้างไม่
เหมือนการปกครองแบบทหาร

แต่กองทัพหรือ BSPP พิสูจน์ให้เห็นด้วยการรวบอำนาจทุกอย่างไว้
เพียงผู้เดียว การแก้ปัญหาที่ยืดเยื้อสามารถทำได้อย่างรวดเร็วเพียงแค่นับ
ปีในมือ

สิ่งที่เลวร้ายที่สุดหลังการปฏิวัติคือระบบเศรษฐกิจที่เกือบจะล่ม
สลาย ด้วยแนวคิดแบบสังคมนิยมที่ต้องการให้เกิดความเท่าเทียมกัน
ระหว่างเมืองใหญ่กับชนบท แต่ BSPP เลือกลงนโยบายแบบกลับ
ตาลปัตรคือแทนที่จะผลักดันให้เศรษฐกิจในชนบทเจริญก้าวหน้าให้ทัดเทียม
เมืองใหญ่ กลับลดความเติบโตทางเศรษฐกิจของเมืองใหญ่ให้หดเล็กลง
เทียบเท่าชนบท กิจการของเอกชนทั้งที่เป็นของคนพม่าหรือชาวต่างชาติก็
ยึดมาดำเนินการเองเสีย ควบคุมดูแลการส่งสินค้าออกและนำเข้า อัตราการ

เติบโตทางเศรษฐกิจลดลงฮวบฮาบ จากที่เคยเป็นประเทศผู้ส่งข้าวเป็นสินค้าออกอันดับหนึ่งของโลกก็กลายเป็นประเทศที่ติดอันดับหนึ่งในสิบประเทศที่ยากจนที่สุด อะไรต่อมิอะไรเกี่ยวกับเงิน ๆ ทอง ๆ ที่กองทัพเข้าไปดูแลมักจะได้ผลประโยชน์ประกอบการออกมาดูไม่จืด แต่ก็แปลกที่กองทัพกลับมีเงินทุนไหลเวียนเข้ามามากขึ้นกว่าแต่ก่อน

และเพื่อขจัดความยุ่งยากที่อาจเกิดขึ้นจากภายนอก เวนินจึงประกาศปิดประเทศ ถอดตัวเองออกจากสังคมโลกเพื่อสร้างประเทศใหม่ไปสู่วาระบอบสังคมนิยมเต็มรูปแบบ จนพม่าได้รับการขนานนามเป็น “ฤๅษีแห่งเอเชีย” (Hermit of Asia) แต่เบื้องหลังการปิดประเทศครั้งนั้นเป็นไปได้ว่าเวนินต้องการที่จะปฏิรูปและจัดระเบียบประเทศเสียใหม่ตามแนวคิดของเขา โดยที่ไม่ต้องรับฟังเสียงค้านจากภายนอก โดยเฉพาะการกวาดล้างกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับเขา

ปัญหาใหญ่ก่อนแรกคือชนกลุ่มน้อย รัฐบาลพยายามแก้ปัญหาด้วยการเชิญตัวแทนจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงผู้นำคอมมิวนิสต์นอกกฎหมายมาเจรจาเพื่อหาข้อยุติอย่างสันติ และยังประกาศนิรโทษกรรมให้กับนักโทษการเมืองที่ถูกจับกุมในช่วงยึดอำนาจ แต่การเจรจาแทบไม่เป็นผล กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ รวมถึงกลุ่มการเมืองฝ่ายตรงข้ามจึงเลือกที่จะปฏิบัติการต่อต้านรัฐบาลตามวิถีทางของตนเอง

เหตุที่กองทัพพม่าจึงสามารถก้าวขึ้นมามีอิทธิพลต่อการชี้เป็นชี้ตายของประเทศ ต้องย้อนกลับไปในยุคอาณานิคมที่กองทัพยังคงถูกควบคุมโดยอังกฤษ เกือบร้อยละ ๔๐ ของกำลังพลเป็นชาวกะเหรี่ยง ขณะที่กำลังพลชาวพม่าโดยแท้นั้นมีอยู่ไม่ถึงร้อยละ ๑๐ หลังจากได้รับเอกราชแล้วกองทัพพม่า

กีดกันทหารกะเหรี่ยงออกไปเพื่อเพิ่มจำนวนกำลังพลชาวพม่าให้มากที่สุด เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นของกองทัพและเป็นการสร้างความรู้สึกชาตินิยม ในหมู่ทหารและประชาชน กองกำลังชาวกะเหรี่ยงเมื่อถูกกันออกจาก กองทัพพม่าจึงหันไปร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์ของตนที่นำโดย นายพลโบเม็ยะ ย้อนกลับมาเป็นหอกข้างแคร่ของกองทัพพม่าในเวลาต่อมา กองทัพพม่า เริ่มเข้ามามีบทบาทสำคัญในช่วงปลายสงครามโลก ครั้งที่ ๒ เมื่อทหารญี่ปุ่น ถูกโจมตีอย่างหนักและเริ่มพ่ายแพ้ในหลายสมรภูมิ กองทัพพม่าที่เคยยอม ญี่ปุ่นก็พลิกกลับมาเป็นฝ่ายรุก โจมตีกองทัพญี่ปุ่นอย่างหนักโดยอ้างว่าที่ ยอมญี่ปุ่นทีแรกเพราะจำเป็น แต่พม่ามีองค์กรใต้ดินที่ทำการต่อต้านญี่ปุ่น อย่างลับๆ อยู่คือ AFO : Anti Fascist Organization (ซึ่งต่อมาเปลี่ยนเป็น AFPFL) การลุกขึ้นต่อสู้ของกองทัพพม่าในขณะนั้นจึงเสมือนเป็นตัวแทนของ ความรักชาติ ทหารกลายเป็นวีรบุรุษของประเทศไปในทันที

อีกบทบาทหนึ่งที่ทำให้กองทัพพม่าก้าวขึ้นมาเป็นผู้ทรงอิทธิพล เบอร์หนึ่งของประเทศคือการจัดการกับชนกลุ่มน้อยที่มีมากเหลือเกินใน ประเทศนี้ ย้อนกลับไปสมัยโบราณ ชนชาติต่างๆ ที่ถูกกลืนเข้ามาเป็นพม่า อย่างเช่น มอญ ยะไข่ ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง ก็มีได้จำยอม กระทั่งถึงคราวที่ ถูกอังกฤษปกครอง ชนชาติเหล่านี้ก็ยังคงถือว่าไม่ใช่เป็นพม่าแท้ อังกฤษฉวย โอกาสเข้าจัดการด้วยหวังที่จะใช้ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้เป็นกันชนไม่ให้ชาว พม่าแท้ลุกฮือ จึงช่วงใช้คนกลุ่มนี้ทำหน้าที่ในกองทัพ ตำรวจ ข้าราชการ กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้พึงพอใจกับสิ่งที่อังกฤษหยิบยื่นให้ ประกอบกับ อังกฤษสนับสนุนในการให้การศึกษากับพวกเขา ยิ่งทำให้มีโอกาสในการ เข้ารับราชการมากกว่าคนพม่าแท้ๆ เองเสียอีก กะเหรี่ยงที่มีประชากรมาก เป็นตัวอย่างที่เห็นเด่นชัด กะเหรี่ยงในยุคสมัยนั้นเป็นผู้มีการศึกษาดีและมีจำนวนไม่น้อยที่หันมาเข้ารับนับถือคริสต์ จนถึงกับมีการแยกกลุ่มเป็น กะเหรี่ยงคริสต์และกะเหรี่ยงพุทธในเวลาต่อมา

กลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้จึงยังมีความรู้สึกเป็นชาติอยู่เล็กๆ ในช่วงที่อังกฤษเข้าปกครอง ซึ่งต่างจากยุคที่พม่าปกครอง เมื่อพม่าเป็นเอกราช พวกเขาจึงมีความหวังที่จะเป็นเอกราชบ้าง แต่รัฐบาลพม่ากลับปิดความหวังนั้นเสีย สิ่งที่พม่าต้องการจากพวกเขาไม่ใช่ประชากร แต่เป็นทรัพยากรจำนวนมากที่อยู่ในเขตแดนเหล่านั้นต่างหาก เมื่อเจรจาขอกันดี ๆ ไม่เป็นผล ก็จึงต้องใช้วิธีการแรง ๆ กันบ้าง และเมื่อเกิดความวุ่นวายขึ้นในประเทศ ใครล่ะที่จะเหมาะสมที่สุดที่จะเข้ามาคลี่คลายสถานการณ์ ถ้าไม่ใช่คนที่มีปืนอยู่ในมือ

ช่วงที่พม่าเจรจาเรื่องเอกราชกับอังกฤษ อองซาน ทำสัญญาอยู่กับเจ้าฟ้าไทยใหญ่และคะฉิ่นไว้ว่าให้เข้าร่วมเป็นสหภาพพม่าเพื่อความสงบเรียบร้อย (สนธิสัญญาปางหลวง) แล้วหลังจากนั้นจะเปิดโอกาสให้ตัดสินใจเลือกว่าจะอยู่ด้วยกันต่อหรือจะแยกประเทศ (แต่การตกลงกันในครั้งนี้ไม่มีพวกมอญ กะเหรี่ยง หรือชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ ร่วมด้วย) จากนั้นอองซานจึงเดินทางเจรจากับอังกฤษอย่างเต็มที่ ดังนั้นภาระหน้าที่ทางการทหารจึงตกเป็นของเนวิน จนกระทั่งเมื่ออองซานถูกลอบสังหาร

สิ้นสงครามโลก ครั้งที่ ๒ เมื่อการเจรจาเป็นเอกราชล้มเหลว กะเหรี่ยง เป็นกลุ่มแรก ๆ ที่จับอาวุธขึ้นสู้กับพม่าอย่างเป็นทางการ พรรคคอมมิวนิสต์ที่มีความขัดแย้งกับรัฐบาลก็ป้ายหน้าเข้าสู่ป่า คราวนี้จึงเกิดการต่อต้านรัฐบาลด้วยความรุนแรงจากกลุ่มโน้นบ้างกลุ่มนี้บ้าง มากมายจนรัฐบาลพลเรือนไม่อาจจัดการได้ด้วยตนเอง

แม้ว่าหลายภาคส่วนของพม่าจะมีความแตกแยกกัน แต่เรื่องแบบนี้จะไม่เกิดกับกองทัพเด็ดขาด ซึ่งก็นับเป็นเรื่องน่าแปลก

ไม่ว่าจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในรัฐบาลพลเรือนหรือแวดวงการเมืองมากสักเพียงใด แต่กองทัพยังคงให้ความจงรักภักดีต่อเนวินไม่เคยเปลี่ยน กองทัพพม่าก่อตั้งโดยนายพลอองซาน แต่การดูแลโดยส่วนใหญ่เป็นของเนวิน เนื่องจากอองซานมุ่งเป้าทำหน้าที่ทางการเมืองและการเจรจากับอังกฤษ

เสียมากกว่า ยิ่งเมื่อองชานเสียชีวิตอย่างกระทันหัน ทหารทุกคนจึงถ่ายโอนความภักดีมายังเนวิน ผู้บัญชาการสูงสุดในขณะนั้น แม้กระทั่งในวันที่เขาไม่มีตำแหน่งใด ๆ อย่างเป็นทางการ ผู้นำกองทัพคนใหม่หรือกระทั่งนายทหารชั้นผู้น้อยก็ยังคงรักภักดีไม่เปลี่ยนแปลง

กองทัพเชื่อว่าพวกเขาถูกสร้างขึ้นมาเพื่อการต่อสู้เพื่อเอกราช พวกเขาเท่านั้นที่จะสร้างและดำรงรักษาไว้ซึ่งประเทศชาติ โดยที่พลเรือนได้แสดงให้เห็นแล้วว่าไม่สามารถทำได้ (รัฐบาลอนุ) นี่จึงเป็นภาระหน้าที่ที่จำเป็นและขออรรถในการเข้ามาบริหารจัดการประเทศเสียเอง ความภักดีต่อผู้นำทางการทหารอาจมีส่วนใกล้เคียงกับความภักดีต่อสถาบันกษัตริย์ที่ทรงเป็นจอมทัพหรือผู้นำกองทัพทั้งหมด ผู้นำทางการทหารจึงกลายเป็นตัวแทนของสถาบันสูงสุดเมื่อประเทศไม่มีกษัตริย์เสียแล้ว

นอกเหนือจากชนกลุ่มน้อยแล้ว กลุ่มนักศึกษา ยังเป็นอีกหนึ่งศัตรูอันตรายในสายตาของรัฐบาลทหาร เพราะกลุ่มปัญญาชนเหล่านี้เป็นตัวตั้งตัวตีสำคัญในการก่อความวุ่นวายขึ้นในหลาย ๆ ครั้ง

กลุ่มพลังนักศึกษาเริ่มมีบทบาทมาตั้งแต่สมัยอาณานิคม เช่นการก่อตั้งสมาคมยุวพุทธพม่า (YMBA) ในช่วงแรก ๆ มุ่งเป้าไปที่ประเด็นทางศาสนาและวัฒนธรรม ต่อมาจึงปรับแนวทางไปทางการเมืองโดยมุ่งที่การเรียกร้องเอกราชและสร้างชาตินิยม นักศึกษาเป็นหัวหอกสำคัญที่เชื่อมโยงสถาบันสงฆ์และประชาชนกลุ่มต่าง ๆ เข้าด้วยกันจนเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่ ผู้นำคนสำคัญ ๆ อย่าง องชาน อนุ หรือกระทั่งเนวินเอง ก็ล้วนแต่มีจุดเริ่มต้นจากร่วมมหาวิทยาลัยทั้งนั้น

พลังนักศึกษามีบทบาทอย่างสูงตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเรือนอนุที่ไม่สามารถนำพาประเทศไปสู่ฝั่งฝันได้ จนเมื่อเนวินทำการยึดอำนาจ (พ.ศ. ๒๕๐๕) กลุ่มนักศึกษาก็ออกประท้วงจนถูกปราบปรามอย่างรุนแรง นักศึกษาและประชาชนเสียชีวิตไปจำนวนหนึ่งซึ่งแน่นอนว่าตัวเลขที่รัฐบาลบอกต้อง

น้อยกว่าความจริง แล้วมหาวิทยาลัยอย่างกั๋งก็ถูกสั่งปิดชั่วคราว

รัฐบาลทหารของเนวินปกครองพม่าด้วยการแปลงประเทศให้เป็น
ฤๅษีแห่งเอเชียอยู่สี่สิบกว่าปี จนถึงวันมหาวิทยาลัยของพม่าคือวันที่ ๘ เดือน
๘ ปี ค.ศ. ๑๙๘๘ (พ.ศ. ๒๕๓๑) หรือกรณีเหตุการณ์ “๘๘๘๘” กลุ่ม
นักศึกษา ประชาชน พระสงฆ์ และใครต่อใครอีกมากมายที่ไม่พอใจการ
บริหารประเทศของรัฐบาลออกมาเดินประท้วงกันครั้งใหญ่ ข้อเรียกร้องของ
พวกเขาคือต้องการเปลี่ยนแปลงประเทศด้วยการมีรัฐธรรมนูญ มีรัฐบาลที่มา
จากการเลือกตั้ง และประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

เนวินจัดการปัญหาแบบเดิมๆ ด้วยการกวาดล้างอย่างรุนแรง แรงแ
เสียดจกกลายเป็นที่ประนามไปทั่วโลก มีคนตายมากมายจนซีเกียจะนับ แม้
พม่าจะยังอยู่ในช่วงปิดประเทศแต่จะอยู่เฉยก็คงไม่ได้เนวินเลือกที่จะลาออก
และดัน เส่ง ลวิน ขึ้นเป็นผู้นำแทนโดยที่ยังไม่ยอมให้มีการเลือกตั้งและ
ประกาศใช้รัฐธรรมนูญอยู่ดี

เส่ง ลวิน ก็โหดไม่แพ้เนวิน เขายังดำเนินการปราบปรามฝ่ายที่ไม่
เห็นด้วยอย่างรุนแรงเช่นเดิม แอบนิเทศกันว่าแท้จริงแล้วผู้กุมอำนาจตัวจริง
ก็ยังคงเป็นเนวินอยู่ดี ภายในปีเดียวพม่ามีรัฐบาลผลัดหน้ากันถึงสามครั้ง
จนเข้าปลายปี ซอหม่อง ผู้นำทางการทหารอีกคนหนึ่งก็จัดการยึดอำนาจ
เป็นการยึดอำนาจตัวเองของฝ่ายทหาร (เหมือนสมัยจอมพลถนอม) คราวนี้
ก็ยังมีกรปราบปรามนักศึกษาและประชาชนที่ต่อต้านอีกเช่นกัน มีผู้คนล้ม
ตายมากมาย รวมๆ แล้วในปีนั้นมีคนตายมากกว่า ๓,๐๐๐ คน ส่วนหนึ่งต้อง
หนีตายเข้าป่าไปร่วมกับชนกลุ่มน้อยหรือพรรคคอมมิวนิสต์ไปเสียเลย

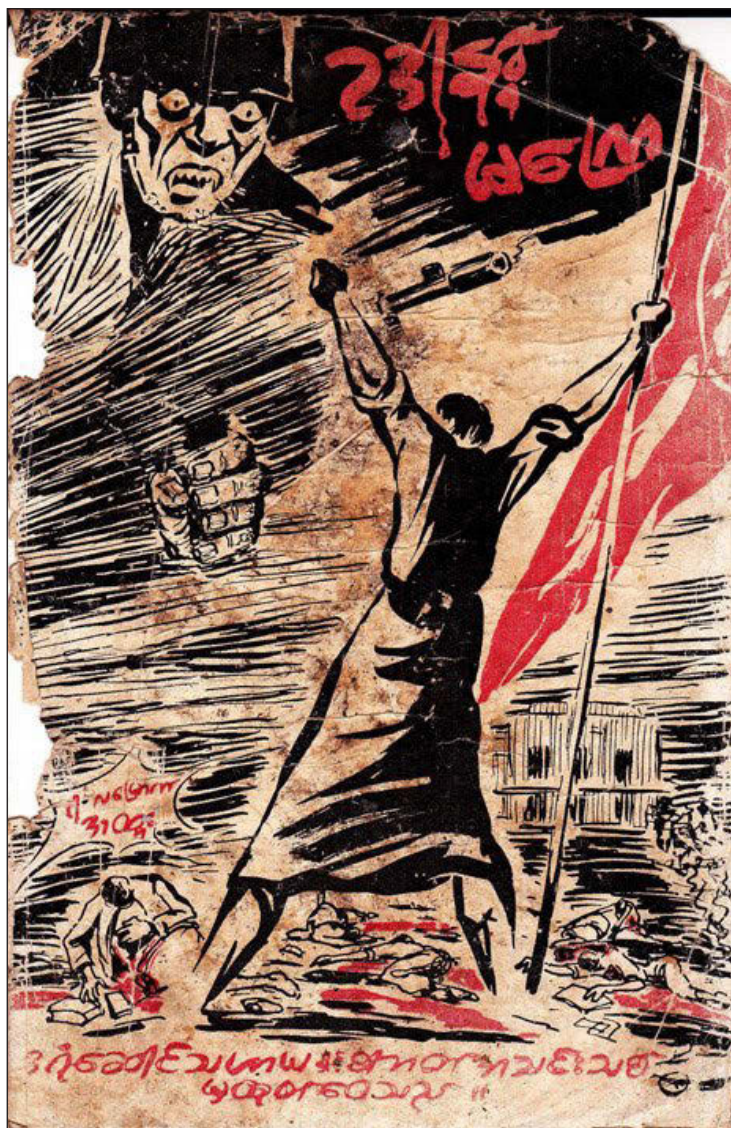
นอกจากจะใช้วิธียิงทิ้งแล้ว เมื่อมีการประท้วงที่เนวินรัฐบาลที่ตั้ง
ปิดมหาวิทยาลัยเสียทีหนึ่งโดยเฉพาะมหาวิทยาลัยอย่างกั๋งที่เป็นเหมือน
ศูนย์กลางการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองทั้งปวงของนักศึกษา การสั่งปิดก็
สั้นบ้างยาวบ้าง ไปจนถึงปิดแบบไม่มีกำหนด หลังการยึดอำนาจ พ.ศ. ๒๕๐๕

มหาวิทยาลัยอย่างกึ่งถูกปิดบ่อยมาก การปิดสถาบันการศึกษาตะพืดตะพือแบบนี้ส่งผลต่อระบบการศึกษาของประเทศอย่างมาก นักศึกษาที่เรียนอยู่ก็เรียนไม่จบเสียที คนที่กำลังจะจบก็ไม่ต้องจบกัน คนพม่าส่วนหนึ่งที่พอจะมีเงินบ้างจึงเลือกส่งลูกหลานไปเรียนนอกประเทศ เมื่อเป็นเช่นนี้ช่องว่างทางการศึกษาก็ห่างขึ้นทุกที

แม้จะมีการสั่งปิดมหาวิทยาลัยแต่จำนวนนักศึกษาก็ไม่ได้ลดลง หนุ่มสาวที่ถึงเกณฑ์เข้าสู่ระดับอุดมศึกษายังมีอยู่ทุก ๆ ปีเหมือน ๆ บ้านเราแต่มหาวิทยาลัยกลับถูกปิดแล้วปิดเล่า การผลิตบัณฑิตออกสู่ตลาดแรงงานจึงลดลง บ้านเรานั้นมีบัณฑิตจบใหม่แต่ละปีเป็นหมื่นเป็นแสนคน จบแล้วต้องชวนขวายเป็นงานดี ๆ ทำ ขณะที่พม่าในยุคนี้กว่าจะผลิตบัณฑิตได้ในแต่ละปีก็แสนจะยากเย็น ปริมาณก็จำกัด งานในประเทศก็เชื่อว่าจะมีมากนักก็ล้วนแต่ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่ต่อกัน

แค่อังกฤษปล่อยมือจากพม่าไม่นานก็วุ่นวายกันทั้งประเทศ พม่าพยายามหลีกเลี่ยงที่จะเป็นเอกราช แต่เมื่อได้สิ่งนั้นมาแล้วพวกเขาก็สามารถรักษาเอาไว้ได้ อำนาจยังถูกเก็บไว้สำหรับคนกลุ่มหนึ่งที่บังเอิญมีปืนอยู่ในมือ หัวสีบปีหลังจากพม่ายืนด้วยตนเอง ถามว่าพวกเขายืนได้มั่นคงหรือยัง คงตอบยาก เพราะที่ผ่านมาพม่าประสบปัญหามากมายภายในประเทศจากคนพม่าด้วยกันเอง โดยเฉพาะปัญหาทางการเมืองและสิทธิมนุษยชน ยิ่งในโลกยุคใหม่ที่ประเทศยักษ์บางประเทศถึงกับล้มตึง จึงยังเป็นคำถามที่ชวนสงสัยว่าพม่าจะยืนด้วยตัวเองได้อย่างมั่นคงจริง ๆ เมื่อไหร่กันแน่

โปสเตอร์ต่อต้านรัฐบาลทหารของสหพันธ์นักศึกษาพม่า
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

๑๓

ประชาธิปไตยในพม่าหายไปไหน

ปัญหาแน่นอนของพม่าที่วิเคราะห์จากสายตาของคนนอกอาจมองว่าเพราะพม่ายังไม่มีความเป็นประชาธิปไตย แต่หลายประเทศที่เจริญ ๆ ก็ไม่เห็นจำเป็นต้องเป็นประชาธิปไตยสักหน่อย การปกครองด้วยรัฐบาลทหารใช้ว่าจะสามารถนำพาประเทศไปสู่ความรุ่งเรืองไม่ได้ แต่สิ่งที่พม่าขาดคือการปกครองด้วยคุณธรรมมากกว่าระบวมัง

หลังจากได้รับเอกราช พม่าปกครองโดยรัฐบาลพลเรือนที่มีความอ่อนวายเป็นในประเทศเป็นฉากหลัง พรรค AFPFL ของอู๋นูไม่มีเสถียรภาพ รัฐบาลก็เช่นกัน การบริหารประเทศเป็นไปอย่างกระท่อนกระแท่นจนในที่สุดก็ถูกกองทัพเข้ายึดอำนาจจนได้เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ แต่หลังจากบ้านเมืองสงบทหารกลับไม่ถอนกำลังออกไปเสียที กลับเข้าครองอำนาจต่อเนื่องยาวนานมาจนถึงปัจจุบัน

ช่วงที่ปกครองโดยรัฐบาลทหารก็ยังคงมีความอ่อนวายเป็นก่อดำขึ้นทั่วประเทศ แม้ผู้นำอย่างเนวินจะใช้การปราบปรามแบบเด็ดขาด ประชาชนและผู้ที่ไม่เห็นด้วยก็ไม่หวาดกลัว ยังคงมีการต่อต้านทั้งโดยแจ้งและโดยลับอยู่อย่างต่อเนื่อง เหตุการณ์ทุกอย่างมาสูดดมเอาในอีก ๒๖ ปีต่อมา คือในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ เมื่อเกิดการชุมนุมขับไล่รัฐบาลครั้งใหญ่ที่สุดในพม่านับตั้งแต่

เนวินปกครองประเทศเป็นต้นมา

จุดเริ่มต้นของเรื่องราวทั้งหมดมีหลายกระแส แต่ที่แน่ ๆ คือความคับข้องใจต่อการปกครองที่ไม่ยุติธรรม การถูกกดขี่ และความเป็นอยู่ของประชาชนที่ไม่ได้ดีขึ้นสักเท่าไรหรือนั่นอัดแน่นอยู่ในใจของชาวพม่า เพียงแต่รอเวลาที่เหมาะสมเท่านั้นที่จะระเบิดออก ต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ก็เกิดเรื่องซึ่งเป็นชนวนของเหตุการณ์ขึ้นเมื่อนักศึกษาเทคนิคกลุ่มเล็ก ๆ เกิดทะเลาะวิวาทกับกลุ่มชายฉกรรจ์ในร้านน้ำชาแห่งหนึ่งด้วยสาเหตุเล็กน้อยมาก ทั้งหมดถูกตำรวจจับกุมตัว เรื่องราวจะไม่บานปลายเลยหากทั้งสองฝ่ายได้รับการลงโทษที่ยุติธรรม แต่กลุ่มชายฉกรรจ์เหล่านั้นได้รับการปล่อยตัวโดยที่กลุ่มนักศึกษายังถูกคุมขัง จนทราบภายหลังว่าหนึ่งในกลุ่มชายเหล่านั้นเป็นบุตรชายของประธานคณะกรรมการสภาประชาชน

กลุ่มนักศึกษาไม่พอใจกับการกระทำดังกล่าว จึงรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องความเป็นธรรมให้เพื่อน จนเกิดเหตุปะทะกันอีกครั้งกับกลุ่มเพื่อนของคู่กรณี เหตุการณ์เริ่มขยายวงกว้างขึ้นไปอีกเมื่อตำรวจพยายามเข้ามาควบคุมสถานการณ์ กลายเป็นการตะลุมบอนกันอย่างไม่รู้ทิศทาง ตำรวจเพิ่มความรุนแรงขึ้นเพื่อยุติเหตุการณ์แต่กลับมีนักศึกษาเสียชีวิต ๒ คน และอีกหลายคนถูกจับกุมหายตัวไปโดยไม่ทราบชะตากรรม

จากเรื่องทะเลาะวิวาทที่แสนจะธรรมดากลายเป็นว่าลุกลามใหญ่โต นักศึกษาที่มีความไม่พอใจต่อรัฐเป็นทุนเดิมอยู่แล้วจึงรวมตัวกันเพื่อเรียกร้องความยุติธรรม จากนักศึกษาเทคนิคกลุ่มเล็ก ๆ ก็ขยายวงกว้างเป็นนักศึกษาทั่วกรุงอย่างกุ่ม ประชาชนและผู้ที่ไม่พอใจก็เข้ามาร่วมกลุ่มจนกลายเป็นพลังมวลชน ส่วนฝ่ายตรงข้ามหรือฝ่ายอำนาจรัฐก็ได้กองทัพเข้ามาร่วมสนับสนุนอีกแรง ทำให้สถานการณ์ยิ่งเลวร้ายขึ้นกว่าเก่า

วันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ เกิดการปะทะกันอย่างดุเดือดระหว่างทั้งสองฝ่าย กองทัพเข้าปราบปรามด้วยความรุนแรงจนมีผู้เสียชีวิต

จำนวนมาก สถานการณ์เริ่มควบคุมไม่ได้ ถึงตอนนี้ฝ่ายต่อต้านได้ขยายขอบเขตการประท้วงเป็นการขับไล่รัฐบาลและเรียกร้องประชาธิปไตยจนกลายเป็นการประท้วงทางการเมืองไปในที่สุด

แหล่งชุมนุมใหญ่อยู่ที่มหาวิทยาลัยอย่างกรุงเทพฯ นักศึกษาหลายพันคนรวมตัวกันเพื่อขับไล่รัฐบาล กองทัพบุกเข้าในมหาวิทยาลัยจับกุมนักศึกษาจำนวนมากขึ้นรถบรรทุก เพราะอากาศที่ร้อนจัดและจำนวนคนที่อัดแน่นในรถ ทำให้นักศึกษาขาดอากาศจนเสียชีวิตถึง ๔๒ คน และยังไม่นับผู้ที่เสียชีวิตจากการปราบปรามด้วยความรุนแรงอีกจำนวนมาก

สองวันถัดมาการประท้วงขยายตัวไปทั่วประเทศอย่างกว้าง ประชาชนมากมายออกมารวมตัวกันที่เจดีย์สุเล กลุ่มผู้ประท้วงบุกเข้าทำลายอาคารสถานที่ราชการ กองทัพตบเท้าเข้าควบคุมสถานการณ์ด้วยความรุนแรงเช่นเคย รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉิน แต่ก็หลังจากที่มีการเข่นฆ่าผู้ต่อต้านไปแล้วจำนวนมาก มีการชนศพผู้เสียชีวิตออกจากที่เกิดเหตุอย่างรวดเร็ว คนที่รอดก็ถูกจับเข้าคุก บ้างก็หายสาบสูญไปอย่างไร้ร่องรอย พอตะวันตกดินอย่างกรุงเทพฯ ก็เหลือแต่ความเงียบงัน

นครอย่างกรุงเทพฯ กลับเข้าสู่ความสงบได้เพียงไม่กี่เดือนก็กลับมาร้อนระอุอีกหน นักศึกษาที่โชคดีที่ถูกปล่อยตัวออกมานำเรื่องราวความโหดเหี้ยมในคุกมาถ่ายทอด นักศึกษาและประชาชนอีกจำนวนมากก็ยังคงรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล ประชาชนยังคงแค้นเคืองไม่หาย เดือนมิถุนายนปีเดียวกันก็เกิดเหตุประท้วงขึ้นอีก และมีประชาชนเสียชีวิตจำนวนมากเช่นเคย และช่วงปลายเดือนการประท้วงก็ลุกลามไปยังเมืองอื่น ๆ และจากความไม่สงบส่งผลให้เศรษฐกิจถดถอย เกิดการกักตุนสินค้า ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นหลายเท่าจาก

เดิมที่ก็สูงอยู่แล้ว

รัฐบาลทหารอาจประเมินกลุ่มต่อต้านต่ำเกินไปแม้ว่าจะเลือกใช้วิธีปราบปรามที่รุนแรง แต่ประชาชนก็ยิ่งเลือกที่จะต่อสู้ เดือนกรกฎาคม เนวินก็สร้างความประหลาดใจด้วยการแถลงการณ์ลาออกจากทุกตำแหน่ง แต่นั่นก็ไม่ได้ทำให้สถานการณ์ดีขึ้นเลยเมื่อเขาประกาศว่าผู้สืบทอดตำแหน่งเป็นพลจัตวา ส่งลวีน ผู้นำการปราบจลาจลในเดือนมีนาคมที่ทำให้มีผู้เสียชีวิตจำนวนมากจนได้รับสมญา ฆาตกรแห่งย่างกุ้ง

แม้ส่งลวีนจะขึ้นดำรงตำแหน่งผู้นำรัฐบาล แต่ก็รู้กันดีว่าผู้นำที่แท้จริงยังเป็นเนวินอยู่นั่นเอง ความไม่พอใจและแผนการล้มรัฐบาลยังดำเนินต่อ โดยวางแผนรวมตัวครั้งใหญ่ในวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ ซึ่งก็คือเหตุการณ์ “๘๘๘๘” บนที่กที่แสนโหดร้ายในหน้าประวัติศาสตร์ของพม่า

ตัวเลข ๘๘๘๘ ถูกส่งต่อเพื่อนัดหมายกันทั่วย่างกุ้ง แม้ตัวเลข ค.ศ. ๑๙๘๘ จะเป็นของตะวันตกก็ตามที่ แต่เลข ๘ ก็นับเป็นเลขมงคล บางคนเชื่อว่าเป็นการเอาเคล็ดเพราะเลข ๘ มาก่อนเลข ๙ ซึ่งเป็นเลขมงคลประจำตัวของเนวิน อีกทั้งยังนับเป็นการฉลองครบรอบ ๕๐ ปีแห่งการก่อตั้งขบวนการกู้ชาติพม่าอีกด้วย

แม้รัฐบาลจะระแคะระคายการนัดหมายของกลุ่มต่อต้านและเตรียมการรับมือด้วยความรุนแรงเช่นเดิม แต่ก็ไม่อาจต้านพลังของประชาชนผู้โกรธแค้นได้ เข้ามืดของวันที่ ๘ สิงหาคม ผู้คนมากมายรวมตัวกันที่เจดีย์สุเหล่กลางนครย่างกุ้งเพื่อแสดงพลัง เมื่อกองทัพมาถึงก็เริ่มปราบปราม มีการกระสุนเข้าใส่ฝูงชน มีผู้บาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก ศพถูกทหารขนออกไปกำจัดอย่างรวดเร็ว แต่กลุ่มผู้ประท้วงก็ยังไม่ยอมเลิก รัฐบาลได้ประเมินพลังของมวลชนต่ำเกินไปอีกครั้งหนึ่ง

ข่าวการปราบจลาจลอย่างรุนแรงไม่สามารถปิดได้แม้พม่าจะปิดประเทศก็ตามที มีการห้ามสำนักข่าวต่างประเทศเข้ามาทำข่าวโดยเด็ดขาด

แต่ก็มีผู้สื่อข่าวต่างชาติแฝงตัวเข้ามาได้อยู่ดี เช่น สำนักข่าว BBC ของอังกฤษ และ NHK ของญี่ปุ่น และต้องไม่ลืมว่าพหฺายังมีสถานทูตของประเทศต่างๆ อยู่ ภาพการสังหารหมู่ถูกเผยแพร่ออกไปจนรัฐบาลพหฺาถูกประณามจากประชาคมโลก แม้จะปิดประเทศและมีที่ท่าไม้ไผ่ดีต่อสังคมโลกมานาน แต่การจะนิ่งเฉยโดยไม่ทำอะไรเลยคงเป็นไปได้ยาก และเสี่ยงต่อการถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ ส่งลวินจิ่งประกาศรับผิดชอบด้วยการลาออกหลังจากดำรงตำแหน่งได้เพียงสามอาทิตย์ แต่นั่นก็หลังจากที่เขาสั่งฆ่าผู้ประท้วงไปแล้วมากมายด้วยเช่นกัน

กองทัพดัน ดร.หม่องหม่อง ขึ้นเป็นผู้นำรัฐบาล เป็นรัฐบาลพลเรือนครั้งแรกนับจากการยึดอำนาจในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ สถานการณ์เริ่มคลี่คลาย การปราบปรามจลาจลครั้งนี้ว่ากันว่ามีคนล้มตายมากกว่า ๓ หมื่นราย ซึ่งรัฐบาลปฏิเสธว่าไม่เป็นความจริง นักศึกษาและประชาชนอีกจำนวนมากหลบหนีเข้าไปโสมทบกับชนกลุ่มน้อยต่างๆ รวมถึงพรรคคอมมิวนิสต์ เพื่อร่วมต่อสู้แบบกลุ่มนอกกฎหมายต่อไป

แต่หลังจากนั้นอีกเพียงสามเดือน นายพลซอหม่อง ก็ทำการยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนอีกหนซึ่งก็มีเสียงนินทาอีกว่าเป็นไปตามใบสั่งของเนวินที่ยังกุมอำนาจอยู่เบื้องหลัง การยึดอำนาจของซอหม่องก็ยังไม่พ้นการเช่นฆ่าประชาชนอีกครั้ง คราวนี้มีผู้เสียชีวิตนับพันราย การปราบปรามประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกลายเป็นเรื่องปกติไปเสียแล้วในพหฺา มีการสั่งปลดข้าราชการจำนวนมากที่ให้การสนับสนุนกลุ่มต่อต้าน และมหาวิทยาลัยก็ถูกสั่งปิดอีกเช่นเดิม แต่ที่เหนือความคาดหมายหลังจากนั้นก็คือมีการประกาศว่ารัฐบาลจะจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในอีกสองปีข้างหน้า

ดูเหมือนการต่อสู้ที่ผ่านไปจะไม่เสียเปล่า ความหวังในการได้มาซึ่ง

ประชาธิปไตยอยู่ไม่ไกลนัก แต่ต้องยอมรับกันอยู่ดีว่าพม่ายังคงถูกปกครองโดยกองทัพเผด็จการ พรรครัฐบาลคือ พรรคโครงการสังคมนิยมพม่า (Burma Socialist Program Party : BSPP) ซึ่งเป็นพรรคการเมืองเดียวนับตั้งแต่เนวินครองอำนาจพยายามที่จะล้างภาพเก่า ๆ ด้วยการยุบตัวเองลง แล้วจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ขึ้นมาคือ พรรคเอกภาพแห่งชาติ (National Unity Party : NUP) และเปิดให้มีการจดทะเบียนตั้งพรรคการเมืองได้เพื่อเตรียมการเลือกตั้งทั่วไป

ที่น่าขำก็คือรัฐบาลสนับสนุนให้มีการจัดตั้งพรรคการเมืองโดยหวังว่าจะเป็นการลดทอนความนิยมของกลุ่มการเมืองคู่แข่งซึ่งก็คือ พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy : NLD) ที่มีดาวเด่นคนสำคัญคือ อองซาน ซูจี บุตรสาวของนายพลอองซาน บิดาแห่งเอกราชพม่า เป็นเลขาธิการพรรค แนวคิดการเพิ่มจำนวนพรรคการเมืองของรัฐบาลเพื่อตัดกำลังของพรรค NLD และเพื่อสร้างพรรคนอมนิสำหรับตัวเอง มีการประกาศว่าพรรคการเมืองจะได้รับแจกน้ำมันและยังได้รับการติดตั้งโทรศัพท์ฟรีอีกด้วย มีพรรคการเมืองจดทะเบียนมากกว่า ๒๐๐ พรรค ซึ่งบางคนร่วมจดทะเบียนเพียงเพื่อหวังเชื้อเพลิงกับโทรศัพท์ฟรีเท่านั้น

คณะรัฐบาลผู้บริหารประเทศภายใต้การนำของซอหม่องซึ่งบัดนี้ได้เปลี่ยนเป็น สภาฟื้นฟูกฎหมายและกฎระเบียบแห่งรัฐ (State Law and Order Restoration Council : SLORC) มำหน้าที่บริหารและควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างในประเทศ ซึ่งไม่ต่างอะไรจากความเป็นไปแบบเดิม ๆ เพียงแค่เปลี่ยนชื่อและภาพลักษณ์เพื่อให้ดูดีในสายตาของทุกคน รัฐบาลเริ่มต้นเตรียมการเลือกตั้งตามที่ได้สัญญาไว้ท่ามกลางความเคลงใจของทุกคนที่เกี่ยวข้อง

นักการเมืองทั้งหน้าเก่าและหน้าใหม่ลุกขึ้นมาจัดตั้งพรรคการเมืองและเริ่มดำเนินกิจกรรมทางการเมือง อาทิ อุ努 อดีตผู้นำพม่าพยายามกลับ

มาสู่เส้นทางการเมืองด้วยการก่อตั้ง พรรคสันนิบาตเพื่อประชาธิปไตยและสันติภาพ (The League for Democracy and Peace : LDP) นายพลอองยี อดีตผู้นำพรรค NLD ที่เกิดความเห็นขัดแย้งกับผู้นำอื่น ๆ ในพรรค ได้แยกตัวออกมาตั้ง พรรคประชาธิปไตยแห่งชาติ (The Union National Democracy Party : UNDP) และหันไปจับมือกับพรรครัฐบาล นอกจากนี้ยังมีพรรคเล็ก พรรคน้อยอื่น ๆ อีกมากมาย แต่โดยภาพรวมเป็นที่ทราบกันดีว่าการเลือกตั้งในครั้งนี้เป็นการต่อสู้กันระหว่าง พรรค NUP ของรัฐบาล กับ พรรค NLD ที่มี อองซาน ซูจีเป็นแกนนำ

และแล้วความหวาดระแวงของทุกคนก็เป็นจริง แม้จะมีการเตรียมการเลือกตั้งทั่วประเทศแต่พม่าในตอนนั้นยังคงอยู่ภายใต้กฎเหล็กของกองทัพที่บางครั้งดูแปลกประหลาดและไม่เข้าท่า เช่น การห้ามชุมนุมทางการเมืองเกินกว่า ๕ คน หมายความว่า การประชุมพรรคหรือการหาเสียงแทบจะเป็นไปไม่ได้เลย การสั่งจับกุมนักการเมืองโดยเฉพาะสมาชิกพรรค NLD ที่เป็นคู่แข่งด้วยข้อหาร้ายแรงเท่าที่พอจะกู้ขึ้นมาได้หรือกระทั่งข้อหาเล็ก ๆ น้อย ๆ

การหาเสียงนั้นทุกพรรคต้องส่งร่างคำปราศรัยให้รัฐบาลตรวจสอบก่อน ห้ามใช้ข้อความที่เป็นการปลุกระดมมวลชน ห้ามวิจารณ์กองทัพซึ่งก็คือรัฐบาลนั่นเอง การปราศรัยทางโทรทัศน์กำหนดให้พรรคละ ๑๐ นาที ทางวิทยุได้พรรคละ ๑๕ นาที ฯลฯ กฎระเบียบบางอย่างก็ร่างขึ้นมาคือ ๆ เสียเดี๋ยวนั้นเพื่อสกัดกั้นโอกาสของนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม แน่แน่นอนว่าจุดมุ่งหมายอยู่ที่ทำอย่างไรก็ได้ให้อองซาน ซูจีเป็นฝ่ายพ่ายแพ้

ใกล้วันเลือกตั้งเข้ามาทุกที รัฐบาล SORC มั่นใจมากกว่าได้กีดกัน อองซาน ซูจีทุกวิถีทางแล้วเพื่อมิให้เธอได้สร้างฐานเสียงขึ้นมาได้ กฎระเบียบบहु่มหิมมากมายสร้างความหวังวิตกให้กับนักการเมือง การจัดการกับฝ่ายตรงข้ามดำเนินไปอย่างรวดเร็วและเฉียบขาด มีเพียงอองซาน ซูจีคนเดียว

เท่านั้นที่กองทัพไม่กล้าแตะต้อง แม้ว่าจะกดดันเธออย่างหนักด้วยการกักบริเวณเธอไว้ในบ้านตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ เป็นต้นมา และประชาชนพม่าก็ดูเหมือนจะค่อนข้างนิ่งเฉยกับการเลือกตั้งอย่างน่าแปลกใจ

แทบไม่มีใครเชื่อว่าการเลือกตั้ง ๒๕๓๓ จะบริสุทธิ์ยุติธรรม แม้รัฐบาล SORC ยืนยันว่าจะดำเนินการอย่างใสสะอาดแน่นอน มีการเปิดโอกาสให้สำนักข่าวจากต่างประเทศเข้ามาทำข่าวได้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะรัฐบาล SORC มั่นใจว่าชนะชัวร์ พรรคคู่แข่งที่แทบจะไม่ได้หาเสียงและพบปะประชาชนคงไม่มีทางเอาชนะได้แน่นอน แถมยังมีการจำกัดจำนวนผู้มีสิทธิ์ออกเสียง เช่นตัดสิทธิ์ชาวพม่าที่มีเชื้อสายต่างชาติ ยักย้ายประชากรในเขตที่เป็นฐานเสียงของคู่แข่ง ฯลฯ ไม่ว่าจะมองมุมไหนพรรครัฐบาลก็ได้เปรียบเต็มประตู

ถ้าการจัดการเลือกตั้งของรัฐบาล SORC สร้างความประหลาดใจแล้ว การเลือกตั้งในวันอาทิตย์ที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ของประชาชนชาวพม่ายิ่งสร้างความประหลาดใจเหนือกว่ามาก ประชาชนที่ไม่มีทีท่าว่าจะสนใจการเลือกตั้งมาตั้งแต่ต้น กลับแสดงออกถึงพลังที่พวกเขาเก็บงำเอาไว้อย่างเต็มที่ ผู้คนหลั่งไหลมาต่อคิวเพื่อเข้าคูหากันตั้งแต่เช้ามืด ความอัดอั้นที่เก็บเอาไว้ถูกระบายออกด้วยการแสดงพลังความต้องการของมหาชนว่าพวกเขา “เลือก” พรรค NLD ไม่ใช่พรรครัฐบาล

การกักตัว อองซาน ซูจี แทบไม่มีผลอะไรต่อความศรัทธาของประชาชน ชาวพม่าผู้มีสิทธิ์ออกเสียงราว ๒๐ ล้านคน (จากจำนวนประชากร ๔๐ ล้านคนเศษ) เห็นได้ว่ารัฐบาล SORC ตัดทอนจำนวนผู้มีสิทธิ์เงินเหลือเพียงครึ่งเดียวจากประชากรทั่วประเทศ) ออกมาใช้สิทธิ์เลือกตั้งกันสูงถึงร้อยละ

ละ ๗๖ และร้อยละ ๗๒ จากผู้ลงคะแนนเสียงเลือกพรรค NLD

พรรค NLD กวาดที่นั่งในสภาไปได้ ๓๙๒ ที่นั่ง จากจำนวน ๔๘๕ ที่นั่ง พื้นที่ที่พรรค NLD พ่ายแพ้มีเพียงเขตของชนกลุ่มน้อยที่คั่นของพวกเขาเองเป็นฝ่ายชนะ ส่วนพรรค NUP ของรัฐบาลได้เพียงแค่ ๑๐ ที่นั่ง พรรค NLD จึงได้สิทธิ์ในการจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ แต่สิทธิ์ที่ได้มาอย่างบริสุทธิ์นั้นไม่ได้ตกถึงพรรค NLD เสียงสวรรค์ของประชาชนถูกกลบด้วยเสียงตบเท้าของกองทัพที่เข้ามาควบคุมทุกอย่างเอาไว้เช่นเดิม

ภายหลังประกาศผลการเลือกตั้ง ประชาชนชาวพม่าออกมาให้ร้องแสดงความยินดีกันทั่วประเทศ การต่อสู้ที่ยาวนานไม่สูญเปล่า ชัยชนะอย่างถล่มทลายของพรรค NLD สร้างความแปลกใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพราะแทบไม่มีใครเชื่อว่าการเลือกตั้งครั้งนี้จะราบรื่นและโปร่งใส ชาวพม่าเองยังหวั่นใจว่าคะแนนเสียงของพวกเขาอาจหล่นหายไปอย่างไร้ร่องรอยแน่นอนว่าฝ่ายที่แปลกใจและเจ็บใจที่สุดคือรัฐบาล SORC ที่ผันไว้ตั้งแต่ต้นว่าจะชนะอย่างสบาย

สิ่งที่เกิดขึ้นในพม่าอาจสร้างความประหลาดใจให้นานาชาติเมื่อรัฐบาล SORC ทำในสิ่งที่ไม่มีใครคาดคิด คือประกาศว่ายังไม่สามารถถ่ายโอนอำนาจการปกครองให้พลเรือนได้เนื่องจากยังไม่ไว้วางใจว่าพรรค NLD จะสามารถบริหารประเทศได้อย่างสงบเรียบร้อย อีกทั้งยังต้องใช้เวลาในการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงจำเป็นต้องเลื่อนเวลาออกไปก่อนซึ่งก็เลื่อนมาจนถึงทุกวันนี้ พูดอย่างง่าย ๆ ก็คือรัฐบาล SORC ไม่ยอมรับผลการเลือกตั้งที่ฝ่ายตนพ่ายแพ้ และจะอยู่ในอำนาจต่อไปใครจะทำไม

การเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ จึงเป็นเหมือนการเล่นละครตบตาชาวโลกว่าพม่ากำลังจะเปลี่ยนแปลง แต่แท้จริงแล้วทุกอย่างยังคงเป็นไปเหมือนเช่นเดิม

กระแสความไม่พอใจของประชาชนชาวพม่าคุกรุ่นขึ้นอีกครั้ง แต่

จะทำอะไรได้เมื่อฝ่ายรัฐบาลขยับป็นในมือทุกครั้งที่มีการชุมนุมเรียกร้อง รัฐบาลประกาศที่จะกักบริเวณองชาน ชูจีต่อไปอีกโดยไม่มีกำหนด สมาชิก ระดับแกนนำของพรรค NLD ถูกจับทีละคนสองคน สมาชิกพรรคที่ได้รับการ เลือกตั้งก็เช่นกัน การกระทำเช่นนี้เพื่อทำให้พรรค NLD ค่อยๆ ล่มสลายลง ไปทีละน้อยๆ

ที่น่าขันก็คือประเทศต่างๆ ทั่วโลกต่างแสดงความไม่พอใจต่อการ กระทำของรัฐบาล SORC โดยเฉพาะประเทศที่มีประชาธิปไตยสูงสุดโต่ง อย่างสหรัฐอเมริกา และประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ที่เรียงคิวออกมาประนาม พฤติกรรมอันน่าละอายนี้ และเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวองชาน ชูจี ซึ่งก็ เป็นแค่เพียงการตอบโต้ด้วยลมปาก มีแถลงการณ์ประนามรัฐบาลทหารพม่า รายวัน โดยไม่มีการกระทำใดๆ ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน แต่กับสถานการณ์ ในอ่าวเปอร์เซีย สหรัฐอเมริกาและพันธมิตรกลับส่งกองกำลังเข้าไปควบคุม สถานการณ์ หากจะกล่าวว่าเป็นเรื่องภายในของพม่าก็ถูกต้องอยู่ แต่ก็ แสดงออกชัดเจนถึงการตัดสินใจแบบสองมาตรฐานที่มีนัยทางการเมืองและ ผลประโยชน์แอบแฝง

สิ่งที่ได้ทำคือการออกโรงโจมตีรัฐบาลพม่าเพื่อทำให้ดูเหมือนว่า ประเทศมหาอำนาจไม่ได้ทอดทิ้งองชาน ชูจี สหรัฐอเมริกาและหลาย ประเทศในยุโรประงับความช่วยเหลือทางการเงินแก่พม่า ซึ่งก็ไม่ได้ทำให้ รัฐบาล SORC ระคายผิว เพราะปกติพม่าก็ปิดประเทศอยู่แล้ว พม่าเอง ต่างหากที่เป็นฝ่ายได้เปรียบจากทรัพยากรธรรมชาติที่มีล้นเหลือซึ่งประเทศ มหาอำนาจต่างจ้องกันตาเป็นมัน หากมีการคว่ำบาตรหรือตัดสัมพันธ์อย่าง เป็นทางการ ประเทศที่จะมีความสุขที่สุดก็คือจีนกับรัสเซีย โดยเฉพาะกับ จีนที่ยังเป็นสังคมนิยมเช่นเดียวกับพม่า การเจรจาซื้อขายอาวุธและสินค้ายิ่ง สะดวกโยธินและไร่คู่แข่ง

หลังการเลือกตั้ง พ.ศ. ๒๕๓๓ ชีวิตในพม่าก็ยังดำเนินต่อไปเหมือน

เช่นที่ผ่านมา โดยมีรัฐบาลทหารเป็นผู้ซื้อเป็นชาติตาย สมาชิกพรรค NLD ที่ได้รับการเลือกตั้งถูกจับกุมรายวันด้วยข้อหาที่ต่างกันไปเพื่อเป็นการตัดตอน แต่พรรค NLD ก็ยังคงยืนอยู่ได้แม้จะไร้แกนนำที่ต่างก็ถูกจำกัดบริเวณอยู่ภายในบ้านของตนเองเหมือนอองซาน ซูจี รัฐบาล SORC ไม่ได้แยแสต่อการโจมตีแค่เพียงลมปากจากนานาประเทศ

ปี พ.ศ. ๒๕๓๔ อองซาน ซูจี ได้รับรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ แต่ชีวิตของเธอก็ยังถูกจำกัดอยู่ในบริเวณของตัวเอง รางวัลโนเบลไม่ได้ทำให้เกิดสันติภาพในพม่า และรัฐบาลก็ไม่ได้ยินดียินร้ายกับข่าวคราวของเธอ

แต่กับภาพพจน์ของประเทศแล้วจะทำเป็นไม่โยติไม่ได้ แม้พม่าจะปิดประเทศ ก็ยังมีสัมพันธ์อันดีกับหลายชาติที่เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือด้านการเงิน เศรษฐกิจพม่าภายในในการบริหารของกองทัพไม่เคยเจริญสักที แต่กองทัพกลับเจริญเอา ๆ หลายประเทศในยุโรปและญี่ปุ่นคือประเทศที่ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินแก่พม่า แม้ว่าอาจจะด้วยหวังถึงผลประโยชน์บางอย่าง แต่การที่ออกหน้าช่วยเหลือประเทศที่ละเมิดสิทธิมนุษยชนมากที่สุดต่อไปเรื่อย ๆ ก็ยิ่งสร้างภาพลักษณ์ที่ไม่ดีให้กับตนเอง พม่าจึงต้องรีบปรับหน้าฉากโดนดวนเพื่อไม่ให้ประเทศที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งมีน้อยอยู่แล้วยิ่งลดน้อยลงไปอีก

การจัดการเลือกตั้งจึงเป็นการจัดฉากขึ้นหนึ่งที่ถูกวิเคราะห์ว่าไปเพื่อการนี้ รัฐบาล SORC เชื่อกันว่าจะได้รับชัยชนะ แม้เมื่อผลการเลือกตั้งไม่เป็นดังหวัง แต่ก็ไม่ใช่เรื่องใหญ่เพราะอย่างไรเสียอำนาจก็ยังอยู่ในมือของคนถือปืน แต่การจัดการเลือกตั้งก็ช่วยซื้อเวลาให้กับพม่าได้สักระยะเวลาหนึ่ง

แต่ในยุคที่ประเทศสังคมนิยมเหลือน้อยเต็มที พม่าเริ่มโดดเดี่ยวมากขึ้น มหาอำนาจอย่างจีนยังคงคลี่คลายตัวเองด้วยการเปิดรับการเปลี่ยนแปลงมากขึ้น พม่าจะหุบยกอดีตที่เคยถูกรังแกจากชาติตะวันตกมาอ้างเหมือน

เดิมอีกไม่ได้เสียแล้ว พม่าต้องเปิดประตูบ้านรับความเป็นจริงว่าโลกได้เปลี่ยนไป การที่รัฐบาลทหารจะยังคงบริหารประเทศก็ไม่ได้ทำให้นานาชาติขบขัน เพียงแต่พวกเขาต้องทำหน้าที่อย่างโปร่งใส ปราศจากการแสวงหาผลประโยชน์ ไม่ใช่อำนาจสั่งการตามอำเภอใจและไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งก็ยังไม่เคยเห็นรัฐบาลทหารประเทศไหนจะไม่โดนค่าเสียหาย ถ้าภาพลักษณ์ของรัฐบาลออกมาดูดีหรือไม่กระทำการรุนแรงทั้งทางกฎหมายหรือการกระทำนานาชาติก็คงไม่เข้าไปข้องเกี่ยวเพราะถือว่าเป็นกิจการภายในของพม่าเอง ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องปรับเปลี่ยนนโยบายและปรับโฉมหน้าประเทศเสียใหม่ให้ดูเข้าท่า

หลังการเลือกตั้งอัปยศในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ รัฐบาล SORC ก็ดำเนินแผนฟื้นฟูประเทศเพื่อสร้างภาพด้านสวยให้ตัวเองด้วยส่วนหนึ่ง พม่าเปิดประเทศมากยิ่งขึ้นแต่ยังอยู่ภายใต้การกำกับดูแลจากกองทัพอย่างใกล้ชิด พม่ากลายเป็นดินแดนที่นานาชาติอยากจะทำธุรกิจด้วยโดยเฉพาะกับทรัพยากรธรรมชาติที่มีมากล้น แต่ความไม่เสถียรทางการเมืองก็ยังไม่ให้นักธุรกิจยังไม่กล้าเข้ามาลงทุน เกรงว่าจะเกิดข้อร้อยเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ที่กองทัพเข้ายึดอำนาจและริบกิจการต่างชาติไปบริหารเองเสียคือ ๆ แต่ในที่สุดพม่าเองก็ไม่อาจต้านกระแสเศรษฐกิจทุนนิยมได้ไหว นักธุรกิจจากภายนอกก็ยอมเข้ามาลงทุนเพราะผลประโยชน์มันคุ้มค่าที่จะเสี่ยง

การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการบริหารประเทศด้วยประชาธิปไตยแบบแหง ๆ ยังคงดำเนินไปเรื่อยโดยไม่ได้สนใจกับเสียงเรียกร้องจากนอกประเทศ รัฐบาล SORC ทำที่เป็นหุวนลม มีแรงประนามได้ก็ทำไปเถิด ฉันทก็จะไปของฉันทแบบนี้ แต่ก็เปิดประตูรับการลงทุนจากภายนอกซึ่งต่อคิวมาเพียบ ถ้าจะถามเอาประชาธิปไตยเต็มใบละก็คงหาไม่ได้ที่พม่า หลายนชาติที่พยายามทำตัวเป็นพระเอกก็แค่ลมปาก พม่าก็ยังคงเป็นพม่าในแบบที่เป็นเรื่อยมา อองซาน ซูจีที่ต่อสู้ทำให้ได้รับการยกย่องเป็นไอดอลของการเรียก

ร้องเสรีภาพก็ยังคงกักตัวอยู่ในบ้านของตัวเองปีแล้วปีเล่าต่อไป

แต่ถึงจะดีอย่างไร รัฐบาล SLORC ก็ต้องลู่ไปตามลมบ้าง จึงเริ่มมี
แผนการเปลี่ยนภาพลักษณ์ของตัวเองรวมถึงประเทศเสียใหม่

ปี พ.ศ. ๒๕๓๘ ครบ ๖ ปี ที่รัฐบาลสั่งกักบริเวณองชาน ซูจีไว้ใน
บ้านของตัวเอง ลู่ๆ ก็มีคำสั่งปล่อยตัวเธอเป็นอิสระ หลังจากที่ค่อนข้างมั่นใจ
แล้วว่าทุกคนล้มการเลือกตั้งเมื่อ ๖ ปีก่อนไปแล้ว และรัฐบาลปกครอง
ประเทศอย่างราบรื่นมาโดยตลอด ถึงอย่างนั้นองชาน ซูจิก็ยังคงถูกเพ่ง
เล็งจากรัฐบาลอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง การปล่อยตัวของชาน ซูจี ช่วยลดกระแส
ต่อต้านจากนานาชาติได้ในระดับหนึ่ง นอกจากนี้อาจเป็นเพราะการที่ญี่ปุ่น
ประกาศจะตัดการช่วยเหลือด้านการเงินแก่พม่าหากยังคงดิ่งดันไม่ปล่อยตัว
เธอ

ในปีเดียวกันนั้นเองพม่าก็เปิดประเทศอีกครั้งด้วยการประกาศให้ปี
พ.ศ. ๒๕๓๘ เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวของพม่า เป็นการยกระดับและแสดง
วิสัยทัศน์ของรัฐบาลทหารให้ดูดีขึ้นในสายตาชาวโลก

ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ รัฐบาล SLORC ดำเนินการตามแผนแปลงโฉม
ประเทศครั้งใหญ่ ด้วยการเปลี่ยนโครงสร้างการบริหารเป็น สภาสันติภาพ
และการพัฒนาแห่งรัฐ (State Peace and Development Council : SPDC)
ซึ่งแท้จริงแล้วก็ไม่มีอะไรต่างไปจากเดิม ยังคงเป็นเหล่าเก่าในชุดใหม่ที่
รชชาติยังเอาแน่เอานอนไม่ได้อยู่อย่างเดิม แต่สิ่งที่ SPDC ทำสำเร็จคือการ
ผลักดันประเทศจนสามารถเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนได้สมใจ ต้องปรบมือให้
รัฐบาล SPDC อยู่เหมือนกันกับการเปลี่ยนมุมมองใหม่ในการเปิดประเทศ
หากไม่นับว่าเป็นรัฐบาลเผด็จการแล้วการพยายามนำประเทศเข้าสู่ความ
เป็นสากลก็นับว่าเป็นนโยบายที่ใช้ได้ดีทีเดียว เพราะหากพม่ายังคงเก็บตัวโดด
เดี่ยวเลือกคบกับมิตรประเทศไม่กี่แห่งอาจส่งผลร้ายระยะยาวได้ SPDC อาจ
เล็งเห็นแล้วว่านานาชาติสนใจที่จะเข้ามาลงทุนในพม่าเนื่องด้วยทรัพยากร

ที่มีอย่างมหาศาล เรื่องการเมืองภายในประเทศเป็นเรื่องรองที่มีแต่การออกโรงประนามโดยที่ไม่ได้มีมาตรการอะไรเป็นขึ้นเป็นอัน SPDC จึงเลือกที่จะเปิดรับนักลงทุนเพื่อเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจจากสังคมนิยมเป็นทุนนิยม ซึ่งก็ได้ผลทันตาเห็น เศรษฐกิจในพม่าดีขึ้นตามลำดับ ชีวิตความเป็นอยู่ของคนพม่าดีขึ้นกว่าแต่ก่อนแม้ว่าจะไม่อาจเทียบเคียงกับประเทศเพื่อนบ้านได้ แต่ชาวพม่าก็รู้สึกได้ถึง การเปลี่ยนแปลง

การเข้าเป็นหนึ่งในสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือ อาเซียน สร้างความประหลาดใจให้นานาชาติระดับหนึ่ง เนื่องจากพม่ายังคงมีปัญหาการเมืองและการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นรุนแรง แต่ใครจะสนใจในเมื่อโอกาสในการทำเงินรออยู่เบื้องหน้า เป็นไปได้ว่าอาเซียนพร้อมอ้าแขนต้อนรับพม่าอยู่นานแล้ว หากแต่ยังติดอยู่ที่ภาพลักษณ์ที่ดูไม่ค่อยสวยงามของพม่าเอง การประวิงเวลาเพื่อรักษาฟอร์มของอาเซียนเท่านั้นเอง

ปัญหาภายในของพม่าไม่ได้ถูกตัดออกจากชาติสมาชิกด้วยนโยบายของอาเซียนเองที่ประกาศชัดว่า จะไม่แทรกแซงเรื่องภายในของประเทศสมาชิก (Non Interference) และนโยบายปฏิสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ (Constructive Engagement) คือการสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการทูตต่อกัน โดยไม่สนใจประเด็นเรื่องประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน หรือประเด็นทางสังคมและศีลธรรมที่เกิดขึ้นในประเทศนั้น ดังนั้น หากพม่าจะทำอะไรก็แล้วแต่ อาเซียนจะไม่สามารถลงโทษ คำบาตร ระวังหรือตัดสิทธิการเป็นสมาชิก ต่อให้เกิดจลาจลหรือละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือต่อให้รัฐบาลจะจับจองชาน ชูจีเข้าคุกขังไว้เล่น ๆ ซักปีสองปี อาเซียนก็ทำอะไรไม่ได้ ซึ่งเรื่องนี้ก็ถูกตั้งคำถามจากนานาชาติ แต่จะทำอย่างไรได้ในเมื่ออาเซียนมีนโยบายระบุไว้เช่นนี้

เมื่อกระแสประชาธิปไตยเป่งบานไปทั่วโลก ไทยแลนด์เราไต่ขึ้น

เสนอให้มีการทบทวนนโยบายที่ว่านี้ โดยเสนอว่าควรเปิดให้มีการพูดคุยกันถึงประเด็นทางการเมืองและปัญหาภายในของประเทศเพื่อนบ้านได้ แต่จะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางการค้าและการทูต แต่ประเทศสมาชิกบางประเทศไม่เห็นด้วย ข้อเสนอจึงเป็นอันพับไป

รัฐบาล SPDC เดินหน้าเปลี่ยนแปลงประเทศต่อไปด้วยการประกาศให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ทั้งช่วงจากครั้งล่าสุดนานถึง ๒๒ ปี บางกลุ่มค่อนข้างประหลาดใจที่รัฐบาลตัดสินใจให้มีการเลือกตั้งทั่วไปอีกครั้ง แต่บางกลุ่มก็รู้สึกเฉยๆ เพราะเป็นไปตามที่รัฐบาลได้ประกาศไว้ก่อนหน้านี้ตั้งนานแล้ว ตามนโยบายสู่การเป็นประชาธิปไตยตั้งแต่ยุคของผู้นำอย่าง ตานฉ่วย ต่อเนื่องมาถึง ชินยุนต์ และหลายคนก็ยังเชื่อว่าประเดี๋ยวเหตุการณ์ก็อาจจะกลับไปเป็นเหมือนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑ นั่นก็เป็นได้

พรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (NLD) นำโดย อองซาน ซูจี ประกาศไม่ส่งผู้สมัครลงเลือกตั้งในครั้งนี้อาจจะไม่เชื่อมั่นในความโปร่งใสและเป็นการประท้วงรัฐบาล ทำให้เกิดความเห็นแตกแยกภายในพรรค จนมีสมาชิกบางส่วนแยกตัวออกไปตั้งพรรคใหม่คือ พรรคประชาธิปไตยแห่งชาติ (National Democratic Force : NDF) ซึ่งผลการเลือกตั้งไม่ผิดไปจากที่คาด พรรค USDP ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลกวาดที่นั่งในสภาเรียบ ที่เหลือเป็นของพรรคเล็กพรรคน้อย โดยเฉพาะพรรคที่เป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยซึ่งก็ได้ไปเพียงพรรคละไม่กี่ที่นั่ง และการคว่ำบาตรการเลือกตั้งครั้งนี้ส่งผลให้ พรรค NLD ถูกยุบตามรัฐธรรมนูญของพม่าที่เพิ่งร่างขึ้นใหม่

แต่สิ่งที่ได้รับความสนใจมากกว่าการเลือกตั้งคือการประกาศปล่อยตัวอองซาน ซูจี เป็นอิสระจากการควบคุมของรัฐบาล ทุกสายตาทอดไปทั่วโลกพุ่งเป้าไปที่ตัวเธอมากกว่าจะสนใจการเลือกตั้ง ซึ่งอาจเป็นไปตามความต้องการของรัฐบาล SPDC นอกจากนี้ยังเป็นการผ่อนคลายสถานการณ์ตึงเครียดระหว่างประเทศเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า ถึงกับมี

การจัดตั้ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ มีการปล่อยนักโทษการเมือง จำนวนนับพันคนและเชิญชวนให้นักโทษการเมืองที่ลี้ภัยอยู่นอกประเทศ กลับมาพม่า แต่หลายคนก็ยังไม่ค่อยไว้วางใจรัฐบาลทหารสักเท่าไร

รัฐบาล SPDC พยายามอย่างยิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่าพม่าได้เปลี่ยนแปลงไปแล้ว โดยประกาศที่จะยอมรับความคิดเห็นและเปิดรับให้ทุกฝ่ายเข้ามาร่วมกันปฏิรูปประเทศโดยเฉพาะองชาน ซูจี แต่เธอยังคงตั้งคำถามถึงความจริงจังในการปฏิรูปประเทศ ในช่วงแรกหลังจากได้รับอิสระ เธอเลือกที่จะเดินทางไปเยือนต่างประเทศทั้งในเอเชียและยุโรป อาจเป็นไปได้ว่าเธออาศัยช่วงเวลานี้ในการแสดงความเห็นต่อประเทศบ้านเกิดให้กับนานาชาติ นับเป็นการกดดันรัฐบาล SPDC ที่ดีทางหนึ่ง

ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ พรรค NLD ของเธอจดทะเบียนพรรคการเมืองใหม่อีกครั้งเพื่อลงสมัครเลือกตั้งซ่อม โดยมีเก้าอี้ ๔๕ ตัวในสภารออยู่ เหมือนเช่นที่ผ่านมาก็คือการกลางแกลงในการจัดการเลือกตั้งว่าจะจะไปโดยบริสุทธิ์หรือไม่ แม้จะมีข่าวการโกงการเลือกตั้งออกมาเป็นระยะ แต่พรรค NLD ก็กวาดที่นั่งไปถึง ๔๓ ที่ ถึงกระนั้นรัฐบาล SPDC ก็ไม่สะเทือนเนื่องจากยังครองเสียงส่วนใหญ่ในสภา และหลังจากการเลือกตั้งครั้งนี้ ก็ยังไม่มีใครรู้ว่า จะมีการจัดการเลือกตั้งอีกหรือไม่และเมื่อไหร่

พม่าต้องใช้เวลาเกินกว่าครึ่งศตวรรษเพื่อเรียกร้องเอกราชหลังจากถูกอังกฤษเข้ายึดครอง แต่เมื่อเป็นอิสระจากประเทศตะวันตก พวกเขาก็ต้องใช้เวลามากอีกเกือบครึ่งศตวรรษเพื่อเรียกร้องเสรีภาพจากคนในชาติเดียวกัน แม้รัฐบาลทหารจะมีทีท่าผ่อนคลายน้อยกว่าเดิมมาก แต่การใช้ชีวิตเยี่ยงเสรีชนในพม่าก็ยังคงเป็นที่ต้องการของชาวพม่าบางกลุ่ม ไม่นานหากยังปล่อยให้คงสภาพนี้ต่อไปเรื่อย ๆ ประชาชนชาวพม่าอาจเริ่มเคยชินจนลืมเลือนสิ่งทีพวกเขาเรียกหามาตั้งแต่รุ่นพ่อรุ่นแม่ คนหนุ่มสาวพม่ายุคใหม่อาจไม่เคยลำบากเหมือนยุคอดีต พวกเขามองไม่เห็นความจำเป็นที่จะเอาชีวิตเข้าไปเสี่ยงกับ

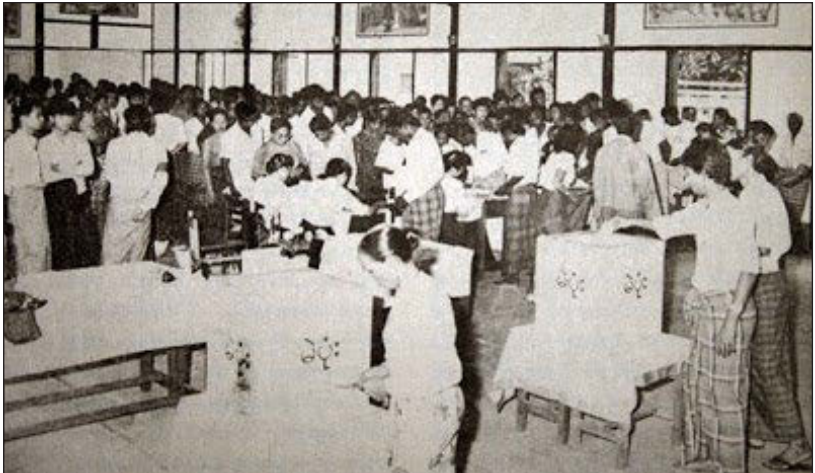
เรื่องที่พวกเขานึกไม่ออกว่าจะช่วยให้ชีวิตดีขึ้นอย่างไร เสียงของการเรียกร้องเพื่อเสรีภาพอาจเริ่มเบาลง ๆ และจางหายไปกับกาลเวลา

บางทีประชาธิปไตยในพม่าอาจไม่ได้หายไปไหน แต่เป็นเพราะประชาชนชาวพม่าต่างหากที่มองหาไม่เจอเอง

พิธีรำลึกถึงนายพลอองซาน ในโอกาสครบรอบวันเกิดของเขา (๑๓ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๘)
ที่อนุสาวรีย์อองซาน ณ กรุงย่างกุ้ง พ.ศ. ๒๕๔๘ (ภาพจากสำนักข่าว AP)

บรรยากาศการเลือกตั้งในพม่า พ.ศ. ๒๕๐๓
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

นาย อูซอ อดีตผู้นำรัฐบาลพม่าภายใต้การปกครองของอังกฤษ (ซ้าย)
และ นายพลอองซาน ประธาน AFPFL (ภาพจาก EBSCOHost)

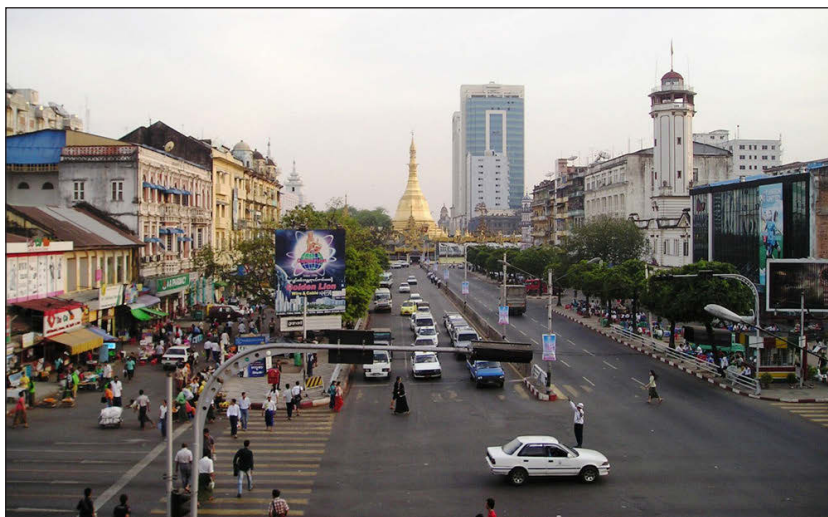
อูนู นายกรัฐมนตรีพม่า เล่นสาดน้ำในวันขึ้นปีใหม่กับประชาชน
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

อูนุ นายกรัฐมนตรีพม่า มอบของที่ระลึกให้กับ ริชาร์ด นิกสัน ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา
ในโอกาสเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. ๒๕๑๘
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

อู ตัน เลขาธิการองค์การสหประชาชาติชาวพม่า ดำรงตำแหน่ง พ.ศ. ๒๕๐๔-๒๕๑๔
 (ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

ใจกลางมหานครอย่างกรุงเทพฯ ในยุคปัจจุบัน ยังคงเห็นรูปแบบการวางผังเมืองและสถาปัตยกรรมแบบอังกฤษ โดยมีเจดีย์สุทนต์เป็นจุดศูนย์กลาง

อาคารเก่าแก่สถาปัตยกรรมแบบอังกฤษยังคงมีให้เห็นทั่วไปในพม่า
(ภาพจาก EBSCOHost)

การเดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตยในมหนครย่างกุ้ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ หรือเหตุการณ์ "๘๘๘๘"
(ภาพจาก <http://globalvoicesonline.org>)

การเดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตยในมหานครย่างกุ้ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ หรือเหตุการณ์ “๘๘๘๘”
(ภาพจาก <http://globalvoicesonline.org>)

เมื่อมีการเดินขบวนประท้วงรัฐบาลครั้งใด ก็มักจะมีชาวพม่าชูปภาพนายพลองซานทุกครั้งไป
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

เหตุการณ์ ๘๘๘๘ ยังถูกหยิบยกมาใช้ในการประท้วงอยู่เสมอ
(ภาพจาก <http://asiancorrespondent.com>)

รัฐบาลยังคงออกหวยเบอร์มอมเมาประชาชนเหมือนในสมัยพระเจ้าธีบอ
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

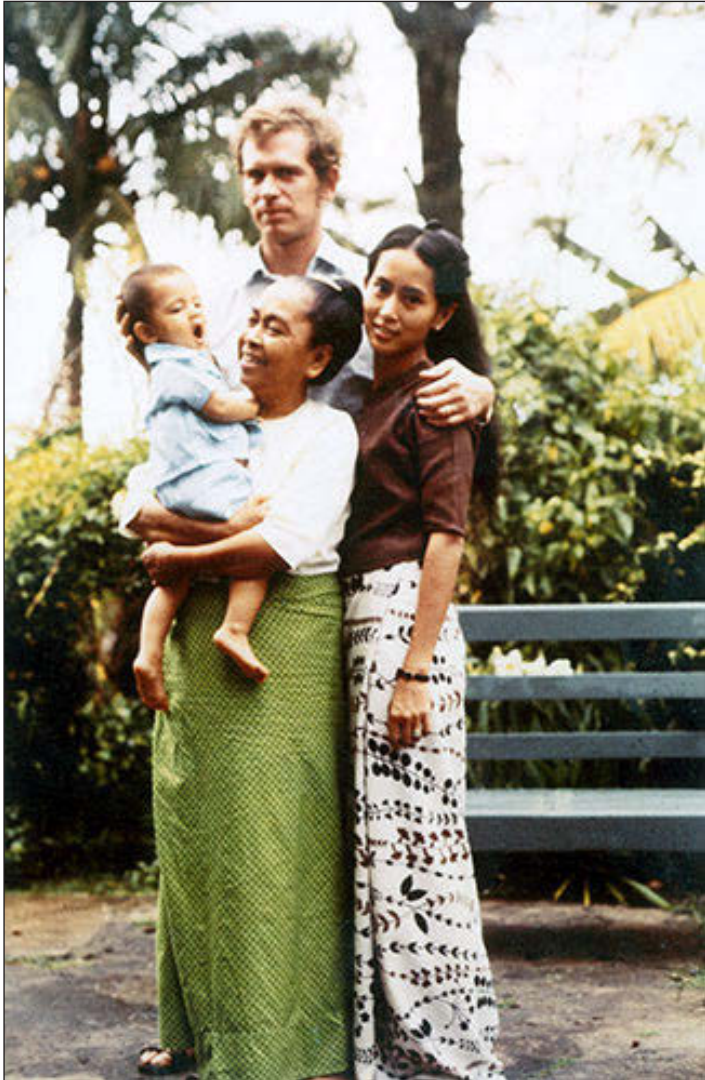
บรรยากาศร้านน้ำชาในย่างกุ้ง เป็นที่พบปะของคนพม่าทุกเพศทุกวัย
ในปัจจุบันก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตคนพม่าไม่เปลี่ยนแปลง
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

นายพลเนวิน ผู้นำการปฏิวัติยึดอำนาจจากรัฐบาลพลเรือนในปี พ.ศ. ๒๕๐๕
เขาคือผู้ที่อยู่ทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังในการปกครองพม่าโดยกองทัพยาวนานกว่า ๒๖ ปี
(ภาพจาก EBSCOHost)

นางชินจี ภรรยาของนายพลอองซาน
(ภาพจาก หนังสือ Perfect Hostage : A Life of Aung San Suu Kyi)

อองซาน ซูจี, ไมเคิล เฮอร์ส, ซีนจี และหลานชายคนแรก อเล็กซ์

อองซาน ซูจี เมื่อครั้งที่เดินทางไปงานวิจัยที่ประเทศญี่ปุ่น
(ภาพจาก หนังสือ Perfect Hostage : A Life of Aung San Suu Kyi)

การขึ้นเวทีปราศรัยใหญ่ครั้งแรกขององซาน ซูจี พ.ศ. ๒๕๓๑
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

JUNE 11, 1990

The Summit: Friends in Need

No. 24

TIME

INTERNATIONAL

Will She Rule?

Under detention and forbidden to campaign, Burma's **AUNG SAN SUU KYI** wins a stunning victory

BANGLADESH	Taka 50.00	INDIA	Rs. 35.00	MALAYSIA	Mal. S. 00	PAKISTAN	Rs. 30.00	SRI LANKA	Rs. 50.00
BRUNEI	B\$ 5.00	INDONESIA	Rp. 2,250	MALDIVES	Rf 25.00	PHILIPPINES	P 35.00	TAIWAN	NT\$ 100.00
CHINA	REN 1.00	JAPAN	¥ 7.00	MELANESIA	K 5.00	SAUDI	S 2.75	THAILAND	฿ 800
GUAM	\$ 2.75	KOREA	₩ 600 plus ¥20 for tax	NEPAL	N Rs. 33.00	SINGAPORE	S\$ 5.50	U.S. ARMED FORCES	\$ 2.50
HONG KONG	M\$ 25.00								

ขึ้นปกนิตยสาร TIME ก่อนหน้าที่จะได้รางวัลโนเบล สาขาสันติภาพ ไม่นานนัก
(ภาพจาก www.time.com)

ออกพบปะและสนทนากับกลุ่มผู้ให้การสนับสนุนที่ริมรั้วบ้านพักของเธอเป็นประจำ
(ภาพจาก www.facebook.com/pages/Myanmar-Political-Review)

ปรากฏตัวเป็นครั้งแรก หลังจากได้รับอิสรภาพใน พ.ศ. ๒๕๕๓
(ภาพจาก www.time.com)

ออกเดินสายปราศรัยในฐานะหัวหน้าพรรค NLD
(ภาพจาก วิกีพีเดีย)

เป็นที่รักและเป็นแสงแห่งความหวังของชาวพม่า
(ภาพจาก EBSCOHost)

เดินทางมาเยี่ยมแรงงานชาวพม่าที่จังหวัดสมุทรสาคร เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๕
นับเป็นการเดินทางออกนอกประเทศครั้งแรกหลังได้รับอิสรภาพ
(ภาพจาก หนังสือพิมพ์มติชน)

ออกเดินสายพบปะผู้นำและรับรางวัลมากมายจากประเทศต่างๆ ในอเมริกาและยุโรป
(ภาพจาก สำนักข่าว AP)

พระสงฆ์พม่าเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการเดินขบวนเรียกร้องสิทธิพลเมืองและประชาธิปไตย
(ภาพจาก EBSCOHost)

อองซาน ซูจี ถ่ายภาพพร้อมกับ ประธานาธิบดี เต็งเส่ง
ภายหลังเข้าพบที่ทำเนียบประธานาธิบดีในกรุงเนปิดอร์
(ภาพจาก www.irrawaddy.org)

พุทธศาสนายังคงเป็นที่ศรัทธาจิตใจของชาวพม่าทุกเพศทุกวัย
(ภาพจาก EBSCOHost)

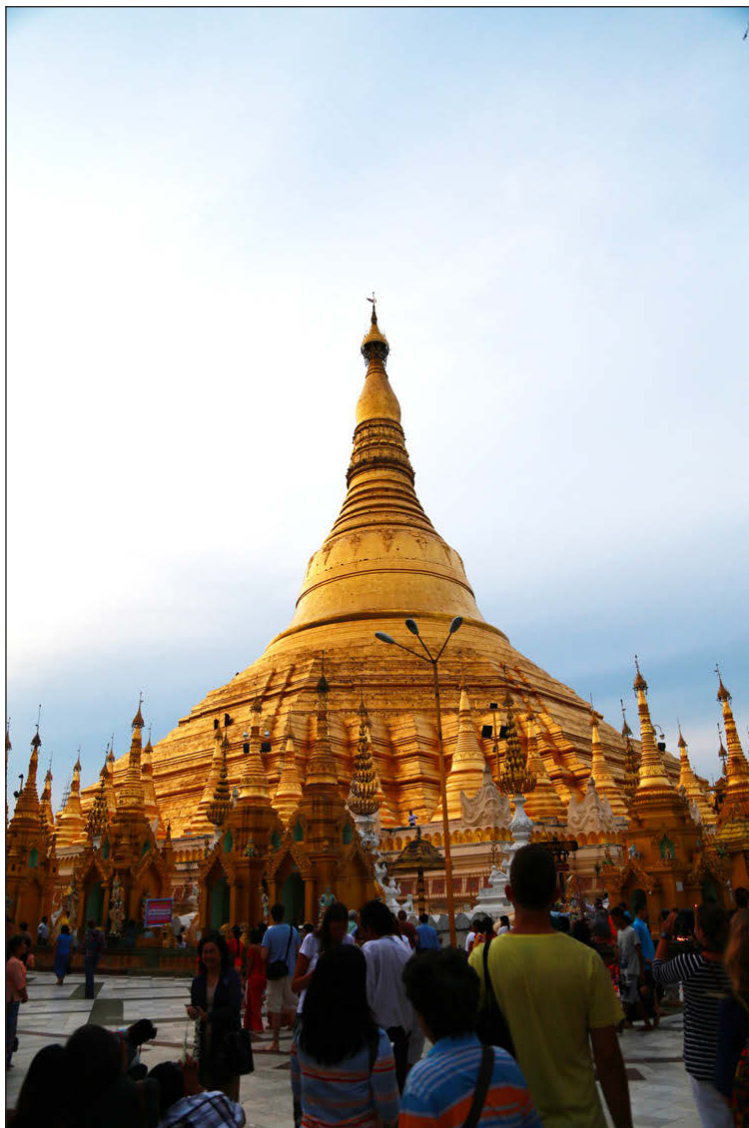
ปัญหาชนกลุ่มน้อยยังเป็นประเด็นใหญ่ที่พม่าต้องเร่งแก้ไข
โดยเฉพาะล่าสุดกับกรณีของชาวมุสลิมโรฮิงยาในรัฐยะไข่
(ภาพจาก EBSCOHost)

ความเชื่อเรื่องผีนต์ยังคงได้รับการสืบทอดมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน
รวมถึงนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ผลมโรงไปด้วย
(ภาพโดยผู้เขียน พ.ศ. ๒๕๕๖)

นครย่างกุ้ง แม้จะกลายเป็นอดีตเมืองหลวง แต่ยังคงความเจริญไว้อย่างครบถ้วน
โรงแรมย่างกุ้ง เป็นหนึ่งในโรงแรมชั้นนำที่ทันสมัยที่สุดในเมือง ต้อนรับการเป็นเจ้าซีเกมส์ ๒๕๕๖
(ภาพโดยผู้เขียน พ.ศ. ๒๕๕๖)

มหาเจดีย์เขวดากอง นครย่างกุ้ง
(ภาพโดยผู้เขียน พ.ศ. ๒๕๕๖)

นักโทษที่ไม่เคยโดดเดี่ยว

นำชั้นอยู่เหมือนกันที่รัฐบาลทหารที่เข้มแข็ง ใช้อำนาจเผด็จการ เบ็ดเสร็จปกครองประเทศมายาวนานเกินกว่าครึ่งศตวรรษ เด็ดหัวฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยมากมาย กลับไม่กล้าแตะต้องผู้หญิงเพียงคนเดียว ทั้งที่มีโอกาสและข้ออ้างมากมายที่จะทำให้เธอหายไปจากแผ่นดินพม่า แต่ความเข้มแข็งของผู้หญิงคนนี้จะยืนยงอยู่ได้อีกนานเท่าใด วันเวลาที่ผ่านไปเลยมายาวนานกว่า ๓๐ ปี อาจจะไม่เพียงพอที่จะทำให้เธอบรรลุความหวัง

นับตั้งแต่การยึดอำนาจของนายพลเนวิน ปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ทำให้ชาวพม่าตกอยู่ภายใต้ระบอบระงับทำบุญต ถูกปิดหูปิดตาจากโลกภายนอกจนแทบไม่รู้ว่ามีโลกภายนอกเป็นอย่างไร หลังจากไม่มีกษัตริย์ ชาวพม่าไร้แหล่งรวมจิตใจ แทบจะนึกไม่ออกว่าจะมีใครก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำที่หลอมรวมชาวพม่าให้เป็นหนึ่งเดียวกันได้เพื่อเรียกร้องเสรีภาพที่แท้จริงจากคนในชาติเดียวกัน

อองซาน ซูจี อาจจะได้รับเลียดนักสู้จากบิดาและความเฉลียวฉลาดมาจากมารดา ตอนที่เธอก้าวเข้ามาสู่เวทีการเมืองใหม่ๆ เชื่อว่าเธอคงคุ้นเคยกับคำชื่นชมจากคนเก่าแก่ว่า ‘ช่างเหมือนพ่อไม่มีผิด’ แม้ว่าเส้นทางสู่สายการเมืองจะไม่ใช้เส้นทางที่เธอเลือกตั้งแต่แรก

ซูจี เป็นบุตรคนเล็กจากบุตรทั้งหมดสามคนของนายพลอองซาน

“บิดาแห่งเอกราชพม่า” อองซานคือผู้ที่อยู่ทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังการเรียกร้องเอกราชจากอังกฤษ แต่น่าเสียดายที่เขาไม่อาจมีชีวิตอยู่ถึงวันที่เห็นอิสรภาพของบ้านเกิด อองซานถูกลอบสังหารพร้อมคณะรัฐมนตรีและที่ปรึกษา ก่อนที่อังกฤษจะมอบเอกราชให้พม่าเพียงหกเดือน ขณะนั้นชูจีอายุเพียงสองขวบ

ความทรงจำเกี่ยวกับบิดาของชูจีได้มาจากมารดา ญาติพี่น้องและผู้คนรอบข้าง ชินจี มารดาของเธอต้องแบกรับภาระดูแลบุตรสามคนเพียงลำพัง เธอพยายามหารายได้ด้วยการกลับไปเป็นพยาบาลเหมือนในอดีตอีกครั้ง แต่ผู้นำพม่าในขณะนั้นคืออู๋เหินว่าคงไม่งามหากภรรยาമായของวีรบุรุษพม่าจะต้องไปทำงานลำบากเช่นนั้นอีก จึงมอบหมายให้เธอเข้ารับราชการ จนในปี พ.ศ. ๒๕๐๓ ชินจี ได้รับการแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตพม่าประจำประเทศอินเดีย แต่เธอก็ขอลาออกจากตำแหน่งในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ ด้วยเหตุผลที่ว่าเธอไม่อยากเป็นตัวแทนของประเทศที่ปกครองโดยผู้นำเผด็จการ

วัยเด็กของชูจีอาจจัดได้ว่ามีชีวิตที่ดีพร้อมกว่าเด็กพม่าอีกหลายล้านคน มีบิดามารดาที่เป็นผู้มีการศึกษา ญาติพี่น้องของเธอแต่ละคนล้วนเป็นผู้ใฝ่เรียน เธอได้รับการอบรมเกี่ยวกับพุทธศาสนาอย่างเคร่งครัดเช่นเดียวกับชาวพม่าทั่วไป และยังได้รับความรู้เกี่ยวกับศาสนาคริสต์ โดยทำหน้าที่อ่านบทสวดหรือพระคัมภีร์ให้ปู่ที่มองไม่เห็นฟังเสมอ ๆ บ้านของเธอแทบไม่ว่างเว้นจากผู้มาเยี่ยมเยียน ทั้งนายทหาร ผู้นำชุมชน นักการเมือง นักวิชาการ บางคนพักอาศัยอยู่กับครอบครัวของเธอเสียด้วยซ้ำ เธอจึงไม่กลัวคนแปลกหน้าเหมือนเด็กทั่วไป ชัยยังได้รับการถ่ายทอดธรรมเนียมและวัฒนธรรมจากคนหลากหลายเชื้อชาติโดยที่ไม่รู้ตัว

ซูจียังคงซุกซนและอยากรู้ทุกเรื่องตามประสาเด็กทั่วไป คำตอบที่เธอต้องการส่วนใหญ่ได้จากการอ่านหนังสือ ซูจิจ่านทุกอย่างที่มีตั้งแต่นิทานพม่า เทพนิยายตะวันตก ปรัชญา เธอชื่นชอบนิยายสืบสวนเป็นพิเศษ โดยเฉพาะนิยายสืบสวนของ เซอร์ อาเธอร์ โคนัน ดอยล์ จากนั้นจึงพัฒนาไปสู่การอ่านเนื้อหาที่หลากหลายยิ่งขึ้น จนเป็นที่รู้กันว่าเธอจะพกหนังสือติดตัวไปด้วยทุกแห่งเสมอ

เธอจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาที่ประเทศอินเดีย และเลือกเข้าเรียนต่อสาขาเศรษฐศาสตร์ที่ วิทยาลัยสตรีศรีราม (Lady Shri Ram College) แต่เรียนได้เพียงสองปีก็ย้ายไปเรียนต่อที่ มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษ ในสาขาเศรษฐศาสตร์ ปรัชญา และการเมือง ที่นั่นเองเธอได้พบกับ ไมเคิล เอริส (Michael Aris) นักศึกษาประวัติศาสตร์ที่กำลังค้นคว้าเรื่องวัฒนธรรมทิเบต ทั้งคู่ตกลงใจแต่งงานกันในปี พ.ศ. ๒๕๑๔ โดยที่ซินจีมารดาของเธอไม่ค่อยสบอารมณ์เท่าไรที่ได้ลูกเขยเป็นคนตะวันตก

เมื่อตัดสินใจแต่งงาน ซูจิจึงต้องลาออกจากงานที่ทำอยู่ คือการเป็นเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการบริหารและการเงินของสหประชาชาติ การได้เข้าทำงานในองค์กรระดับโลกเช่นนี้จึงนับเป็นครั้งแรกที่เธอได้เข้ามามีส่วนร่วมและรับทราบถึงปัญหาของประเทศบ้านเกิด โดยในขณะนั้นสหประชาชาติมีอูถัน ซึ่งเป็นชาวพม่า ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ

ชีวิตหลังแต่งงาน ซูจิจึงต้องเดินทางตามสามีไปยังประเทศทิเบตและภูฏาน โดยต้องอยู่ทำงานที่ภูฏานนานถึง ๖ ปี เมื่อกลับมาลอนดอน เอริสได้กลายเป็นนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านทิเบตศึกษาที่ฉายแววรุ่ง ส่วนซูจิจึงได้ตั้งครอบครัว อเล็กซ์ ลูกชายคนแรก

เมื่อครอบครัวเริ่มเข้าที่เข้าทาง ซูจิจึงหวนคืนสู่แวดวงวิชาการอีกครั้ง เธอได้รับทุนให้เดินทางมาทำวิจัยระยะสั้นๆ ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น

ครั้งนี้เธอตัดสินใจพา คิม ลูกชายคนเล็กมาอยู่กับเธอด้วย ชีวิตในประเทศญี่ปุ่นเป็นประสบการณ์ที่แปลกใหม่สำหรับเธอ แม้การใช้ชีวิตที่นั่นจะค่อนข้างลำบากและไม่คุ้นเคยนัก แต่อย่างน้อยเธอก็ได้พบมิตรใหม่ เปิดโลกทัศน์ใหม่ที่แตกต่างจากที่เคยพบมาทั้งที่พม่า ภูฐาน หรืออังกฤษ

ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาหรือทำวิจัยที่อังกฤษหรือที่ญี่ปุ่น ชูจิเขียนผลงานเกี่ยวกับประเทศพม่าไว้จำนวนหนึ่ง ว่าด้วยเรื่องการเมือง สังคม และวัฒนธรรม แสดงให้เห็นว่าไม่ว่าเธอจะอยู่ที่ใด ชีวิตและจิตใจของเธอก็ยังคงเป็นพม่าอยู่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง

ในช่วงที่พม่าประสบความวุ่นวายและผันผวนทางการเมือง โดยเฉพาะในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ เมื่อนายพลเนวินเข้ายึดอำนาจและบริหารประเทศด้วยอำนาจเผด็จการ ชูจียังคงใช้ชีวิตอยู่นอกประเทศ แม้ว่าจะรับทราบข่าวสารอยู่บ้างแต่เธอก็ยังไม่เคยสัมผัสกับความเป็นจริงด้วยตนเอง

ปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ชูจิเดินทางกลับพม่าเพื่อดูแลมารดาที่ป่วยหนัก เธอถูกจับตามองจากหน่วยสืบราชการลับทันทีที่เดินทางเหยียบแผ่นดินพม่า การเดินทางกลับสู่มาตุภูมิของบุตรสาวของ “บิดาแห่งเอกราชพม่า” มีความหมายไม่น้อยกับรัฐบาลและกับชาวพม่า ในสายตาของรัฐบาลเธอคือตัววุ่นวายที่อาจจุดชนวนความไม่สงบในประเทศ แต่ในสายตาของประชาชนเธอคือตัวแทนของความหวัง

ชูจิได้สัมผัสกับความเป็นอยู่ของชาวพม่าที่แท้จริง ได้เห็นถึงความโหดร้ายของรัฐบาลเผด็จการที่กระทำต่อคนในชาติเดียวกัน ความไม่เท่าเทียมและไร้ซึ่งอิสระภาพ ขณะที่เธอเฝ้ามารดาอยู่ที่โรงพยาบาลอย่างกึ่งซึ่งใกล้กับสถานที่ชุมนุมประท้วงของกลุ่มนักศึกษา เธอเห็นนักศึกษาที่ได้รับบาดเจ็บจากการปราบปรามจำนวนมาก ชาวพม่าบางคนที่รู้ว่าเธอเป็นใครก็เข้ามาพูดคุยหรือไม่ก็ปรับทุกข์กับเธออยู่เสมอ ๆ

จนเมื่อเกิดเหตุนองเลือดในเหตุการณ์ “๘๘๘๘” กลุ่มนักวิชาการ

กลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองและบรรดาแกนนำนักศึกษา เรียกร้องให้เธอเข้าร่วมการต่อสู้ ด้วยเหตุผลที่ว่าเธอคือสัญลักษณ์ของความหวัง เธอคือผู้เดียวที่จะรวมใจของชาวพม่าผู้เฝ้ารอประชาธิปไตย ชูจี้ไม่ได้ตกปากรับคำในทันที แต่ก็ไม่ได้ตอบปฏิเสธ

นำคิดอยู่เหมือนกันว่ากลุ่มผู้เรียกร้องมองเห็นอะไรในตัวชูจี้ ว่ากันตามตรงเธอเป็นเพียงแม่บ้านลูกสองที่มีความรู้สูง เธอไม่ได้มีบทบาทในการเรียกร้องประชาธิปไตยในพม่ามาแต่เริ่ม แม้จะมีผลงานทางวิชาการหรือมีความสนใจความเป็นไปในพม่าอยู่บ้าง แต่ก็มุ่งเน้นในด้านประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม มีการเมืองบ้างเล็กน้อย เป็นการนำเสนอเชิงวิชาการหรือการวิพากษ์ในมุมมองเสมือนผู้สังเกตการณ์มากกว่าที่จะเข้ามาสัมผัสอย่างใกล้ชิด ดังนั้นเธอจึงไม่ได้มีความต้องการที่จะเข้ามาสู่ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยตั้งแต่ต้น เหตุผลสำคัญที่ผลักดันให้เธอก้าวเข้าสู่เวทีการเมืองน่าจะอยู่ที่เธอมีสายเลือดของนายพลองซานมากกว่า แกนนำผู้ประท้วงหรือชาวพม่าต้องการใครสักคนที่จะมาเป็นตัวแทน เป็นศูนย์รวมจิตใจ เป็นความหวังในอนาคตเหมือนเมื่อครั้งที่บิดาของเธอได้เคยสร้างไว้ โดยที่ไม่ได้ถามความสมัครใจของเธอเลยสักนิด

แต่ชูจี้ก็สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงนั้นได้เป็นอย่างดี เป็นไปได้ว่าเธอเตรียมใจยอมรับมาก่อนล่วงหน้าแล้ว อาจไม่ได้เริ่มต้นที่อังกฤษแต่เริ่มจากโรงพยาบาลย่างกุ้งที่ทำให้เธอพบกับความจริงอันปวดร้าวที่เพื่อนร่วมชาติกระทำต่อกัน ความตั้งใจเดิมของเธอคือเพียงขอเข้ามามีส่วนร่วมเป็นหนึ่งในแรงผลักดันให้ประเทศเจริญก้าวหน้า ให้ชาวพม่ากินดีอยู่ดี ความเป็นประชาธิปไตย ด้วยวิธีการเท่าที่นักวิชาการแม่บ้านลูกสองเช่นเธอสามารถจะทำได้ กลับกลายเป็นว่าเธอถูกส่งให้ขึ้นมาอยู่แถวหน้าของแนวรุกที่ว่านี้

โย โอน มินต์ นักวิชาการและอาจารย์จากมหาวิทยาลัยย่างกุ้งและ

พรรคพวกจำนวนหนึ่งเป็นคนกลุ่มแรกๆ ที่มีส่วนโน้มน้าวให้ซูจีเปลี่ยนความคิดเข้าสู่ถนนสายการเมือง เขาเข้าพบและหว่านล้อมให้เธอเข้าร่วมขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยโดยอาศัยความเป็นสายเลือดของชาวนเป็นธงนำที่จะพาชาวพม่าเดินไปในทิศทางเดียวกัน ซูจีแบ่งรับแบ่งสู้ที่จะเข้าร่วมงานโดยให้เหตุผลว่าเธอไม่มีประสบการณ์ทางการเมืองและไม่คิดว่าจะเข้ามาช่วยอะไรได้มากนัก แต่เมื่อการชนหน้าประชาชนยังดำเนินต่อไป เลือดนักสู้ก็เธอก็ฉีดพล่านและเป็นแรงผลักดันให้เปลี่ยนความคิด ซูจีตอบรับเข้าร่วมงานในระยะสั้นๆ กับขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยในฐานะผู้ประสานงานทั่วไป

แม้จะบอกว่าเป็นผู้ประสานงานแต่บทบาทของเธอกลับมีมากกว่านั้น ชาวพม่าที่ทราบข่าวว่าลูกสาวนายพลของชาวนกลับมาแล้ว ต่างดีใจและรู้สึกว่าคุณพ่อกำลังนำ กิจกรรมของกลุ่มเรียกร้องประชาธิปไตยดำเนินไปภายใต้การจับตามองอย่างใกล้ชิดของหน่วยสืบราชการลับ เดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ มีการจัดการชุมนุมอีกครั้งบริเวณหน้าโรงพยาบาลย่างกุ้ง เป็นเวทีเล็กๆ ที่ทางกลุ่มใช้เพื่อแสดงจุดยืน แต่กลับกลายเป็นว่ามีผู้เข้าร่วมชุมนุมกับเวทีเล็กๆ นั้นนับหมื่นคน และซูจีได้ขึ้นเวทีปราศรัยเป็นครั้งแรก เธอกล่าวแนะนำตัวเพียงสั้นๆ แต่จับใจผู้ร่วมชุมนุม แน่ใจว่าทุกอย่างก้าวของเธอถูกจับตามองเป็นพิเศษจากฝ่ายรัฐบาล

สองวันหลังจากนั้น ซูจีมีกำหนดการที่จะปราศรัยครั้งสำคัญบริเวณใกล้กับมหาเจดีย์ชเวดากอง ไม่มีการประกาศเชิญชวน ไม่มีการแจกใบปลิวหรือมีก็ต้องแอบๆ เพราะฝ่ายกองทัพกดดันอย่างหนักเพื่อไม่ให้เกิดกระแสซูจีฟีเวอร์ แต่เสียงกระซิบกลับดังกว่าเสียงปี่น วันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๓๑ มีชาวพม่าจำนวนมากแออัดเข้ามาฟังการปราศรัยของเธอ ประมาณาการว่าน่าจะราว ๕ แสนคน บางกระแสว่ามีมากกว่านั้น

ซูจีเริ่มต้นด้วยการแนะนำตนเอง เธอเล่าถึงเหตุผลที่ทำให้เธอมาขึ้นอยู่ ณ จุดนี้ และสิ่งใดที่เธอปรารถนาและเชื่อว่าชาวพม่าทั้งหมดก็คิดเช่น

เดียวกับเธอ นับแต่วันนั้นเป็นต้นมา ชีวิตของแม่บ้านนักวิชาการคนหนึ่ง ก็เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิง ชาวพม่ามองเห็นแสงแห่งความหวังจากเธอ และรัฐบาลทหารก็รู้สึกว่าจะต้องทำอะไรสักอย่างเพื่อดับแสงนั้นเสีย

รัฐบาลทหารพยายามปล่อยข่าวลวงและโจมตีเธอเพื่อลบความน่าเชื่อถือ เช่น ยกเหตุผลสำคัญว่าเธอมีสามีเป็นชาวต่างชาติ เธอขายวิญญาณให้กับตะวันตกไปแล้ว ดร.เอริส สามีของเธอเป็นพวกคอมมิวนิสต์ และเธอเองก็ติดต่อกับพรรคคอมมิวนิสต์อย่างลับๆ ด้วย รัฐบาลเรียกเธอว่า นางเอริส เพื่อให้ประชาชนรู้สึกว่าเขาไม่ใช่คนพม่า แต่ประชาชนไม่หลงเชื่อ คำกล่าวอ้างลอยๆ แบบไร้สาระเช่นนี้ ความนิยมในตัวซูจีกลับเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ

สิ้นสุดการปราศรัยที่ชเวดากองในวันนั้น เท่ากับว่าเธอประกาศต่อสู้กับรัฐบาลทหารอย่างเต็มตัว กองทัพกดดันเธอด้วยการส่งทหารมาปิดล้อมบ้านพัก ตัดโทรศัพท์เพื่อไม่ให้เธอติดต่อกับโลกภายนอก แต่เธอก็มีได้ตอบโต้ได้ๆ ระหว่างนั้นแกนนำคนอื่นๆ กำลังเตรียมการจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อไม่ให้พร้อมสำหรับการเลือกตั้งในอีกสองปีข้างหน้า

ในบรรดาแกนนำนั้นมีอยู่สองคนที่มีบทบาทสูงในการจัดตั้งพรรคการเมือง คือ อองยี และ ถิ่นอู สองอดีตนายพลแห่งกองทัพพม่าปลายปี พ.ศ. ๒๕๓๑ ซูจีและพรรคพวกจึงจัดทะเบียนพรรคการเมืองก่อตั้งพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy : NLD) มี อองยี เป็นหัวหน้าพรรค ถิ่นอู เป็นรองหัวหน้าพรรค ซูจี เป็นเลขาธิการพรรค

แม้จะตั้งพรรคได้แล้วแต่การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเป็นไป

อย่างหลีกเลี่ยง จากการควบคุมแทบจะทุกสิ่งทุกอย่างของรัฐบาลทหาร การออกกฎหมายและระเบียบที่ไม่ได้เอื้อต่อกิจกรรมทางการเมืองแม้แต่น้อย อย่างเช่นการควบคุมสื่อทุกชนิด ทำให้พรรคไม่สามารถประชาสัมพันธ์ นโยบายพรรคหรือกำหนดการปราศรัยของสมาชิก หรือการห้ามชุมนุมเกินกว่า ๕ คน ก็ยิ่งยากที่จะให้ประชาชนออกมาฟังการปราศรัย

แต่ข้อห้ามเรื่องการชุมนุมเกิน ๕ คนก็ไม่อาจจำกัดสิทธิและความต้องการของประชาชนได้ ทุกที่ที่ชู่จีไปปราศรัย จะได้รับการต้อนรับอย่างล้นหลามจากประชาชน กองทัพเองก็ตอบโต้กลับ เช่นสั่งห้ามไม่ให้ประชาชนออกจากบ้าน จับกุมตัวโดยตั้งข้อหาตามแต่จะคิดขึ้นได้ หรือกระทั่งใช้ความรุนแรงกับประชาชน แต่ชู่จีและสมาชิกก็ยังคงเดินหน้าหาเสียงต่อไปเท่าที่สามารถทำได้

ต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๒ การขัดขวางจากกองทัพเริ่มรุนแรงขึ้น มีการจ้างกลุ่มอันธพาลท้องถิ่นดักทำร้ายขบวนรถของชู่จีจนมีผู้บาดเจ็บหลายราย แต่ก็ไม่มีการจับกุมหรือดำเนินกรใด ๆ บางครั้งขบวนรถของเธอก็ถูกปิดกั้นเส้นทางอย่างไม่มีสาเหตุ เธอจึงเลือกที่จะเดินเท้าไปหาประชาชนเช่นเดียวกับ มหาตมคานธี บุคคลผู้เป็นแรงบันดาลใจของเธอเคยทำ เมื่อหยุดเธอไม่ได้ ทหารจึงใช้วิธีหยุดประชาชนแทน บางท้องที่จึงแทบไม่มีประชาชนออกมาต้อนรับเธอเพราะเกรงจะได้รับอันตราย

แต่แล้วการขัดขวางเธอจากฝ่ายทหารกลับทำให้เธอกลายเป็นที่รู้จักของชาวพม่ารวมถึงชาวโลกมากขึ้นไปอีก ครั้งหนึ่งเมื่อชู่จีเดินทางไปเมืองดานุไบเพื่อหาเสียงตามปกติ เธอถูกขัดขวางจากทหาร ซึ่งครั้งนั้นรุนแรงถึงขั้นหมายเอาชีวิต

ชู่จี ถูกกลุ่มทหารขัดขวางมิได้เดินผ่านทาง นายทหารผู้หนึ่งสั่งให้พลทหารประทับปืนเล็งมาที่เธอพร้อมกับขู่ว่าจะยิงหากยังไม่หยุด ชู่จีไม่สนใจเสียงขู่ เธอยังคงเดินเข้าใกล้กระบอกปืนอย่างไม่มีความระสรวนสะท้าน กลับ

เป็นพลทหารเหล่านั้นเองที่สิ้นไปกับท่าทีของเธอ สุดท้ายเธอก็เป็นฝ่ายชนะ เมื่อทหารกลุ่มนั้นยอมล่าถอยไป เหตุการณ์ครั้งนี้ยิ่งกระพือกระแสความนิยมในตัวเธอมากขึ้นอีกหลายเท่า

ยิ่งใกล้วันเลือกตั้งเท่าไร พรรค NLD และผู้สนับสนุนก็ยิ่งพบกับความเดือดร้อนมากขึ้น สมาชิกพรรค นักศึกษาและประชาชนที่ให้การสนับสนุนถูกจับด้วยข้อต่าง ๆ บ้างก็ถูกซ้อม และบ้างก็หายตัวไปอย่างลึกลับ พรรค NLD เริ่มเปิดฉากโจมตี SORC กลับอย่างดุเดือด ซึ่งไม่อาจทำอะไรไปได้มากกว่าการปราศรัย รัฐบาลก็บีบหนักขึ้นโดยสั่งควบคุมและห้ามโรงพิมพ์จัดพิมพ์โฆษณาต่อต้านรัฐบาลและสร้างข่าวลือผิด ๆ เกี่ยวกับตัวเธอ

กลางปี พ.ศ. ๒๕๓๒ กองทัพเริ่มขยายการควบคุมโดยส่งกองกำลังเข้ามาในเมืองหลวงเพื่อประจำตามจุดสำคัญต่าง ๆ ประกอบกับกลุ่มนักศึกษาและพรรค NLD พยายามที่จะจัดกิจกรรมเพื่อระลึกถึงเหตุการณ์ความไม่สงบในอดีตที่มีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก โดยเฉพาะเหตุการณ์ ๘๘๘๘ สถานการณ์ส่อเค้ารุนแรงแม้ว่าทหารจะเข้าตรึงพื้นที่แต่ประชาชนก็พร้อมที่จะลุกฮือ ในวันที่ ๒๐ กรกฎาคม กองทัพจึงตัดสินใจที่จะควบคุมเหตุการณ์ด้วยการดับแสงสว่างของมวลชนเสีย โดยเข้าปิดกั้นบริเวณรอบบ้านพักของซูจี และแกนนำพรรค NLD คนอื่น ๆ ปิดที่ทำการพรรค NLD กองทัพประกาศว่าจำเป็นต้องกักบริเวณซูจีให้อยู่ภายในบ้านของตัวเองเป็นเวลาอย่างน้อย ๑ ปี เนื่องจากเธอและแกนนำพรรค NLD มีส่วนในการปลุกระดมมวลชนให้ก่อความไม่สงบขึ้นในประเทศ

ซูจี จึงต้องใช้ชีวิตอยู่ภายในบ้านนับแต่บัดนั้น โดยขณะนั้นบุตรชายทั้งสองของเธอเดินทางมาอยู่ด้วยพอดี ส่วน ดร.เอริส ยังคงติดภาระกิจอยู่ที่สกอตแลนด์ เขาขอวีซ่าเพื่อเดินทางมาพม่าทันทีที่รัฐข่าว รัฐบาลยินยอมโดยดีด้วยหวังว่าซูจีจะเลือกเดินทางออกนอกประเทศตามครอบครัว แต่เธอเลือกที่อยู่คู่ต่อ ทำให้ ดร.เอริส อดเป็นห่วงความปลอดภัยของเธอไม่ได้

ในช่วงนั้นเองเธอประกาศอดอาหารประท้วงจนร่างกายอ่อนแออย่างมาก ดร.เอริส พยายามโน้มน้าวให้เธอเลิกล้มการประท้วง เขาเดินทางเข้าพบผู้นำรัฐบาลเพื่อนำข้อเสนอของภรรยามาต่อรองโดยต้องสัญญาว่าสมาชิกพรรคและผู้เกี่ยวข้องที่ถูกจับตัวไปจะต้องปลดปล่อยและได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมเธอถึงจะเลิกอดอาหาร ที่จริงแล้วรัฐบาลจะไม่ยอมรับข้อเสนอและปล่อยให้ซูจีอาการหนักต่อไปก็ได้ แต่เมื่อพิจารณาอย่างถ่วงถือนี้แล้วจะยิ่งส่งผลร้ายต่อตัวเองเสียมากกว่า จึงยอมรับข้อเสนอทั้งหมด

เมื่อ ดร.เอริส และบุตรทั้งสองเดินทางกลับอังกฤษ รัฐบาลพม่า ก็ประกาศยกเลิกพาสปอร์ตของบุตรชายทั้งสองของพวกเขาโดยให้เหตุผลว่าไม่ได้ถือสัญชาติพม่า นั่นหมายความว่าทั้งคู่จะไม่สามารถเดินทางเข้าประเทศไปพบมารดาได้อีกต่อไป

รัฐบาลพยายามทุกวิถีทางที่จะกดดันพรรค NLD และ ซูจี เพื่อไม่ให้มีบทบาทในช่วงใกล้การเลือกตั้ง โดยเฉพาะซูจีที่ถูกบีบคั้นอย่างหนัก แต่รัฐบาลก็ระมัดระวังที่จะไม่ให้เกิดอันตรายใด ๆ กับตัวเธอ หรือถ้าจะเกิดขึ้นมาจริง ๆ ก็ต้องไม่ให้เหลือร่องรอยว่ามาจากฝ่ายรัฐบาล เพราะหากเมื่อใดที่ซูจีเป็นอะไรขึ้นมา อาจจะมีการลุกฮือครั้งใหญ่จากประชาชนชาวพม่าและอาจรวมถึงนานาชาติอีกด้วย

สถานการณ์ภายในนอกพม่ายังคงหยุดอยู่กับที่ ทั่วโลกต่างทราบบว่าเหตุการณ์นองเลือด ๘๘๘๘ การละเมิดสิทธิมนุษยชน การจับกุมนักโทษการเมือง การกักบริเวณองชาน ซูจี มีแต่เสียงประนามแต่กลับไม่มีประเทศใดยื่นมือเข้ามาจัดการอย่างจริงจัง องค์กรสิทธิมนุษยชนทั่วโลกทำได้เพียงยื่นหนังสือประท้วง สหรัฐอเมริกาและบางประเทศในยุโรปตัดความช่วยเหลือ

เหลือทางเศรษฐกิจแก่พม่า แต่ก็ไม่ได้สะท้อนเสถียรภาพของพม่าสักเท่าไร เนื่องจากปิดประเทศมานานแล้ว ช่วยหรือไม่ช่วยก็ไม่ได้ส่งผลอะไรมากมายนักกับพม่า พม่ากลับหันไปญาติดีกับจีนซึ่งนานาชาติไม่ชอบใจนัก แต่ก็ทำอะไรไม่ได้มากไปกว่านี้ โดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาที่มักแสดงบทบาทผู้พิทักษ์โลกแต่กลับไม่ใช่กรณีของพม่า เพราะหากตัดสัมพันธ์กับพม่า ฝ่ายที่มีความสุขที่สุดจะเป็นจีนทันที

ข่าวสารที่นานาชาติรับรู้มาจากฝ่ายรัฐบาลทหารที่แถลงข่าวรายวันถึงความเป็นไปที่เรียบร้อยดี แต่ทั่วโลกต่างก็รู้ว่ามันไม่จริง ข้อมูลบางส่วนที่น่าเชื่อถือที่ว่ามาจากสถานทูตประเทศต่าง ๆ ที่ยังอยู่ในพม่า แต่ต่อให้ทราบความจริง ก็ยังยากที่จะเข้าไปจัดการอะไรได้อยู่ดี

ช่วงนี้เองที่องซาน ซูจี ได้ถูกเสนอชื่อเข้าชิงรางวัลโนเบล สาขาสันติภาพ สิ่งหนึ่งที่ทำให้เธอโดดเด่นในสายตาชาวโลกคือการต่อสู้อย่างสันติ เธอประกาศอย่างชัดเจนตั้งแต่ครั้งแรก ๆ ที่ถูกคุกคาม กลุ่มนักศึกษาและผู้สนับสนุนจำนวนหนึ่งเตรียมอาวุธไว้ทั้งเพื่อปกป้องและตอบโต้กลับ เธอสั่งห้ามการกระทำใด ๆ ที่รุนแรงนั้นเพราะเชื่อว่าความรุนแรงไม่อาจสงบลงได้ด้วย ความรุนแรง หากพลังมือทำอะไรลงไปจะกลายเป็นข้ออ้างให้ฝ่ายตรงข้ามลงมือหนักข้อยิ่งขึ้นกว่าเดิม แม้จะถูกกักบริเวณในบ้านของตนเอง เธอก็ไม่ได้แสดงความเกลียดชังต่อทหารที่เข้ามาล้อมบ้านของเธอ ในบางโอกาสเธอยังได้สนทนาหรือเลี้ยงอาหารแก่พวกเขาเสียด้วยซ้ำ

ยิ่งใกล้วันเลือกตั้งเข้ามา รัฐบาลยิ่งเพิ่มความมั่นใจว่าจะได้รับชนะอย่างแน่นอน ผลจากการกดดันอย่างหนักไม่เพียงเฉพาะพรรค NLD และซูจีเท่านั้น รัฐบาลทหารยังสร้างแรงกดดันกับประชาชนในทุกวิถีทาง การออกกฎระเบียบที่ขัดต่อบรรยากาศแห่งประชาธิปไตย การใช้ความรุนแรงในสถานการณ์ที่ไม่จำเป็น การสับเปลี่ยนโยกย้ายประชาชนและหน่วยเลือกตั้งไปในเขตที่ได้เปรียบกว่า ฯลฯ ทำให้ประชาชนชาวพม่าแสดงออกค่อนข้าง

ชัดเจนว่าพวกเขาเบื่อหน่ายกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น แต่รัฐบาลทหารอาจคิดไม่ถึงว่าสิ่งที่ตาเห็นก็อาจไม่ใช่ความจริงเสมอไป

ความจริงปรากฏให้เห็นในวันอาทิตย์ที่ ๒๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๓๓ ประชาชนชาวพม่าออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งครั้งแรกในรอบ ๓๐ ปี เป็นจำนวนมากถึงร้อยละ ๗๐ ท่ามกลางความประหลาดใจของรัฐบาลที่คาดการณ์ไม่ถึงสำนักข่าวทั่วโลกที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปทำข่าวในครั้งนั้นเผยแพร่ภาพที่เหลือเชื่อนี้ออกไปทั่วโลก และผลการเลือกตั้งยิ่งน่าเหลือเชื่อขึ้นไปอีกเมื่อผลปรากฏว่า พรรค NLD กวาดไปได้ถึง ๓๙๒ จาก ๔๔๕ ที่นั่ง

ที่น่าประหลาดใจก็คือเหตุใดผลการเลือกตั้งจึงออกมาเช่นนี้ แสดงว่าการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม ไม่มีการโกง อาจเป็นเพราะรัฐบาลทหารคิดว่าไม่จำเป็นต้องโกง เนื่องจากได้กดดันทุกวิถีทางไปแล้วเป็นเวลานานนับปีหลังจากเหตุการณ์ ๘๘๘๘ หรือเป็นไปได้อีกว่าพวกเขามั่นใจถึงชัยชนะและประมาทพลังมวลชนมากเกินไป ความพ่ายแพ้ยับเยินเช่นนี้สร้างความไม่พอใจให้กับผู้นำตัวจริงอย่างนายพลเนวินอย่างมาก

แม้ผลการเลือกตั้งจะเป็นที่ปรากฏต่อสายตาชาวโลกว่าพรรค NLD เป็นฝ่ายชนะ ได้สิทธิ์ในการจัดตั้งรัฐบาลบริหารประเทศ แต่รัฐบาล SLORC ก็ทำตัวเหมือนเด็กเกรงที่ไม่ยอมแพ้ เดิมทีนั้น SLORC ประกาศว่าจะยังไม่ปล่อยให้พรรค NLD บริหารประเทศ เนื่องจากยังต้องใช้เวลาสักกระยะในการร่างรัฐธรรมนูญและจัดการประเทศให้เข้ารูปเข้ารอย แต่ไป ๆ มา ๆ เวลาที่ว่านั้นก็ไม่เคยสิ้นสุดเสียที SLORC ยังคงกุมอำนาจบริหารประเทศและปฏิเสธผลการเลือกตั้งดี ๆ

SLORC อ้างว่าการเลือกตั้งหนนี้เพื่อเลือกตัวแทนประชาชนในการร่างรัฐธรรมนูญ ไม่ใช่การเลือกผู้แทนเข้าไปนั่งในสภา เป็นการให้เหตุผลที่ฟังไม่ขึ้น ยิ่งกระพือความไม่พอใจให้กับพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกและประชาชนมากยิ่งขึ้น จนผ่านเข้าสู่เดือนสิงหาคม เมื่อมีการจัดงานรำลึก

เหตุการณ์ ๘๘๘๘ ก็เกิดเหตุวุ่นวายตามคาด ครั้งนั้นนอกจากนักศึกษาประชาชนแล้ว ยังมีพระภิกษุจำนวนมากออกมาเดินขบวนแสดงออกถึงความไม่พอใจรัฐบาล การปราบปรามรุนแรงจนมีผู้เสียชีวิตสองราย และพระภิกษุมรณภาพสองรูป การก่อหวอดประท้วงของพระภิกษุทำให้ SLORC เข้ามาจัดการเปลี่ยนแปลงการบริหารของคณะสงฆ์ครั้งใหญ่ ล้มสภาสงฆ์ที่มีมาแต่เดิม และจัดตั้งสหพันธ์ซึ่งขึ้นตรงกับรัฐบาล

ซุจียังคงถูกกักบริเวณต่อไปอย่างไม่มีกำหนด ระหว่างนี้มีการจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้นนอกประเทศ แต่ก็ไม่ได้มีบทบาทอะไรสำคัญ เหตุการณ์ในพม่าจึงยังคงไม่เปลี่ยนแปลง

เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๔ ครอบครัวซุจีเริ่มมีข่าวดีบ้าง เมื่อเธอได้รับการประกาศชื่อเป็นผู้ได้รับรางวัลโนเบล สาขาสันติภาพ แน่ใจว่าเธอไม่สามารถเดินทางไปรับรางวัลด้วยตนเอง รัฐบาล SLORC อ้างว่าเธอเป็นแกนนำผู้ปลุกระดมให้เกิดความวุ่นวายในประเทศจึงยังต้องกักตัวเธอไว้ ความจริงแล้วหากว่าเธอต้องการจะเดินทางไปรับรางวัลจริง ก็เชื่อว่า SLORC น่าจะยินดี เพียงแต่ถ้าไปแล้วต้องไปลับ เธอจะกลับพม่าอีกไม่ได้เลย นั่นจึงอาจเป็นเหตุผลหนึ่งว่าทำไมซุจีจึงไม่เรียกร้องที่จะออกนอกประเทศ

รางวัลโนเบลที่ซุจีได้ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพอสมควร ชื่อเสียงของเธอโด่งดังและเป็นที่ยอมรับทั่วโลก เธอกลายเป็นนางเอกแห่งโลกตะวันออก ขณะที่รัฐบาลทหารถูกโยนบทผู้ร้ายเข้าใส่ การจะปล่อยให้เป็นแบบนี้ต่อไปเรื่อยๆ จะไม่เป็นผลดีต่อรัฐบาล ยิ่งเมื่อสังคมโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ พัฒนาการด้านข่าวสารและกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้รัฐบาลทหารจะนิ่งเฉยเหมือนเดิมไม่ได้แล้ว

ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ เกิดการเปลี่ยนตัวผู้นำประเทศอีกครั้งเมื่อ นายพลตานฉ่วย ขึ้นมาทำหน้าที่บริหารประเทศแทน ซอหม่อง ที่อ้างว่ามีปัญหาสุขภาพ ซึ่งความจริงเป็นเช่นไรก็ยังไม่อาจทราบได้ ตานฉ่วย มีท่าที

ประนีประนอมมากขึ้นในช่วงแรกของการขึ้นครองอำนาจ เขาอนุญาตให้ ดร.เอริส และลูกๆ เข้าประเทศพม่าได้ อีกสองปีต่อมาเขาก็ยังอนุญาตให้ สื่อมวลชนต่างประเทศเข้าสัมภาษณ์ ซุจี อนุญาตให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จากสหรัฐอเมริกา เจ้าหน้าที่สหประชาชาติ เข้าเยี่ยมซุจีได้ ซึ่งก่อนหน้านี้ เรื่องเช่นนี้ไม่มีทางเกิดขึ้นได้เลย นั่นจึงเป็นครั้งแรกที่เธอได้แสดงความคิดเห็นต่อชาวโลกในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวกับพม่า

เดือนกรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๘ ซุจี รัฐบาลก็ประกาศยกเลิกการ กักบริเวณ เธอกันว่าเป็นเพราะแรงกดดันจากญี่ปุ่นที่เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจรายใหญ่แก่พม่า นอกจากนี้รัฐบาลกำลังดำเนินการตาม แผนการเปิดประเทศ โดยประกาศให้ปีนั้นเองเป็นปีแห่งการท่องเที่ยวพม่า และพม่าก็กำลังดิ้นรนเพื่อเข้าร่วมเป็นสมาชิกอาเซียนให้ได้

ทันทีที่ซุจีได้รับอิสรภาพ ชาวพม่าจำนวนมากรวมถึงสื่อมวลชนจาก ทั่วโลกต่างมาแออัดกันอยู่บริเวณหน้าบ้านเธอนับร้อยนับพันคน ระยะเวลา กว่า ๖ ปี ไม่ได้ทำให้ศรัทธาของชาวพม่าลดน้อยลง ทุกๆ เย็น ซุจีจะออกไปพบปะประชาชนที่มารอบเธอ ภาพที่เธอเกาะประตูรั้วกลายเป็นภาพที่ ชินตา จากเดิมที่เธอต้องออกมาปราศรัยทุกๆ เย็น ก็มีการตกลงกันว่าจะมี การปราศรัยเฉพาะวันหยุดเท่านั้น แต่ถึงอย่างนั้นจำนวนผู้คนก็ไม่ได้ลดลง เลย ทำให้บริเวณหน้าบ้านของเธอกลายเป็นแหล่งนัดพบของนักศึกษาและ ประชาชนในเมืองอย่างกรุงเทพฯ โดยปริยาย

เมื่อซุจีได้รับอิสรภาพ การดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและเรียกร้อง ประชาธิปไตยก็คึกคักขึ้น แต่ก็ยังถูกปราบปรามอย่างรุนแรงจากรัฐบาล เช่นเดิม ซุจีออกเดินทางพบปะประชาชนและสมาชิกพรรค NLD อย่างต่อ

เนื่อง ซึ่งตอนนั้นเธอดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคแล้ว เธอถูกขัดขวางจากเจ้าหน้าที่รัฐและกองทัพมิให้เดินทางออกนอกกรุงอย่างกึ่ง ในบางสถานที่พบว่าม็อบผู้ประท้วงและต่อต้านเธอรวมกลุ่มกัน รัฐบาลจึงอ้างเหตุผลเรื่องความปลอดภัยห้ามมิให้เธอเดินทาง ซึ่งว่ากันว่ากลุ่มคนเหล่านั้นก็คือคนของรัฐบาลเอง

สองปีต่อมาเธอได้ทราบข่าวร้ายว่า ดร.เอริส ล้มป่วยด้วยโรคมะเร็งต่อมลูกหมาก ดร.เอริส พยายามขอวีซ่าเพื่อเดินทางเข้าพม่าเพื่อพบภรรยาเป็นครั้งสุดท้ายแต่กลับถูกปฏิเสธ เพราะรัฐบาลพม่าต้องการให้ซูจีเป็นฝ่ายเดินทางออกไปพบเขาเองมากกว่า แต่เธอก็รู้ว่าเมื่อใดที่เธอก้าวออกนอกประเทศ เธอจะไม่มีวันได้กลับมาอีกเลย ถึงอย่างนั้นทั้งคู่ก็ยังแข็งแกร่งและเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี จนกระทั่งเดือนมีนาคมปีเดียวกันนั้นเอง ดร.เอริส ก็เสียชีวิตที่ประเทศอังกฤษ

การสูญเสียสามีอาจทำให้เธอแทบหัวใจสลาย แต่ภาพที่ปรากฏกลับยังเป็นซูจีคนเดิมที่เดินทางทำงานต่อ เธอไม่เคยแสดงปฏิกิริยาหรืออาการท้อแท้ให้ใครเห็น เธอยังคงเดินสายพบปะผู้คนและให้สัมภาษณ์กับสื่อมวลชนจากต่างประเทศเช่นเดิม โดยเชื่อว่าพลังของสื่อเหล่านี้จะช่วยกดดันให้รัฐบาลทหารอ่อนข้อลงมาบ้าง

แต่ความจริงแล้วสถานการณ์ในพม่ายังไม่ได้เปลี่ยนแปลง กองทัพยังคงใช้อำนาจควบคุมทุกอย่างเช่นเดิม สมาชิกพรรคและประชาชนยังถูกจับกุมอยู่อย่างต่อเนื่อง วันที่ ๒๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ซูจีและคณะออกเดินทางไปยังเมืองสาละที่อยู่ทางตอนใต้ของนครย่างกุ้ง ขบวนรถของเธอถูกสกัดกั้นไม่ให้เดินทางต่อ ซูจีตัดสินใจประท้วงด้วยการขังตัวเองอยู่ในรถนานถึง ๙ วัน ข่าวนี้แพร่สะพัดไปทั่วโลก แม้ว่ารัฐบาลทหารจะแถลงว่าเธอเพียงแค่ออกไปพักผ่อนและยังได้รับการดูแลเป็นอย่างดี แถมยังแสดงภาพทีมงานของเธอแบกข้าวของราวกับกลับมาจากข้อบึง ทว่าภาพที่ยืนยัน

เหตุการณ์ทั้งหมดเป็นอย่างดีคือภาพที่เธอยังคงนั่งนิ่งเพียงลำพังอยู่ภายในรถ ทั้งที่สภาพแวดล้อมแถบนั้นเต็มไปด้วยฝูง ซึ่งเสี่ยงต่อการติดเชื้อมาลาเรียอย่างมาก รัฐบาลสหรัฐอเมริกา ฝรั่งเศส อังกฤษ และอีกหลายประเทศต่างรุมประนามการกระทำที่ไม่เข้าทำนี้จนรัฐบาลพม่าทนไม่ได้ ส่งกองกำลังปราบจลาจลกว่าร้อยนายเข้าบังคับให้เธอต้องยอมถอยกลับ ชูชีพระกาศอย่างไม่เกรงกลัวว่าอีก ๑๕ วัน เธอจะเดินทางไปมณฑลเลยีให้จึงได้ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้น

คราวนี้รัฐบาลไม่ยอมพลาตซ้ำสอง แม้ว่าเธอกับผู้ติดตามจะเดินทางไปถึงสถานีรถไฟได้ แต่กลับพบว่าสถานีรถไฟถูกปิดล้อมโดยกองทหาร เธอถูกบังคับให้กลับบ้านอย่างไม่มีเงื่อนไขและถูกประกาศจำกัดบริเวณเป็นครั้งที่สอง ด้วยเหตุผลว่าเพื่อความปลอดภัยของตัวเอง แต่การกักบริเวณครั้งนี้ดูผ่อนคลายกว่าครั้งแรกมาก เมื่อรัฐบาลทหารยอมให้ผู้สื่อข่าวบางสำนักเข้าเยี่ยมและสัมภาษณ์เธอได้ ตัวแทนจากนานาชาติรวมถึงจากสหประชาชาติก็ได้รับอนุญาตให้เข้าเยี่ยมได้เช่นกัน การกักบริเวณครั้งนี้กินเวลา ๑๙ เดือน เธอได้รับอิสรภาพอีกครั้งในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

แม้จะถูกกักบริเวณถึงสองหนแต่ชูจิกก็ยังเดินหน้าไม่หยุด หลังได้รับอิสระในครั้งที่สอง เธอเดินทางขึ้นเหนือเพื่อพบปะกับชนกลุ่มน้อยและเมืองเล็กเมืองน้อยต่าง ๆ เพื่อสร้างฐานเสียงของพรรค นำแปลกที่คราวนี้ไม่ถูกกีดขวางการเดินทาง แต่เมื่อไปถึงที่หมายกลับพบว่าประชาชนถูกสั่งห้ามไม่ให้ออกมาต้อนรับหรือฟังการปราศรัย เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๖ คณะของเธอเดินทางถึงเมืองซาเกียง โดยมีกลุ่มชาตินิรนามพร้อมอาวุธครบมือแสดงท่าทีไม่เป็นมิตรเรียงรายต้อนรับ สถานการณ์เริ่มตึงเครียดจากที่แค่ตะโกนด่าทอก็เริ่มมีการลงไม้ลงมือกับชาวบ้านที่ออกมาสนับสนุนและเลยเถิดไปถึงคณะผู้ติดตาม คราวนี้การปะทะเริ่มรุนแรงมากขึ้น ถิ่นอุ ที่ติดตามเธอไปด้วยถูกซ้อมจนบาดเจ็บสาหัส เหตุการณ์เริ่มบานปลายจนมีผู้บาดเจ็บ

เจ็บจำนวนมากและมีผู้เสียชีวิตด้วย ชาวบางกระแสนั้นเห็นว่าพื้นที่บริเวณนั้นมี ตำรวจคุมเชิงอยู่ด้วยแต่กลับไม่ได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ หลังเหตุการณ์สงบ ชูจิตถูกจับกุมตัวไปคุมขัง ณ ที่ที่เป็นปริศนาโดยคนของรัฐบาลที่อ้างว่าเพื่อ ปกป้องเธอจากการลอบสังหาร

รัฐบาลทหารทำพลาดตรงที่ไม่ยอมแถลงข่าวสถานะของชูจิตว่า เป็นอย่างไร นานาชาติเริ่มแสดงความไม่พอใจต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน ครั้งนี้ แม้จะถูกโจมตีจากนานาชาติแต่รัฐบาลทหารก็ยังยืนยันว่าชูจิตยังคง มีชีวิตอยู่และสุขภาพดี มีตัวแทนสภาทนายความเพียงรายเดียวเท่านั้น ที่รัฐบาลอนุญาตให้พบกับชูจิตได้ ซึ่งได้รับการยืนยันว่าเธอยังมีชีวิตและ ปลอดภัยดี การกระทำในครั้งนี้เพิ่มความไม่พอใจให้กับนานาชาติมากยิ่งขึ้น ประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา เลขาธิการองค์การสหประชาชาติ และผู้นำ ประเทศต่าง ๆ ออกมาแถลงข่าวประนามรัฐบาลทหารและยื่นข้อเรียกร้องให้ ปล่อยตัวชูจิตโดยไม่มีข้อแม้

การนิ่งเฉยไม่ตอบโต้ของชูจิตได้ผล รัฐบาลทหารต้องยอมปล่อยตัว เธอจากที่คุมขังให้กลับมาอยู่ที่บ้านพัก แต่ยังคงกักบริเวณและถูกควบคุม ตลอดยี่สิบสี่ชั่วโมง ครั้งนี้สภาพร่างกายของเธออ่อนแอลงอย่างมาก ต้องพบ แพทย์อยู่บ่อยครั้ง รัฐบาลทหารเริ่มรู้สึกตัวแล้วว่าทำพลาดที่ปล่อยให้เธออยู่ ในสภาพนี้ ด้วยทำที่ที่เอาจริงมากกว่าเดิมจากนานาชาติทำให้รัฐบาลไม่อาจ แข็งขันดังต้นได้อีกต่อไป ยิ่งหากว่าเธอเป็นอะไรขึ้นมาคงไม่อาจต้านทาน พลังมวลชนได้แน่นอน แต่รัฐบาลภายใต้การนำของ ชินยังุนต์ อดีตหัวหน้า หน่วยสืบราชการลับก็ยังกักไม่ปล่อย มีการเผยแพร่ข่าวลือว่าเธอสมคบคิด กับพวกตะวันตกเพื่อล้มล้างประเทศ แต่ก็เป็นไปได้เพียงแค่ข่าวลือ

การต่อสู้แบบอหิงสาของชูจิตยังคงดำเนินต่อไป ขณะที่ฝ่ายรัฐบาล ทหารก็ยังตั้งต้นในการกดดันเธอและพรรค NLD อย่างเดิม หมากเกมนี้อยู่ที่ ว่าใครจะเหนื่อยก่อนกัน แม้จะถูกประนามจากนานาชาติแต่รัฐบาลยุคใหม่

ที่มี นายพลตานฉ่วย คอยบงการอยู่เบื้องหลัง หลังจากการอดสูกรรมของ นายพลเนวินเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๕ พยายามสร้างประเทศด้วยแนวคิดใหม่ และทันสมัยมากขึ้น กลุ่มอำนาจเก่าหรือขบวนการต่อต้านเริ่มอ่อนแรงลงทุกทีๆ ขณะที่กองทัพกลับยิ่งเข้มแข็งขึ้นอย่างสวนทางกัน พลังของชุนจีเริ่มลดน้อยถอยลง ประชาชนชาวพม่าส่วนหนึ่งเริ่มท้อแท้และเหนื่อยอ่อนกับการต่อสู้ที่ดูเหมือนจะไม่มีวันชนะ วันที่ ๑๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ รัฐบาลก็ประกาศให้ชุนจีเป็นอิสระอีกครั้ง โดยรัฐบาลเชื่อว่าอิสรภาพของเธอครั้งนี้คงไม่อาจต่อกรกับอำนาจของฝ่ายรัฐได้เหมือนที่แล้วๆ มา

อนาคตของ “ชู่จี” กับอนาคตของ “พม่า”

อิสรภาพที่ได้มายังคงเป็นปริศนาว่าจะยาวนานสักเท่าไร? หากชู่จี ยังคงแสดงตนเป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลทหารไม่เลิกรา แม้ว่าช่วงระยะหลังนี้ทั้งสองฝ่ายจะดูลดความแข็งแกร่งลงไป รัฐบาลทหารก็ให้อิสระกับเธอมากขึ้น ไม่ว่าจะเดินทางไปไหนต่อไหน การแสดงความคิดเห็นที่ถ้าเป็นเมื่อก่อนจะไม่มีทางเกิดขึ้นแน่นอน หรือกระทั่งการเปิดรับฟังแนวคิดของเธอในการประชุมสภา ขณะที่ชู่จีเองก็ลดระดับการตอบโต้ลงพอสมควร แต่ถึงอย่างนั้นเธอก็ยังยืนกรานถึงจุดยืนที่ต้องการให้เกิดประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ในแผ่นดินพม่าเสียที

อิสรภาพที่รัฐบาลมอบให้ชู่จีเกิดขึ้นหนึ่งสัปดาห์หลังการเลือกตั้งทั่วไปเสร็จสิ้นลงในวันที่ ๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งในช่วงนั้นก็แทบจะไม่มีใครสนใจว่าการเลือกตั้งเลยเพราะทุกสำนักข่าวต่างพุ่งเป้าไปที่บ้านของชู่จี ผลการเลือกตั้งเป็นไปตามคาดเมื่อพรรค USDP (Union Solidarity and Development Party) ของฝ่ายรัฐบาลกวาดที่นั่งเกือบจะเกลี้ยง นานาชาติมองว่านี่คือการแสดงละครฉากใหญ่แต่รัฐบาล SPDC (State Peace and Development Council) ก็ไม่แคร์ แล้วก็ปกครองประเทศต่อไปหน้าตาเฉย

รัฐบาล SPDC มีโครงการสวดยุทธในการแสดงให้ชาวโลกเห็นว่ามิ

การเตรียมพร้อมที่จะทำคลอดประชาธิปไตยแบบสมบูรณ์ในพม่า แม้ว่าจะเป็นแผนระยะยาว แต่ก็ถือเป็นข้ออ้างที่ดูดีว่ารัฐบาลนี้ไม่ได้หวังจะครองอำนาจไปตลอดกาล แต่ทุกฝ่ายต่างก็รู้ดีว่ามันไม่เป็นความจริง เมื่อถูกปล่อยตัว ชูจีเริ่มเดินทางทำงานทันที ครั้งนี้เธอเปลี่ยนกลยุทธ์จากที่ต่อสู้ภายในประเทศมาเป็นการอาศัยแรงกดดันจากสื่อและจากนานาชาติเพื่อสร้างแรงกดดันให้รัฐบาลทหารสั่นคลอน

แม้จะไม่ได้เดินทางทำอะไรตัวชูจีเองก็เป็นที่รู้จักของชาวโลกอยู่แล้วจากผลงานการต่อสู้ที่ยาวนาน รวมถึงรางวัลโนเบลสาขาสันติภาพ และรางวัลอื่น ๆ อีกนับไม่ถ้วน ล้วนเป็นใบเบิกทางที่นำชูจิก้าวขึ้นไปอยู่แถวหน้าของการเมืองระดับโลก ข้อเสียเปรียบเพียงอย่างเดียวของเธอก็คือเธอยังไม่มีตำแหน่งใด ๆ ในเวทีการเมืองระดับประเทศ แม้จะอ้างว่าเป็นผลจากการออกกฎหมายที่ไม่ชอบธรรมของรัฐบาลทหารก็ตาม แต่ก็ทำให้เธอไม่อาจต่อสู้ในสภาตามหนทางประชาธิปไตยที่ทั่วโลกให้การยอมรับได้

ชูจีเรียกประชุมคณะกรรมการบริหารพรรค NLD แพทจะทันทีที่ได้รับการปล่อยตัว นับเป็นการประชุมพรรคครั้งแรกในรอบกว่า ๗ ปี เธอเตรียมแผนเดินทางดำเนินกิจกรรมทางการเมืองโดยเรียกร้องให้การปล่อยนักโทษทางการเมืองและแสดงให้นานาชาติเห็นถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นรุนแรงในพม่า นานาชาติต่างรีบโผล่เข้าหาชูจิกันที เป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศของตนสนับสนุนให้เกิดประชาธิปไตยในพม่ามากเพียงใด แม้ลึก ๆ แล้วทุกคนต่างมองออกว่าเป็นการอาศัยกระแสของชูจีในการแสดงบทผู้ทักซีโลก นำโดยพี่ใหญ่อย่างสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีบารัค โอบามา แถลงการณ์แสดงความยินดีกับอิสรภาพของเธอ นางฮิลลารี คลินตัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐฯ ก็เตรียมแผนเดินทางเยือนพม่าครั้งแรกในรอบกว่าครึ่งศตวรรษ

หากอ่านหมากใหม่อีกรอบหนึ่งจะเห็นว่ารัฐบาลทหารภายใต้การนำ

ของประธานาธิบดี เต็งเส่ง ดำเนินการแยบยลไม่น้อย เต็งเส่ง ไม่ใช่ทหารที่หันมาเล่นการเมืองแบบรุ่นก่อนๆ เขามีวิสัยทัศน์และเดินหมากเป็นที่เดียว เต็งเส่งรู้ว่าจะรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่อย่างไร เขาอาจมองข้ามซูจีไปแล้วด้วยซ้ำเพราะต่อให้เธอเข้ามาเป็นสมาชิกสภาได้ก็เชื่อว่าเปลี่ยนแปลงอะไรได้ จากเสียงในสภาที่พรรค NUP ครองอยู่ก็ชนะขาดโดยไม่ต้องโหวตอยู่แล้ว ส่วนการเลือกตั้งทั่วไปครั้งใหม่นั้นก็แทบไม่ต้องกังวลรัฐบาลคงไม่สะเทือนกับเสียงกดดันจากนานาชาติหากจะพลิกผลการเลือกตั้งอีกสักหน

การยอมปล่อยตัวซูจีอาจดูเหมือนว่ารัฐบาลยอมอ่อนข้อเพราะเกรงอิทธิพลจากนานาชาติ แต่เมื่อซูจีเป็นอิสระ พม่าก็ได้รับการต้อนรับจากนานาชาติทันทีโดยเฉพาะจากกลุ่มทุนที่ตอนนี้ไม่ต้องพะวงเรื่องภาพลักษณ์ที่ไม่ดีอีกแล้ว รัฐบาล SPDC เองก็รับปากว่าจะทยอยปล่อยนักโทษการเมือง การมาเยือนของพีแอมอย่างอเมริกาเป็นการประกาศให้โลกรู้ว่าพม่านี้ฉันจองนะ นอกจากจะเป็นการสานสัมพันธ์ครั้งใหม่แล้ว อเมริกายังหวังถึงผลประโยชน์แอบแฝงทั้งการค้า การลงทุน ทรัพยากรธรรมชาติ เป็นการกระโดดเข้าขวางความสัมพันธ์ระหว่างพม่ากับจีนที่มีแนวโน้มว่าจะสดใส และยังเป็นการแสดงบทบาทพระเอกของโลกที่สามารถให้คุณให้โทษกับพม่าได้

เพื่อเป็นการเรียกเรตติ้ง ซูจีใช้เวลาแห่งอิสรภาพครั้งล่าสุดนี้เดินทางไปทั่วประเทศเพื่อแสดงเจตนารมณ์ ไม่มีใครหรือกองกำลังใดมาขัดขวางการเดินทางของเธอเหมือนก่อน แต่ทุกอย่างก้าวของเธอก็ยังคงอยู่ในสายตาของรัฐบาล เธอใช้เวลาในช่วงปีแรกไปกับการตรึงกำลังความนิยมในประเทศเอาไว้ให้มั่นคง แต่เป้าหมายต่อไปของเธอคือสื่อมวลชนและพลังจากภายนอก

ประเทศ

หลังจากกลายเป็นจุดสนใจจากทั่วโลกเมื่อ นางฮิลลารี คลินตัน เดินทางมาเยือนถึงพม่า เข้าสู่ปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ชูจิกก็เริ่มเดินทางออกนอกประเทศ โดยครั้งนี้นับว่าเสี่ยงอยู่เหมือนกัน เพราะอย่าลืมว่าแต่ไหนแต่ไรมารัฐบาลทหารพม่ายามอย่างยิ่งที่จะให้เธอออกนอกประเทศด้วยตัวของเธอเอง เพราะรัฐบาลจะอ้างเหตุผลนานาประการกีดกันไม่ให้เธอกลับเข้าประเทศ ซึ่งไม่มีใครรู้ว่าหนนี้รัฐบาลจะทำเช่นนั้นหรือไม่ แต่เธอเลือกที่จะเสี่ยงเนื่องจากเชื่อมั่นว่าหนึ่งปีที่ผ่านมาเธอได้รับแรงสนับสนุนอย่างมหาศาลจากคนพม่าและนานาชาติจนยากที่รัฐบาลทหารจะกล้าทำอะไรที่เสี่ยงต่อการถูกคว่ำบาตรแบบนั้น ประเทศแรกที่เธอเยือนคือบ้านใกล้เรือนเคียงอย่างประเทศไทย

ภาพที่เธอเดินทางไปเยี่ยมแรงงานพม่าที่จังหวัดสมุทรสาครยืนยันถึงความนิยมในตัวเธอ ชาวพม่าแม้จะอยู่นอกประเทศก็ยังให้การสนับสนุน เธอกล่าวปราศรัยและยืนยันที่จะให้ความช่วยเหลือพี่น้องชาวพม่า แต่ก็ยังถูกตั้งคำถามอยู่ดีว่าในเมื่อเธอไม่มีตำแหน่งในรัฐบาลพม่า แล้วเธอจะทำอะไรได้ คำสัญญาที่ให้ไว้จะไม่มีทางเป็นจริงตราบใดที่เธอยังไม่มีอำนาจที่แท้จริง ซึ่งก็ต้องเริ่มต้นจากการที่เข้าไปนั่งในสภาเสียก่อน

กับประเทศไทยเองก็ยังคงถูกตั้งคำถามถึงความสัมพันธ์กับชูจิก ในช่วงที่เธอตระกะกำลำบาก ประเทศไทยก็ไม่ได้ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือหรือแสดงมิตรจิตมิตรใจแก่เธอ ซ้ำยังสานสัมพันธ์กับรัฐบาลทหารอย่างแนบแน่นเสียอีก เช่นในยุครัฐบาลของ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีการเจรจาการค้าและการลงทุนมูลค่ามหาศาลตามนโยบายเปลี่ยนสนาามรบเป็นสนาามการค้า ด้านการทหารและการเมือง ไทยก็ดูจะมีสัมพันธ์อันดีทั้งในนามรัฐต่อรัฐหรือในนามส่วนบุคคลที่ยังคลุมเครือเรื่องผลประโยชน์บางอย่าง พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ผู้บัญชาการทหารบกและรักษาการผู้บัญชาการทหารสูงสุดในขณะ

นั้น เดินทางไปเยือนพม่าในปี พ.ศ. ๒๕๓๑ หลังเหตุการณ์ “๘๘๘๘” ไม่นานนัก คล้ายกับจะบอกเป็นนัยว่าไทยยังให้การยอมรับรัฐบาลทหาร SORC ที่แม้ผิวเผินอาจดูเหมือนเป็นภารกิจของกองทัพ แต่น่าแปลกที่หลังจากนั้น นักการเมืองและนักลงทุนชาวไทยหลายรายกลับได้สัมปทานการค้าในพม่ากันถ้วนหน้า

ถัดมาอีกสองปี คือในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ ก่อนการเลือกตั้งทั่วไปในพม่า พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ ก็เดินทางไปเยือนพม่าอีกรอบ แม้จะเป็นที่ทราบกันดีว่านโยบายของไทยในยุคนั้นมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่ก็ชวนให้สงสัยถึงความสัมพันธ์ลึกซึ้งของรัฐบาลทั้งสองฝ่ายไม่ได้ยอดี้ ในขณะที่นานาชาติรุมประนามหรือถึงขั้นคว่ำบาตรพม่าจากการกระทำของรัฐบาลทหาร SORC

หลังสิ้นยุคของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ไทยกับพม่าก็ยังคงสัมพันธ์อันดีตามหลักการของอาเซียนที่จะไม่แทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น แต่ทั้งที่ใครต่อใครต่างแสดงความไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมของรัฐบาลทหาร ไทยกลับมัวแต่สนใจทำการค้าหน้าตาเฉย จึงไม่แปลกที่ซูจีจะไม่ค่อยสบอารมณ์นักกับท่าทีของไทยที่ปฏิบัติต่อเธอหลังจากที่เธอกลายเป็นคนสำคัญของโลกไปแล้วในภายหลัง ทำนองว่าถ้าฉันยังถูกกักบริเวณไทยก็คงไม่แสดงความสนใจมากขนาดนี้ใช่ไหม

กับคนไทยเองก็ต้องยอมรับว่าส่วนใหญ่ยังคงมองชาวพม่าด้วยความรู้สึกที่ดูแคลน ชาวพม่าจำนวนมากอพยพเข้ามาทำงานในประเทศไทย เหตุผลส่วนใหญ่หนีไม่พ้นเรื่องรายได้ที่ดีกว่าทำงานในพม่า แรงงานชาวพม่าทำงานทุกอย่างที่คนไทยไม่ทำ แต่โดยส่วนใหญ่กลับได้รับการปฏิบัติอย่างไม่ค่อยเป็นธรรมนัก ด้วยเหตุผลที่ว่าเพราะพวกเขาเป็นแรงงานผิดกฎหมาย จึงกลายเป็นข้อต่อรองที่ถูกเอาเปรียบจากนายจ้าง แม้ว่าจะไม่ใช่ทั้งหมดทุกคนที่ถูกกระทำเช่นนี้ แต่ในความรู้สึกของคนพม่าก็เห็นว่าไม่ค่อยจะเป็นธรรม

เท่าไรหรอก และก็ต้องยอมรับข้อเสนอน้อยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ซูจีรู้สึกว่าชาวพม่าในไทยมีพลังมากแค่ไหน แม้จะไม่ใช้กับไทยแต่เพื่อการเปลี่ยนแปลงพม่าแล้วพวกเขามีค่ามหาศาล จำนวนชาวพม่าที่ขึ้นทะเบียนอย่างถูกกฎหมายมีอยู่ราว ๘ แสนคน ส่วนที่ทำงานอย่างผิดกฎหมายมีอีกเท่าไรก็ไม่ทราบได้ รวมๆ แล้วมีคนพม่าทำงานในไทยไม่น่าจะต่ำกว่า ๒ ล้านคน ชาวพม่าเหล่านี้ให้การสนับสนุนซูจีเพราะเห็นว่าชีวิตที่ลำบากของพวกเขาเป็นผลมาจากการบริหารประเทศของรัฐบาลทหาร นอกจากซูจีแล้วก็ไม่มีใครจะเป็นความหวังให้พวกเขาได้อีก เป็นความเชื่อเดียวกับที่คนพม่าในประเทศพม่าคิด ภาพการแห่แหนมาต้อนรับเปล่งเสียงเชียร์ “เมซู” (หมายถึง แม่ซู) ดังก้องมาจากทุกที่ที่เธอเดินทางไปถึง เป็นคำตอบที่ชัดเจนว่าทำไมเธอถึงให้ความสำคัญกับพวกเขาเหล่านี้มากมายนัก ทั้งที่เธอยังไม่ได้เข้าไปนั่งในสภาเสียด้วยซ้ำ

ซูจีปราศรัยให้กำลังใจและสัญญาว่าจะสร้างชีวิตที่ดีขึ้นให้แก่พวกเขา แน่แน่นอนว่าต้องไม่ใช่ในประเทศไทย แต่เป็นที่พม่าบ้านเกิด ชาวพม่าต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่าหากที่พม่ามีงานให้เขาทำ ด้วยรายได้ที่ดีกว่าที่เป็นอยู่ พวกเขาก็เลือกที่จะกลับประเทศมากกว่าจะอยู่เมืองไทย ซึ่งโอกาสนั้นก็ใช่ว่าจะเป็นไปไม่ได้ พม่าเปิดประเทศมากขึ้นหลังจากที่ประธานาธิบดีเต็งเส่งขึ้นบริหารประเทศ พม่าเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน ประชาคมอาเซียนกำลังจะมาถึงในไม่ช้า นานาชาติต่างเข้ามาลงทุนในพม่า เหตุผลเหล่านี้ทำให้พม่าต้องการแรงงานจำนวนมาก เหลือเพียงแค่วันเมื่อไหร่ที่ผลตอบแทนจากการทำงานในประเทศจะคุ้มค่า เมื่อนั้นแรงงานพม่าในไทยจะพากันอพยพกลับประเทศทันที แล้วไทยจะรับผลกระทบเต็มๆ ยิ่งหากว่าไทยยังไม่ใส่ใจกับปัญหาแรงงานพม่ามากพอ เธอก็ขู่เอาไว้เหมือนกันว่าอาจจะมีแผนการดึงแรงงานพม่าทั้งหมดกลับประเทศ

ถามว่าสิ่งที่คาดหวังนี้เกิดขึ้นจากฝีมือของซูจีหรือไม่ ตอบได้เลย

ว่าไม่ การชู้ของเธอสามารถทำได้จริงหรือไม่ ก็ตอบได้อีกว่าไม่ แม้เธอจะมีบทบาทที่นานาชาติให้การยอมรับ แต่เธอยังไม่มีอำนาจใดๆ ในการบริหารประเทศ แม้การเลือกตั้งซ่อมในเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ พรรค NLD ของเธอจะกวาดที่นั่งไปเกือบทั้งหมด และเธอเองก็ได้เก้าอี้หนึ่งในสภา แต่จำนวน สส. ในสภาของพรรค NLD ไม่ว่าจะจะมีเท่าไรก็เป็นได้เพียงแค่ฝ่ายค้านเท่านั้น หรือจะพูดให้ชัดเจนคือ ต่อให้พรรค NLD จะชนะการเลือกตั้งสักกี่ครั้ง ก็ไม่มีทางที่จะขึ้นมาบริหารประเทศได้เด็ดขาด ตราบใดที่กองทัพยังคงกุมอำนาจทั้งหมดไว้ในมือ

แล้วชู้ก็แสดงบทบาทที่เสมือนเป็นตัวแทนของพม่าไปเพื่ออะไร

หลังจากการเยือนประเทศไทยเป็นแห่งแรกในปี พ.ศ. ๒๕๕๕ จากนั้นจึงตระเวนไปเยือนประเทศต่างๆ ในยุโรป เริ่มจากสวีเดน เดนมาร์ก ออสเตรีย อิตาลี ฝรั่งเศส อังกฤษ และไปรับรางวัลโนเบลย้อนหลังที่ประเทศนอร์เวย์ ที่นี้เธอได้ขึ้นกล่าวสุนทรพจน์ที่จับใจผู้ฟังทั่วโลก เธอกล่าวว่ารางวัลโนเบลช่วยให้เธอกลับมาเป็นตัวตนอีกครั้งหนึ่งหลังจากถูกกักบริเวณอยู่นานหลายปี และรางวัลนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงความสนใจของผู้คนทั่วโลกต่อความพยายามต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย และทำให้เธอรู้สึกว่าโลกยังไม่ลืมพม่า

ชู้ก็เดินสายรับรางวัลและแสดงปาฐกถาอย่างต่อเนื่องในยุโรป เธอได้รับการต้อนรับอย่างดีจากผู้นำนานาชาติ รวมถึงชาวพม่าจำนวนมากไม่น้อยที่เดินทางไปศึกษาต่อ ทำงาน ลี้ภัย หรืออพยพไปตั้งรกรากถาวรในยุโรป เธอยังคงแสดงบทบาทของสตรีผู้เข้มแข็งยึดมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตยและสิทธิความเท่าเทียมของมนุษย์

ขณะที่ชู้ก็เดินสายอยู่ในยุโรป ที่พม่าก็เกิดเหตุการณ์จลาจลขึ้นใน

รัฐยะไข่ ความรุนแรงเกิดขึ้นเมื่อชาวยะไข่นับถือพุทธอ้างว่าชาวโรฮิงญาที่นับถือมุสลิมก่อเหตุฆ่าข่มขืนแล้วฆ่าหญิงชาวชาวยะไข่ จนเกิดการแก้แค้นและลามปามกลายเป็นจลาจลระหว่างชนสองเชื้อชาติ บ้านปลายจนมีผู้เสียชีวิตจำนวนนับร้อย บาดเจ็บนับไม่ถ้วน บ้านเรือนและสถานที่ราชการเสียหาย จนรัฐบาลต้องประกาศสภาวะฉุกเฉิน

เป็นธรรมดาที่มีคนรักก็ย่อมมีคนชัง สถานการณ์ความรุนแรงในยะไข่ถูกนำมาเชื่อมโยงถึงตัวชูจิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ มีการตั้งคำถามถึงแนวคิดหรือแผนการในการจัดการกับปัญหาชนกลุ่มน้อย เนื่องจากก่อนหน้านี้ไม่นานเธอได้ประกาศตัวชัดเจนว่าพร้อมที่จะขึ้นเป็นผู้นำของประเทศพม่า สถานการณ์นี้จึงเป็นบททดสอบที่คนพม่าจับตามองว่าถ้าเธอขึ้นมาบริหารประเทศ เธอจะจัดการอย่างไร

คนที่รักเธอมองว่าปัญหานี้ยากที่จะแก้ไขได้ในเร็ววัน ขนาดรัฐบาลทหารปกครองมายาวนาน ใช้ทั้งพระเดชและพระคุณยังจัดการไม่ได้ ฝ่ายที่ไม่ชอบเธอก็โจมตีว่าเธอทำได้เพียงสร้างภาพแต่ปราศจากวิสัยทัศน์หรือนโยบายที่เป็นไปได้ และย้ำจุดอ่อนของเธอที่ไม่มีประสบการณ์การบริหารประเทศ

เอาแค่เรื่องชนกลุ่มน้อยโรฮิงยานี้ก็นับว่าเป็นโจทย์ที่ยากมากสำหรับชูจิต จะเอื้อนเอ่ยสนับสนุนหรือโจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ไม่ได้ แต่จะปิดปากเงียบก็จะถูกมองว่าไม่สนใจชนกลุ่มน้อยทั้งที่ตัวเองพูดเสมอเรื่องความเสมอภาค เธอจึงเลือกที่จะแสดงความเห็นแบบกลางๆ คือต่อต้านความรุนแรงและขอให้ใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา ซึ่งฟังดูแสนจะเลือนลอย แต่สถานการณ์ในขณะนั้นคงไม่มีคำตอบใดจะดีไปกว่านี้อีกแล้ว

ดังนั้นในช่วงที่สถานการณ์ยังไม่สงบดี ชูจิตจึงได้รับผลกระทบไม่น้อย ฝ่ายชาวมุสลิมหรืออาจจะรวมถึงชนกลุ่มน้อยบางส่วนจึงแสดงความไม่พอใจที่เธอไม่เลือกที่จะสนับสนุนฝ่ายตน โดยเฉพาะบรรดานักสิทธิมนุษยชนทั้ง

หลายต่างประหลาดใจที่เธอไม่ได้แสดงความเห็นใจต่อชะตากรรมของชาวโรฮิงญาเท่าที่ควร มีการวิจารณ์ว่าเธอกำลังปกป้องชาวพุทธซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของพม่าและเป็นฐานเสียงสำคัญของเธอ จริงอยู่ที่เธอไม่ได้อยู่ในฐานะที่จะทำอะไรได้แต่ต้องไม่ลืมว่าครั้งหนึ่งเธอเองนั่นแหละที่เคยเรียกร้องและยกเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นประเด็นหลักในการต่อต้านรัฐบาล

ไม่เพียงเฉพาะเรื่องชาวโรฮิงญาเท่านั้น หากพิจารณาท่าทีของเธอภายหลังจากได้รับอิสรภาพจะเห็นว่าเธอลดการเผชิญหน้าลงไปมาก ยิ่งหลังจากที่เธอได้เข้าไปนั่งในสภาแม้จะในฐานะเสียงข้างน้อยก็ตาม ชูจีมีท่าทีประนีประนอมขึ้น หลายหนที่เธอเอ่ยปากเห็นด้วยกับนโยบายบางประการของรัฐบาลทหาร และยิ่งเมื่อเธอให้สัมภาษณ์ว่าเธอรักกองทัพ เพราะนี่คือกองทัพที่พ่อของเธอสร้างขึ้น ยิ่งก่อให้เกิดความรู้สึกขัดแย้งและสับสน เพราะที่เธอถูกกักบริเวณยาวนานกว่าสี่สิบปี การต้องพลัดพรากจากครอบครัว ก็มีใช่เพราะกองทัพนี้หรือ

หากมาพิจารณากันใหม่อีกทีก็ต้องเห็นใจชูจีเหมือนกัน ขณะที่เธอถูกกักบริเวณ เธอสวมบทบาททวิรสตรีผู้ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย เธอค้านทุกอย่างที่มาจากรัฐบาลทหาร แน่แน่นอนว่ารัฐบาลทหารเองก็มีพฤติกรรมที่ชวนให้ค้านอยู่ทั้งจากการกุมอำนาจเบ็ดเสร็จและการละเมิดสิทธิมนุษยชนขั้นรุนแรง แต่หลังจากที่นายพลเต็งเส่งขึ้นเป็นผู้นำ เขาปรับเปลี่ยนนโยบายใหม่ มีการวางแผนเพื่อปูทางประเทศสู่การเป็นประชาธิปไตย ปล่อยเธอเป็นอิสระ ปล่อยนักโทษการเมือง พัฒนาประเทศไปสู่การเป็นอารยะตามแบบสากล การค้าและความสัมพันธ์กับนานาชาติเริ่มไปได้ดี ฯลฯ เหล่านี้มีผลงานแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรม เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วจะให้เธอค้านเรื่องอะไรอีก หากยังถือดันดันหัวชนฝาแบบไม่มีเหตุผล เธอเองนั่นล่ะจะเป็นฝ่ายตกที่นั่งลำบากเสียเอง

สิ่งที่เธอทำได้คือการประนีประนอม เธอจะดึงดันค้านทุกอย่างแบบ

เดิมไม่ได้อีกต่อไป มีเสียงวิจารณ์ว่าเธอกลายเป็น “นักการเมือง” เต็มตัวไปเสียแล้ว อดุมการณ์บางอย่างอาจต้องเก็บใส่ลิ้นชักไว้ก่อน ทำให้เธออาจต้องสูญเสียเสียงสนับสนุนบางส่วนไปบ้าง ภาพของคนที่ต่อต้านและไม่เห็นด้วยกับเธอได้เกิดขึ้นทั้งที่เมื่อก่อนไม่มีทางจะให้เห็น เธอได้รับเสียงให้ฮาและประท้วงจากชาวบ้านแห่งหนึ่งที่ถูกเวนคืนที่ดินจากโครงการท่าเหมืองทองแดงซึ่งเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของพม่ากับจีน ชาวบ้านที่นั่นรู้สึกผิดหวังกับคนที่ครั้งหนึ่งพวกเขานับถือเทิดทูนและคิดว่าจะช่วยเป็นปากเป็นเสียงให้พวกเขาได้ แต่ชู่จี้กลับแสดงความเห็นด้วยกับโครงการโดยเชื่อว่ามีประโยชน์ต่อประชาชนส่วนใหญ่

ตรงกันข้ามกับรัฐบาลทหารที่ปรับภาพลักษณ์ใหม่จนดูดีในสายตาชาวโลก การใช้กำลังลดน้อยลงจนแทบไม่มีให้เห็น เว้นเพียงแต่บางกรณีที่ต้องใช้ความรุนแรงเช่นกรณีจลาจลในรัฐยะไข่ ชีวิตของประชาชนชาวพม่าก็สงบสุขกว่าเมื่อก่อน การทำมาค้าขายไปได้สวย ต่างชาติเข้ามาลงทุนมากขึ้น เกิดรายได้หมุนเวียนในประเทศมากขึ้น เมื่อชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นเช่นนี้ แล้วทำไมชาวพม่าจะต้องลุกขึ้นมาต่อต้านหรือประท้วงให้เสียงต่อต้านรายอีก ใช่ว่ารัฐบาลทหารจะเพ็งมี เขาก็อยู่กันมาเช่นนี้กว่าครึ่งศตวรรษแล้ว ใครจะขึ้นมาเป็นรัฐบาลก็ช่าง ถ้าท้องอิมก็ถือว่าโอเคแล้ว

ชาวพม่าต้องการอะไรอีก หากไปเยือนพม่าตอนนี้เราจะได้เห็นสิ่งที่ต่างไปจากที่เราเคยวาดภาพไว้ ชาวพม่าแทบไม่ต่างจากคนไทย พวกเขาใช้สมาร์ทโฟน พวกเขาใช้อินเทอร์เน็ตใช้ พวกเขามีหนังสือพิมพ์อ่าน พวกเขามีเพลงร็อค พวกเขามีศูนย์การค้า พวกเขามีโรงภาพยนตร์ ฯลฯ แม้ความทันสมัยอาจจะยังไม่เทียบเท่า แต่ก็ไม่ใช่ว่าวันนั้นจะไม่มาถึง

ในทางการเมือง พรรค USDP ซึ่งเป็นพรรครัฐบาลถึงกับยินดีเปิดโต๊ะเจรจาเพื่อแก้รัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ. ๒๐๐๘ เพื่อขจัดข้อก้ำกหนดที่สร้างความได้เปรียบเสียเปรียบแก่พรรคการเมืองในประเทศในการเลือกตั้งทั่วไป

กลุ่มการเมืองก็ชวนให้วุ่นวายจนอยากจะหนีไปเสียไกลๆ ขณะที่พม่าแม้จะถูกประณามว่าเป็นรัฐบาลที่ไม่เป็นประชาธิปไตย แต่เสถียรภาพกลับมั่นคงกว่ากันเยอะ

เทียบกันแค่พม่ากับไทยก็ชวนให้คิดกันแล้ว ขณะที่กำลังเร่งรัดให้ประชาชนในประเทศตระหนักถึงความสำคัญของการรวมเป็นประชาคมอาเซียน เปอร์เซนต์ของคนไทยที่ใช้ภาษาอังกฤษต่ำพอๆ กับพม่า แต่นับในกลุ่มอาเซียนด้วยกัน คนพม่าฟังและพูดภาษาไทยได้ แต่คนไทยไม่รู้เรื่องภาษาพม่าสักนิด

ปัญหาที่รัฐบาลทหารพม่าต้องแก้ไขมีเพียงไม่กี่ข้อ หนึ่งคือการปฏิรูปประเทศไปสู่ประชาธิปไตย สองคือปัญหาชนกลุ่มน้อย สองปัญหาเรื้อรังนี้ หากพม่าแก้ไขได้สำเร็จ พวกเขาจะก็แทบจะโบยบินได้เลย ผู้ที่รับคำชื่นชมไปแบบเต็มๆ เห็นจะไม่พ้นประธานาธิบดีเต็งเส่ง เขามีบทบาทสำคัญในกองทัพจนก้าวขึ้นมามีบทบาทในวงการเมือง ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในปี พ.ศ. ๒๕๕๐ จากนั้นจึงลาออกจากกองทัพเพื่อตั้งพรรคการเมืองคือ พรรค USDP ซึ่งแม้จะเป็นที่ทราบกันดีว่าเป็นพรรคการเมืองที่มีกองทัพหนุนหลัง แต่เต็งเส่งกลับมีวิสัยทัศน์และมีแนวคิดในการบริหารที่ทันสมัย เข้าก้าวขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีคนแรกของพม่าจากการเลือกตั้งทั่วไปในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ กลายเป็นผู้นำพลเรือนคนแรกของพม่าในรอบกว่าครึ่งศตวรรษ

บทบาทการเป็นผู้นำประเทศของเต็งเส่งแตกต่างจากผู้นำคนก่อนๆ ของพม่าอย่างสิ้นเชิง ในยุคของเขาแทบจะไม่มีการใช้ความรุนแรงหากไม่จำเป็นจริงๆ ทหารเปลี่ยนบทบาทมาเป็นทหารอาชีพมากขึ้น ทหารที่เป็นฝ่ายการเมืองก็ทำหน้าที่ของตัวเองไปในสภาพที่กันเก้าอี้ไว้ให้อยู่แล้วร้อยละ ๒๕ เราไม่อาจรู้ความจริงได้ว่าอำนาจการบริหารประเทศโดยแท้จริงนั้นอยู่ที่ตัวเต็งเส่งเพียงผู้เดียวหรือกลุ่มอำนาจใดกันแน่ แต่การเลือกตั้งขึ้นมาเป็นผู้นำครั้งนี้ นับว่าเป็นผลสำเร็จของฝั่งทหารไม่น้อย เต็งเส่งนั้นจัดเป็นนาย

ทหารระดับหัวกะทิ เมื่อหันมาสวมสูทเล่นการเมืองแล้วเขายังอาศัยบารมีของอดีตนายทหารควบคุมและบัญชาเกมการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รู้จักการประนีประนอม และมองที่ผลประโยชน์ของประเทศในอนาคตมากกว่าจะมองใกล้เพียงระยะสั้น การโอนอ่อนผ่อนตามชู้และนานาชาติคือปรากฏการณ์ที่แทบไม่มีทางได้เห็นในรัฐบาลชุดก่อน แต่ผลของมันกลับไปได้สวยเกินคาด พม่าทุกวันนี้กลายเป็นแดนสวรรค์สำหรับนักลงทุนทั่วโลก ทั้งประเทศเสรีหรือสังคมนิยมอย่างจีนก็ตามก็ยวบยาบไม่ยอมห่าง เพราะแผ่นดินพม่ายังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรอีกมากมายที่รอการตัดวง

ไม่ว่าพม่าจะเดินทางไปสู่การเป็นประชาธิปไตยแบบสมบูรณ์ตามอุดมคติของชาติตะวันตกหรือใครก็ตามที่ฝันเอาไว้หรือไม่ ไม่ว่าองซาน ซูจีจะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำคนใหม่หรือไม่ ไม่ว่ากองทัพจะยังคงกุมอำนาจบริหารต่อไปอีกหรือไม่ ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้นในพม่าต่อไปนับจากนี้ พม่าจะไม่โดดเดี่ยว พม่าจะก้าวกลับขึ้นมาเป็นมหาอำนาจอีกครั้งบนดินแดนสุวรรณภูมิ ตราบเท่าที่ยังมีสินทรัพย์ให้ตัดวงไม่รู้สิ้น

พระเจ้าอ努รุธมหาราช กษัตริย์พม่าพระองค์แรกผู้ร่วมแผ่นดินเป็นหนึ่งเดียว

รายพระนามพระมหากษัตริย์*

ราชวงศ์พุกาม (พ.ศ. ๑๕๘๗-๑๘๓๐)

๑. พระเจ้าอนรุท หรือ พระเจ้าอินธามังช่อ	๑๕๘๗-๑๖๒๐**
๒. พระเจ้าสอลู (พระราชโอรสของ ๑)	๑๖๒๐-๑๖๒๗
๓. พระเจ้าจันสิตตา (พระราชโอรสของ ๑)	๑๖๒๗-๑๖๕๕
๔. พระเจ้าอลองสิทฺฐ (พระราชนัดดาของ ๒ และ ๓)	๑๖๕๕-๑๗๑๐
๕. พระเจ้านรธู หรือ พระเจ้านรธู (พระราชโอรสของ ๔)	๑๗๑๐-๑๗๑๓
๖. พระเจ้านรสิงห์ หรือ พระเจ้านรฤๅษะ (พระราชโอรสของ ๕)	๑๗๑๓-๑๗๑๖
๗. พระเจ้านี้ปติสิทฺฐ (พระราชโอรสของ ๕)	๑๗๑๖-๑๗๕๓
๘. พระเจ้านะดวงมยา (พระราชโอรสของ ๗)	๑๗๕๓-๑๗๗๗
๙. พระเจ้ากยะสวาร (พระราชโอรสของ ๘)	๑๗๗๗-๑๗๙๓
๑๐. พระเจ้าอุซานะ (พระราชโอรสของ ๙)	๑๗๙๓-๑๗๙๗
๑๑. พระเจ้านรสีหบดี (พระราชโอรสของ ๑๐)	๑๗๙๗-๑๘๓๐
๑๒. พระเจ้ากยอชวา (พระราชโอรสของ ๑๑)	๑๘๓๐-๑๘๔๑
๑๓. พระเจ้าซอนิท (พระราชโอรสของ ๑๒)	๑๘๔๑-๑๘๕๕

หลัง พ.ศ. ๑๘๓๐ พุกามถูกตีแตก พระมหากษัตริย์ลำดับที่ ๑๒-๑๓ เป็นเพียงหุ่นเชิดที่มีได้มีพระราชอำนาจ จนถึง พ.ศ. ๑๘๕๕ อาณาจักรพุกามจึงล่มสลาย แผ่นดินพม่าถูกแบ่งออกเป็นก๊กเป็นเหล่า ต่างตั้งตนเป็นใหญ่ โดยมีช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวกัน จึงขอแบ่งรายพระนามพระมหากษัตริย์ตามเมืองหรือราชวงศ์ ดังนี้

* พระนามพระมหากษัตริย์ ใช้ตามภาษาไทยหรือการออกเสียงที่คนไทยคุ้นเคย

** ช่วงปี พ.ศ. ที่ครองราชย์

เมืองพินยา (พ.ศ. ๑๘๕๕-๑๙๐๗)

- ๑. พระเจ้าสีหสุ ๑๘๕๕-๑๘๖๗
- ๒. พระเจ้าอุชานะ ที่ ๑ ๑๘๖๗-๑๘๘๖
- ๓. พระเจ้านรگانลิติน (พระราชโอรสของ ๑) ๑๘๘๖-๑๘๙๓
- ๔. พระเจ้ากยอชวัง (พระราชโอรสของ ๓) ๑๘๙๓-๑๘๙๒
- ๕. พระเจ้านรสู (พระราชโอรสของ ๓) ๑๙๐๒-๑๙๐๗
- ๖. พระเจ้าอุชานะ ที่ ๒ (พระราชโอรสของ ๓) ๑๙๐๗

พระเจ้าอุชานะ ที่ ๒ ถูก พระเจ้าทาโดมินพญา แห่งราชวงศ์อังวะปลงพระชนม์ จึงเป็นอันสิ้นสุดอำนาจที่เมืองพินยา (พ.ศ. ๑๙๐๗)

เมืองสะแกง (พ.ศ. ๑๘๕๘-๑๙๐๗)

- ๑. พระเจ้าสอหยุ่น (พระราชโอรสของ ๑ แห่งเมืองพินยา) ๑๘๕๘-๑๘๖๖
- ๒. พระเจ้าทาระพญาภัย (พระอนุชาของ ๑) ๑๘๖๖-๑๘๗๙
- ๓. พระเจ้าชเวตองเตท (พระราชโอรสของ ๒) ๑๘๗๙-๑๘๘๓
- ๔. พระเจ้ากยัศวาร (พระราชโอรสของ ๑) ๑๘๘๓-๑๘๙๓
- ๕. พระเจ้านรวรตันมินเย (พระราชโอรสของ ๑) ๑๘๙๓
- ๖. พระเจ้าทาระพญาเง (พระราชโอรสของ ๑) ๑๘๙๓
- ๗. พระเจ้ามินพญาอุก (พระขามาตาของ ๑) ๑๘๙๓-๑๙๐๗

พระเจ้านพญาอุก ถูก พระเจ้าทาโดมินพญา แห่งอังกะปลงพระชนม์ จึงเป็นอันสิ้นสุดอำนาจที่เมืองสะแกง (พ.ศ. ๑๙๐๗)

เมืองอังวะ (พ.ศ. ๑๙๐๗-๒๐๙๘)

ปกครองโดยราชวงศ์ไทยใหญ่

๑. พระเจ้าทาโตมินพญา	๑๙๐๗-๑๙๑๑
๒. พระเจ้าสวาสอแก (สถาปนา)	๑๙๑๑-๑๙๔๔
๓. พระเจ้าสารพญา (พระราชโอรสของ ๒)	๑๙๔๔
๔. พระเจ้ามังฆ้อง (พระราชโอรสของ ๒)	๑๙๔๔-๑๙๖๕
๕. พระเจ้าสีหสุ (พระราชโอรสของ ๔)	๑๙๖๕-๑๙๖๙
๖. พระเจ้ามังลาย (พระราชโอรสของ ๕)	๑๙๖๙
๗. เจ้าแห่งกเลิกเขตองอู (พระราชโอรสของ ๓)	๑๙๖๙-๑๙๗๐

ปกครองโดยราชวงศ์พม่า

๑. พระเจ้าโมยินทาโต	๑๙๗๐-๑๙๘๓
๒. พระเจ้ามินแยกยัสวาร (พระราชนัดดาของ ๑)	๑๙๘๓-๑๙๘๖
๓. พระเจ้านรปติ (พระราชนัดดาของ ๑)	๑๙๘๖-๒๐๑๒
๔. พระเจ้าสีหสุระ (พระราชโอรสของ ๓)	๒๐๑๒-๒๐๒๔
๕. พระเจ้ามังฆ้อง (พระราชโอรสของ ๔)	๒๐๒๔-๒๐๔๕
๖. พระเจ้าชเวพันกยอชิน (พระราชโอรสของ ๕)	๒๐๔๕-๒๐๗๐

พระเจ้าชเวพันกยอชิน ถูกหัวหน้าไทยใหญ่ลอบปลงพระชนม์ หลังจาก
นั้นเมืองอังวะจึงถูกปกครองโดยพวกไทยใหญ่ จนถึงสิ้นสุดอำนาจในปี พ.ศ. ๒๐๙๘

เมืองหงสาวดี (พ.ศ. ๑๘๓๐-๒๐๘๒)

๑. พระเจ้าฟ้ารั่ว	๑๘๓๐-๑๘๔๙
๒. พระเจ้าขุนลอ (พระอนุชาของ ๑)	๑๘๔๙-๑๘๕๓
๓. พระเจ้าสอโอ (พระราชนัดดาของ ๑)	๑๘๕๓-๑๘๖๗
๔. พระเจ้าสอสิน (พระอนุชาของ ๑)	๑๘๖๗-๑๘๗๔
๕. พระเจ้าสออี (พระราชนัดดาของ ๔)	๑๘๗๔
๖. พญาอีลอ (พระราชโอรสของ ๒)	๑๘๗๔-

ช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. ๑๘๗๔ เกิดความวุ่นวายในราชสำนัก เมื่อมีผู้อ้างสิทธิ์ในราชบัลลังก์หลายคน จนเหตุการณ์สงบลงได้ในปี พ.ศ. ๑๘๙๖

๗. พญาอู่ (พระราชโอรสของ ๖)	๑๘๙๖-๑๙๒๘
๘. พระเจ้าราชาธิราช (พระราชโอรสของ ๗)	๑๙๒๘-๑๙๖๖
๙. พญาธรรมราชา (พระราชโอรสของ ๘)	๑๙๖๖-๑๙๖๙
๑๐. พญาราน (พระราชโอรสของ ๘)	๑๙๖๙-๑๙๘๙
๑๑. พญาวารุ (พระราชนัดดาของ ๘)	๑๙๘๙-๑๙๙๓
๑๒. พญาคั่น (พระราชโอรสของ ๙)	๑๙๙๓-๑๙๙๖
๑๓. พระนางชินสอญู (พระราชธิดาของ ๙)	๑๙๙๖-๒๐๑๕
๑๔. พระเจ้าธรรมเจดีย์ (พระขามาดาของ ๑๓)	๒๐๑๕-๒๐๓๕
๑๕. พญาราน (พระราชโอรสของ ๑๔)	๒๐๓๕-๒๐๖๙
๑๖. พระเจ้าตากายูทปิ (พระราชโอรสของ ๑๕)	๒๐๖๙-๒๐๘๒

หลังจากสิ้นรัชสมัย พระเจ้าตากายูทปิ เมืองหงสาวดีถูกพม่าเข้าปกครอง แต่ชาวมอญยังคงพยายามทวงอำนาจคืน โดย สมิงทอ พระอนุชาของพระเจ้าตากายูทปิตั้งตนเป็นกษัตริย์มอญ แต่ก็พ่ายแพ้ให้แก่ พระเจ้าบุเรนอง ในปี พ.ศ. ๒๐๙๔ หลังจากนั้นยังมีกษัตริย์ปกครองแต่เพียงในนาม จนสิ้นสุดอำนาจอย่างสิ้นเชิงในสมัย พญาทละ ในปี พ.ศ. ๒๓๐๐

ราชวงศ์ตองอู (พ.ศ. ๒๐๒๙-๒๒๙๕)

๑. พระเจ้าเมงคยिनโย	๒๐๒๙-๒๐๗๔
๒. พระเจ้าตบงชเวตี้ (พระราชโอรสของ ๑)	๒๐๗๔-๒๐๙๔
๓. พระเจ้าบุเรงนอง (พระเทวีในของ ๒)	๒๐๙๔-๒๑๒๔
๔. พระเจ้านันทบุเรง (พระราชโอรสของ ๓)	๒๑๒๔-๒๑๔๒
๕. พระเจ้านยงยาน (พระราชโอรสของ ๓)	๒๑๔๒-๒๑๔๘
๖. พระเจ้าอนอคะเปตะลูน (พระราชโอรสของ ๕)	๒๑๔๘-๒๑๗๑
๗. พระเจ้ามินแอไตกะปา (พระราชโอรสของ ๖)	๒๑๗๑-๒๑๗๒
๘. พระเจ้าตะลูนมิน (พระราชโอรสของ ๕)	๒๑๗๒-๒๑๙๑
๙. พระเจ้าปิ่นดาเล (พระราชโอรสของ ๘)	๒๑๙๑-๒๒๑๖
๑๐. พระเจ้าปะเย (พระราชโอรสของ ๘)	๒๒๐๔-๒๒๑๕
๑๑. พระเจ้านะรวาระ (พระราชโอรสของ ๑๐)	๒๒๑๕-๒๒๑๖
๑๒. พระเจ้ามังกะยอติ (พระราชนัดดาของ ๑๐)	๒๒๑๖-๒๒๔๑
๑๓. พระเจ้าสเนห์ (พระราชโอรสของ ๑๒)	๒๒๔๑-๒๒๕๗
๑๔. พระเจ้าทะนินกันเว (พระราชโอรสของ ๑๓)	๒๒๕๗-๒๒๗๖
๑๕. พระเจ้ามหาธรรมราชาธิบดี (พระราชโอรสของ ๑๔)	๒๒๗๖-๒๒๙๕

ราชวงศ์ลองพระ หรือ ราชวงศ์คองบอง (พ.ศ. ๒๒๙๕-๒๔๒๘)

๑. พระเจ้าอลองพญา	๒๒๙๕-๒๓๐๓
๒. พระเจ้านองดาวกยี หรือ
พระเจ้ามังลอก (พระราชโอรสของ ๑)	๒๓๐๓-๒๓๐๖
๓. พระเจ้าฉินบุซุอิน หรือ
พระเจ้ามังระ (พระราชโอรสของ ๑)	๒๓๐๖-๒๓๑๔
๔. พระเจ้าสินธุ (พระราชโอรสของ ๓)	๒๓๑๔-๒๓๒๙
๕. พระเจ้าโพธิพญา หรือ
พระเจ้าปดุง (พระราชโอรสของ ๑)	๒๓๒๕-๒๓๖๒
๖. พระเจ้าจักกายแมง (พระราชนัดดาของ ๕)	๒๓๖๒-๒๓๘๐
๗. พระเจ้าสารวดี (พระราชนัดดาของ ๕)	๒๓๘๐-๒๓๘๙
๘. พระเจ้าพุกาม (พระราชโอรสของ ๗)	๒๓๘๙-๒๓๙๖
๙. พระเจ้ามินดง (พระราชโอรสของ ๗)	๒๓๙๖-๒๔๒๑
๑๐. พระเจ้าธิบอ (พระราชโอรสของ ๙)	๒๔๒๑-๒๔๒๘

รายนามผู้นำพหฺมา (ภายหลังได้รับเอกราช)

๑. ฉู นุ	๒๔๙๑-๒๔๙๙, ๒๕๐๐-๒๕๐๑, ๒๕๐๓-๒๕๐๕
๒. บะ ส่วย	๒๔๙๙-๒๕๐๐
๓. เน วิน	๒๕๐๑-๒๕๐๓, ๒๕๐๕-๒๕๑๗
๔. เส็ง ลวิน	๒๕๑๗-๒๕๒๐
๕. หม่อง หม่อง	๒๕๒๐-๒๕๓๑
๖. ทุน ทิน	๒๕๓๑
๗. ซอ หม่อง	๒๕๓๑-๒๕๓๕
๘. ตาน น่วย	๒๕๓๕-๒๕๔๖
๙. ชิน ยุ้นต์	๒๕๔๖-๒๕๔๗
๑๐. โซ วิน	๒๕๔๗-๒๕๕๐
๑๑. เต็ง เส็ง	๒๕๕๐-๒๕๕๔

หลังสิ้นสุดการดำรงตำแหน่งในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีการยกเลิกตำแหน่ง
นายกรัฐมนตรี โดยเปลี่ยนเป็นระบบประธานาธิบดีแทน ซึ่ง เต็ง เส็ง เป็น
ประธานาธิบดีคนแรกของประเทศ

ประธานาธิบดี เต็ง เส่ง ของพม่าคนปัจจุบัน
ขณะประชุม World Economic Forum ที่ประเทศไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์. (๒๕๕๐). **พระราชพงศาวดารพม่า**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศรีปัญญา.
- กุลธิดา บุญยะกุล-ตันนากัน. (๒๕๕๕). **ออง ซาน ซูจี วีรสตรีประชาธิปไตยพม่า**. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.
- ชิน เมี้ยว ซิด. (๒๕๔๑). **ตำนานและนิทานท้องถิ่นพม่า**. แปลจาก A Wonderland of Burmese Legends. โดย ประภาศรี ดำสอาด. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- ชิน เมี้ยว ซิด. (๒๕๔๕). **หลากรสเรื่องพม่า**. แปลจาก Colourful Myanmar. โดย หอม คลายานนท์. กรุงเทพฯ : โครงการอาณานิคมศึกษา ๕ ภูมิภาค. คึกฤทธิ์ ปราโมช. (๒๕๓๔). **พม่าเสียเมือง**. กรุงเทพฯ : สยามรัฐ.
- จอห์น เอฟ. เคดี. (๒๕๒๐). **ไทย พม่า ลาว และ กัมพูชา**. โดย ภรณี กาญจนรัฐิติ และ ชินจิตต์ อ่ำไพพรรณ. กรุงเทพฯ : โครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- เจ้าพระยาพระคลัง (หน). (๒๕๔๔). **ราชาธิราช**. กรุงเทพฯ : ไสภณการพิมพ์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (๒๕๔๔). **พม่า ประวัติศาสตร์และการเมือง**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (๒๕๒๖). **พม่า อดีตและปัจจุบัน**. กรุงเทพฯ : แสงรุ่งการพิมพ์.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (๒๕๔๘). **หม่อมทินอ่อน : นักประวัติศาสตร์ชาตินิยมพม่า**. **ศิลปวัฒนธรรม**. ๒๖, ๘ : ๑๔๖-๑๕๖.
- ณัฐวี ทสรู. (๒๕๔๐). **ความเชื่อเรื่องนัต (Nat) ในสังคมพม่า**. นครปฐม : โครงการพม่าศึกษา สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.

ดุจดนัย ปรีชาวัชร. (๒๕๕๑). **ผ่าการเมืองพม่า ความขัดแย้ง ความมั่นคง ใน**

โลกที่ไร้พรมแดน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ธรรณ อัจฉราภาสวัช. (๒๕๕๕). **พม่า : Myanmar Make a Wish.** กรุงเทพฯ :
บ้านพระอาทิตย์.

นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว และ นवलแก้ว บุรพวัฒน์. (๒๕๔๙). **ไทรบพม่า.** กรุงเทพฯ :
openbooks.

นิเนียมินต์. (๒๕๔๓). **พม่ากับการต่อต้านจักรวรรดินิยมอังกฤษ ค.ศ. ๑๘๘๕-
๑๘๙๕.** แปลจาก Burma's Struggle Against British Imperialism,
1885-1895. โดย ฉลอง สุนทรวาณิชย์. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการ
ตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ปกศักดิ์ นิลอุบล. (๒๕๕๑). **เข้าใจพม่า ผ่านประสบการณ์ของ ปกศักดิ์
นิลอุบล อดีตเอกอัครราชทูต ณ กรุงย่างกุ้ง พ.ศ. ๒๕๓๘-๒๕๕๑.**
กรุงเทพฯ : โค ขยัน มีเดีย ทีม.

ประภัสสร เทพชาตรี. (๒๘ มกราคม ๒๕๕๗). **พม่า : การเลือกตั้ง และ ออง
ซาน ซูจี.** : <http://thepchatree.blogspot.com/2010/12/blog-post.html>

ปัญญา วิวัฒนานันท์. (๒๕๕๔). **มหาราชผู้ครองโลก.** กรุงเทพฯ : ยิปซี.

เผ่าทอง ทองเจือ. (๒๕๕๖). **ตามรอยเสด็จพระผ่านฟ้า เปิดพระราชสมรคาสู่
เอเชีย.** กรุงเทพฯ : สยาม เอ็ม แอนด์ บี พับลิชชิ่ง.

พระมหาประภาส ปรีชาโน. (๒๕๕๕). **ธรรมะของพระพุทธเจ้าในเมืองพม่า.**
นนทบุรี : ธิงค์ บีคอนด์ บั๊คส์.

พิชญ์ ศุภ. (๒๕๔๑). **วาดไว้ในเมียนมาร์.** กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง.

ไพโรจน์ โพธิ์ไทร, เศรษฐชัย ชัยสนธิ, นิชาภา เนตรศิริ และ กาญจนา รัตตสาร.

(๒๕๕๕). **ภูมิหลังชนชาติพยู มอญ พม่า.** กรุงเทพฯ : วัจอักษร.

ภภาพพล จันทรวัฒน์กุล. (๒๕๕๓). **๖๐ วัด วัจ และสถานที่สำคัญในพม่า.**

กรุงเทพฯ : เมืองโบราณ.

ภภาพพล จันทรวัดมนกุล. (๒๕๕๔). **ประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์ศิลปะพม่า.**

กรุงเทพ : เมืองโบราณ.

ยอร์ช เซเดส. (๒๕๔๖). **ชนชาติต่างๆ ในแหลมอินโดจีน.** แปลจาก Lee Peoples de la Peninsule Indochinoise. โดย ปัญญา บริสุทธิ์. กรุงเทพ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

โรเบิร์ต เอช, เทย์เลอร์. (๒๕๕๐). **รัฐในพม่า.** แปลจาก The State in Burma. โดย พรพนงาม เก่าธรรมสาร, สดใส ชันติวรพงศ์ และ ศศิธร รัชนี้ ณ อยุธยา. กรุงเทพ : มุลินนิธิโดยต่างประเทศไทย : มุลินนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

วิรัช นิยมธรรม. (๒๕๕๑). **มองพม่า ผ่าน) วรรณกรรมบางเรื่อง.** พิษณุโลก : ศูนย์พม่าศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.

ส.พลายน้อย. (๒๕๔๔). **เล่าเรื่องพม่ารามัญ.** กรุงเทพ : สถาพรบุ๊คส์.

สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ. (๒๕๕๑). **พงศาวดารเรื่อง ไทยรบพม่า.** กรุงเทพ : มติชน.

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (๒๕๒๙). **ไทยเที่ยวพม่า.** กรุงเทพ : อมรินทร์การพิมพ์.

สรินณา อารีธรรมศิริกุล. (๓๐ มกราคม ๒๕๕๗). **กะเทาะเปลือกอาเซียน: Constructive Engagement นโยบายเปลี่ยนพม่า? (ตอนที่ ๑).**

: <http://www.siamintelligence.com/asean-changes-burma-by-constructive-engagement-policy>

สรินณา อารีธรรมศิริกุล. (๓๐ มกราคม ๒๕๕๗). **กะเทาะเปลือกอาเซียน: Constructive Engagement นโยบายเปลี่ยนพม่า? (ตอนจบ).**

: <http://www.siamintelligence.com/constructive-engagement-policy-to-change-burma>

สุธีระ ประเสริฐสรรพ. (๒๕๕๐). **สาวา...พม่ารามัญเป็นฉันนี้.** กรุงเทพ : ซีโน ดีไซน์.

สุนทร ชุตินทรานนท์. (๒๕๓๗). **พม่ารบไทย : ว่าด้วยสงครามระหว่างไทยกับพม่า**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน.

สุภัทรดิศ ดิศกุล, ม.จ. (๒๕๔๙). **ประวัติศาสตร์ศิลปะประเทศไทย**. กรุงเทพฯ : มติชน.

เสฐียร พันธรังษี. (๒๕๕๐). **ราชบัลลังก์พม่า วาระสุดท้ายแห่งระบบกษัตริย์**. กรุงเทพฯ : สร้างสรรค์บุ๊คส์.

หม่องทินอ่อง. (๒๕๕๖). **ประวัติศาสตร์พม่า**. แปลจาก A History of Burma. โดย เพ็ชรี สุมิตร. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

อองซานซูจี. (๒๕๕๔). **จดหมายจากพม่า**. โดย พิภพ อุดมอิทธิพงศ์. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.

อองซานซูจี. (๒๕๓๕). **ชีวประวัติของ อองซาน พ่อผู้กอบกู้พม่ายุคใหม่**. แปลจาก Aung San of Burma. โดย สุทธิพงษ์ กัลยาณี. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศยาม.

Alexandra Green and T. Richard Blurton. (2002). **Burma : Art and Archaeology**. Chicago : Art Media Resources.

Anthony Daniels. (October 22, 2007). A Beautiful, Nasty: The Long-Running Woes of Burma. **National Review**. : 26-28.

Aung San Suu Kyi. (1991). **Aung San of Burma : A Biographical Portrait by His Daughter**. Edinburgh : Kiscadale.

Frederica M. Bunge. (1983). **Burma : A Country Study**. Washington, D.C. : Foreign Area Studies, the American University.

Haskia Hasson. (1993). **Ancient Buddhist Art from Burma**. Singapore : Taisei Gallery.

Justin Wintle. (2007). **Perfect Hostage : A Life of Aung San Suu Kyi**. London : Hutchinson.

Otto Karow. (1991). **Burmese Buddhist Sculpture : the Johan Moger Collection.** Bangkok : White Lotus.

Pedersen, M.B. (2011). The Politics of Burma's "Democratic" Transition
Prospects for Change and Options for Democrats. **Critical Asian Studies.** 43(1): 49-68.

เกี่ยวกับผู้เขียน

เป็นชาวกรุงเทพโดยกำเนิด แต่ผู้ให้กำเนิดไม่ใช่ชาวกรุงเทพ
บังเอิญได้ไปร่ำเรียนที่เชียงใหม่ด้าน บรรณารักษศาสตร์
ทะเลิ่งลงทะเบียนเรียนวิชาอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวกับวิชาเอกทั้ง
โบราณคดี ประวัติศาสตร์ศิลปะ รัฐศาสตร์ วิจารณ์ศิลป์
จบออกมาทำงานเกี่ยวกับที่เรียน แต่แอบไปอยู่กับหนังสือพิมพ์มีชื่ออยู่สี่ปี
จนรู้สึกตัวว่าไม่รอดจึงกลับมาอยู่ที่ที่คุ้นเคยอย่าง ห้องสมุด
รับจ๊อบเขียนบทความสมัยอยู่กับหนังสือพิมพ์
เขียนบล็อกจนได้เรื่อง เมื่อมี CEO บิ๊กเนม
มาชวนให้เป็นโกลด์โรเตอร์ให้พักใหญ่
อนาคตยังเดาไม่ออกว่าจะไปทางไหน

ผลงานประทับใจ
เข้ารอบสุดท้ายรางวัลอินทร์อะวอร์ด ปี ๒๕๕๖ ประเภทสารคดี
แต่คงไม่ดีพอเลยไม่ได้รางวัล

อ่านเรื่องราวสารพัดได้จาก blog ส่วนตัว
<http://janghuman.wordpress.com>

